

ชนชั้นกลางและประชาธิปไตย:
มุมมองเชิงเปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์

นางสาวมูนี่เราะฮ์ ยีดำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

ชนชั้นกลางและประชาธิปไตย:
มุมมองเชิงเปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์

นางสาวมูนี่เราะฮ์ ยีดำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2555
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE MIDDLE CLASSES AND DEMOCRACY:
A COMPARATIVE PERSPECTIVE BETWEEN THAILAND AND THE PHILIPPINES

Miss Muneeroh Yeedum

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ชนชั้นกลางและประชาธิปไตย:

มุมมองเชิงเปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์

โดย

นางสาวมูนิเภาะฮ์ ยี่ดำ

สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ภูมิณี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนาภิรักษ์)

มูลนิธิเราะฮ์ ยี่ดำ : ชนชั้นกลางและประชาธิปไตย: มุมมองเชิงเปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์. (THE MIDDLE CLASSES AND DEMOCRACY: A COMPARATIVE PERSPECTIVE BETWEEN THAILAND AND THE PHILIPPINES) อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: รศ. สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 185 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ชนชั้นกลางและประชาธิปไตย: มุมมองเชิงเปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์” มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการพิสูจน์แนวคิดเรื่อง การขยายตัวของชนชั้นกลางกับบทบาทในการช่วยผลักดันกระบวนการประชาธิปไตย โดยมีคำถามในการศึกษาคือ ชนชั้นกลางของไทยและฟิลิปปินส์แสดงบทบาทในการผลักดันให้เกิดพัฒนาการในกระบวนการประชาธิปไตยหรือไม่ โดยใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและฟิลิปปินส์ ในช่วงเวลาภายหลังจากเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ของไทยและ ปี ค.ศ. 1946 ของฟิลิปปินส์

จากการวิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมของชนชั้นกลางตั้งแต่เปลี่ยนแปลงระบอบปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยของทั้งไทยและฟิลิปปินส์ ผลการศึกษาพบว่า ชนชั้นกลางในประเทศไทยและฟิลิปปินส์มีการแสดงบทบาทที่หลากหลายทั้งสนับสนุนผลักดันการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประเทศในแง่ของการต่อต้านระบอบเผด็จการ แต่ในบางเหตุการณ์มีการ “ถูกมองว่า” ทวนกระแสประชาธิปไตย โดยการหันไปสนับสนุนการใช้การแทรกแซงทางการเมืองจากองค์กรอื่น เช่น เหตุการณ์ช่วงก่อนรัฐประหาร พ.ศ. 2549 ของไทย และเหตุการณ์ช่วงการต่อต้านประธานาธิบดีโจเซฟ เอสตราด้า (Joseph Estrada) ในช่วงปี ค.ศ. 2001 ของฟิลิปปินส์เป็นต้นมา

ภาควิชา.....การปกครอง.....ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....การปกครอง.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา...2555.....

5280725024 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORDS : MIDDLE CLASS / DEMOCRACY / THAILAND / THE PHILIPPINES.

MUNEEROH YEEDUM : THE MIDDLE CLASSES AND DEMOCRACY: A
COMPARATIVE PERSPECTIVE BETWEEN THAILAND AND THE PHILIPPINES.
ADVISOR : ASSOC. PROF. SIRIPAN NOGSUAN SAWASDEE, 185 pp.

The purpose of this study is to verify the concept that democracy is enhanced by the expansion of middle classes in Thailand and the Philippines. This is done by comparing class roles after the democratic transition in 1932 for Thailand and in 1946 for the Philippines.

The study indicates that Thai and Filipino middle class performs various roles either in support of or against democratic development. The middle class pushes for democratic process by opposing dictatorship. On the other hand, the middle class is considered anti-democracy when it turns to support political intervention as in case of the pre-coup d'état in Thailand and the anti-Estrada event in case of the Philippines.

Department : Government..... Student's Signature.....

Field of Study : Government..... Advisor's Signature.....

Academic Year : 2012.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและกำลังใจจากบุคคลหลายภาคส่วน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่งต่อผู้เขียนตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณบุคคลส่วนแรก ได้แก่ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศ.ดร.อนุสรณ์ ลีम्मณี และ รศ. ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์ ที่กรุณาใช้เวลาอ่านงานของผู้เขียน ชี้แนะประเด็นและแนวทางในการศึกษาวิจัย รวมถึงบุคคลสำคัญอื่น ๆ ที่ทำงานชิ้นนี้ล่วงไปได้ รศ. สิริพรรณ นกสวน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ปัญหา ทั้งยังเป็นกำลังใจด้านวิชาการและช่วงที่ผู้เขียนเผชิญกับวิกฤตในชีวิต ขอขอบคุณคณาจารย์ที่ได้ให้ความรู้ในช่วงเวลาที่ศึกษา ผศ. เวียงรัฐ เนติโพธิ์ รศ.สุชาย ตริรัตน์ ผศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง รศ.ดร. พิษณุ เสี่ยมพงศ์ และคณาจารย์ท่านอื่นๆ ในคณะรัฐศาสตร์ รวมถึงคุณนันทนา ลิ้มปิโกวิท เลขานุการภาควิชา เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ ศูนย์เอกสารประเทศไทย(TIC) หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดดิเรก ชัยนาม และ ห้องสมุดปริทัศน์มยองคัมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนในช่วงเวลาค้นคว้าวิจัยเอกสาร

ส่วนที่สอง โครงการ Asian Graduate Student Fellowship, Asia Research Institute (ARI), National University of Singapore (NUS) ที่ให้โอกาสสำคัญในด้านวิชาการและเผยแพร่ผลงานของผู้เขียน ทั้งนี้ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ที่ให้การแนะนำข้อมูลและแนะนำนักวิชาการที่ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย Maureen H. Hickey, ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกุล, Dr.Michael J. Montesano, Prof. Mark R. Thompson, Dr.Kay Mohlman เจ้าหน้าที่ห้องสมุดต่างๆที่ผู้เขียนเข้าไปค้นข้อมูล และขอบคุณมิตรภาพตลอดสามเดือนที่สิงคโปร์จากเพื่อนๆในโครงการที่ให้แนวคิด บรรยายภาศในทางวิชาการ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้ชีวิตแก่ผู้เขียน

ส่วนที่สาม กำลังใจจากเพื่อนร่วมศึกษาปริญญาโท คุณอมฤต วุฒิสถาภิต คุณสายทิพย์ ขุนอินทร์ คุณชมพูนุท ทองสุโชติ คุณกุลธิดา สิงห์สี คุณเพิ่มพล กันเทพา ฯลฯ ขอขอบคุณเพื่อนที่ศึกษาร่วมกันในระดับปริญญาตรีที่คอยไต่ถามทุกข์สุขเสมอ คุณพชรินทร์ โกช่าง คุณมนทิพย์ คำดี คุณเมธินี อังสาปรีชา และคุณพิชญพัฒน์ เบ็ญจาศิริโรจน์ และที่ขาดไม่ได้ เพื่อนเก่าแก่ที่ให้กำลังใจเสมอมา คุณฐิติรัตน์ วรรณจรัส คุณฐิติกานต์ วังอากาศ และคุณอรอนงค์ อนุรักษ์

สุดท้ายขอขอบคุณกำลังใจในครอบครัวที่ได้รับจากคุณแม่และน้องชายทั้งสองในช่วงเวลาที่ต้องผ่านเรื่องยิ่งใหญ่ในชีวิตด้วยกัน และที่สำคัญ ขอขอบคุณ ผศ. อิบรอเฮม ยีดำ คุณพ่อผู้จากไปในช่วงเวลาที่ผู้เขียนกำลังทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แม้จะไม่อยู่เห็นก้ำวสำคัญของผู้เขียนครั้งนี้ แต่ท่านเป็นทั้งกำลังใจ แรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต และเป็นแรงผลักดันด้านวิชาการแก่ผู้เขียนเสมอมาและตลอดไป

อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้อาจจะไม่ได้มีความสมบูรณ์แบบและแน่นอนว่าอาจจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้างไม่มากนัก ซึ่งสิ่งที่ผิดพลาดเหล่านั้นถือเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ผู้เพียงเดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	11
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	12
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	13
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....	13
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
1.8 ลำดับขั้นตอนในการเสนองานวิจัย.....	14
บทที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรม และการนิยามชนชั้นกลาง.....	16
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1.1 แนวคิดเรื่องบทบาทของชนชั้นกลางกับประชาธิปไตย.....	16
2.1.2 แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและการสนับสนุนวิถีทางประชาธิปไตย.....	21

2.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับชนชั้นกลางและประชาธิปไตย ของไทยและฟิลิปปินส์.....	25
2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยไทย.....	25
2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยฟิลิปปินส์.....	31
2.3 การนิยามชนชั้นกลาง: การกำหนดและปัญหาในเรื่องของนิยามชนชั้นกลาง.....	31
บทที่ 3 ภาพรวมโดยทั่วไปหลังจากเข้าสู่ประชาธิปไตยเปรียบเทียบไทยฟิลิปปินส์.....	39
3.1 ภูมิหลังและภาพรวมการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม 3.1.1 ไทย.....	39
3.1.2 ฟิลิปปินส์.....	44
3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจากองค์ระหว่างประเทศ และในประเทศ เปรียบเทียบข้อมูลทั่วของไทยและฟิลิปปินส์.....	49
3.3 สรุป.....	68
บทที่ 4 เส้นทางเติบโตของชนชั้นกลางในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย เปรียบเทียบไทยฟิลิปปินส์.....	69
4.1 บทบาทชนชั้นกลางในการสนับสนุนประชาธิปไตย.....	79
4.1.1 การเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย ของไทยและฟิลิปปินส์.....	71
4.1.2 การต่อต้านเผด็จการและเรียกร้องประชาธิปไตยไทยและฟิลิปปินส์.....	77
4.2 บทบาทของชนชั้นกลางที่ “ถูกมองว่า” ไม่สนับสนุนประชาธิปไตย หรือทวนกระแสประชาธิปไตย: ไทยและฟิลิปปินส์.....	97
4.3 ข้อเสนอสรุป.....	119

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	127
5.1 วิเคราะห์และสรุปผล.....	127
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	132
รายการอ้างอิง	136
ภาคผนวก	151
ภาคผนวก ก ภาพรวมโดยทั่วไปเปรียบเทียบไทยและฟิลิปปินส์.....	152
ภาคผนวก ข ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทยและฟิลิปปินส์ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย.....	159
ภาคผนวก ค นายกรัฐมนตรีของไทย (พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน).....	177
ภาคผนวก ง ประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1946-ปัจจุบัน)	182
ภาคผนวก จ ตารางอัตราการเติบโตของ GDP ไทยและฟิลิปปินส์.....	184
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	185

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงผลจำนวนร้อยละของผู้ตอบคำถามแต่ละคำถามในงานวิจัย ขององค์กร Asian barometer ในเรื่องค่านิยมประชาธิปไตยเป็นรายประเทศ และผลสรุปค่านิยมประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ.....	9
2	สัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรไทย ค.ศ. 1981-2009.....	63
3	สัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1985-2009.....	64
4	กลุ่มที่ต่อต้าน Marcos.....	90
5	แสดงจำนวนคนเสื้อเหลือง/แดง แยกตามประเภทการประกอบอาชีพ.....	104
6	แสดงการให้คะแนนดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House) ช่วงปี ค.ศ. 1972-2010.....	123
7	แสดงเหตุการณ์การมีบทบาทของชนชั้นกลางในประเทศไทยและฟิลิปปินส์.....	133

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงจำนวนประเทศทั้งหมดและประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตยจากการ เลือกตั้ง (ค.ศ. 1989-2011).....	3
2	แสดงจำนวนของประเทศที่องค์กร Freedom House จัดประเภทเป็นประเทศแบบ Free, Partly free, และ Not free (ค.ศ. 1989, 1991, 2001, และ 2011).....	3
3	แสดงการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยอัตราร้อยละการเติบโต ของตัวเลข GDP ต่อปี (ค.ศ. 1960-2010).....	50
4	แสดงแนวโน้มรายได้ต่อหัวของประชากรเปรียบเทียบประเทศไทย และฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1980-2001).....	51
5	แสดงร้อยละของแรงงานในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและ ภาคบริการของไทย (ค.ศ. 1980-2009).....	52
6	แสดงร้อยละของแรงงานในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1980-2009).....	52
7	แสดงจำนวนประชากร เปรียบเทียบ ไทยและฟิลิปปินส์ ในช่วงปี ค.ศ. 1960-2001.....	60
8	แสดงอัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไปของประเทศ ไทยและ ฟิลิปปินส์ ในปี 1980, 1990, 2000, 2003, 2005, และ 2008.....	61
9	ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตร เปรียบเทียบไทย กับฟิลิปปินส์ ในปี ค.ศ. 2006, 2007 และ 2008.....	61
10	แสดงอัตราการเติบโตของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เปรียบเทียบ ประเทศฟิลิปปินส์และไทย (ค.ศ. 1960-2010).....	62

ภาพที่		มี หน้า
11	แสดงอัตราการเติบโตของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท เปรียบเทียบ ประเทศฟิลิปปินส์และไทย (ค.ศ. 1960-2010).....	62
12	แสดงสัดส่วนรายได้ของประชากรไทยและฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1988, 1994, 2000, 2006, และ 2009.....	65
13	สัดส่วนการถือครองรายได้ตามชนชั้น: ประเทศไทย (ค.ศ. 1981-2009).....	66
14	สัดส่วนการถือครองรายได้ตามชนชั้น: ประเทศฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1985-2009)....	66
15	พลังประชาชนในฟิลิปปินส์: ช่วงปี ค.ศ. 1890-1985.....	75
16	แสดงสถานะความเป็นประชาธิปไตย โดยองค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House Organization) ช่วงปี ค.ศ. 1972-2011.....	125
17	แสดงแผนภาพเหตุการณ์การเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยประชาชน เปรียบไทยและฟิลิปปินส์.....	126

บทที่ 1

บทนำ

"No bourgeois, no democracy" Moore (1977: 418)

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภายหลังจากที่สงครามเย็นจบลงในช่วงเวลาใกล้เคียงกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในช่วงปี ค.ศ. 1991 คลื่นแนวความคิดการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยก็ได้แผ่ขยายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ในโลกยุคใหม่ที่ใช้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยเป็นมาตรฐานที่แสดงถึงความเป็นสากลเช่นนี้อาจจะถือได้ว่าเราอยู่ในยุคประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการเป็นประชาธิปไตยไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะที่เหมือนตามรูปแบบตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยในทุกประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากในความเป็นจริงแล้วแต่ละประเทศต่างมีความแตกต่างทั้งบริบททางประวัติศาสตร์ ที่ทำให้เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมมีความแตกต่างกัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่จะมีส่วนในการผลักดันและอาจจะจุดรั้งกระบวนการสร้างประชาธิปไตย และแน่นอนว่าย่อมมีผลต่อการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน

แซมมูเอล ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington, 1991) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันได้กล่าวถึงพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยในแนวคิดเรื่องคลื่นประชาธิปไตย (the wave of democracy) โดยได้แบ่งช่วงเวลาของกระบวนการเป็นประชาธิปไตยสามช่วง โดยแต่ละช่วงเวลาจะเริ่มต้นด้วยปีที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการปกครองที่เป็นระบอบประชาธิปไตยไปสู่การปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ดังนั้น แต่ละช่วงเวลาก็จะประกอบด้วยคลื่นที่เป็นประชาธิปไตย และการทวนคลื่นประชาธิปไตย (reversed waves)

คลื่นลูกแรกของประชาธิปไตย (the first wave of democracy) เริ่มจากปี ค.ศ. 1828-1926 โดยนับจากช่วงที่เกิดการปฏิวัติในฝรั่งเศสและอเมริกา และช่วงเวลาที่สิ้นสุดของคลื่นประชาธิปไตยลูกแรกคือการเกิดการทวนคลื่นประชาธิปไตยในเหตุการณ์ปี ค.ศ. 1922 ในช่วงที่มี

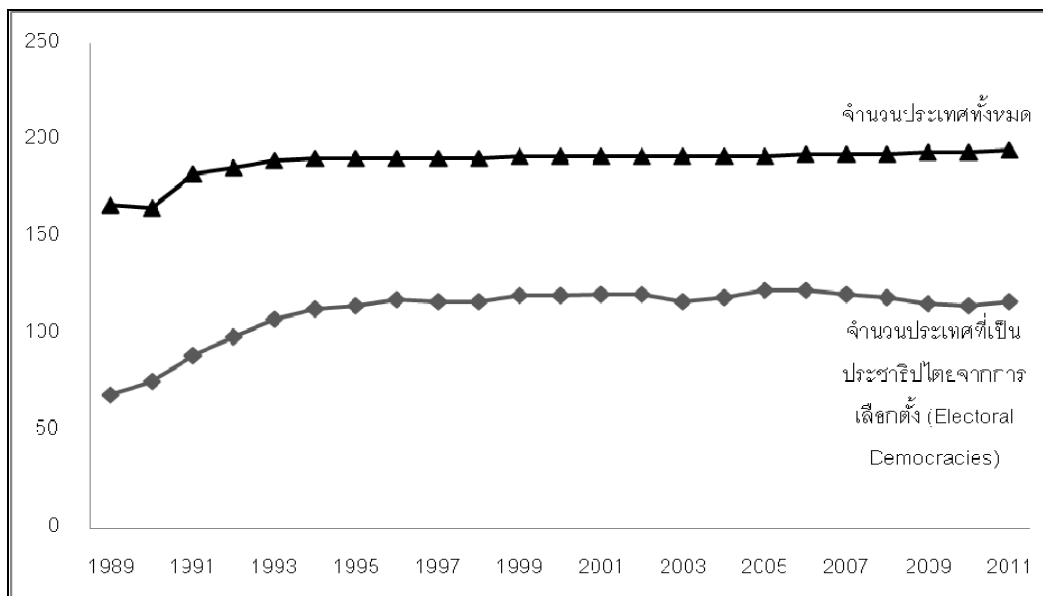
การเรืองอำนาจของมุสโสลินี (Mussolini) ในอิตาลี ต่อมาคลื่นประชาธิปไตยที่สอง (the second wave of democracy) ก็เริ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1922 เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตร (the Allies) ได้รับชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่สอง (WW. II) ในระยะเวลานี้แนวคิดประชาธิปไตยได้แผ่ขยายจากในยุโรปไปยังละตินอเมริกาและประเทศที่เป็นอาณานิคม ในปี ค.ศ. 1962 ก็เริ่มมีการทวนกระแสคลื่นประชาธิปไตยที่สองนี้ เนื่องจากการเกิดเหตุการณ์ในเปรู ซึ่งกองทัพได้เข้าแทรกแซงการปกครองประเทศ ดังนั้นกระแสที่ทำให้เกิดการย้อนกลับของแนวคิดประชาธิปไตยคือ การขึ้นมาใช้อำนาจของผู้นำเผด็จการ และต่อมาเมื่อเหตุการณ์การที่เปรูสงบลงด้วยการปฏิวัติดอกคาร์เนชั่นในปี ค.ศ. 1974¹ (Carnation revolution) ฮันติงตัน (Huntington) จึงมองว่าคลื่นประชาธิปไตยซึ่งถือเป็นลูกที่สาม (the third wave of democracy) ได้เริ่มต้นขึ้นนับจากนั้น

จากการสำรวจขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House organization) ในระยะเวลาช่วงปี ค.ศ. 1989-2001 (ตามภาพที่ 1) พบประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีระบอบการเลือกตั้ง (electoral democracies) มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างคงที่ซึ่งมีลักษณะของการค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้น (transition)

นอกจากนี้ในภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าจากการจัดแบ่งประเภทขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House organization) โดยแบ่งเป็นสามประเภท คือ ประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มมีเสรีภาพ กึ่งเสรีภาพ และไม่มีเสรีภาพ (free, partly free, และ not free countries) ในช่วงระยะเวลาที่สำรวจ โดยแบ่งข้อมูลเป็นสี่ช่วงเวลาตั้งแต่ 1981-2001 ซึ่งหากดูข้อมูลจากส่วนนี้แล้วจะมีความสอดคล้องกับงานของฮันติงตัน (Huntington, 1991) คือ ในช่วงทศวรรษที่ 1980 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1990 จะมีการเติบโตอย่างรวดเร็วของจำนวนประเทศที่มีลักษณะประเทศที่มีเสรีภาพและกึ่งเสรีภาพ (free and partly free countries) อย่างที่องค์กรฟรีดอมเฮาส์ (freedom house organization) ได้จัดประเภทไว้ ซึ่งก็คือช่วง ค.ศ. 1981-1991 และหลังจากนั้นก็มีการเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปในกลุ่มประเทศที่เป็นเสรีและกึ่งเสรี ในขณะที่แนวโน้มของกลุ่มประเทศแบบไม่มีเสรีภาพ (not free countries) ก็มีการลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญในช่วงปีค.ศ. 1981-1991 และหลังจากช่วงเวลานี้ก็ค่อยๆ มีการลดลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป

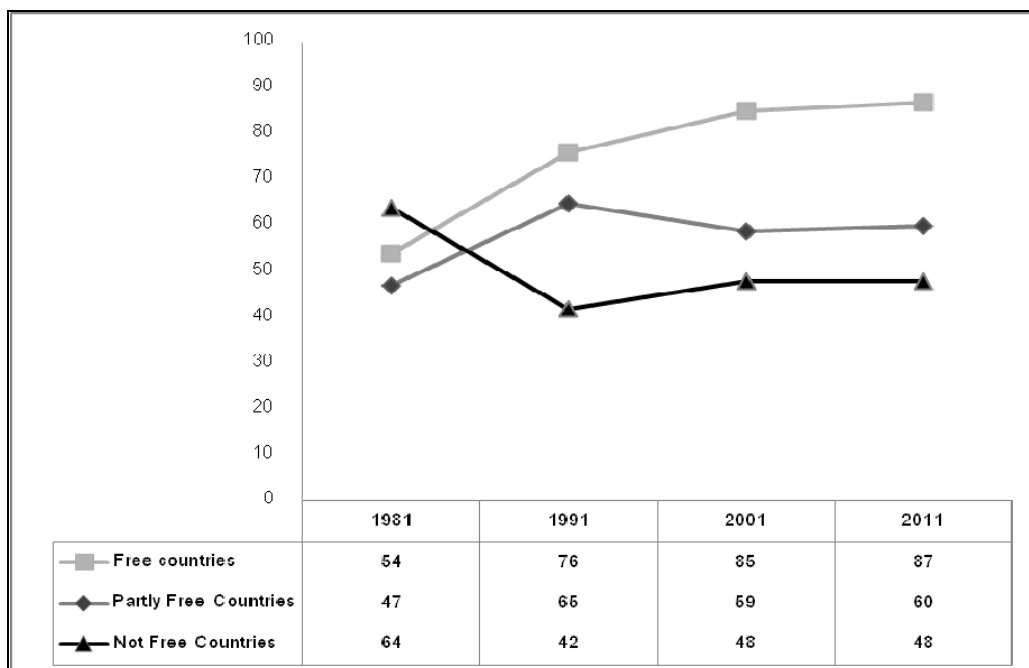
¹ การปฏิวัติดอกคาร์เนชั่น (Carnation revolution) ในปี ค.ศ. 1974 คือ การปฏิวัติในประเทศเปรู เกส ฌ เมืองลิสบอน (Lisbon) โดยเป็นการโค่นอำนาจเผด็จการสังคมนิยมฟาสซิสต์ของรัฐบาลประธานาธิบดี มาร์เซลโล แคทาโน (Marcelo Caetano) และเปลี่ยนแปลงสู่ระบอบประชาธิปไตย

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนประเทศทั้งหมดและประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตยจากการเลือกตั้ง (ค.ศ. 1989-2011)

ที่มา: Freedom house organization. (2012). *Freedom in the World 2012*.

ภาพที่ 2 แสดงจำนวนของประเทศที่องค์กร Freedom House จัดประเภทเป็นประเทศแบบ free, partly free, และ not free (ค.ศ. 1981, 1991, 2001, และ 2011)

ที่มา: Freedom house organization. (2012). *Freedom in the World 2012*.

บทความเรื่องประชาธิปไตยในระยะอันตราย (Democracy in danger) โดยโจชัว เคอร์แลนทซิก (Kurlantzick, 2010) ซึ่งมีการแปลสรุปและวิเคราะห์โดยเกษียร เตชะพีระ (2553ก) เป็นบทความที่กล่าวถึงการเกิดการทวนกระแสคลื่นประชาธิปไตยในปัจจุบัน โดยจากแนวคิดดั้งเดิมของนักทฤษฎีทางการเมืองหลายท่าน อาทิ มาร์ติน ลิปเซ็ต (Lipset, 1960) แบริงตัน มัวร์ (Moore, 1967) ซามูเอล ฮันติงตัน (Huntington, 1991) เคยกล่าวไว้ว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจจะนำไปสู่การขยายตัวของชนชั้นกลาง ซึ่งชนชั้นกลางเหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย โดยมีประโยคสำคัญที่เป็นเครื่องแสดงความสำคัญของชนชั้นกลางคือ “No bourgeois, no democracy” (ถ้าไม่มีชนชั้นกลางก็ไม่มีประชาธิปไตย) (Moore, 1967: 418)

การพัฒนาทางเศรษฐกิจภายในประเทศต่างๆทั่วโลกมีผลทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มใหม่ที่เรียกว่าชนชั้นกลางจำนวนมาก และมีการส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่ในเขตเมืองเรียนรู้ในเรื่องการเรียกร้องสิทธิของตนเอง ซึ่งภายหลังปีค.ศ. 1990 จำนวนของประเทศที่เป็นประชาธิปไตยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในยุโรปตะวันออกและยุโรปตอนกลาง ในแอฟริกา และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีประเทศที่เป็นประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นมากที่สุด (Kurlantzick, 2010)

การเกิดกระแสการสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยในลักษณะที่ฮันติงตัน (Huntington) กล่าวถึงในช่วงแรกของคลื่นประชาธิปไตย คือการโค่นล้มและต่อต้านระบอบที่มีลักษณะไม่ใช่ประชาธิปไตย เช่น การประท้วงของชนชั้นกลางในการโค่นล้มผู้นำเผด็จการ (the autocrats) เช่น เหตุการณ์ในประเทศไทยในเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ.2535 โดยชนชั้นกลางได้ออกมาประท้วงต่อต้านรัฐบาลทหาร และเหตุการณ์คล้ายกันนี้ได้เคยเกิดขึ้นในประเทศฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ.1986 ซึ่งประชาชนชนชั้นกลางได้ออกมาประท้วงต่อต้านผู้นำเผด็จการเฟร์ดินานด์ มาร์กอส (Ferdinand Marcos) และร่วมผลักดันเรื่องการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญจากที่มีความเป็นเผด็จการ

ค่อนข้างสูง² ไปสู่รัฐธรรมนูญฉบับเสรีและมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น³ เป็นต้น เหตุการณ์เช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกดดันจากชนชั้นกลางนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและในที่สุดก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากการปกครองแบบเผด็จการไปสู่ประชาธิปไตยในที่สุด

แต่อย่างไรก็ดีการเกิดกระแสทวนคลื่นประชาธิปไตยก็จะเกิดตามมา ซึ่งแม้ในช่วงแรกการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะทำให้กลุ่มคนชนชั้นกลางเหล่านี้มีท่าทีที่ส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ทว่ามีบางช่วงเวลาที่หลายประเทศไม่เป็นไปตามแนวคิดดั้งเดิมนี้ ตัวอย่างเช่น ไทย รัสเซีย ยูเครน เวเนซุเอลา ฮอนดูรัส และฟิลิปปินส์ (Kurlantzick, 2010) โดยมีการเผชิญกับภัยคุกคามใหม่ที่กลุ่มคนชั้นกลางมีการสวนกระแสประชาธิปไตย ซึ่งสาเหตุของภัยคุกคามนี้เกิดจากการสร้างกฎหมายเพื่อการคอร์รัปชันและการแสวงหาความมั่งคั่งของผู้ที่มาจากทางเลือกตั้ง

เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นดังกล่าวกำลังเกิดขึ้นเพิ่มขึ้นในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยเหตุการณ์การประท้วงที่เริ่มจากในปี พ.ศ.2549 โดยการเคลื่อนไหวของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งนำโดยนักกฎหมาย แพทย์ และกลุ่มประชาชนที่เป็นเจ้าของกิจการขนาดเล็ก การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนที่เป็นประชาชนในเขตเมืองมีความต้องการที่จะขับไล่นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร (ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความนิยมในกลุ่มคนจนหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท) โดยกลุ่มประชาชนเหล่านี้ได้มีการเรียกร้องให้มีการรัฐประหารโดยทหารเพื่อที่จะปกป้องประชาธิปไตยของประเทศ ซึ่งหลังจากการเคลื่อนไหวหลายเดือนต่อมาก็เกิดการ

²รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1973 และกฎอัยการศึกที่ถูกประกาศในสมัยประธานาธิบดีมาร์กอส (Ferdinand Marcos) ถูกมองว่ามีความเป็นเผด็จการสูง เช่น ในรัฐธรรมนูญปี 1973 มาตรา 17 ตอนที่ 3 ข้อที่ 2 บัญญัติไว้ว่า ประกาศ คำสั่ง บัญชาการ กฎหมายและบัญญัติต่างๆ ซึ่งออกโดยประธานาธิบดีมาร์กอสให้ถือเป็นกฎหมายของประเทศ และจะมีผลใช้จนกระทั่งให้มีการยกเลิกกฎอัยการศึกทั้งประเทศ และมีอำนาจและสิทธิพิเศษในฐานะของประธานาธิบดีผู้เป็นทั้งประมุขของรัฐและหัวหน้ารัฐบาล จนกว่าจะตั้งสภาแห่งชาติชั่วคราวเพื่อที่จะเลือกประธานาธิบดีขึ้นมาใหม่ รวมทั้งนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ข้าราชการทุกหน่วยงานของรัฐบาลรวมทั้งข้าราชการตุลาการให้ขึ้นตรงต่อมาร์กอสอีกด้วย (สิดา สอนศรี, 2551: 63)

³ รัฐธรรมนูญฉบับเสรีภาพปี 1986 ประกาศใช้ในสมัยประธานาธิบดีคอราซอน อากีโน (Corazon Aquino)

รัฐประหาร (coup d'état) โดยทหารในเดือนกันยายน พ.ศ.2549 ซึ่งทหารได้ทำการจัดตั้งรัฐบาลทหารขึ้นปกครองประเทศในเวลาต่อมา

ตัวอย่างเหตุการณ์ดังกล่าว เช่น ช่วงสงครามของไทยในปี พ.ศ.2553 กรณีการประท้วงของกลุ่มคนเสื้อแดงที่เกิดขึ้นในเมืองซึ่งผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่อยู่ในเขตชนบททางภาคเหนือและอีสานของประเทศ โดยเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่มองว่าการปกครองของชนชั้นสูงและทหารที่ควบคุมการเมืองของประเทศมาตั้งแต่การรัฐประหาร พ.ศ.2549 เป็นภัยคุกคามต่อประชาธิปไตย และเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (ที่ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจากการลงคะแนนในสภาผู้แทนราษฎร ไม่ใช่จากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนในการเลือกตั้ง) ลาออกและให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยการประท้วงของกลุ่มคนเสื้อแดงนี้มีการปิดพื้นที่ศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและทำการปักหลักชุมนุม ซึ่งต่อมาได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในการปะทะกับกองกำลังของฝ่ายความมั่นคงและทำให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตของประชาชนจำนวนมาก

การเกิดวิกฤตการณ์เช่นนี้มีสาเหตุมาจากความไม่แน่นอนของโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้รับผลกระทบในช่วงปีค.ศ.1997 (พ.ศ.2540) ในวิกฤตทางการเงินของชาติในเอเชีย (หรือวิกฤตต้มยำกุ้ง) โดยประเทศไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ชนชั้นกลางของไทยหันไปให้ความสำคัญกับการหารายได้มากกว่าเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศฟิลิปปินส์เช่นกัน กล่าวคือความไม่มั่นคงทางการเมืองหลายปีติดต่อกันเกิดขึ้นเนื่องจากการที่ชาวฟิลิปปินส์ไม่สนใจหรือนิ่งเฉยต่อการเมือง (Kurlantzick, 2010)

การเพิกเฉยหรือไม่สนใจต่อการเมืองหรือประชาธิปไตยของชนชั้นกลางดูเหมือนจะทวีพลังและแผ่ขยายมากขึ้น โดยผลการวิจัยจากองค์กรอย่างแอฟโฟรบาร์อมิเตอร์ (Afrobarometer) ได้เปิดเผยผลสำรวจ 18 ชาติในแอฟริกาพบว่า ในปี ค.ศ. 2007 มีผู้ตอบแบบสำรวจที่รู้สึกพอใจระบอบประชาธิปไตยแค่ 45 เปอร์เซ็นต์ ลดลงจากปี ค.ศ. 2001 ที่มีผู้ตอบว่ารู้สึกพอใจในระบอบประชาธิปไตยเกือบ 60 เปอร์เซ็นต์ และจากผลการสำรวจขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House organization) พบว่าเสรีภาพในโลกตกต่ำติดต่อกันมาสี่ปีในช่วง ค.ศ. 2006-2009 ซึ่งนับเป็นช่วงตกต่ำของเสรีภาพในโลกยาวนานที่สุดในรอบเกือบ 40 ปีที่ทำการสำรวจมา

การที่ชนชั้นกลางเกิดการเพิกเฉยหรือไม่สนใจการเมืองนี้ แม้แต่ในประเทศที่ประชาธิปไตยเก่าแก่อย่างอินเดียและชิลีก็ยังคงเจอปัญหาชนชั้นกลางเพิกเฉยต่อการเมืองโดยแสดงออกมาในเรื่องของการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่มีจำนวนน้อยลงเคอร์แลนทซ์ซิค (2010) มองว่าไม่ได้เกิดการต่อต้านประชาธิปไตยโดยกลุ่มชนชั้นกลางในทุกประเทศ เช่น ในอิหร่านและพม่า เป็นต้น

ภาวะข้างต้นดังกล่าว เกษียร เตชะพีระ (2553ก) ได้ขยายความโดยมองว่าเป็นภาวะ “ประชาธิปไตยพลิกกลับ” (reversal of democracy) เกิดได้จากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหรือหลายปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้นำในการปกครองประเทศกำลังพัฒนาด้านประชาธิปไตยมักกลายเป็นเผด็จการที่มาจาก การเลือกตั้ง เช่น วลาดีมีร์ ปูติน (Vladimir Putin) ของรัสเซีย ฮูโก ชาเวซ (Hugo Chavez) ของเวเนซุเอลา และทักษิณ ชินวัตรของไทย ซึ่งผู้นำเหล่านี้มองประชาธิปไตยในฐานะกระบวนการเข้าสู่อำนาจและชัยชนะจากการเลือกตั้งทำให้มีอำนาจในการขจัดฝ่ายตรงข้าม เช่น สื่อ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้าน

2. สถาบันทางประชาธิปไตยอ่อนแอ ซึ่งมักจะนำไปสู่การสร้างปัญหาในรูปแบบของการคอร์รัปชัน

3. เรื่องของผลประโยชน์ (vested interests) ปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่ เกิดขึ้นในกลุ่มชนชั้นกลาง เกิดจากการที่ชนชั้นกลางตระหนักได้ว่ามีสิ่งที่จะต้องสูญเสียผลประโยชน์ไปจากการเลือกตั้งทำให้เกิดการประท้วงผู้นำที่มาจาก การเลือกตั้ง เช่น ในประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และโบลิเวียที่กลุ่มคนชั้นกลางออกมาขับไล่ผู้นำอย่างทักษิณ ชินวัตร โจเซฟ เอสตราด้า (Joseph Estrada) กลอเรีย มากัลปีปากัลปี อาร์โรโย (Gloria Macapagal Arroyo) และโมราเลส (Morales)

4. การใช้อำนาจนิยมแบบอ่อนๆ (soft authoritarianism) เช่น การที่ชนชั้นนำเลือก นายกรัฐมนตรีแทนการเคารพผลการเลือกตั้งของประชาชนก็สร้างปัญหาได้ เพราะประชาชนที่ รู้จักและเคยเรียนรู้การปกครองแบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับการปกครองของคณะบุคคลเพียงไม่กี่คน

5. การแบ่งแยกอย่างสุดขั้ว (the great divide) หรือความขัดแย้งทางความคิดในเรื่องการ เรียกร้องประชาธิปไตย ระหว่างชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง

นอกจากนี้เคอร์แลนทซิค (Kurlantzick, 2010) ยังมองว่าแนวโน้มนี้ไม่เพียงคุกคามการปฏิรูปการเมืองทั่วโลก แต่ยังสร้างความสับสนให้แก่กลุ่มส่งเสริมประชาธิปไตยในตะวันตก ซึ่งหลายกลุ่มกำลังตั้งข้อสงสัยว่าการก่อตัวของชนชั้นกลางช่วยส่งเสริมการกระจายเสรีภาพทั่วโลกหรือไม่ ดังที่นักเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนในสหรัฐอเมริกาคนหนึ่งกล่าวว่า *“พวกเสรีนิยมในไทย ประณามการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า แต่กลับสนับสนุนรัฐประหารปี ค.ศ. 2006 พวกเขาทำทั้งสองอย่างนี้ได้ได้อย่างไรกัน?”* ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการก่อตัวของชนชั้นกลางอาจจะไม่เป็นการส่งเสริมเรื่องเสรีภาพได้จริง (Kurlantzick, 2010)

หากมองภาพรวมของประชาธิปไตยในแถบเอเชีย มีข้อมูลที่น่าสนใจจากทีมวิจัยขององค์กรเอเชียบาร์โอมิเตอร์ (the Asian barometer หรือ ABS (Yun-han Chu et al.(2008) อ้างใน เกษียร เตชะพีระ, 2553: 122-128) ได้ทำการสำรวจค่านิยมประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออก 8 ประเทศ ในจำนวนนี้เป็นระบอบประชาธิปไตยเกิดใหม่ 5 ประเทศ (ได้แก่ เกาหลีใต้, ไต้หวัน, ฟิลิปปินส์, ไทย, มองโกเลีย) ระบอบประชาธิปไตยตั้งมั่น 1 ประเทศ (ได้แก่ ญี่ปุ่น) และระบอบไม่เป็นประชาธิปไตย 2 ประเทศ (ได้แก่ จีนและฮ่องกง) ซึ่งเป็นการสำรวจจากปี ค.ศ. 2001-2003 โดยมีการถามคำถามที่แสดงถึงค่านิยมและทัศนคติที่มีต่อประชาธิปไตย ซึ่งคำถามแต่ละข้อสะท้อนแนวคิดหลักของประชาธิปไตย และมีคำตอบที่บ่งชี้ว่าถ้าเห็นด้วยกับหลักประชาธิปไตยดังกล่าวน่าจะตอบว่าอย่างไร โดยมีคำถามและผลคำตอบที่ได้ตามตารางที่ 1

คำถามข้อที่ 1. คนที่มีการศึกษาน้อยหรือไร้การศึกษาควรมีสิทธิมีเสียงทางการเมืองเท่ากับคนที่มีการศึกษาสูง (หลักเสมอภาคทางการเมือง) (งคำตอบแบบประชาธิปไตย: เห็นด้วย)

คำถามข้อที่ 2. เมื่อตัดสินใจสำคัญ ผู้พิพากษาควรรวมรับทัศนะของฝ่ายบริหาร (หลักแบ่งแยกอำนาจ) (งคำตอบแบบประชาธิปไตย: ไม่เห็นด้วย)

คำถามข้อที่ 3. ผู้นำรัฐบาลก็เหมือนหัวหน้าครอบครัว เราควรจะทำตามการตัดสินใจของท่าน (หลักความรับผิดชอบของรัฐบาล) (งคำตอบแบบประชาธิปไตย: ไม่เห็นด้วย)

คำถามข้อที่ 4. รัฐบาลควรเป็นผู้ตัดสินว่าจะอนุญาตให้อภิปรายความคิดบางอย่างในสังคมได้หรือไม่ (หลักเสรีภาพทางการเมือง) (งคำตอบแบบประชาธิปไตย: ไม่เห็นด้วย)

คำถามข้อที่ 5. ถ้ารัฐบาลถูกสถานการณ์บีบบังคับตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาที่มีหน่วยงานใหญ่สำเร็จ (หลักแบ่งแยกอำนาจ) (งคำตอบแบบประชาธิปไตย: ไม่เห็นด้วย)

คำถามข้อที่ 6. ถ้าเราได้ผู้นำการเมืองที่เป็นคนดีมีศีลธรรม เราก็ปล่อยให้ท่านตัดสินใจทุกอย่างได้ (หลักความพร้อมของรัฐบาล) (งค่าตอบแบบประชาธิปไตย: ไม่เห็นด้วย)

คำถามข้อที่ 7. ความสมัครสมานกลมเกลียวของชุมชนจะถูกทำลายลงถ้าผู้คนจัดตั้งกันเป็นกลุ่มฝ่ายต่างๆมากมาย (หลักพหุนิยมทางการเมือง) (งค่าตอบแบบประชาธิปไตย: ไม่เห็นด้วย)

คำถามข้อที่ 8. ถ้าผู้คนมีวิธีคิดต่าง ๆ นานามากเกินไป สังคมจะปั่นป่วนวุ่นวาย (หลักพหุนิยมทางการเมือง) (งค่าตอบแบบประชาธิปไตย: ไม่เห็นด้วย)

ข้อสรุป: ร้อยละค่านิยมประชาธิปไตยของแต่ละประเทศและเฉลี่ยทั้งภูมิภาค

ตารางที่ 1 แสดงผลจำนวนร้อยละของผู้ตอบคำถามแต่ละคำถามในงานวิจัยขององค์กร Asian barometer ในเรื่องค่านิยมประชาธิปไตยเป็นรายประเทศ และผลสรุปค่านิยมประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ

ประเทศ คำถาม ที่	ญี่ปุ่น	ฮ่องกง	เกาหลี ใต้	ไต้หวัน	จีน	ฟิลิปปินส์	มองโกเลีย	ไทย	เฉลี่ย
1	90.3%	90.1%	72.2%	90.2%	91.6%	55.4%	83.0%	15.0%	73.5%
2	76.3%	55.2%	69.0%	66.6%	39.9%	38.7%	74.2%	40.3%	57.5%
3	85.7%	67.3%	52.9%	66.1%	39.3%	47.5%	34.5%	41.8%	54.4%
4	70.3%	69.2%	60.1%	71.5%	36.8%	39.7%	23.2%	47.3%	52.3%
5	62.1%	55.7%	53.8%	29.6%	55.4%	49.9%	41.3%	47.8%	49.4%
6	68.3%	60.5%	37.2%	62.4%	47.0%	46.9%	30.7%	25.1%	47.3%
7	42.4%	52.1%	64.8%	38.1%	24.5%	46.2%	31.5%	16.2%	39.5%
8	44.2%	45.2%	52.8%	25.0%	36.9%	43.4%	19.9%	23.7%	35.4%
สรุป ค่านิยม ประชาธิปไตย	67.4%	61.9%	57.9%	56.2%	46.4%	46.0%	42.3%	32.1%	51.3%

จากตารางสรุปผลข้างต้น ในส่วนของข้อสรุปในเรื่องค่านิยมประชาธิปไตยของแต่ละประเทศและเฉลี่ยทั้งภูมิภาคนั้น ปรากฏว่า ประเทศไทยกลายเป็นประเทศอันดับสุดท้ายจากแปดประเทศที่มีร้อยละค่านิยมประชาธิปไตยน้อยที่สุด และเป็นที่น่าสนใจว่าในบรรดาประเทศที่มีค่านิยมประชาธิปไตยน้อยกว่าค่าเฉลี่ย 51.3% อันได้แก่ จีน ฟิลิปปินส์ มองโกเลีย และไทย ปรากฏว่าประเทศฟิลิปปินส์และไทยที่เลือกมาศึกษาเปรียบเทียบกับนั้น มีผลสำรวจในเรื่องค่านิยมประชาธิปไตยน้อยกว่าประเทศที่เป็นเผด็จการคอมมิวนิสต์อย่างจีน

ในเบื้องต้น จากการได้ศึกษาแนวคิดเรื่องชนชั้นกลางกับกระบวนการสร้างประชาธิปไตย และข้อมูลต่างๆที่ได้ยกมาในข้างต้น ทั้งจากบทความของเคอร์แลนทซิค (Kurlantzick, 2010) การวิจัยศึกษาขององค์กรเอเชียเนบาร์โอมิเตอร์ (Asian barometer, 2008) รวมไปถึง การวิจัยศึกษาขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House, 2012) ทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่ามี ความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงแนวคิดของชนชั้นกลางที่มีต่อประชาธิปไตย เพื่อศึกษาว่าแนวคิดเรื่องดังกล่าว นั้นสามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ในประเทศไทยได้หรือไม่ โดยเฉพาะช่วงหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 ที่มีการแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มภาคประชาชนจำนวนมากและหลากหลายกลุ่ม

แม้ว่าประเทศฟิลิปปินส์จะมีความแตกต่างกับประเทศไทยในหลายๆด้าน เช่น ด้านสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีประชากรนับถือศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก โดยถือเป็นประเทศที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบพุทธ-พราหมณ์มาตั้งแต่สมัยติดต่อกับจีนและอินเดียตั้งแต่อดีต และมีความเชื่อที่ผูกพันกับแนวคิดเหล่านี้จนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์ ถือเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ และมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนามาค่อนข้างมาก เนื่องจากอิทธิพลของชาติตะวันตกอย่างสเปนและอเมริกาที่เคยปกครองฟิลิปปินส์ในสมัยอาณานิคมและช่วงยุคสงครามโลก

นอกจากนี้ ในด้านการเมืองการปกครอง มีการกล่าวไว้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่ตกเป็นอาณานิคมของตะวันตก (อย่างเป็นทางการ) ในยุคสมัยอาณานิคม ทั้งนี้การปกครองระยะก่อนประชาธิปไตยมีการปกครองที่มีรูปแบบเทวราชาเป็น

ระยะเวลาอันยาวนานก่อนจะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่่าก็ยังมีแนวคิดเรื่องนี้ตกทอดมา ในขณะที่ฟิลิปปินส์ที่เคยตกอยู่ในครอบครองของสเปนและอเมริกาในระยะเวลาอันยาวนานได้รับเอกราช แม้ว่าฟิลิปปินส์จะมีระยะเวลาอันยาวนานในการอยู่ภายใต้อาณานิคมของต่างชาติ แต่ฟิลิปปินส์ก็ถือเป็นประเทศแรกๆที่ใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายหลังจากได้รับเอกราชจากอเมริกาในปี ค.ศ. 1946 ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากได้รับการฟื้นฟูพื้นฐานทางด้านประชาธิปไตยในสมัยภายใต้อเมริกา

อย่างไรก็ดี เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า งานวิจัยในระดับกว้างอย่างการศึกษาขององค์กรอาเซียบาร์โอมิเตอร์ (Asian barometer) หรือกระทั่งองค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom house organization) ต่างก็มีการศึกษาวิจัยที่ทำให้เห็นภาพรวม ความคล้ายคลึงและความแตกต่างในเรื่องของความเป็นประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมีการทดลองศึกษาในแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบซึ่งน่าจะเพิ่มกรณีศึกษาอีกหนึ่งประเทศเปรียบเทียบกัน โดยมีความคาดหวังว่าจะทำให้ค้นพบข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากกว่าการศึกษาในประเทศเดียว ดังนั้น ผู้เขียนจึงเลือกศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศฟิลิปปินส์ ประกอบกับความแตกต่างในปัจจุบันหลายๆด้านของไทยและฟิลิปปินส์ที่ได้กล่าวในข้างต้นนั้น เป็นที่น่าสนใจว่า เหตุใดเคอร์แลนทซ์ซิค (Kurlantzick, 2010) จึงได้มองว่าประเทศไทยและฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นสองประเทศในบทความที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหมือนกัน มีลักษณะของการทวนกระแสประชาธิปไตยโดยชนชั้นกลาง

ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องการที่จะทำการศึกษาวิจัยโดยมีตั้งคำถามวิจัย การทดลองตอบคำถามวิจัยล่วงหน้า (สมมติฐาน) วัตถุประสงค์ ขอบเขต วิธีการศึกษา รวมไปถึงการลำดับขั้นตอนในนำเสนอการวิจัยดังต่อไปนี้

1.2 คำถามการวิจัย

ชนชั้นกลางของไทยและฟิลิปปินส์แสดงบทบาทในการผลักดันให้เกิดพัฒนาการในกระบวนการประชาธิปไตยหรือไม่

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ชนชั้นกลางในประเทศไทยและฟิลิปปินส์มีการแสดงบทบาทในปรากฏการณ์สำคัญหลายครั้งที่ยังมองได้ว่าไม่สนับสนุนประชาธิปไตย

ดังเช่นเหตุการณ์ตามประวัติศาสตร์ในประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์ที่คล้ายคลึงกัน เช่น ในไทย การต่อต้านผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง การเรียกร้อยนายกษัตริย์ราชทาน การออกมาสนับสนุนการทำรัฐประหารในปีพ.ศ. 2549 ของกลุ่มชนชั้นกลางในเมืองของไทยที่ต่อต้านนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้รับการเลือกตั้งและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มชนชั้นล่างและคนในชนบท โดยถือว่าเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เป็นการสนับสนุนให้เกิดการแทรกแซงกระบวนการประชาธิปไตยในการเลือกผู้นำซึ่งยิ่งจะทำให้เกิดการเหนียวรั้งไม่ให้ประชาธิปไตยของประเทศพัฒนาต่อไปได้

ในส่วนของประเทศฟิลิปปินส์ มีการเคลื่อนไหวคล้ายๆกัน ดังเช่น เหตุการณ์ช่วงที่มีการเคลื่อนไหวของชนชั้นกลางในการประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีโจเซฟ เอสตราดา (Joseph Estrada) ที่มาจากการเลือกตั้งตามวิถีทางประชาธิปไตย และเป็นผู้นำได้รับความนิยมนอกจากคนชั้นล่างซึ่งโดยหวังว่าการชูนโยบายช่วยเหลือคนจนของโจเซฟ เอสตราดา (Joseph Estrada) นั้นจะทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่เมื่อชนชั้นกลางได้ทำลายความหวังของพวกเขาโดยการทำให้ประธานาธิบดีโจเซฟ เอสตราดา (Joseph Estrada) ต้องลาออก ทำให้ในเวลาต่อมาคนชั้นล่างนี้เองที่เป็นฝ่ายเรียกร้อยประชาธิปไตย เป็นต้น

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทำการพิสูจน์แนวคิดเรื่อง การขยายตัวของชนชั้นกลางกับบทบาทในการช่วยผลักดันกระบวนการประชาธิปไตย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ช่วงระยะเวลาตั้งแต่การเข้ามาของประชาธิปไตย โดยประเทศไทยเริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2475 จนถึงช่วงการชุมนุมของประชาชนกลุ่มต่างๆในช่วงปีพ.ศ. 2553 ส่วนฟิลิปปินส์เริ่มตั้งแต่การได้รับเอกราชจากอเมริกาในปี ค.ศ. 1946 จนถึงการประชุมมกตต้นรัฐบาลของประธานาธิบดีอาโรโย (Arroyo) ในช่วงปี ค.ศ. 2001 โดยจะทำการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่มีการอ้างอิงว่าชนชั้นกลางได้เข้าร่วมและมีบทบาทในทางการเมือง

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

แนวทางการการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบมีสองแนวทาง ได้แก่ แนวทางแรก เป็นการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อหาสาเหตุหรือรายละเอียดที่คล้ายคลึงกัน (the method of agreement) และแนวทางที่สองเป็นการศึกษาเพื่อหาสาเหตุหรือรายละเอียดที่มีความแตกต่างกัน (the method of difference) (Mill, 1984: 103-11)

ในงานศึกษาวิจัยชิ้นนี้จะเป็นการเน้นหนักไปที่การศึกษาเปรียบเทียบเพื่อแสวงหาจุดร่วมที่คล้ายคลึงกัน แต่อย่างไรก็ดีผู้เขียนก็ไม่ได้ละเลยรายละเอียดที่มีความแตกต่างในกรณีศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์ เพื่อที่จะนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยที่สมบูรณยิ่งขึ้น

สำหรับในเรื่องของที่มาของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์นั้น ผู้เขียนอาศัยวิธีการศึกษาจากการตีความ สังเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยเน้นเอกสารชั้นรอง (secondary source) อันได้แก่ ตำราวิชาการ เช่น หนังสือและวารสารวิชาการ รวมไปถึงวรรณกรรมที่เคยศึกษาในขอบเขตการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะปรากฏใน สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจโดยหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยในระดับมหภาค เช่น องค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom house organization) ธนาคารโลก (World bank) องค์กรอาเซียนบาร์อมิเตอร์ (the Asian barometer) เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีการสำรวจวิจัยในประเทศต่างๆทั่วโลก เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น ความเป็นประชาธิปไตย การเลือกตั้ง ความมีเสรีภาพ รวมไปถึงทัศนคติของ

ประชาชนในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมต่างๆ เป็นต้น โดยข้อมูลเหล่านี้จะนำไปสู่การพรรณนา และวิเคราะห์ (descriptive and analytical) เพื่อตอบคำถามที่วางไว้และมองหาความสอดคล้อง กับสมมติฐานงานวิจัยว่ามีข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่ศึกษาเป็นไปตามแนวทางที่วางไว้หรือไม่ หรือมี ประเด็นที่สามารถนำมาหักล้างสมมติฐานที่วางไว้ได้อย่างไร

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดองค์ความรู้เพิ่มเติมในการศึกษาเรื่องพัฒนาการของบทบาทชนชั้นกลางกับการสร้างประชาธิปไตยของประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์
2. ทำให้เกิดการอธิบายในเรื่องชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในรูปแบบของการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพรวมของงานในด้านที่ศึกษาได้กว้างขึ้น

1.8 ลำดับขั้นตอนในการเสนองานวิจัย

การนำเสนองานศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ประกอบไปด้วยห้าบท ได้แก่

บทที่ 1 บทนำ เป็นการระบุถึงที่มาและความสำคัญของเรื่องที่ทำการศึกษา นำไปสู่การตั้งวัตถุประสงค์และคำถามในการศึกษา นอกจากนี้มีการทดลองตั้งสมมติฐาน ขอบเขตของข้อมูล และวิธีวิจัยที่เลือกนำมาใช้ในการศึกษา เพื่อเป็นการตั้งแนวทางที่จะนำไปสู่การพิสูจน์และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษา

บทที่ 2 แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการสำรวจองค์ความรู้ในเรื่องที่ศึกษาว่ามีการศึกษาเรื่องดังกล่าวในแนวทางใดบ้าง และเป็นการมองหาแนวทางที่เป็นมุมมองที่เหมาะสมและสามารถอธิบายงานที่ศึกษาได้

บทที่ 3 เป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อมูลภาพรวมโดยทั่วไปของประเทศไทยและฟิลิปปินส์ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ในช่วงหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย

บทที่ 4 เส้นทางการเติบโตของชนชั้นกลางในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย เปรียบเทียบ ไทยฟิลิปปินส์ เป็นบทที่นำเสนอถึงการเกิดและบทบาทของชนชั้นกลางภายหลังจากการเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการ ซึ่งประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ส่วนประเทศฟิลิปปินส์เริ่มตั้งแต่หลังได้รับเอกราช ค.ศ. 1946 โดยมีการแบ่งการอธิบายออกเป็นสองส่วนคือ เหตุการณ์ที่แสดงถึงการสนับสนุนประชาธิปไตยของชนชั้นกลาง และเหตุการณ์ที่ชนชั้นกลาง “ถูกมองว่า” สนองกระแสหรือไม่สนับสนุนประชาธิปไตยของไทยและฟิลิปปินส์

บทที่ 5 บทวิเคราะห์ เป็นการนำเสนอผลการศึกษาที่นำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัยและข้อเสนอแนะ โดยเป็นการชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของชนชั้นกลางกับการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการพิสูจน์สมมติฐานและตอบคำถามที่วางไว้ในช่วงแรกของการศึกษา เพื่อนำไปสู่ผลของการศึกษา

บทที่ 2

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรม และการนิยามชนชั้นกลาง

เนื้อหาในบทที่สองนี้แบ่งออกเป็น

1. การแสดงถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น แนวคิดเรื่องบทบาทชนชั้นกลางกับประชาธิปไตย และแนวคิดประชาธิปไตย
2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องชนชั้นกลางและประชาธิปไตยไทยและฟิลิปปินส์
3. การนิยามชนชั้นกลางและปัญหาในเรื่องของนิยามชนชั้นกลาง

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเรื่องบทบาทของชนชั้นกลางกับประชาธิปไตย

อริสโตเติล (Aristotle) ถือเป็นบุคคลที่สำคัญในการทำความเข้าใจเรื่องชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยแบบคลาสสิก โดยมองว่ารัฐที่ดีที่สุดคือรัฐที่มีการผสมผสานในเรื่องของการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) และประชาธิปไตย (democracy) ซึ่งจะทำให้ได้รัฐบาลที่มีระดับของความหวั่นไหวต่อการคอร์รัปชันน้อยกว่ารูปแบบการปกครองอย่างราชาธิปไตย (monarchy) อภิชนาธิปไตย (aristocracy) และการปกครองแบบโพลิตี (polity) ซึ่งง่ายต่อการกลายเป็นรัฐที่เป็นทรราชย์ (tyranny, oligarchy) และ ประชาธิปไตยแต่ใช้กฎหมายในการปกครอง (mob rule)

ดังนั้นการผสมผสานรูปแบบการปกครองของรัฐจะทำให้รัฐมีความมั่นคงที่มากขึ้นและอยู่ได้นาน แต่ก็ทำให้เกิดความหลากหลายของผลประโยชน์ที่เน้นในการให้ความสำคัญกับพื้นที่สาธารณะและทำให้เกิดรูปแบบของพลเมืองที่มีความเปิดกว้างในการรวมกลุ่มและถกเถียงถึงกฎหมายหรือระบบการปกครองที่ตนอาศัยอยู่ แต่อย่างไรก็ดีก็มีการเชื่อมโยงถึงเรื่องชนชั้นกลางในแนวคิดเรื่อง “golden mean” ซึ่งหมายถึงถึงกลุ่มชนชั้นที่อยู่ตรงกลาง (middle class) ที่จะมีบทบาทสำคัญในการชี้นำสังคม (Lee, Sue-Ann, 1993: 5)

ทฤษฎีที่มองว่าชนชั้นกลางเป็นกลุ่มสนับสนุนประชาธิปไตยโดยทั่วไปแล้วอาจจะมองได้เป็นสองแนวทาง (Jie Chen and Chunlong Lu, 2011: 705-707) ได้แก่

2.1.1.1 แนวคิดที่มองว่าบทบาทของชนชั้นกลางมีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับการพัฒนาประชาธิปไตย (unilinear) กล่าวคือ เป็นการพิจารณาในแนวทางที่เป็นการเชื่อมโยงระหว่างชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยว่ามีความเกี่ยวพันโดยตรง ซึ่งได้อธิบายในรูปแบบของทฤษฎีความเป็นสมัยใหม่ (modernization theory)

ทฤษฎีความเป็นสมัยใหม่ (modernization theory) กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของชนชั้นกลางในแง่ที่มองว่าการที่ประชาธิปไตยจะไปสู่เป้าหมายได้นั้นจะต้องมีกลุ่มชนที่สนับสนุนการปกครองในรูปแบบนี้ โดยยังมีกลุ่มชนนี้มากเท่าใด ก็จะมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งการที่จะทำให้กลุ่มชนชั้นดังกล่าวมีจำนวนมากขึ้นก็จะต้องมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้มากขึ้น

ตัวอย่างงานที่ศึกษาเรื่องชนชั้นกลางในกลุ่มแนวคิดดังกล่าว เช่น มาร์ติน ลิปเซ็ต (Lipset, 1959) ที่เน้นเรื่องของสภาวะหรือโครงสร้างที่มีผลต่อบทบาทของชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงกับแนวคิดเรื่องตัวกระทำ (agency) ในการศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย (democratization) กล่าวคือเป็นการให้ความสำคัญในเรื่องของปัจจัยด้านโครงสร้างและเงื่อนไขทางสังคมที่มีผลต่อประชาธิปไตย โดยเน้นเรื่องของเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก (O'Donnell and Schmitter, 1986) ตัวอย่างนักคิดที่สำคัญในกลุ่มแนวคิดนี้ เช่น มาร์ติน ลิปเซ็ต (Martin Lipset), แซมมูเอล ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington), แบริงตัน มัวร์ (Barrington Moore) เป็นต้น

หากกล่าวถึงแนวคิดนี้ในปัจจุบัน มักจะเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งการพัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่นี้จะเข้าไปมีบทบาทในสังคมมากขึ้น ทั้งในแง่ของระดับของรายได้ของปัจเจกบุคคล การศึกษา การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ รวมถึงจะเป็นการเพิ่มค่านิยมในเรื่องการเปิดเสรีในสังคมมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยและสร้างความเข้มแข็งแก่สถาบันทางประชาธิปไตยในประเทศที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ อาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิดนี้มีความสำคัญในการมองชนชั้นกลางในแง่ที่ว่า การเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลาง

นั้นจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งชนชั้นกลางเป็นตัวแสดงหลักในขบวนการสร้างประชาธิปไตย (Hattori, Funatsu, and Torii, 2003: 129-30)

กลุ่มที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องชนชั้นกลางในการสนับสนุนประชาธิปไตยนี้ได้มีการอธิบายว่าการสนับสนุนจากชนชั้นกลางนี้ไม่เหมือนกับการสนับสนุนจากชนชั้นบน (upper class) ที่มีการผูกขาดแหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจและมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่มีการเชื่อมโยงฟังกการอุปถัมภ์กับชนชั้นนำในทางการเมือง โดยชนชั้นกลางเหล่านี้มีการครอบครองทรัพยากรในทางเศรษฐกิจที่จำกัดและไม่ได้มีการเชื่อมโยงกับผู้อุปถัมภ์หรือผู้นำในทางการเมือง ซึ่งการขาดผลประโยชน์ส่วนบุคคล (self-interest) ดังกล่าวนี้ ทำให้ชนชั้นกลางมีการสนับสนุนระบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการให้สิทธิและอำนาจแก่ปัจเจกบุคคลและเป็นการป้องกันการครอบครองโดยผูกขาดจากคนบางกลุ่มที่เป็นชนชั้นบนหรือกลุ่มผู้ปกครอง (Glassman, 1995; 1997)

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่ศึกษาด้านพฤติกรรมทางสังคมที่สนับสนุนแนวคิดนี้ มองว่าปัจเจกบุคคลที่เป็นชนชั้นกลางนั้นมีแนวคิดที่สนับสนุนประชาธิปไตยเนื่องจากเมื่อมีการเปรียบเทียบกับชนชั้นล่าง (lower class) แล้ว การที่มีการศึกษาที่ดีกว่าและมีเวลาที่มีมากกว่า ทำให้ชนชั้นกลางมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในภาคส่วนที่เป็นสาธารณะมากกว่า (Mills, 1953; Lane, 1959 อ้างใน (Jie Chen and Chunlong Lu, 2011: 706)

กลุ่มที่ศึกษาเรื่องบทบาทของชนชั้นกลางในระยะเปลี่ยนผ่าน (transition) หรือระยะตั้งมั่น (maintenance) ประชาธิปไตยซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานศึกษาจากตะวันตก เช่น งานของ Lipset, 1959, 1981; Nie, Powell, and Prewitt, 1969; Dahl, 1971; Milbrath, 1977; Glassman, 1995, 1997; Walsh, Jennings and Stoker, 2004 เป็นต้น งานเหล่านี้มีการค้นพบว่าชนชั้นกลางมักมีแนวคิดที่สนับสนุนประชาธิปไตยและแสดงท่าทีหรือบทบาทที่สนับสนุนและเชิดชูระบอบประชาธิปไตยและต่อต้านระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาบทบาทของชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในประเทศที่กำลังพัฒนา (developing) ด้านประชาธิปไตย เช่น Glassman, 1991; Hsiao and Koo, 1997; So and Kwitko, 1990 เป็นต้น

2.1.1.2 แนวคิดที่มองว่าบทบาทชนชั้นกลางกับความสัมพันธ์ต่อประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอนหรือเป็นเรื่องที่บังเอิญ (contingent) เช่น ในงานของ Englehart, 2003; Hsiao and Koo, 1997; Koo, 1991; Hattori and Funatsu, 2003; Thompson, 2004; Jie Chen and Chunlong Lu, 2011; Jäger, 2012 เป็นต้น

แนวคิดนี้มีการตั้งข้อสันนิษฐานโดยทั่วไปว่าความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและประชาธิปไตยนั้นเป็นลักษณะของความเคลื่อนไหว (dynamic) ซึ่ง “การเป็นประชาธิปไตยไม่ได้เป็นผลจากการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ แต่เป็นเรื่องของกระบวนการทางการเมืองที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง (conflict) การต่อรอง (negotiations) และความล้มเหลว (setbacks)” (Dickson, 2003 :12 อ้างใน Jie Chen and Chunlong Lu, 2011)

นอกจากนี้ในขณะทีแนวคิดแรกมองว่าการเกิดการสนับสนุนประชาธิปไตยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุคชนชั้นกลางที่เป็นผลมาจากการกลายเป็นสมัยใหม่ (modernization) แต่แนวคิดที่สองนี้มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน (contingent) ซึ่งขึ้นอยู่กับ ลักษณะทางสังคมการเมืองและเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมนั้นๆ ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้มีความหลากหลายมากทั้งในบริบททางการเมืองและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ บางปัจจัยหรือเงื่อนไขก็มีผลต่อชนชั้นกลางที่มีแนวคิดต่อรัฐที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการอยู่ในเศรษฐกิจสังคมที่ต่างกันการเป็นพันธมิตรกับชนชั้นอื่นๆ ในสังคม เช่นชนชั้นที่สูงกว่าหรือชนชั้นที่ต่ำกว่าอย่างชนชั้นกรรมกร ที่ต่างกัน การมีความตระหนักถึงชนชั้นตนเองและรวมไปถึงความหวาดกลัวต่อความไม่มั่นคงในทางการเมือง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชนชั้นกลางไม่จำเป็นต้องสนับสนุนแนวคิดประชาธิปไตยเสมอไป โดยเฉพาะเมื่อมีสภาพทางการเมืองการปกครองที่ต้องพึ่งพากับระบอบเผด็จการ (authoritarian) ซึ่งอาจจะสร้างความพึงพอใจต่อชนชั้นกลางมากกว่า หรือไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตยเนื่องจากไม่ต้องการเห็นสถานะของความไม่มั่นคงทางการเมือง (Englehart, 2003)

นอกจากนี้อาจจะพูดได้ว่า หากมีเงื่อนไขที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจสังคม ชนชั้นกลางที่อยู่ในสังคมที่ค่อนข้างมั่นคงแล้วนั้นมักจะมีแนวโน้มที่ดีต่อการเป็นประชาธิปไตย ดังเช่นงานของ Hagen Koo (1991: 506 อ้างใน Jie Chen and Chunlong Lu, 2011) มองว่า การที่จะจำกัดหรือให้ค่านิยมแก่ชนชั้นกลางว่าเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดก้าวหน้าหรืออนุรักษนิยมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นเหตุเป็นผลเท่าใดนัก

ในแนวคิดนี้ มีงานศึกษาที่สนับสนุน ได้แก่งานที่ศึกษาเรื่องชนชั้นกลางในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมองในแง่ของการประสพกับในช่วงเวลาของการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ (Rueschemeyer, Stephens, and Stephens, 1992; Brown and Jones 1995; Johnson, 1985; Jones, 1998; Englehart, 2003) งานศึกษาเหล่านี้ส่วนมากมีการค้นพบว่าชนชั้นกลางมีความแตกต่างในการมองประชาธิปไตย ซึ่งความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้มีเงื่อนไขมากจากความสัมพันธ์ของชนชั้นกลางเองที่มีต่อรัฐ รวมถึงการประเมินทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงความหวาดกลัวต่อความไม่มั่นคงทางสังคมการเมือง นอกจากนี้ยังมีการค้นพบว่าความแตกต่างหลากหลายในกลุ่มชนชั้นกลางนั้นเกิดจากการมีทัศนคติต่อแนวคิดประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

แนวคิดที่สองในการมองชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยนี้ดูเหมือนว่าจะมีการมองเรื่องของชนชั้นกลางในสังคมที่ไม่เป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านและกำลังพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ เช่น งานที่ศึกษาเรื่องชนชั้นกลางในละตินอเมริกา (Rueschemeyer, Stephens, and Stephens 1992, chaps. 4-5) หรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Brown and Jones 1995; Jones 1998; Bertrand 1998; Englehart 2003; Kimura, 2003) ซึ่งมองว่าในช่วงเวลาบางช่วงการสนับสนุนประชาธิปไตยนั้นเกิดขึ้นโดยชนชั้นกลางและในบางเวลาชนชั้นกลางก็มีการสนับสนุนต่อระบอบเผด็จการหรือกฎหมายที่มีลักษณะเผด็จการ ซึ่งการที่มีความหลากหลายในเรื่องเศรษฐกิจสังคมรวมถึงปัจจัยทางการเมืองได้สร้างความไม่แน่นอนนี้เป็นสาเหตุในการเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ (Jie Chen and Chunlong Lu., 2011)

ดังนั้น แนวคิดที่มองบทบาทชนชั้นกลางกับความสัมพันธ์ต่อประชาธิปไตยว่าเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอนหรือเป็นเรื่องที่บังเอิญ (contingent) จึงอาจจะมีเหมาะสมต่อการอธิบายการสนับสนุนประชาธิปไตยของชนชั้นกลางในประเทศที่กำลังพัฒนา (Bertrand 1998: 356) มากกว่าแนวคิดที่มองว่าชนชั้นกลางมีความเชื่อมโยงและสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย (unilinear) หรืออาจจะกล่าวได้ว่า งานชิ้นนี้เป็นการพิสูจน์แนวคิดที่มองว่าชนชั้นกลางสนับสนุนประชาธิปไตย โดยมองว่า การเติบโตของชนชั้นกลางเป็นการสร้างแรงกดดันเพื่อประชาธิปไตยสุดท้ายแล้วเป็นเรื่องที่ค่อนข้างไม่สำคัญมากนัก

2.1.2 แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย

หากมองประชาธิปไตยในแง่ของรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย อาจจะแบ่งได้เป็น ประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) เป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อประเด็นที่มีผลต่อตนเองโดยตรง และประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (representative democracy) เป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนในการเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตนเองในระบอบการปกครอง

นอกจากนี้ยังมีการมองประชาธิปไตยในลักษณะของการยึดถือประชาธิปไตยตามแบบกระบวนการ (procedural democracy) และ การยึดถือประชาธิปไตยในแง่เนื้อหา (substantive democracy) กล่าวคือ

2.1.2.1 ประชาธิปไตยแบบยึดถือตามกระบวนการ (procedural democracy) เป็นการมองว่าทุกคนสามารถมีส่วนร่วมต่อประชาธิปไตยได้โดยผ่านกระบวนการการเลือกตั้ง โดยที่ทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งเท่ากัน ซึ่งนำมาซึ่งความเท่าเทียมกันในทางการเมืองเนื่องจากทุกเสียงมีความหมายต่อการตัดสินใจทางการเมือง แต่อย่างไรก็ดีการที่จะทำการตัดสินใจทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้นั้นจะต้องมีการตัดสินใจจากผลการเลือกตั้ง โดยยึดถือหลักเสียงข้างมาก (majority rules) เป็นฝ่ายชนะในการเลือกตั้ง และต้องยึดถือหลักการของการยอมรับต่อผลการเลือกตั้งนั้นๆ (responsiveness)

นักวิชาการอย่าง โจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter) ได้ให้ความหมายประชาธิปไตยในแง่ของกระบวนการว่าเป็นการจัดระบบในการเข้าสู่การมีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมือง โดยมีการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงของประชาชนที่จะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกผู้ที่จะเข้าไปใช้อำนาจทางการเมืองแทนตนเอง (Schumpeter, 1942 อ้างใน Li, Chenyang, 1999:165)

อย่างไรก็ดี ปัญหาที่พบเจอในการพิจารณาประชาธิปไตยในแง่ของกระบวนการ โดยเฉพาะกระบวนการเลือกตั้งนี้คือ ปัญหาของเสียงส่วนน้อย (minority) ที่ไม่ได้รับการพิจารณา

หรือถูกละเลยในเรื่องของความคิดเห็นและต้องการเนื่องจากต้องตามเสียงส่วนใหญ่ (majority) ของประชาชนที่ตัดสินใจเลือกในกระบวนการเลือกตั้ง

2.1.2.2 ประชาธิปไตยที่เน้นการพิจารณาในด้านเนื้อหา (substantive democracy) คือ การพิจารณาความเป็นประชาธิปไตยโดยมองเรื่องวิถีทางที่เป็นประชาธิปไตย (democratic means) ซึ่ง Zakaria (2004) มองว่า “รูปแบบของรัฐบาลแบบตะวันตกมีส่วนที่ดีที่สุดในเรื่องของการฟังเสียงประชาชน (the mass plebiscite) แต่เป็นการตัดสินอย่างยุติธรรม (the impartial judge)” โดยมีแนวคิดสำคัญในเรื่องของการรวมตัวกันเพื่อปกป้องการที่เสียงข้างมากเอาเปรียบหรือลดทอนสิทธิของเสียงข้างน้อย รวมไปถึงให้ความสำคัญกับรูปแบบของรัฐบาลแบบประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยความเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือที่มาจากประชาชนและมีความเป็นระบอบเสรีนิยมใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional liberalism) โดยให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรม (Rule of law) ซึ่งหมายถึงการที่รัฐบาลจะต้องทำตามกฎหมาย รวมถึงเรื่องของการแบ่งอำนาจและตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจในการปกครอง (Separation of powers) และมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่น เสรีภาพในการพูด การชุมนุม การนับถือศาสนา และเสรีภาพในทรัพย์สิน และที่สำคัญคือมีระบบศาลที่เป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากทางการเมือง เป็นต้น

การขยายความในเรื่องของเนื้อหาของของการปกครองแบบประชาธิปไตย นักวิชาการอย่าง โรเบิร์ต ดาห์ล (Robert Dahl) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการปกครองของระบอบประชาธิปไตยไว้ ได้แก่ ประชาชนเป็นผู้มีสิทธิในการออกเสียงการเลือกตั้งและมีสิทธิที่จะได้รับเลือกตั้ง ผู้นำทางการเมืองมีสิทธิในการลงแข่งขันในการเลือกตั้ง การเลือกตั้งที่จัดขึ้นจะต้องมีความเป็นเสรีและเป็นไปอย่างยุติธรรม ประชาชนมีเสรีภาพในเรื่องของการรวมตัวหรือจัดตั้งกลุ่มสมาคม รวมไปถึงมีเสรีภาพในการแสดงออกและเข้าถึงข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากข้อมูลจากรัฐบาล และการแสดงความคิดเห็นของประชาชนหรือการเลือกตั้งควรจะเป็นที่มาของการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐ เป็นต้น (Dahl, 1971 อ้างใน Lijphart, 1999: 48-49)

ดังนั้น หากจะพิจารณาจากความหมายข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวมา เราอาจสรุปได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชน กล่าวคือประชาชนคือเจ้าของและตัวแสดงที่มีบทบาทในการปกครอง รวมไปถึงมีความสำคัญในการกำหนดเป้าหมายของการปกครอง

อย่างไรก็ดี ระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆมีเสถียรภาพที่ไม่ได้เท่าเทียมกัน ระบอบประชาธิปไตยของบางประเทศมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ในขณะที่ของบางประเทศอ่อนแอ ไม่มั่นคง และถูกทำลายล่มสลายไปในที่สุด สำหรับ Francis Fukuyama ในบทความเรื่อง “The Primacy of Culture” กล่าวถึงระดับความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยว่าอาจแยกได้เป็น 4 ระดับดังนี้ อุดมการณ์ สถาบัน ประชาสังคม และวัฒนธรรม (Li, Chenyang, 1999:165 อ้างใน นิยม รัฐอมฤต, 2553)

(1) อุดมการณ์ เป็นระดับความเชื่อที่เกี่ยวกับความถูกต้องความผิดในเรื่องสถาบันประชาธิปไตยและโครงสร้างระบบตลาดที่เป็นกลไกสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ความเชื่อที่ว่าเป็นเรื่องของค่านิยมหรือบรรทัดฐานความประพฤติของสังคม

(2) สถาบัน เป็นระดับที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ระบบกฎหมาย ระบบพรรคการเมือง โครงสร้างระบบตลาด และอื่นๆ

(3) ประชาสังคม เป็นระดับที่เกี่ยวกับการเกิดขึ้นเองของโครงสร้างทางสังคมที่แยกต่างหากจากกลไกรัฐที่เป็นสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

(4) วัฒนธรรม เป็นระดับที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น โครงสร้างของครอบครัว ศาสนา ค่านิยมทางศีลธรรม ความสำนึกเรื่องชนชาติ ประเพณีทางประวัติศาสตร์

ในมุมมองของฟูกูยาม่า (Fukuyama) การพัฒนาถึงขั้นเป็นวัฒนธรรมของชาติถือว่าเป็นระดับของการพัฒนาที่ล้ำหลังที่สุด อุดมการณ์ประชาธิปไตยมีศักยภาพที่จะแทรกซึมชนชั้นเข้าสู่ระบบวัฒนธรรมของชนชาติ และดังนั้นประชาธิปไตยจึงเป็นระบบการปกครองที่มีเรื่องค่านิยมแฝงอยู่ในตัวด้วย

ตัวอย่างของนักวิชาการที่มองประชาธิปไตยว่าเป็นเรื่องค่านิยมได้แก่ Jurgen Domes เขาได้เขียนไว้ในบทความเรื่อง China's Modernization and the Doctrine of Democracy ว่าประชาธิปไตยมีลักษณะสำคัญประกอบด้วยหลักการ 3 ประการ คือ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความหลากหลาย (นิยม รัฐอมฤต, 2553)

(1) เสรีภาพ เป็นหลักประกันและสร้างสิทธิมนุษยชนให้มั่นคงเป็นสถาบันแก่พลเมืองที่อยู่อาศัยในประเทศ และเป็นหลักประกันและสร้างสิทธิพลเมืองให้มั่นคงเป็นสถาบันแก่พลเมืองที่มีภูมิลำเนาที่อาศัยในประเทศนั้น

(2) ความเสมอภาค มีเป้าหมายที่จะสร้างโอกาสในการดำเนินชีวิตที่เสมอเท่าเทียมกันให้กับพลเมืองทุกคนในประเทศ และพยายามที่จะพัฒนาสภาพความเป็นจริงทางการเมืองและสังคมให้อยู่ในภาวะที่ใกล้เคียงกับเป้าหมายเท่าที่จะเป็นไปได้

(3) ความหลากหลาย เป็นหลักประกันการดำรงอยู่และการดำเนินการขององค์กรที่แข่งขันกันในการแสดงออกหรือเรียกร้องนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและดำรงอยู่ในประเทศนั้นๆ รวมทั้งการมองว่าความแตกต่างและความหลากหลายในผลประโยชน์ที่แสดงออกและเรียกร้องนั้นเป็นเรื่องที่ชอบธรรม

แนวความคิดเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาคนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของ “ประชาธิปไตยเสรี” เสรีภาพ ในที่นี้บ่งชี้ว่าประชาชนมีสิทธิที่ติดตัวมากับการเกิดที่จะเลือกวิถีทางที่เขาจะถูกปกครอง หรืออีกนัยหนึ่ง รัฐบาลจะมีความชอบธรรมก็ต่อเมื่อประชาชนเลือกที่จะอยู่ภายใต้ระบบดังกล่าว ถ้าปราศจากเสรีภาพ ประชาชนก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะเลือก ดังนั้น ถ้าไม่มีเสรีภาพก็จะมีประชาธิปไตย และผู้ที่ถือครองเสรีภาพคือปัจเจกบุคคล และโดยผ่านทางปัจเจกบุคคลเท่านั้นที่เสรีภาพจะได้รับการแสดงออก ดังนั้น สิ่งแรกที่จะต้องทำความเข้าใจคือเสรีภาพในที่นี้ก็คือเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

ส่วนความหลากหลายอาจถูกมองได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่ขาดไม่ได้สำหรับระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือถ้าเราจะให้คุณค่าและส่งเสริมหลักการเรื่องเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและความเสมอภาคในทางการเมือง เราก็จะต้องเปิดให้มีช่องทางที่จะแสดงออกและทางเลือกต่างได้หลากหลาย ถ้าปราศจากทางเลือกหลากหลายดังกล่าว ประชาธิปไตยก็เกิดขึ้นไม่ได้ ความหลากหลายที่ว่านี้ไม่เพียงหมายถึงจะต้องมีความอดกลั้นในเรื่องความหลากหลายเท่านั้น แต่จะต้องหมายถึงการให้คุณค่าแก่ความหลากหลายนี้ด้วย

2.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นกลางและประชาธิปไตยของไทยและฟิลิปปินส์

ในการสำรวจงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา นั้น เนื่องจากขอบเขตแต่ ละช่วงเวลาของงานศึกษามีหลายช่วง ผู้เขียนจึงขอแบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชนชั้น กลางกับประชาธิปไตยในลักษณะของช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการประชาธิปไตย ที่มาจากภาคส่วนประชาชนในการออกมาแสดงบทบาท ดังนี้

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยไทย

งานที่อธิบายถึงการถือกำเนิดของชนชั้นกลางไทยในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองและช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 งานที่ศึกษาในช่วงเวลานี้มีค่อนข้างน้อย หากจะมีก็แต่เช่นการศึกษาเรื่องชนชั้นในระบบศักดินา ซึ่งมีการกล่าวถึงชนชั้นกลางบ้าง ประปราย งานในกลุ่มนี้มักจะเป็นงานที่ศึกษาชนชั้นกลางในแนวทางของประวัติศาสตร์ เช่น งาน ของ อคิน รพีพัฒน์ (2527) เป็นการกล่าวถึงช่วงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2416) โดย มองว่าสังคมในขณะนั้นมีเรื่องของระบบศักดินาและความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ซึ่งกลุ่มที่อยู่นอก ระบบศักดินาอย่างกลุ่มคนจีนอพยพซึ่งประกอบการค้าขายมีการเลื่อนฐานะทางสังคมเป็นชนชั้น กลางและชนชั้นสูง

งานของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2525) มีการกล่าวถึงชนชั้นกลางในสมัยรัตนโกสินทร์เช่นกัน ซึ่ง กล่าวในนามของคำว่า “กระฎุมพี” โดยมองว่ามีการถือกำเนิดพร้อมๆกับการมีระบบเศรษฐกิจ แบบส่งออก ทำให้เกิดความต้องการแรงงานในการผลิตและการประกอบการ ซึ่งกลุ่มคนที่มี บทบาทดังกล่าวนี้คือ คนจีนอพยพ ซึ่งภายหลังได้มีการสร้างวัฒนธรรมของตนเองที่แตกต่างไป จากชนชั้นเจ้านาย ขุนนาง และไพร่ซึ่งเป็นชนชั้นดั้งเดิมของไทยในสมัยนั้น (นิธิ, 2525 อ้างใน สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2534: 16)

นอกจากนี้ งานที่ศึกษาเกี่ยวกับชนชั้นกลางในสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครองช่วง พ.ศ. 2475 เช่น งานของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2528) ซึ่งเป็นงานที่ศึกษาและกล่าวถึงชนชั้น กลางในฐานะที่เป็นกลุ่มสังคมทางประวัติศาสตร์ที่อยู่นอกระบบราชการและส่วนใหญ่อยู่ในเขต เมืองหลวง มีการกำหนดอาชีพของชนชั้นกลางในสมัยนั้นที่ประกอบไปด้วย กระฎุมพี ผู้ประกอบ อาชีพรับจ้างและวิชาชีพอิสระ และมีการกล่าวถึงชนชั้นกลางในสมัยการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครองอย่างชัดเจนว่า “หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กลุ่มสังคมชนชั้นกลางได้คลี่คลายไปเป็นชนชั้นนายทุน ซึ่งเป็นชนชั้นเจ้าสมบัติในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและเป็นชนชั้นอื่นๆในอีกหลายลักษณะ” (นครินทร์, 2528 อ้างใน สุณีย์, 2539: 73)

ในขณะที่งานของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2535) และ อมร รักษาสัตย์ (2535) มองว่ามี การกำเนิดของชนชั้นกลางตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในเรื่องของการได้รับการศึกษาที่เป็นกำลังสำคัญ ในการเคลื่อนไหวในเวลาต่อมา นอกจากนี้มีการมองว่าภายหลังจากมีการจัดการศึกษาแบบ สมัยใหม่แล้ว ได้มีการเกิดระบบราชการเป็นอาชีพในช่วงปี พ.ศ. 2471

งานที่อธิบายชนชั้นกลางไทยในช่วง พ.ศ.2516/ 2519 โดยกลุ่มชนชั้นกลางที่มีบทบาทในช่วงเวลานี้คือ กลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งงานที่ศึกษาชนชั้นกลางไทยในช่วงเวลาภายหลังเหตุการณ์ พ.ศ. 2516/2519 มีค่อนข้างมีน้อยแต่ก็มีบ้างประปราย งานที่มุ่งอธิบายชนชั้นกลางในช่วงเวลานี้ โดยตรง เช่น ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2536); Anderson (1997); ภัทรมน ขวัญนิยม (2546); เกษตร ชัย อุณวิจิตร (2539) เป็นต้น

เหตุการณ์การเคลื่อนไหว 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ดังกล่าว ผู้เข้าร่วมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกลุ่มชนชั้นกลางที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองตามงานวิจัยของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2536: 104-5) ซึ่งได้ทำการจัดแบ่งชนชั้นกลางของไทยออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมองว่าชนชั้นกลางมีองค์ประกอบที่หลากหลาย แต่ละกลุ่มอาจจะมีทัศนคติ ความมุ่งหวังทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 1. นักวิชาชีพ ผู้จัดการ นักบริหารทั้งในภาครัฐและเอกชน 2. กลุ่มพินัย¹ (และกลุ่มเจ้าพ่อท้องถิ่น) 3. คนงานคอปกขาวระดับล่าง² และ 4. นักคิ ด นักวิชาการ

Anderson (1997) ศึกษาเรื่องมุมมองทางสังคมและวัฒนธรรมในช่วงรัฐประหาร เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2519 มองว่ากลุ่มทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ของไทยหลังจากการเป็นอุตสาหกรรมใน เอเชีย ประมาณทศวรรษที่ 1960 มี 2 กลุ่ม ได้แก่

¹ กลุ่มพินัย ได้แก่ เจ้าของธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม หรือผู้มีทรัพย์สินระดับกลางและย่อม

² คนงานคอปกขาวระดับล่าง เช่น เสมียน พนักงาน ข้าราชการระดับล่าง เป็นต้น

The new petty bourgeoisie เป็นกลุ่มคนที่อพยพจากต่างจังหวัดเข้าสู่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผู้ที่ค้นพบพื้นที่ตลาดในการขยายการประกอบอาชีพบริการ เช่น ช่างตัดเสื้อผ้า ช่างซ่อมรถ พนักงานต้อนรับ หรือเจ้าของร้านเล็กๆ

The new moyen bourgeoisie เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกเป็นชาวเมืองตั้งแต่กำเนิด (the urban origin) แต่มีการเชื่อมโยงหรือพัวพันกับทุนต่างชาติและชนชั้นปกครอง โดยมีอาชีพ เช่น เจ้าของธุรกิจด้านโฆษณา เจ้าของโรงแรม ผู้จัดการโรงแรม ผู้รับเหมา

งานที่อธิบายชนชั้นกลางไทยในช่วงก่อนและหลังพฤษภาคม พ.ศ.2535 งานวิชาการที่ศึกษาเรื่องชนชั้นกลางในไทยมีเพิ่มขึ้นมากในช่วงเวลาหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ส่วนหนึ่งเนื่องจากการกล่าวถึงคำว่า “ชนชั้นกลาง” อย่างกว้างขวางในฐานะของผู้ที่มีบทบาทนำไปสู่การโค่นล้มอำนาจเผด็จการในช่วงนั้น งานศึกษาวิจัยดังกล่าว เช่น เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2536); ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (67-89); วรวิทย์ เจริญเลิศ (123-33); ผาสุก (91-116) ใน สังคีต และ ผาสุก, 2536); เก่งกิจ (2538); Ockey (1999: 230-50); Yoshifumi, Tamada, (2004: 1-36); Ockey (2004); ศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2538; 2548); ทวีศักดิ์ สุรชาติดำรงรัตน์ (2550)

นอกจากนี้ยังมีงานที่อธิบายชนชั้นกลางในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ โดยมีการสำรวจทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างชนชั้นกลางไทย ได้แก่ สุนีย์ ตรีนานกร (2539); Anusorn et. Al (2001); ธงชัย และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2542) จุมพล นิมพานิช (2542) เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในแง่ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและศึกษาผลต่อการเมืองและพัฒนาการเมืองในเมืองในระบอบกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

รายงานวิจัยเรื่อง “The survey of middle classes in Bangkok” โดย Anusorn Limmanee , Prudhisana Jumbala, Chantana Banpasirichote, และ Surichai Wun'Gaeo (2001) เป็นงานวิจัยที่มีการศึกษาชนชั้นกลางโดยการสำรวจ (survey) ชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานคร ในขอบเขตเวลาขณะนั้นคือ ช่วงเมษายนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งมีการกล่าวถึงว่าในขณะนั้นว่าชนชั้นกลางมีบทบาทในการฟื้นฟูเศรษฐกิจฟองสบู่ ดังเช่นการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 (Anusorn et. al, 2001: 415) เป็นงานที่ศึกษาในแง่มุมมองของค่านิยมทางสังคม, การรับรู้และทัศนคติ, พลวัต (mobility) และความคิดเห็นทางด้านสังคมและการเมืองรวมถึงการมีส่วนร่วมของชนชั้นกลาง โดยมีตัวแทนของกลุ่มชนชั้นสามชนชั้น แต่

แบ่งออกเป็นห้ากลุ่ม ได้แก่ นายทุน (the capitalist) คนชั้นกลาง (the middle class) แบ่งเป็นชนชั้นกลาง ใหม่ และชนชั้นกลางชายขอบ และชนชั้นกรรมมาชีพ (the working class) ซึ่งเป็นการแบ่งตามสาขาอาชีพ มีการระบุถึงตัวแทนในงานศึกษา ออกเป็น

“ชนชั้นนายทุน (*capital class*) เป็นผู้ประกอบการหรือนายทุนที่มีการจ้างงานลูกจ้างมากกว่า 500 คนขึ้นไปและมีการลงทุนในกิจการขั้นต่ำ 50 ล้านบาท

ชนชั้นกลางใหม่ (*new middle class*) ได้แก่งานที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญและการจัดการ รวมถึงกลุ่มคนที่เป็นคนงานคอปกขาวในระดับสูง นักธุรกิจ รวมถึงคนที่ทำงานในภาคส่วนการบริการสังคม

ชนชั้นกลางเก่า (*old middle class*) ได้แก่ กลุ่มที่เป็นกระฎุมพีน้อย (*petty bourgeoisie*) ซึ่งได้แก่พ่อค้า และเจ้าของธุรกิจขนาดเล็กหรือธุรกิจครอบครัวที่มีขนาดเล็ก

ชนชั้นกลางชายขอบ (*marginal middle class*) ได้แก่ อาชีพเสมียน รวมถึงกลุ่มคนงานคอปกขาวในระดับล่าง ผู้เชี่ยวชาญ ตำแหน่งกึ่งผู้เชี่ยวชาญ (*semi professional*) หรือผู้ช่วยผู้เชี่ยวชาญ (*associate professional*) และคนที่เป็นนายจ้างในบริษัทขนาดเล็ก

ชนชั้นแรงงาน (*working class*) ได้แก่ แรงงานที่ได้เงินเดือน ลูกจ้างในบริษัทขนาดเล็ก และชาวนา” (Anusorn et. al, 2001: 417-8)

โดยผลการวิจัยพบว่าโดยรวมแล้วงานชิ้นนี้ “เป็นการสำรวจและให้ข้อมูลเรื่องบทบาทของชนชั้นกลางในช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและการเมือง ซึ่งข้อมูลวิจัยไม่ได้ทำให้สามารถเชื่อได้ว่าชนชั้นกลางทั้งหมดจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ในทางการเมือง เนื่องจากชนชั้นกลางเป็นชนชั้นที่นิยามลักษณะและแนวความคิดไม่ได้ อย่างไรก็ดี ในกลุ่มชนชั้นกลางใหม่อย่าง ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมีลักษณะที่แตกต่างจากกลุ่มชนชั้นกลางอื่นๆที่เหลือ และมีการให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง นอกจากนี้มีการให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการเปิดกว้างในการนิยามชนชั้นกลาง ซึ่งการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เฉพาะการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจนั้นไม่เพียงพอในการวิเคราะห์การพัฒนาทางการเมือง” (Anusorn et. al, 2001: 471-2)

รายงานวิจัยเรื่อง “Thai middle classes : Between class ambiguity and democratic propensity” โดย Prudhisana Jumbala และ Chantana Banpasirichote (2001) เป็นการนำข้อมูลจาก Anusorn et. Al (2001) มาร่วมวิเคราะห์ด้วย โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงและชี้ให้เห็นถึง

ลักษณะ ความคิดเห็น และพฤติกรรมของชนชั้นกลางในช่วงที่มีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงประเทศไทย

รายงานวิจัยสองชิ้นที่เกี่ยวข้องกันนี้ งาน Prudhisan & Chantana (2001) เป็นการมองชนชั้นกลางจากเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งทำให้เกิดการตีความสิ่งที่เป็นการแสดงออกทางการเมืองและความคิดเห็นอื่นๆของชนชั้นกลางโดยมาจากการตีความบทบาทและการแสดงออกทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยช่วงที่มีการเคลื่อนไหวผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ในขณะที่งานของ Anusorn et. al (2001) นั้นมีจุดแข็งในการแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในค่านิยมทางสังคมของชนชั้นกลาง รวมไปถึงพฤติกรรมและแนวทางการดำรงชีวิต แต่อย่างไรก็ดีความแตกต่างในเรื่องการมีส่วนร่วมสาธารณะและทางการเมืองนั้นไม่ได้มีความต่างมาก โดยเปรียบเทียบแล้วชนชั้นกลางก็ไม่ได้มีค่านิยมหรือความคิดเห็นต่างจากชนชั้นอื่นมากนัก ซึ่งมีการอิงกับแนวคิดของชนชั้นนายทุนและชนชั้นแรงงานในบางประเด็น

นอกจากนี้ ในการที่จะมองว่าการขยายตัวของชนชั้นกลางนั้นเป็นผลจากการปฏิรูปการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นนั้น จะเป็นไปได้ก็เมื่อมีลักษณะของพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นนั่นคือผลผลิตของชนชั้นกลาง โดยในกรณีของไทย สิ่งนี้ยังคงเป็นสิ่งที่ยังไกลนัก กล่าวคือ ชนชั้นกลางในไทยมีความเข้าใจในปัญหาของสังคมใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงมีการคงสถานะของตนเองเอาไว้ ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจได้ยืนยันว่าความตระหนักรู้ในเรื่องทางสังคมนั้นยังไม่ได้สุกงอมเต็มที่ (not ripe) ซึ่งยังไม่มีคุณสมบัติโดยพื้นฐานในการมองว่าการเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์นั้นเกิดโดยการขยายตัวของชนชั้นกลาง (Prudhisan & Chantana, 2001: 407-8)

งานที่อธิบายชนชั้นกลางไทยในช่วง ก่อนและหลังรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549
งานเขียนในช่วงนี้เป็นการอธิบายชนชั้นกลางในแง่มุมมองที่เกี่ยวข้องกับบริบทต่างๆ เช่น สภาวะทางเศรษฐกิจ และสถานการณ์ทางการเมือง

นารีวรรณ กลิ่นรัตน์ (2550) โดยเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยการมองพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางว่าชนชั้นกลางไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจใหม่ มักจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเมื่อมีการ

คาดการณ์ว่าจะสูญเสียผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและอาจเผชิญกับความยากลำบาก เมื่อผลประโยชน์ของตนได้รับการแก้ไขแล้ว ก็พร้อมที่จะหยุดการเคลื่อนไหวและไม่ได้คำนึงว่าวิธีการที่จะได้มาซึ่งการตอบสนองผลประโยชน์ของตนนั้นจะสอดคล้องกับหลักการทางการเมืองหรือไม่แต่อย่างใด

อัสม่า หวังกุลดำ (2553) เป็นกรกล่าวถึงชนชั้นกลางกลุ่มพันธมิตรฯ หรือกลุ่มที่ต่อต้านระบอบทักษิณ โดยศึกษา“บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ” โดยใช้แนวคิดของอีริก โอลิน ไรท์ (Erik Olin Wright) ซึ่งเป็นนักคิดในแนวมาร์กซิสต์ (Marxist) ในการศึกษากลุ่มเสื้อเหลือง และมิงงานที่เขียนถึงการเคลื่อนไหวของชนชั้นกลางอีกฝ่ายหนึ่งในช่วงเวลาเดียวกัน คืองานของ อุบลพรรณ กระจ่างโพธิ์ (2553) เรื่อง การเคลื่อนไหวของขบวนการแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ช่วงรัฐบาลอภิสิทธิ์ เป็นการศึกษากลุ่มนปช.ในช่วงเวลาที่ออกมาเคลื่อนไหวโดยใช้แนวการศึกษาเรื่องประชาสังคม

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาเรื่องชนชั้นกลางหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2549 ของไทยในลักษณะของการสำรวจความคิดเห็น เช่น วัฒนา แซ่ไพเราะ (2555) เรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงพ.ศ. 2549-2554” โดยดูเรื่องการกล่อมเกลางานการเมือง การตื่นตัวทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และงานของ จำลอง พรมสวัสดิ์ (2555) เรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พ.ศ. 2551-2553” เป็นต้น

ตัวอย่างงานที่มีการกล่าวถึงปรากฏการณ์เรื่องการทวนกระแสประชาธิปไตยของชนชั้นกลางไทยที่ปรากฏในงานศึกษาโดยต่างประเทศ เช่น Englehart, Neil A. (2003) ในบทความเรื่อง “Democracy and the Thai Middle Class: Globalization, Modernization, and Constitutional Change” งานของ Lee, Allan (2011) และงานของ Jäger, Kai (2012) เป็นต้น

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยฟิลิปปินส์

การศึกษาชนชั้นกลางของฟิลิปปินส์ช่วงการเคลื่อนไหวต่อต้านประธานาธิบดีมาร์กอส (Ferdinand Marcos) ช่วงปี ค.ศ. 1986 เช่น งานของ สีดา สอนศรี (2528; 2529) งานเรื่อง “the anti-Marcos struggle” โดย Mark R. Thomson (1995) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการอธิบายปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงก่อนและหลังในช่วง ค.ศ. 1981-1990 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่มองว่ามีผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมืองของไทยและฟิลิปปินส์ ในงานของ อนุสรณ์ ธงไชย (2539)

การศึกษาชนชั้นกลางของฟิลิปปินส์ช่วงหลัง ค.ศ. 1986 ได้แก่ งานของ Walden Bello เช่น บทความเรื่อง “Benigno Aquino: Between Dictatorship and Revolution in the Philippines” งานของ Temario C. Rivera (2006); Hedman E., Eva-Lotta. (2006). Mark R. Thomson (2010) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาประเด็นเรื่องชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยเปรียบเทียบไทยกับฟิลิปปินส์ โดยมองว่าชนชั้นกลางไทยและฟิลิปปินส์มีความเหมือนกันในช่วงเวลาของการลงสู่อำนาจของทักษิณและเอสตราด้า (Estrada) ได้แก่ งานของ Mark R. Thompson (2006; 2012) เป็นต้น

2.4 การนิยามชนชั้นกลาง: การกำหนดนิยามและปัญหาในเรื่องของนิยามชนชั้นกลาง

คำว่า “ชนชั้นกลาง” หรือ “middle class” ปรากฏประมาณปี ค.ศ. 1812 (A.S. Hornby:1974) โดยมีความหมายถึงชนชั้นที่อยู่ระหว่างชนชั้นล่างและชนชั้นสูงของสังคม ประกอบอาชีพการค้ารวมถึงผู้ที่ประกอบวิชาชีพ เป็นชนชั้นที่อิสระ มีการศึกษา มีการรวมตัวกัน วิพากษ์สังคมที่อาศัย สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีความแตกต่างจากชนชั้นอื่นคือสถานะทางเศรษฐกิจ รายได้ อาชีพ รวมถึงโอกาสในการเลื่อนสถานะทางชนชั้น (Raynor: 1986) นอกจากนี้ในภาวะของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่ทันสมัยมากขึ้น (Modernization) ทำให้ชนชั้นกลางเหล่านี้มีบทบาทมากขึ้นในสังคม

การให้คำจำกัดความของ “middle class” เป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากมีความกำกวมและอยู่ที่มุมมองในการให้คำนิยาม ซึ่งการศึกษาเรื่องชนชั้นกลางจะนำไปสู่ปัญหาที่พบเจอคือ “ใครคือชนชั้นกลาง” หรือ “ใครที่อยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางบ้าง” ซึ่งหากจะกล่าวถึงงานดั้งเดิมที่เป็นกระแสหลักที่ได้พูดถึงมุมมองเรื่องชนชั้นกลาง มี 2 แนวคิด คือ ชนชั้นกลางในแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ (Marxist) และแนวคิดแบบเวเบอร์ (Weberian) (ปรีชา, 2536; ศิริพร, 2538)

ชนชั้นกลางในแนวคิดของมาร์กซิสต์ (Marxist) ในแนวคิดที่ใช้ทฤษฎี Marxist แบบดั้งเดิมอาศัยการอธิบายชนชั้นในลักษณะความสัมพันธ์กับวิถีการผลิต ซึ่งเป็นการจำแนกชนชั้นโดยชี้ให้เห็นการควบคุมของชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่มีต่อชนชั้นแรงงานซึ่งเป็นชนชั้นที่อยู่ระดับล่างของโครงสร้างชนชั้น ซึ่งในแนวคิดทฤษฎี Marxist แบบดั้งเดิมนี้ไม่ได้ให้คำตอบหรือแนวคิดเรื่องของชนชั้นกลางเท่าใดนัก (ปรีชา, 2536: 70-71) ซึ่งในเวลาต่อมาในช่วงที่เรียกได้ว่าเป็น Marxist สมัยใหม่ ก็ยังคงไม่ได้กล่าวถึงชนชั้นกลาง (middle classes) มากนัก หากจะมีแต่เพียง “กลุ่มชนที่อยู่ตรงกลางในโครงสร้างชนชั้น” (intermediate groups) (ปรีชา, 2536: 71)

แต่อย่างไรก็ตามมีนักวิเคราะห์ในแนวมาร์กซิสต์ (Marxist) ที่เห็นว่ามีกรกล่าวถึงชนชั้นกลางในงานที่ชื่อว่า Theories of Surplus Value (1863) ซึ่งได้กล่าวถึง “การขยายตัวของชนชั้นกลางที่อยู่ระหว่างแรงงานกับนายทุนและเจ้าของที่ดิน” (ปรีชา, 2536: 72) แต่ก็ไม่ได้มีการวิเคราะห์ถึงชนชั้นนี้อย่างชัดเจนนัก

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นักคิดที่เป็นกลุ่ม Marxist ใหม่ ได้มีการอภิปรายถึงเรื่องชนชั้นกลาง ซึ่ง ปรีชา (2536) ได้สรุปและแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. กลุ่มที่เชื่อว่ามีแค่ 2 ชนชั้น: ตัวอย่างได้แก่ แนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสในทศวรรษที่ 1970 ซึ่งมีแค่ชนชั้นที่ผูกขาดได้แก่ นายทุนและผู้บริหารระดับสูง กับชนชั้นกรรมมาชีพอุตสาหกรรม
2. กลุ่มที่ไม่ได้มองว่า “กลุ่มที่อยู่ระหว่างกลาง” มีความสำคัญ แต่ยอมรับว่ามีความหลากหลาย: โดยกลุ่มที่อยู่ระหว่างกลางและมีความหลากหลายนั้น กลุ่มหนึ่งนั้นมีส่วนหนึ่งที่ผลประโยชน์เกี่ยวพันกับกลุ่มนายทุนและอีกส่วนหนึ่งมีชีวิตที่ตกต่ำกับ

กลุ่มแรงงาน และอีกกลุ่มที่มีความเป็นอยู่อิสระ ตัวอย่างเช่น นายทุนน้อย หรือนักธุรกิจขนาดเล็ก แต่ในการวิเคราะห์ยังคงมีการยึดชนชั้นบนและล่างเป็นหลัก

3. กลุ่มที่มองว่าชนชั้นที่อยู่ระหว่างกลางนั้นจะ “ถูกแปรสภาพตกต่ำไปอยู่กับชนชั้นแรงงาน” ยกตัวอย่างในงานของ Braverman (1974, อ้างใน ปรีชา, 2536: 74) โดยมองว่าในยุคที่ทุนนิยมผูกขาดและเข้าไปมีอิทธิพลในการค้า การบริการและการประกอบอาชีพของกรรมมาชีพคอปกขาว ทำให้เกิดการพึ่งพิงเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ ทำให้ต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝนเพื่อสร้างความชำนาญในงานนั้นๆ ทำให้เกิด “ชนชั้นกลางรุ่นใหม่” ที่เป็นแรงงานคอปกขาวที่เป็นชนชั้นกรรมมาชีพใหม่ซึ่งมีความรู้ความชำนาญ มีการศึกษาและส่งผลให้มีรายได้และเงินเดือนที่ต่างกัน
4. กลุ่มที่มองว่ามี “ชนชั้นกลาง” ในสมัยใหม่อย่างแน่นอน โดยมีผลประโยชน์ของตนเองที่แตกต่างจากกลุ่มที่เป็นนายทุนหรือแรงงาน: ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ทฤษฎีของ Poulantzas ซึ่งใช้คำว่า “new petty bourgeoisie” โดยมีลักษณะสำคัญสามประการคือ ด้านอุดมการณ์ มีอำนาจผูกขาดความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานในด้านเศรษฐกิจและแรงงาน ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มนี้ได้ถูกแยกออกจากการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือแรงงานที่ทำการผลิต และในด้านการเมือง คนกลุ่มนี้มีอำนาจในการควบคุมแรงงานที่ทำการผลิต (ปรีชา, 2536: 73-75)

โดยสรุป ชนชั้นกลางในแนวคิดนี้คือ กลุ่มชนทุกอาชีพที่ไม่ได้ทำการผลิตหรือใช้แรงงานทางกายภาพแต่ใช้ความคิด และทำหน้าที่ควบคุมดูแล ซึ่งหน้าที่สำคัญคือการเป็นคนกลางในการสร้างความชอบธรรมของระบบทุนนิยมด้านอุดมการณ์และการเมือง (ปรีชา, 2536: 75)

นอกจากนี้ ยังมีงานศึกษาในแนวของมาร์กซิสปรากฏในวิทยานิพนธ์เรื่อง “รัฐทุนนิยมประชาธิปไตยชนชั้นกรรมาชีพไทย พ.ศ. 2535-2548: รัฐ ในฐานะเครื่องมือแห่งชนชั้นครอบงำ” โดยทวิศักดิ์ (2550: 36-42) ให้คำนิยามศัพท์ในไว้ในแง่ของการนิยามชนชั้นโดยใช้แนวคิดของมาร์กซ์และเอนเกลส์ ซึ่งเป็นการกำหนดโดยใช้ตำแหน่งหรือสถานะของความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ทวิศักดิ์มองว่ามีความยืดหยุ่นในการนิยามและชัดเจนในตรรกะมากกว่าการนิยามในแนวของแม็ค เวเบอร์ ซึ่งเน้นการนิยามจากรายได้และการใช้ชีวิต รวมถึงแนวคิดแบบเสรีนิยมที่มองด้วย

กรอบเรื่องของรสนิยมการใช้ชีวิต ซึ่งค่อนข้างคลุมเครือกว่า ซึ่งทวิศศักดิ์ได้มีการนิยามความแตกต่างของคำต่างๆไว้ ดังนี้

คำว่า “ชนชั้นกรรมาชีพ” ใ้ไว้ว่าเป็นกลุ่มทุนต่างๆ หรือกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มที่เป็นเจ้าของควบคุมปัจจัยการผลิต ที่สร้างผลกำไรรวมไปถึงความมั่งคั่งจากการขูดรีดส่วนเกินจากชนชั้นอื่น ๆ รวมถึงชนชั้นกรรมาชีพที่แตกต่างกันในระดับของขนาดหรืออำนาจ นอกจากนี้ได้รวมถึงชนชั้นกรรมาชีพน้อยหรือ “petty bourgeoisie” ซึ่งก็คือส่วนของชนชั้นชาวนาที่มีฐานะรวมถึงผู้ประกอบการรายย่อย

คำว่า “ชนชั้นกรรมาชีพ ” ประกอบด้วยสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นแรงงานคอปกน้ำเงิน (blue collar) ซึ่งหมายความถึงลูกจ้างที่ใช้แรงงานทางกายภาพในภาคส่วนต่างๆทั้งการเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ รวมไปถึง ข้าราชการชั้นผู้น้อย คนยากไร้ หาเช้ากินค่ำ และกลุ่มที่สองได้แก่กลุ่มที่เป็นแรงงานคอปกขาว ซึ่งได้แก่ลูกจ้างที่ใช้แรงงานในด้านสมอง ทั้งในระดับบริหาร เสิมียน รวมถึงกลุ่มผู้ใช้แรงงานทางสมองที่เป็นลูกจ้างของผู้ประกอบการ ห้างร้าน หรือบริษัทที่เป็นของชนชั้นกรรมาชีพ อันได้แก่ แพทย์ พยาบาล ครู อาจารย์ วิศวกร สถาปนิก นักบัญชี คอมพิวเตอร์ เป็นต้น แต่ทั้งนี้แนวการนิยามที่ไม่ใช่ในแนวสายมาร์กซิสต์มักจัดกลุ่มนี้ให้อยู่ในกลุ่มของ “ชนชั้นกลาง” ในลักษณะเดียวกับผู้ประกอบการรายย่อยหรือกลาง ซึ่งทวิศศักดิ์จัดประเภทของกลุ่มที่เป็นผู้ใช้แรงงานทั้งทางกายภาพและสมอง (แรงงานคอปกน้ำเงินและขาว)ให้อยู่ในกลุ่มของชนชั้นกรรมาชีพ

ในส่วน of คำว่า “ชนชั้นกลาง” ทวิศศักดิ์ (2550: 38) ใช้คำนิยามในแนวของมาร์กซ์ กล่าวคือ “ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก พ่อค้ารายย่อย หัตถกรรม และชาวนา (บางส่วน)” (Marx and Engels, 1977: 115) ซึ่งทวิศศักดิ์ได้ปรับให้เข้ากับยุคสมัยที่เป็นขอบเขตของการศึกษา หลังทศวรรษ 1990 ช่วงกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆที่จ้างตนเอง เช่น แพทย์ พยาบาล สถาปนิก วิศวกรนั้นอยู่ในขอบเขตของชนชั้นกลางด้วย และยังหมายรวมถึง ผู้ประกอบการขนาดย่อยในอุตสาหกรรมการค้าและการบริการ

แต่อย่างไรก็ตามทวิศศักดิ์มองว่าชนชั้นกลางมีบริบทที่ค่อนข้างทับซ้อน อันเนื่องมาจากกลุ่มชนชั้นกลางมีความหลากหลายสูง ด้วยบริบทต่างๆทำให้บางกลุ่มอาจจะมีจุดยืนเดียวกับชนชั้นกรรมาชีพ และบางกลุ่มก็มีจุดยืนเดียวกับชนชั้นกรรมาชีพ

ในส่วนของชนชั้นกลางในแนวคิดแบบเวเบอร์เรียน (Weberian) ได้รับความนิยมนักทฤษฎีสมัยใหม่และนักวิจัยทางสังคม ซึ่งมองถึงจุดอ่อนของงานกลุ่มมาร์กซิสต์ (Marxist) ที่เน้นแต่เรื่องเศรษฐกิจในการมองความไม่เท่าเทียมกัน ในขณะที่แนวคิดแบบเวเบอร์เรียน (Weberian) นั้นมีความหลากหลายในการมองมากกว่า ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งหลายมิติมากกว่า (multi-dimensionality)

ซึ่งแนวคิดแบบเวเบอร์เรียนเป็นการมองชนชั้นว่าถูกกำหนดโดยปัจจัยหลายอย่างผสมกัน ซึ่งลักษณะที่สำคัญของแนวคิดนี้ในการมองชนชั้นกลางคือ

“ชนชั้นกลาง” คือกลุ่มที่อยู่ตรงกลางในโครงสร้างที่มาจากการจัดลำดับด้านความสูงต่ำของสภาพสังคม โดยชนชั้นกลางส่วนใหญ่คือผู้ที่ประกอบอาชีพคนงานคอปกขาว โดยมีเส้นแบ่งคือหลักการทำงานแบบใช้และไม่ใช้มือหรือแรงกายในการทำงาน (manual and non manual work)

แรงงานที่ทำงานแบบใช้และไม่ใช้มือหรือแรงกายในการทำงาน (manual and non manual work) ในข้างต้นมีสิ่งๆที่เหมือนกันในด้านการที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและรายได้ อาจจะไม่ต่างกันมาก แต่สิ่งที่แตกต่างคือ ทศนคติหรือจิตสำนึกที่ต่างกัน ทำให้อยู่คนละชนชั้นกัน ซึ่งทศนคติหรือจิตสำนึกดังกล่าวนี้ได้ถูกกำหนดมาจากตัวแปรสามตัว ได้แก่ สถานการณ์ของตลาด (market situation) ซึ่งนำมาซึ่งระดับของรายได้ ความมั่นคง และโอกาสในการปรับสถานะทางเศรษฐกิจ สถานการณ์ในการทำงาน (work situation) เป็นการนำมาซึ่งตำแหน่งในการทำงาน และความสัมพันธ์ทางสังคมในการแบ่งงานกันทำ และสุดท้ายคือสถานการณ์ทางสถานภาพ (status situation) นำมาซึ่งระดับในโครงสร้างสังคมที่มาจากการประเมินสถานภาพทางสังคม

กลุ่มทั้งสามกลุ่มในโครงสร้างทางชนชั้น ได้แก่ ชนชั้นนายทุน แรงงานและชนชั้นกลาง นั้นถูกกำหนดจากตัวแปรทั้งสามตัวที่ได้กล่าวข้างต้นซึ่งมีความแตกต่างกันมากในทั้งสามกลุ่ม ทำให้มีชนชั้นที่ชัดเจน ซึ่งในสมัยใหม่ ทุนนิยมต้องพึ่งพิงกลุ่มที่เป็นชนชั้นกลางซึ่งมีการศึกษา ความรู้ความสามารถ และมีความชำนาญในด้านเทคนิค

ความหลากหลายเป็นลักษณะที่สำคัญของชนชั้นกลาง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอาชีพหลายอาชีพ และมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมาก บางกลุ่มจะมีสถานะทางเศรษฐกิจสูง ในขณะที่อีกกลุ่มจะอยู่ในสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำ แต่สิ่งที่สำคัญคือ ชนชั้นกลางมีจิตสำนึกที่แตกต่างกับชนชั้นกรรมาชีพ (ปรีชา, 2536: 75-77)

จุดอ่อนในการวิเคราะห์ “ชนชั้นกลาง” ในแนวคิดของมาร์ซิสต์ (Marxist) และเวเบอร์เรียน (Weberian) คือ การมองชนชั้นกลางในลักษณะที่เป็นนามธรรม ซึ่งทำให้การศึกษาหรือถกเถียงเรื่องชนชั้นกลางมีความเลื่อนลอยและหาจุดสำคัญไม่เจอ ดังนั้น จึงทำให้เกิดแนววิพากษ์และศึกษาชนชั้นกลางตามแนวคิดในเชิงประวัติศาสตร์ขึ้น

การศึกษาชนชั้นกลางในแนวประวัติศาสตร์ เป็นการการนำแนวคิดนามธรรมในแนวการวิเคราะห์ทั้งสองกลุ่มมามองใหม่ในสังคมที่เป็นจริง ซึ่งได้แก่ การศึกษาชนชั้นกลางในแง่ของการก่อตัวและรวมตัวของชนชั้นกลาง (class formulation) ในพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะคือ

จากแนวคิดทั้งสองที่มองว่าชนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย แนวคิดทางประวัติศาสตร์จึงชี้ให้เห็นถึง “กลุ่มชนทางสังคมที่เป็นจริง” (real social collective) ซึ่งได้แก่ บุคคลในกลุ่มอาชีพข้าราชการ ลูกจ้างพนักงานรัฐวิสาหกิจ ปัญญาชน พนักงานในธุรกิจเอกชน นักธุรกิจ ผู้จัดการ ผู้บริหาร เป็นต้น (ปรีชา, 2536: 78)

การเสนอแนวศึกษาโดยการมองเชิงประวัติศาสตร์ของชนชั้นกลางโดยการมองเงื่อนไขในเรื่องบริบทต่างๆ ในช่วงเวลาที่อยู่ท่ามกลางการพัฒนาทางด้านประวัติศาสตร์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในการก่อตัว รวมตัว หรือสลายตัว จึงทำให้เห็นความชัดเจนของความ เป็นชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นผลผลิตจากพัฒนาการเหล่านั้นโดยมีการเชื่อมโยงกับอีกสองชนชั้นได้แก่ ชนชั้นบนที่มีอำนาจและชนชั้นล่างที่เป็นผู้อยู่ใต้อำนาจ โดยจะต้องมองความสัมพันธ์เหล่านี้ในสองระดับ คือ ระหว่างชนชั้นทั้งสองส่วนที่อยู่บนและล่างของชนชั้นกลาง และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชนชั้นกลางเอง (ปรีชา, 2536: 78-79)

นอกจากนี้ ท่ามกลางการก่อตัวของชนชั้นกลาง สิ่งที่มีความสำคัญในการมองแบบแนวทางประวัติศาสตร์คือ ปัจจัยต่างๆที่กำหนดจุดยืนของชนชั้นกลางในการแสดงบทบาทในขณะช่วงเวลานั้นๆ (ปรีชา, 2536: 79) เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เป็นต้น

งานของเกิร์ลลิง (Girling, 1981) เรื่อง “Thailand: society and politics” มีความสนใจในเรื่องชนชั้นกลางในเมือง หรือ “urban middle class” และชนชั้นที่อยู่ตรงกลาง หรือ “middle strata” ว่าเป็นหนึ่งในพลังทางสังคมที่มีลักษณะของ the new extra-bureaucratic ที่ขยายตัวหลังจากการกลายเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งมีอาชีพตั้งแต่เป็นผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญ ไปจนถึงเสมียนและเจ้าของห้างร้านซึ่งมีลักษณะคือ อยู่นอกองค์กรของรัฐและมีทักษะความชำนาญการพิเศษ โดยอาจจะกล่าวได้ว่าเกิร์ลลิง (Girling) มองว่าชนชั้นกลางคือกลุ่มที่อยู่ระหว่างกลุ่มทุนหรือธุรกิจขนาดใหญ่กับกลุ่มชนชั้นแรงงาน ซึ่งสิ่งที่ทำให้ชนชั้นกลางแตกต่างคือ ระดับการศึกษา ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง

แต่อย่างไรก็ดี สิ่งที่ทำให้ชนชั้นกลางมีลักษณะของความลังเล ไม่แน่นอนในทางการเมือง คือ ความอ่อนแอและไม่ความหลากหลายในทางความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งมีผลมาจากการมีตำแหน่งอยู่ระหว่างชนชั้นที่มีลักษณะของ ข้าราชการ นักธุรกิจ ชนชั้นนำที่มีอำนาจ และความเป็นมวลชน ซึ่งทำให้ไม่มีความชัดเจนในเรื่องการแสดงออกซึ่งทัศนคติทางการเมืองหรือแบบแผนวัฒนธรรม

โดยสรุปแล้ว ทัศนคติที่มีต่อการนิยามชนชั้นกลางนั้น สิ่งหนึ่งที่มีร่วมกันในแนวคิดต่างๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นแนวทางของมาร์กซิสต์หรือไม่ใช่มาร์กซิสต์ก็คือ ความคลุมเครือ ไม่มีจุดยืนในทางผลประโยชน์อย่างชัดเจน การที่จะเลือกวิเคราะห์ไปในทางใดทางหนึ่งนั้นจึงเป็นสิ่งที่สุ่มเสี่ยงต่อการเหมารวม แต่อย่างไรก็ดี ในงานศึกษาควรมีการให้คำนิยามเพื่อทำให้งานที่ศึกษานั้นชัดเจน

เนื่องจากความหลากหลายของกลุ่มชนชั้นกลาง นำไปสู่การให้คำนิยามที่มีความหลากหลายด้วยกัน ผู้เขียนจึงขอนิยามในลักษณะของการหาความเหมือนกันของการนิยามชนชั้นกลางในงานเขียนต่างๆ เพื่อนำมาสร้างคำนิยามในการศึกษา

“ชนชั้นกลาง” หมายถึง กลุ่มชนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง “ชนชั้นบน” และ “ชนชั้นล่าง” โดยมีการเข้าถึงโอกาสทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมบางอย่างที่มากกว่าชนชั้นล่าง เช่น

การศึกษา อาชีพ ความสะดวกสบาย ฯลฯ กลุ่มชนชั้นกลางนี้มีความหลากหลายมาก อย่างไรก็ตามหากจะมองในประวัติศาสตร์ ชนชั้นกลางมีการเปลี่ยนหน้าอยู่ตลอด ผู้เขียนจึงขอแบ่งกลุ่มชนชั้นกลางออกเป็นสามกลุ่ม โดยเป็นการแบ่งจากการเกิดขึ้นของชนชั้นกลางจากการเปลี่ยนแปลงในทางโครงสร้างของประเทศโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็นสามช่วง คือ

ชนชั้นกลางใหม่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจกลุ่มแรก ได้แก่ กลุ่มที่ขยายตัวหลังจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของเอเชียหลังทศวรรษที่ 1960 ซึ่งมีการเติบโตด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มใหม่ ดังที่ Anderson (1997); Girling (1981); เอนก (2552) ที่มีการเชื่อมโยงกับความเป็นเมือง (urban) และชนบท (rural) ซึ่งมีแนวคิดในการใช้ชีวิตแตกต่างจากกลุ่มชนชั้นกลางเก่า ซึ่งในเมืองอาจจะประกอบด้วยสองส่วนคือกลุ่มคนที่อพยพเข้าเมืองและกลุ่มที่เป็นคนเมืองโดยกำเนิด ซึ่งการปรากฏตัวของชนชั้นกลางกลุ่มนี้เห็นได้จากการเข้าร่วมในเหตุการณ์ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519

ชนชั้นกลางใหม่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจหลังนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ช่วงพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเกิดขึ้นและปรากฏให้เห็นในบทบาททางการเมืองช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535

ชนชั้นกลางใหม่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ “ต้มยำกุ้ง” พ.ศ. 2540 ซึ่งทำให้เกิดชนชั้นกลางในบทบาททางการเมืองที่ปรากฏในลักษณะของกลุ่มเสื้อเหลือง-แดงในช่วงทักษิณ ชินวัตร และภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2549

โดย “ชนชั้นบน” ได้แก่ ผู้ครองครองอำนาจและปัจจัยในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น ผู้นำทางการเมือง ผู้ปกครอง กลุ่มทุนหรือนักธุรกิจขนาดใหญ่ ผู้นำทางความคิดที่มีผลต่ออุดมการณ์และการแสดงออกของชนชั้นในระดับล่างกว่า)

และ “ชนชั้นล่าง” ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในระดับล่างสุดและได้รับผลจากการจัดการในอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น คนขายขอบจากการปกครอง คนจน คนรากหญ้า ลูกจ้าง ช่างวานา ผู้ที่ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำเพื่อหารายได้ประทังชีวิต

บทที่ 3

ภาพรวมโดยทั่วไปหลังจากเข้าสู่ประชาธิปไตย เปรียบเทียบไทยฟิลิปปินส์

ในประเทศไทยและฟิลิปปินส์นั้น การมีบทบาทของชนชั้นกลางและปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นของชนชั้นกลางมีให้เห็นในหลายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งก็มีสาเหตุหรือปัจจัยต่างๆที่นำไปสู่เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงสำคัญๆหลายเหตุการณ์ และแน่นอนว่ามีผลกระทบต่อกระบวนการสร้างประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

บทที่สามนี้จะเป็นการให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ตามประวัติศาสตร์หลังจากเข้าสู่กระบวนการประชาธิปไตย โดยเน้นเหตุการณ์สำคัญๆที่มีชนชั้นกลางเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ โดยอธิบายผ่านโครงสร้างด้านการเมืองการปกครอง สภาพทั่วไปในแต่ละช่วงเวลา ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของไทยและฟิลิปปินส์ โดยแบ่งเป็นสองส่วนคือ ด้านเนื้อหาโดยทั่วไปในปัจจุบัน และข้อมูลจากการสำรวจจากองค์การระหว่างประเทศและองค์กรในประเทศ

3.1 ภาพรวมโดยทั่วไปด้านการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

3.1.1 ประเทศไทย

ข้อมูลด้านโครงสร้างด้านการเมืองการปกครอง การเมืองไทยในปัจจุบัน อยู่ในระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตยระบบรัฐสภา ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประมุขของรัฐบาล และพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นประมุขแห่งรัฐ ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ส่วนฝ่ายตุลาการเป็นอิสระจากอีกสองฝ่ายที่เหลือ การเลือกตั้งในประเทศส่วนใหญ่อยู่ในระบบหลายพรรค

ในส่วนของรัฐธรรมนูญ หรือ กฎหมายในการปกครองประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในการใช้รัฐธรรมนูญมาหลายครั้งหลายครา (โปรดดูในภาคผนวก ก.) อย่างไรก็ตามหากมองในแง่ของพัฒนาการรัฐธรรมนูญภายใต้การเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือการแสดงบทบาทที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของประชาธิปไตย ในไทยอาจจะแบ่งได้สามช่วง คือ

1. ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2475
2. ช่วงหลังเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งนำมาสู่การมีรัฐธรรมนูญที่ได้รับการกล่าวถึงในแง่ที่ “เป็นประชาธิปไตยที่สุด” ฉบับหนึ่ง คือ ฉบับ พ.ศ. 2517
3. ช่วงหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งนำมาสู่การมีรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540

ฝ่ายบริหารของไทย ประกอบด้วยประมุขของประเทศคือ พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 ในส่วนของหัวหน้ารัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีปัจจุบันคือ นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยมีที่มาจากรัฐธรรมนูญปัจจุบันคือฉบับปี 2550 ซึ่งระบุว่า นายกรัฐมนตรีมีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งระดับชาติ โดยธรรมเนียมแล้วหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะถูกเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะได้รับการอนุมัติโดยพระมหากษัตริย์ วาระของนายกรัฐมนตรีคือ วาระละ 4 ปีโดยมีการดำรงตำแหน่งได้แค่ 2 วาระ

พรรคการเมืองที่สำคัญของไทย เช่น พรรคชาติพัฒนา (Chat Pattana Party or CPN (Nation Development Party) พรรคชาติไทยพัฒนา (Chat Thai Phattana Party or CTP (Thai Nation Development Party) พรรคพลังชล (Phalang Chon Party (People [Chonburi] Power Party) พรรคภูมิใจไทย (Phumjai (Bhumjai) Thai Party or PJT (Thai Pride) พรรคประชาธิปัตย์ (Prachathipat Party or DP (Democrat Party) พรรคเพื่อไทย(Puea Thai Party (For Thais Party) พรรครักประเทศไทย (Rak Prathet Thai Party (Love Thailand Party) เป็นต้น

ฝ่ายนิติบัญญัติของไทย ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ฉบับปัจจุบัน ระบุว่าไทยมีระบบรัฐสภาคู่ (bicameral national assembly) โดยมีวุฒิสภา (senate) มีจำนวนที่นั่ง 150 ที่นั่ง มาจากการเลือกตั้งในเขตจังหวัดๆละ 1 คนรวมทั้งหมด 77 คน ที่เหลืออีก 73 ที่นั่งมาจากการแต่งตั้งโดยผู้พิพากษาและคณะกรรมการ โดยวุฒิสภามีวาระละ 6 ปี และ สภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนที่นั่ง 500 ที่นั่ง ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งจากเขตการเลือกตั้งจำนวน 375 ที่นั่ง และที่เหลือคือ 125 ที่นั่งมาจากการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนแบบ Party-lists โดยสมาชิกสภาผู้แทนนี้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

อำนาจฝ่ายตุลาการของไทย ประกอบด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court) ศาลฎีกาและยุติธรรม (Supreme Court of Justice) และศาลปกครองสูงสุด (Supreme Administrative Court) ซึ่งผู้พิพากษาทั้งหมดมีที่มาจากแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญ การแต่งตั้งผู้พิพากษาโดยพระมหากษัตริย์มีที่มาจากคำแนะนำโดยวุฒิสภา โดยผู้พิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญมีทั้งหมดเก้าคนทำหน้าที่ตัดสินเรื่องที่มาจากศาลฎีกาและยุติธรรมรวมไปถึงศาล Supreme Administrative Court ซึ่งคณะผู้พิพากษาเหล่านี้มักมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสังคม

เขตการปกครอง ประเทศไทยแบ่งเขตการบริหารออกเป็น ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม และ ราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย 76 จังหวัด 878 อำเภอ 7, 255 ตำบล และ ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล, กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา สำหรับสุขภาพบาลนั้นถูกยกฐานะไปเป็นเทศบาลทั้งหมดใน พ.ศ. 2542

ในส่วนของกองทัพ ประเทศไทยประกอบไปด้วยกองทัพบก (Royal Thai Army) กองทัพเรือ (Royal Thai Navy) ซึ่งรวมกับตำรวจน้ำ (Royal Thai Marine Corps) และ กองทัพอากาศ (Royal Thai Air Force) การเป็นทหารของไทยนั้น มีข้อกำหนดว่าชายไทยอายุ 18 ปีจะต้องลงทะเบียนเข้ารับการเกณฑ์ทหารโดยเมื่อถึงอายุ 21 จะถูกเรียกเข้าไปเป็นทหาร

กองทัพของไทยมีบทบาททางการเมืองค่อนข้างมาก โดยเฉพาะช่วงแรกๆ ของการปกครอง และมีการแทรกแซงจากกองทัพโดยการยึดอำนาจรัฐบาลหรือที่เรียกว่าการรัฐประหารหลายครั้ง ซึ่งผู้เขียนแบ่งได้ตามช่วงเวลา ได้แก่

ช่วง 2475-2490

รัฐประหาร 1 เมษายน พ.ศ. 2476

รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 เป็นการยึดอำนาจโดยพระยาพหลฯจากรัฐบาลพระยามโนปกรณีย์

รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์

ช่วง 2490-2500

รัฐประหาร 6 เมษายน พ.ศ. 2491 คณะนายทหารที่เคยรัฐประหารใน 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้บังคับให้นายควง อภัยวงศ์ลาออก แล้วมอบตำแหน่งให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐประหาร 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 จอมพล ป. ได้รัฐประหารยึดอำนาจตนเอง และนำรัฐธรรมนูญฉบับปี 2475 มาใช้อีกครั้ง

รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ทำการยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป.

ช่วง 2500-2516

รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เป็นการยึดอำนาจโดยจอมพลสฤษดิ์ในนามของคณะปฏิวัติ ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญและสภาผู้แทน จอมพลถนอมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

รัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 จอมพลถนอมได้ทำการรัฐประหารตนเอง เพื่อผูกขาดอำนาจการปกครอง

ช่วง 2516-2528

รัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519	พลเรือเอก สงัด ชะลออยู่ ได้เข้ายึดอำนาจและแต่งตั้งให้นาย ธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี
รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520	คณะปฏิรูปคณะเดินแต่ใช้ชื่อใหม่เป็นคณะปฏิวัติ นำ โดยพลเรือเอก สงัด ชะลออยู่ ได้ยึดอำนาจรัฐบาลนาย ธานินทร์ กรัยวิเชียร

ช่วง 2528-ปัจจุบัน

รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534	คณะ รสช. ได้ยึดอำนาจรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549	คณะ คมช. ได้ยึดอำนาจจากรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีเศรษฐกิจแบบผสม มีรายได้หลักจากอุตสาหกรรม การส่งออกสินค้าและบริการ การท่องเที่ยว การบริการ เกษตรกรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับที่ 24 ของโลก และมีมูลค่าการนำเข้าเป็นอันดับที่ 23 ของโลก ตลาดนำเข้าสินค้าไทยที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ ซาอุดีอาระเบีย และอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม แรงงานส่วนใหญ่ของไทยอยู่ในภาคเกษตรกรรมโดยมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่สุดของประเทศ

ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม ตามสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ประชากรไทยนับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 93.4 ซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยโดยพฤตินัย แม้ว่าจะยังไม่มีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใดเลยก็ตาม ทั้งนี้ ประเทศไทยถือได้ว่ามีผู้นับถือศาสนาพุทธมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก

3.2 ประเทศฟิลิปปินส์

ข้อมูลด้านโครงสร้างด้านการเมืองการปกครอง ปัจจุบันฟิลิปปินส์มีชื่อประเทศที่เป็นทางการว่า “สาธารณรัฐฟิลิปปินส์” (Republic of the Philippines) มีเมืองหลวงคือ กรุงมนิลา (Manila) โดยปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งมีวาระ 6 ปี ประธานาธิบดีคนปัจจุบันคือ Benigno AQUINO III รองประธานาธิบดีคือ Jejomar BINAY มีคณะรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีซึ่งต้องได้รับอนุมัติจากสภาแต่งตั้ง

การเลือกตั้ง ฟิลิปปินส์มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีโดยตรง ซึ่งแยกกันลงคะแนนเสียง วาระการดำรงตำแหน่งของทั้งสองตำแหน่งคือ 6 ปี การเลือกตั้งครั้งล่าสุดคือการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 10 พฤษภาคม ปีค.ศ. 2010

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 10 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2010 การเลือกตั้งประธานาธิบดี ประชาชนร้อยละ 42.1 เลือกนาย Benigno AQUINO ในขณะที่รองลงมาคือ Joseph ESTRADA ร้อยละ 26.3 และผู้เข้าร่วมสมัครคนอื่น ๆ อีกเจ็ดคนได้คะแนนเสียงรวมกันร้อยละ 31.6

ในส่วนของ การเลือกตั้งรองประธานาธิบดี ผู้ที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดคือ Jejomar BINAY ได้คะแนนเสียงร้อยละ 41.6 รองลงมาคือ Manuel ROXAS ร้อยละ 39.6 และผู้เข้าร่วมสมัครคนอื่น ๆ อีกหกคนได้คะแนนเสียงที่เหลือรวมกันร้อยละ 18.8

อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ฟิลิปปินส์มีระบอบรัฐสภาคู่หรือ Bicameral (Kongreso) ประกอบด้วย วุฒิสภา หรือ Senate (Senado) มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด 24 ที่นั่ง โดยมีการเลือกตั้งทุกสามปี และสมาชิกส่วนที่เหลือมาจากการเลือกตั้งทุกวาระหกปี และสภาผู้แทนราษฎร หรือ House of Representatives (Kapulungan Ng Nga Kinatawan) มีที่นั่งทั้งหมด 287 ที่นั่ง โดยที่ 230 ที่นั่งมาจากตัวแทนของเขตเลือกตั้งและอีก 57 ที่นั่งมาจากกระบบบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง (party-lists) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีวาระสามปี

พรรคการเมืองในฟิลิปปินส์ ประกอบด้วยพรรคการเมือง เช่น พรรค Laban ng Demokratikong Pilipino (Struggle of Filipino Democrats) or LDP โดยมีหัวหน้าพรรคคือ Edgardo ANGARA พรรค Lakas ng EDSA-Christian Muslim Democrats or Lakas-CMD หัวหน้าพรรคคือ FERDINAND MARTIN ROMUALDEZ พรรค Liberal Party or LP หัวหน้าพรรคคือ Manuel ROXAS พรรค Nacionalista Party or NP มี Manuel VILLAR เป็นหัวหน้าพรรค พรรค Nationalist People's Coalition or NPC ที่มี Frisco SAN JUAN เป็นหัวหน้า พรรค PDP-Laban หัวหน้าพรรคคือ Aquilino PIMENTEL พรรค People's Reform Party มี Miriam Defensor SANTIAGO เป็นหัวหน้าพรรค และพรรคการเมืองอย่าง Puwersa ng Masang Pilipino (Force of the Philippine Masses) or PMP ที่มีอดีตนายกรัฐมนตรีอย่าง Joseph ESTRADA เป็นหัวหน้าพรรค

ในส่วนของอำนาจฝ่ายตุลาการ ฟิลิปปินส์มีศาลปกครองสูงสุด (Supreme Court) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา 15 คนที่มาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีในการเสนอชื่อต่อคณะ Judicial and Bar Council ซึ่งจะทำหน้าที่ถึงอายุ 70 ปี นอกจากนี้ยังมีศาลพิเศษที่เรียกว่า Sandigan-bayan มีจุดประสงค์เพื่อเป็นศาลรับเรื่องคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชันของข้าราชการการเมือง

กองทัพของฟิลิปปินส์ หรือ Armed Forces of the Philippines (AFP)ประกอบด้วย ทหารบก (Army) ทหารเรือ(Navy) ซึ่งรวมกับตำรวจน้ำ (Marine Corps) และ ทหารอากาศ (Air Force)

โดยประชากรของฟิลิปปินส์ที่มีอายุระหว่าง 18-23 ปีสามารถเข้าสมัครเป็นทหารได้ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นประชาชนฟิลิปปินส์ที่มีสถานะโสด เป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ และต้องได้รับการศึกษาทหารมาแล้วไม่ต่ำกว่า 72 ชั่วโมง หรือ ได้จบการศึกษาในการฝึกมาแล้ว

การปกครองท้องถิ่นของฟิลิปปินส์แบ่งการปกครองออกเป็นเขตภูมิภาค (Regions) ทั้งหมด 17 เขตซึ่งมีเขตที่ถือเป็นเขตเมืองหลวง (National Capital Region) 4 เขต ซึ่งถือเป็นเขตพิเศษ โดยแต่ละภาคนั้นมีหน่วยย่อยลงมาจากเขตภูมิภาคคือจังหวัด (Province) ซึ่งมีทั้งหมด 79 จังหวัด โดยมีสำนักงานของรัฐบาลทำหน้าที่ปกครอง ซึ่งไม่มีรัฐบาลท้องถิ่นเป็นของตนเอง ยกเว้นเขต

ปกครองตนเองของมุสลิมในมินดาเนา (Autonomous Region in Muslim Mindanao-ARMM) หน่วยการปกครองที่ย่อยลงมาจากจังหวัดคือเมือง ซึ่งมีประมาณ 117 เมือง และบารังไก (Barangay) คือหน่วยที่ย่อยที่สุดในการปกครองท้องถิ่น

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรที่สำคัญได้แก่แร่โลหะ ก๊าซธรรมชาติ ทองแดง และทองคำ ด้านอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ เสื้อผ้า ยา เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ไม้ และอาหารแปรรูป โดยมีการส่งออกสินค้าที่สำคัญคือ เครื่องจักรกล ยานพาหนะ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป ในขณะที่สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องจักรกล เหล็ก ยานพาหนะ และพลาสติก โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน (วารสาร, 2555: 13)

ด้านเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญได้แก่ มะพร้าว อ้อย ป่านอบากา และข้าวเจ้า ในส่วนของป่าไม้ มีป่าไม้หนาแน่น เป็นรายได้สำคัญ คือ ไม้มะฮอกกานี ในด้านเหมืองแร่ ฟิลิปปินส์ไม่มีแร่ดีบุก แร่ส่งออกสำคัญ คือ เหล็ก โครไมต์ ทองแดง เงิน และในส่วนของอุตสาหกรรม ใช้วัตถุดิบในประเทศ เช่น โรงงานเยื่อกระดาษ แปรรูปไม้ ปูนซีเมนต์

ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม ในส่วนของภาษา ฟิลิปปินส์มีการใช้ภาษามากกว่า 170 ภาษา โดยส่วนมากเกือบทั้งหมดนั้นเป็นตระกูลภาษาย่อยมาลาโย-โพลินีเซียนตะวันตก ภาษาที่ใช้กันในประเทศฟิลิปปินส์นั้นมีมากประมาณ 8 ภาษา คือ สเปน จีนฮกเกี้ยน จีนแต้จิ๋ว อินโดนีเซีย ภาษาซินด์ ภาษาปัญจาบ เกาหลี รวมไปถึงภาษาอาหรับ อย่างไรก็ตามในรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1973 (1973 constitution of the republic of the Philippines) ของฟิลิปปินส์ได้ระบุให้ภาษาฟิลิปีโน (Filipino) และภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ ซึ่งภาษาฟิลิปีโนนี้ถือได้ว่าเป็นภาษาประจำชาติของฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน ในขณะที่ภาษาตากาล็อกมีสถานะเป็นภาษาพื้นเมืองของชาวตากาล็อก

นอกจากนี้ในปัจจุบัน ชาวฟิลิปปินส์ มีการใช้ภาษาที่เรียกว่า ทากริส ซึ่งมาจากภาษาตากาล็อกผสมภาษาอังกฤษ โดยเป็นการพูดตากาล็อกคำอังกฤษคำ ผสมกันไปในประโยคสนทนา แต่เป็นที่เข้าใจกันในหมู่ของประชาชน แม้แต่ในรายการทีวีและรายการวิทยุ

ศาสนาในฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ข้อมูลจากสหประชาชาติ (2010) ระบุว่า มีประชากรประมาณ 93.6 ล้านคน ภาษาราชการคือภาษาอังกฤษ ประชากรส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 83 นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ร้อยละ 9 นับถือนิกายโปรเตสแตนต์ ร้อยละ 5 นับถือศาสนาอิสลาม และนับถือศาสนาอื่นๆประมาณร้อยละ 3

การที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่นี้ เนื่องมาจากการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในช่วงที่ฟิลิปปินส์เป็นดินแดนในอาณานิคมของสเปนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ด้วยการวางรากฐานจากสเปน ทำให้อิทธิพลของศาสนจักรของฟิลิปปินส์มีค่อนข้างสูง และฝังรากลึกในสังคม รวมถึงมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของประเทศ ซึ่งจะเห็นในช่วงที่มีการประท้วงของประชาชนในสังคมที่มีต่อผู้นำทางการเมือง ฝ่ายศาสนจักรมักจะเข้ามาแสดงบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อประชาชนมาก ปัจจุบันฟิลิปปินส์มีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยมุสลิมในเกาะมินดาเนา ซึ่งต้องการแยกตัวเป็นอิสระ เรียกว่า "แนวปลดปล่อยแห่งชาติโมโร"

บทที่ 3

ภาพรวมโดยทั่วไปหลังจากเข้าสู่ประชาธิปไตย เปรียบเทียบไทยฟิลิปปินส์

ในประเทศไทยและฟิลิปปินส์นั้น การมีบทบาทของชนชั้นกลางและปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นของชนชั้นกลางมีให้เห็นในหลายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งก็มีสาเหตุหรือปัจจัยต่างๆที่นำไปสู่เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงสำคัญๆหลายเหตุการณ์ และแน่นอนว่ามีผลกระทบต่อกระบวนการสร้างประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

บทที่สามนี้จะเป็นการให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ตามประวัติศาสตร์หลังจากเข้าสู่กระบวนการประชาธิปไตย โดยเน้นเหตุการณ์สำคัญๆที่มีชนชั้นกลางเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ โดยอธิบายผ่านโครงสร้างด้านการเมืองการปกครอง สภาพทั่วไปในแต่ละช่วงเวลา ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของไทยและฟิลิปปินส์ โดยแบ่งเป็นสองส่วนคือ ด้านเนื้อหาโดยทั่วไปในปัจจุบัน และข้อมูลจากการสำรวจจากองค์การระหว่างประเทศและองค์กรในประเทศ

3.1 ภาพรวมโดยทั่วไปด้านการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

3.1.1 ประเทศไทย

ข้อมูลด้านโครงสร้างด้านการเมืองการปกครอง การเมืองไทยในปัจจุบัน อยู่ในระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตยระบบรัฐสภา ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประมุขของรัฐบาล และพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นประมุขแห่งรัฐ ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ส่วนฝ่ายตุลาการเป็นอิสระจากอีกสองฝ่ายที่เหลือ การเลือกตั้งในประเทศส่วนใหญ่อยู่ในระบบหลายพรรค

ในส่วนของรัฐธรรมนูญ หรือ กฎหมายในการปกครองประเทศ ของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในการใช้รัฐธรรมนูญมาหลายครั้งหลายครา ดังนี้

1. พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490
5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492
6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495
7. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502
8. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511
9. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515
10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
12. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520
13. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
14. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534
15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
16. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
17. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549
18. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ฉบับปัจจุบัน)

อย่างไรก็ดี หากมองในแง่ของพัฒนาการรัฐธรรมนูญภายใต้การเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือการแสดงบทบาทที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของประชาธิปไตย ในไทยอาจจะแบ่งได้สามช่วง คือ

1. ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2475

2. ช่วงหลังเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งนำมาสู่การมีรัฐธรรมนูญที่ได้รับการกล่าวถึงในแง่ที่ “เป็นประชาธิปไตยที่สุด” ฉบับหนึ่ง คือ ฉบับ พ.ศ. 2517
3. ช่วงหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งนำมาสู่การมีรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540

ฝ่ายบริหารของไทย ประกอบด้วยประมุขของประเทศคือ พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 ในส่วนของหัวหน้ารัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีปัจจุบันคือนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยมีที่มาจากรัฐธรรมนูญปัจจุบันคือฉบับปี 2550 ซึ่งระบุว่า นายกรัฐมนตรีมีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งระดับชาติ โดยธรรมเนียมแล้วหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะถูกเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะได้รับการอนุมัติโดยพระมหากษัตริย์ วาระของนายกรัฐมนตรีคือ วาระละ 4 ปีโดยมีการดำรงตำแหน่งได้แค่ 2 วาระ

พรรคการเมืองที่สำคัญของไทย เช่น พรรคชาติพัฒนา (Chat Pattana Party or CPN (Nation Development Party) พรรคชาติไทยพัฒนา (Chat Thai Phattana Party or CTP (Thai Nation Development Party) พรรคพลังชล (Phalang Chon Party (People [Chonburi] Power Party) พรรคภูมิใจไทย (Phumjai (Bhumjai) Thai Party or PJT (Thai Pride) พรรคประชาธิปัตย์ (Prachathipat Party or DP (Democrat Party) พรรคเพื่อไทย(Puea Thai Party (For Thais Party) พรรครักประเทศไทย (Rak Prathet Thai Party (Love Thailand Party) เป็นต้น

ฝ่ายนิติบัญญัติของไทย ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ฉบับปัจจุบัน ระบุว่าไทยมีระบบรัฐสภาคู่ (bicameral national assembly) โดยมีวุฒิสภา (senate) มีจำนวนที่นั่ง 150 ที่นั่ง มาจากการเลือกตั้งในเขตจังหวัดๆละ 1 คนรวมทั้งหมด 77 คนที่เหลืออีก 73 ที่นั่งมาจากการแต่งตั้งโดยผู้พิพากษาและคณะกรรมการ โดยวุฒิสภามีวาระละ 6 ปี และ สภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนที่นั่ง 500 ที่นั่ง ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งจากเขตการเลือกตั้งจำนวน 375 ที่นั่ง และที่เหลือคือ 125 ที่นั่งมาจากการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนแบบ Party-lists โดยสมาชิกสภาผู้แทนนี้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

อำนาจฝ่ายตุลาการของไทย ประกอบด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court) ศาลฎีกาและยุติธรรม (Supreme Court of Justice) และศาลปกครองสูงสุด (Supreme Administrative Court) ซึ่งผู้พิพากษาทั้งหมดมีที่มาจากแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญ การแต่งตั้งผู้พิพากษาโดยพระมหากษัตริย์มีที่มาจากคำแนะนำโดยวุฒิสภา โดยผู้พิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญมีทั้งหมดเก้าคนทำหน้าที่ตัดสินเรื่องที่มาจกศาลฎีกาและยุติธรรมรวมไปถึงศาล Supreme Administrative Court ซึ่งคณะผู้พิพากษาเหล่านี้มักมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสังคม

เขตการปกครอง ประเทศไทยแบ่งเขตการบริหารออกเป็น ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม และ ราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย 76 จังหวัด 878 อำเภอ 7, 255 ตำบล และ ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล, กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา สำหรับสุขาภิบาลนั้นถูกยกฐานะไปเป็นเทศบาลทั้งหมดใน พ.ศ. 2542

ในส่วนของกองทัพ ประเทศไทยประกอบไปด้วยกองทัพบก (Royal Thai Army) กองทัพเรือ (Royal Thai Navy) ซึ่งรวมกับตำรวจน้ำ (Royal Thai Marine Corps) และ กองทัพอากาศ (Royal Thai Air Force) การเป็นทหารของไทยนั้นมีข้อกำหนดว่าชายไทยอายุ 18 ปีจะต้องลงทะเบียนเข้ารับการเกณฑ์ทหารโดยเมื่อถึงอายุ 21 จะถูกเรียกเข้าไปเป็นทหาร

กองทัพของไทยมีบทบาททางการเมืองค่อนข้างมาก โดยเฉพาะช่วงแรกๆ ของการปกครอง และมีการแทรกแซงจากกองทัพโดยการยึดอำนาจรัฐบาลหรือที่เรียกว่าการรัฐประหารหลายครั้ง ซึ่งผู้เขียนแบ่งได้ตามช่วงเวลา ได้แก่

ช่วง 2475-2490

รัฐประหาร 1 เมษายน พ.ศ. 2476

รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 เป็นการยึดอำนาจโดยพระยาพหลฯจากรัฐบาลพระยามโนปกรณษ์

รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นำโดยพลโทผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์

ช่วง 2490-2500

- รัฐประหาร 6 เมษายน พ.ศ. 2491 คณะนายทหารที่เคยรัฐประหารใน 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้บังคับให้นายควง อภัยวงศ์ลาออก แล้วมอบตำแหน่งให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
- รัฐประหาร 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 จอมพล ป. ได้รัฐประหารยึดอำนาจตนเอง และนำรัฐธรรมนูญฉบับปี 2475 มาใช้อีกครั้ง
- รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ทำการยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป.

ช่วง 2500-2516

- รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เป็นการยึดอำนาจโดยจอมพลสฤษดิ์ในนามของคณะปฏิวัติ ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญและสภาผู้แทน จอมพลถนอมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
- รัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 จอมพลถนอมได้ทำการรัฐประหารตนเอง เพื่อผูกขาดอำนาจการปกครอง

ช่วง 2516-2528

- รัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ได้เข้ายึดอำนาจและแต่งตั้งให้นายธานินทร์กรัยวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรี
- รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 คณะปฏิรูปคณะเดินแต่ใช้ชื่อใหม่เป็นคณะปฏิวัติ นำโดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ได้ยึดอำนาจรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

ช่วง 2528-ปัจจุบัน

- รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 คณะ รสช. ได้ยึดอำนาจรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
- รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 คณะ คมช. ได้ยึดอำนาจจากรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีเศรษฐกิจแบบผสม มีรายได้หลักจากอุตสาหกรรม การส่งออกสินค้าและบริการ การท่องเที่ยว การบริการ เกษตรกรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับที่ 24 ของโลก และมีมูลค่าการนำเข้าเป็นอันดับที่ 23 ของโลก ตลาดนำเข้าสินค้าไทยที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ ซาอุดีอาระเบีย และอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม แรงงานส่วนใหญ่ของไทยอยู่ในภาคเกษตรกรรมโดยมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่สุดของประเทศ

ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม ตามสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ประชากรไทยนับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 93.4 ซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยโดยพฤตินัย แม้ว่าจะยังไม่มีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใดเลยก็ตาม ทั้งนี้ ประเทศไทยถือได้ว่ามีผู้นับถือศาสนาพุทธมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก

3.2 ประเทศฟิลิปปินส์

ข้อมูลด้านโครงสร้างด้านการเมืองการปกครอง ปัจจุบันฟิลิปปินส์มีชื่อประเทศที่เป็นทางการว่า “สาธารณรัฐฟิลิปปินส์” (Republic of the Philippines) มีเมืองหลวงคือ กรุงมนิลา (Manila) โดยปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งมีวาระ 6 ปี ประธานาธิบดีคนปัจจุบันคือ Benigno AQUINO III รองประธานาธิบดีคือ Jejomar BINAY มีคณะรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีซึ่งต้องได้รับอนุมัติจากสภาแต่งตั้ง

การเลือกตั้ง ฟิลิปปินส์มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีโดยตรง ซึ่งแยกกันลงคะแนนเสียง วาระการดำรงตำแหน่งของทั้งสองตำแหน่งคือ 6 ปี การเลือกตั้งครั้งล่าสุดคือการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 10 พฤษภาคม ปีค.ศ. 2010

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 10 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 2010 การเลือกตั้งประธานาธิบดี ประชาชนร้อยละ 42.1 เลือกนาย Benigno AQUINO ในขณะที่รองลงมาคือ Joseph ESTRADA ร้อยละ 26.3 และผู้เข้าร่วมสมัครคนอื่น ๆ อีกเจ็ดคนได้คะแนนเสียงรวมกันร้อยละ 31.6

ในส่วนของการเลือกตั้งรองประธานาธิบดี ผู้ที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดคือ Jejomar BINAY ได้คะแนนเสียงร้อยละ 41.6 รองลงมาคือ Manuel ROXAS ร้อยละ 39.6 และผู้เข้าร่วมสมัครคนอื่นๆอีกหกคนได้คะแนนเสียงที่เหลือรวมกันร้อยละ 18.8

รัฐธรรมนูญ ฟิลิปปินส์ ซึ่งมีความแตกต่างของของไทยที่มักจะเลือกผู้ร่างรัฐธรรมนูญที่มีที่มาทั้งจาก การเลือกตั้ง สรรหา และแต่งตั้ง ส่วนฟิลิปปินส์ได้ผ่านการใช้รัฐธรรมนูญโดยส่วนใหญ่มีการลงประชามติจากประชาชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

The 1899 Malolos Constitution	เป็นการอนุมัติโดยสภา Mololos และประกาศใช้โดยประธานาธิบดี Emilio Aguinaldo
The Philippine Organic Act of 1902	ออกโดยสภาของเกรตของสหรัฐอเมริกา
The Jones Law of 1916	ออกโดยสภาของเกรตของสหรัฐอเมริกา
The 1935 Constitution	ได้รับการอนุมัติในที่ประชุมเรื่องรัฐธรรมนูญ ให้การรับรองโดยประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา และมีการทำประชามติฟังเสียงประชาชนก่อนประกาศใช้
The 1935 Constitution (แก้ไข)	เป็นการนำฉบับ 1935 มาแก้ไขใหม่ใน วันที่ 18 มิถุนายน 1940 และอีกครั้งในวันที่ 11 มีนาคม 1947
The 1943 Constitution	ได้รับการอนุมัติโดยคณะกรรมการในการเตรียมการให้เอกราชแก่ฟิลิปปินส์ ในวันที่ 4 กันยายน 1943 และได้ผ่านการประชุมจาก the KALIBAPI Convention . ในวันที่ 7 กันยายน 1943.
The 1973 Constitution	เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศโดยคำประกาศของประธานาธิบดี Marcos ซึ่งได้ผ่านสภาที่ประชุมรัฐธรรมนูญและสภาประชาชน
The 1973 Constitution (แก้ไข)	เป็นการนำเอารัฐธรรมนูญฉบับ 1973 มาแก้ไขปรับปรุงใหม่ ในวันที่ 16-17 ตุลาคม, 1976, และ 30 มกราคม, 1980, และอีกครั้งในวันที่ 7 เมษายน 1981.
The 1986 Freedom Constitution	เป็นการประกาศใช้โดยคำประกาศของประธานาธิบดี ในวันที่ 26 มีนาคม 1986

The 1987 Constitution of the Republic of the Philippines (ฉบับปัจจุบัน) รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มีการร่างและผ่าน คณะกรรมาธิการรัฐธรรมนูญในวันที่ 12 ตุลาคม 1986 และเสนอให้ประธานาธิบดี Corazon Aquino ในวันที่ 15 ตุลาคม 1986 และผ่านการทำประชามติในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 1987 และประกาศใช้ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 1987

อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ฟิลิปปินส์มีระบอบรัฐสภาคู่หรือ Bicameral (Kongreso) ประกอบด้วย วุฒิสภา หรือ Senate (Senado) มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด 24 ที่นั่ง โดยมีการเลือกตั้งทุกสามปี และสมาชิกส่วนที่เหลือมาจากการเลือกตั้งทุกวาระหกปี และสภาผู้แทนราษฎร หรือ House of Representatives (Kapulungan Ng Nga Kinatawan) มีที่นั่งทั้งหมด 287 ที่นั่ง โดยที่ 230 ที่นั่งมาจากตัวแทนของเขตเลือกตั้งและอีก 57 ที่นั่งมาจากระบบบัญชีรายชื่อ พรรคการเมือง (party-lists) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีวาระสามปี

พรรคการเมือง ในฟิลิปปินส์ ประกอบด้วยพรรคการเมือง เช่น พรรค Laban ng Demokratikong Pilipino (Struggle of Filipino Democrats) or LDP โดยมีหัวหน้าพรรคคือ Edgardo ANGARA พรรค Lakas ng EDSA-Christian Muslim Democrats or Lakas-CMD หัวหน้าพรรคคือ FERDINAND MARTIN ROMUALDEZ พรรค Liberal Party or LP หัวหน้าพรรคคือ Manuel ROXAS พรรค Nacionalista Party or NP มี Manuel VILLAR เป็นหัวหน้าพรรค พรรค Nationalist People's Coalition or NPC ที่มี Frisco SAN JUAN เป็นหัวหน้า พรรค PDP-Laban หัวหน้าพรรคคือ Aquilino PIMENTEL พรรค People's Reform Party มี Miriam Defensor SANTIAGO เป็นหัวหน้าพรรค และพรรคการเมืองอย่าง Pwersa ng Masang Pilipino (Force of the Philippine Masses) or PMP ที่มีอดีตรองประธานาธิบดีอย่าง Joseph ESTRADA เป็นหัวหน้าพรรค

ในส่วนของอำนาจตุลาการ ฟิลิปปินส์มีศาลปกครองสูงสุด (Supreme Court) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา 15 คนที่มาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีในการเสนอชื่อต่อคณะ Judicial and Bar Council ซึ่งจะทำหน้าที่ถึงอายุ 70 ปี นอกจากนี้ยังมีศาลพิเศษที่

เรียกว่า Sandigan-bayan มีจุดประสงค์เพื่อเป็นศาลรับเรื่องคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชันของข้าราชการการเมือง

กองทัพของฟิลิปปินส์ หรือ Armed Forces of the Philippines (AFP) ประกอบไปด้วย ทหารบก (Army) ทหารเรือ (Navy) ซึ่งรวมกับตำรวจน้ำ (Marine Corps) และ ทหารอากาศ (Air Force)

โดยประชากรของฟิลิปปินส์ที่มีอายุระหว่าง 18-23 ปีสามารถเข้าสมัครเป็นทหารได้ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นประชาชนฟิลิปปินส์ที่มีสถานะโสด เป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ และต้องได้รับการศึกษาทหารมาแล้วไม่ต่ำกว่า 72 ชั่วโมง หรือ ได้จบการศึกษาในการฝึกมาแล้ว

การปกครองท้องถิ่นของฟิลิปปินส์แบ่งการปกครองออกเป็นเขตภูมิภาค (Regions) ทั้งหมด 17 เขตซึ่งมีเขตที่ถือเป็นเขตเมืองหลวง (National Capital Region) 4 เขต ซึ่งถือเป็นเขตพิเศษ โดยแต่ละภาคนั้นมีหน่วยย่อยลงมาจากเขตภูมิภาคคือจังหวัด (Province) ซึ่งมีทั้งหมด 79 จังหวัด โดยมีสำนักงานของรัฐบาลทำหน้าที่ปกครอง ซึ่งไม่มีรัฐบาลท้องถิ่นเป็นของตนเอง ยกเว้นเขตปกครองตนเองของมุสลิมในมินดาเนา (Autonomous Region in Muslim Mindanao-ARMM) หน่วยการปกครองที่ย่อยลงมาจากจังหวัดคือเมือง ซึ่งมีประมาณ 117 เมือง และบารังไก (Barangay) คือหน่วยที่ย่อยที่สุดในการปกครองท้องถิ่น

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรที่สำคัญได้แก่แร่โลหะ ก๊าซธรรมชาติ ทองแดง และทองคำ ด้านอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ เสื้อผ้า ยา เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ไม้ และอาหารแปรรูป โดยมีการส่งออกสินค้าที่สำคัญคือ เครื่องจักรกล ยานพาหนะ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และเสื้อผ้าเรีจรูป ในขณะที่สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องจักรกล เหล็ก ยานพาหนะ และพลาสติก โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน (วรางคณา, 2555: 13)

ด้านเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญได้แก่ มะพร้าว อ้อย ป่านอบากา และข้าวเจ้า ในส่วนของป่าไม้ มีป่าไม้หนาแน่น เป็นรายได้สำคัญ คือ ไม้ระฮอกกานี ในด้านเหมืองแร่ ฟิลิปปินส์ไม่มีแร่ดีบุก แร่ส่งออกสำคัญ คือ เหล็ก โครไมต์ ทองแดง เงิน และในส่วนของอุตสาหกรรม ใช้วัตถุดิบในประเทศ เช่น โรงงานเยื่อกระดาษ แปรรูปไม้ ปูนซีเมนต์

ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม ในส่วนของภาษา ฟิลิปปินส์มีการใช้ภาษามากกว่า 170 ภาษา โดยส่วนมากเกือบทั้งหมดนั้นเป็นตระกูลภาษาย่อยมาลาโย-โปลินีเซียนตะวันตก ภาษาที่ใช้กันในประเทศฟิลิปปินส์นั้นมีมากประมาณ 8 ภาษา คือ สเปน จีนฮกเกี้ยน จีนแต้จิ๋ว อินโดนีเซีย ภาษาซินด์ ภาษาปัญจาบ เกาหลี รวมไปถึงภาษาอาหรับ อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1973 (1973 constitution of the republic of the Philippines) ของฟิลิปปินส์ได้ระบุให้ภาษาฟิลิปปิโน (Filipino) และภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ ซึ่งภาษาฟิลิปปิโนนี้ถือได้ว่าเป็นภาษาประจำชาติของฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน ในขณะที่ภาษาตากาล็อกมีสถานะเป็นภาษาพื้นเมืองของชาวตากาล็อก

นอกจากนี้ในปัจจุบัน ชาวฟิลิปปินส์ มีการใช้ภาษาที่เรียกว่า ทากริส ซึ่งมาจากภาษาตากาล็อกผสมภาษาอังกฤษ โดยเป็นการพูดตากาล็อกคำอังกฤษคำ ผสมกันไปในประโยคสนทนา แต่เป็นที่เข้าใจกันในหมู่ของประชาชน แม้แต่ในรายการทีวีและรายการวิทยุ

ศาสนาในฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ข้อมูลจากสหประชาชาติ (2010) ระบุว่า มีประชากรประมาณ 93.6 ล้านคน ภาษาราชการคือภาษาอังกฤษ ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 83 นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ร้อยละ 9 นับถือนิกายโปรเตสแตนท์ ร้อยละ 5 นับถือศาสนาอิสลาม และนับถือศาสนาอื่นๆประมาณร้อยละ 3

การที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่นี้ เนื่องมาจากการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในช่วงที่ฟิลิปปินส์เป็นดินแดนในอาณานิคมของสเปนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ด้วยการวางรากฐานจากสเปน ทำให้อิทธิพลของศาสนจักรของฟิลิปปินส์มีค่อนข้างสูง และฝังรากลึกในสังคม รวมถึงมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของประเทศ ซึ่งจะเห็นในช่วงที่มีการประท้วงของประชาชนในสังคมที่มีต่อผู้นำทางการเมือง ฝ่ายศาสนจักรมักจะเข้ามาแสดงบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อประชาชนมาก ปัจจุบันฟิลิปปินส์มีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยมุสลิมในเกาะมินดาเนา ซึ่งต้องการแยกตัวเป็นอิสระ เรียกว่า "แนวปลดปล่อยแห่งชาติโมโร"

3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจากองค์กรระหว่างประเทศและในประเทศ เปรียบเทียบข้อมูลทั่วของไทยและฟิลิปปินส์

ในส่วนนี้เป็นการอธิบายสภาพทางเศรษฐกิจโดยเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลของประเทศไทยและฟิลิปปินส์ จากแหล่งข้อมูลทางด้านสถิติ ได้แก่ ธนาคารโลกหรือ World Bank สำนักงานสถิติแห่งชาติของไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติฟิลิปปินส์ โดยมีข้อมูลดังนี้

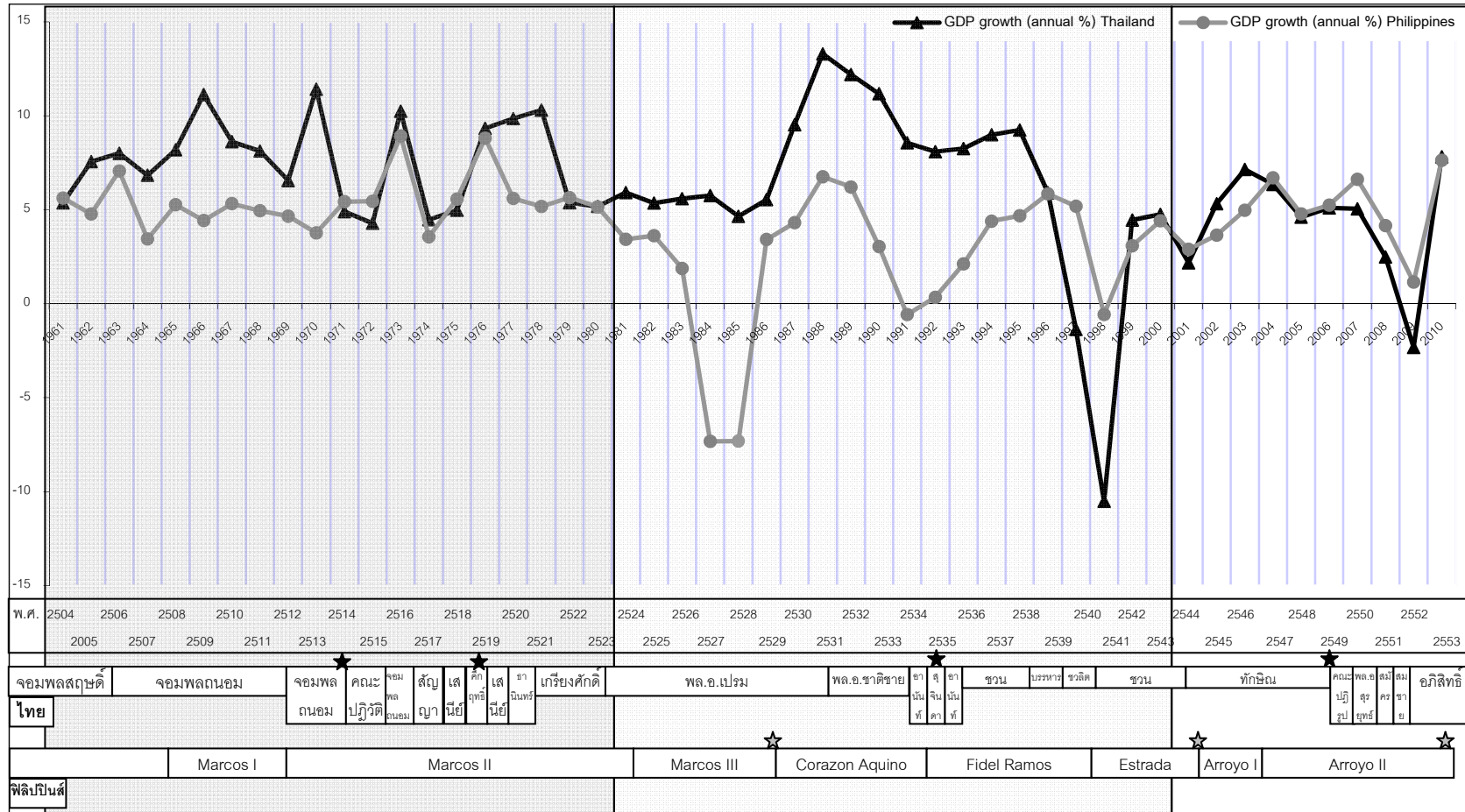
พัฒนาการทางเศรษฐกิจ ภาพที่ 3 เป็นการเปรียบเทียบอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการคำนวณจากตัวเลข GDP (Gross Domestic Product) หรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของไทยและฟิลิปปินส์ พบว่าสิ่งที่เด่นชัดที่สุดคือ ในไทยมีช่วงเวลาตกต่ำทางเศรษฐกิจมากที่สุดคือช่วง 1997-8 โดยมีตัวเลข GDP อยู่ที่ร้อยละ -10.51 ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในเอเชีย ซึ่งมีไทยเป็นประเทศแรกๆในวิกฤตการณ์ครั้งนี้ โดยจะเห็นได้ว่าไทยได้รับผลกระทบมากกว่าฟิลิปปินส์ ซึ่งมีอัตราการเติบโตของตัวเลข GDP อยู่ที่ร้อยละ -0.58

แต่อย่างไรก็ดี ช่วงเวลาที่เศรษฐกิจฟิลิปปินส์ตกต่ำที่สุดหากมองจากตัวเลข GDP คือช่วงเวลาก่อน Marcos ลงจากอำนาจในช่วง ค.ศ. 1984-1986 ซึ่งเป็นไปตามเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่การเรียกร้องของชนชั้นกลางในช่วง Marcos สาเหตุหนึ่งได้แก่ความตกต่ำทางด้านเศรษฐกิจ

ภาพที่ 4 เป็นการแสดงถึงแนวโน้มรายได้ต่อหัวของประชากรเปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1980-2001) จะเห็นได้ว่าหลังภาวะวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในปี ค.ศ. 1997 ประเทศไทยและฟิลิปปินส์มีการเติบโตของแนวโน้มรายได้ต่อหัวของประชากรในลักษณะที่ตกลงไปในช่วงประมาณปี ค.ศ. 1995-1996 แต่หลังจากนั้นก็มีการเติบโตในเรื่องรายได้ประชากรต่อหัวที่ค่อนข้างสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในไทย ในขณะที่ฟิลิปปินส์มีการเติบโตแบบค่อยๆเป็นค่อยๆไป

ภาพที่ 3

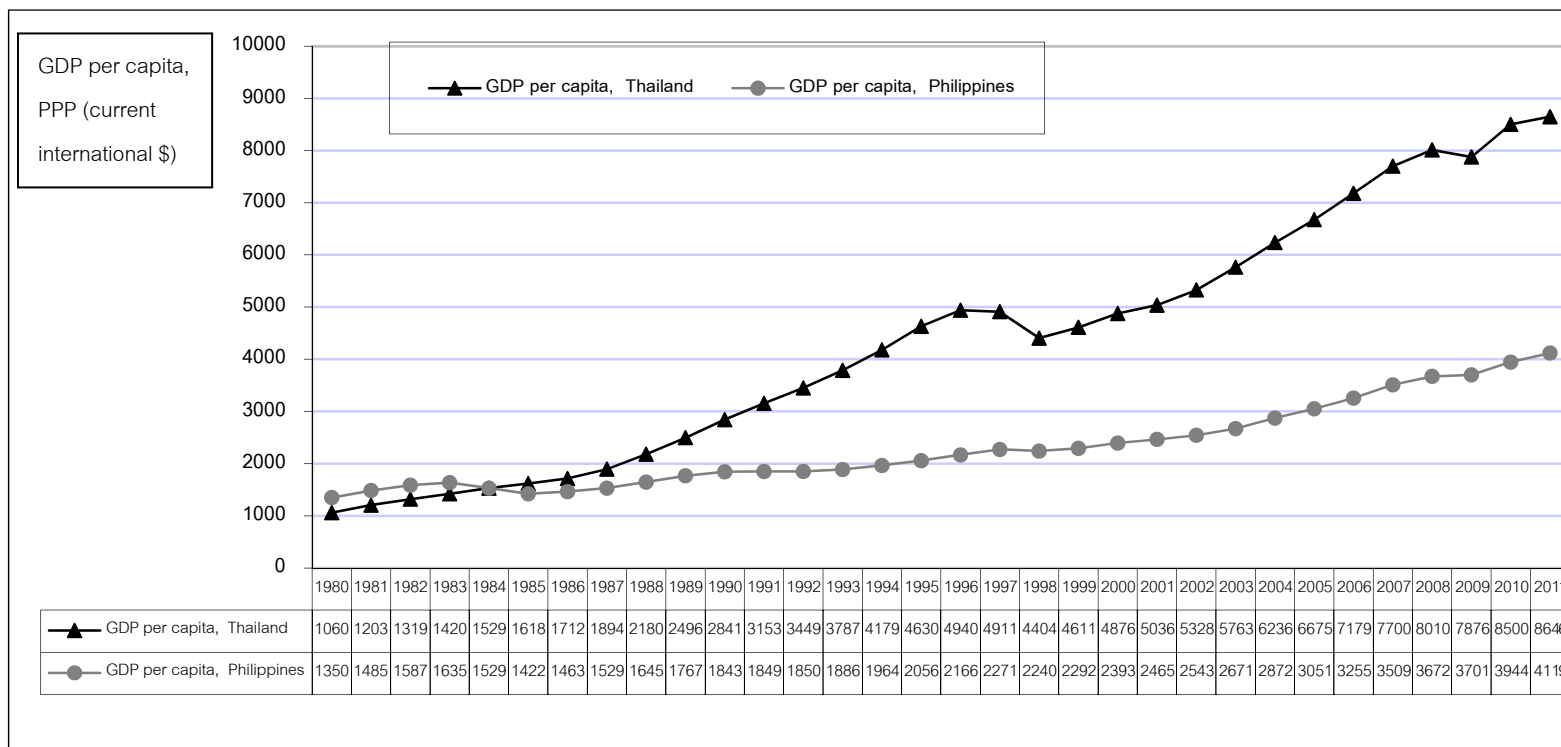
แสดงการเติบโตทางเศรษฐกิจอัตราร้อยละการเติบโตของตัวเลข GDP ต่อปีของประเทศไทยและฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1961-2010)

ที่มา: World Bank (ดูตารางตัวเลข GDP ได้ที่ภาคผนวก จ.)

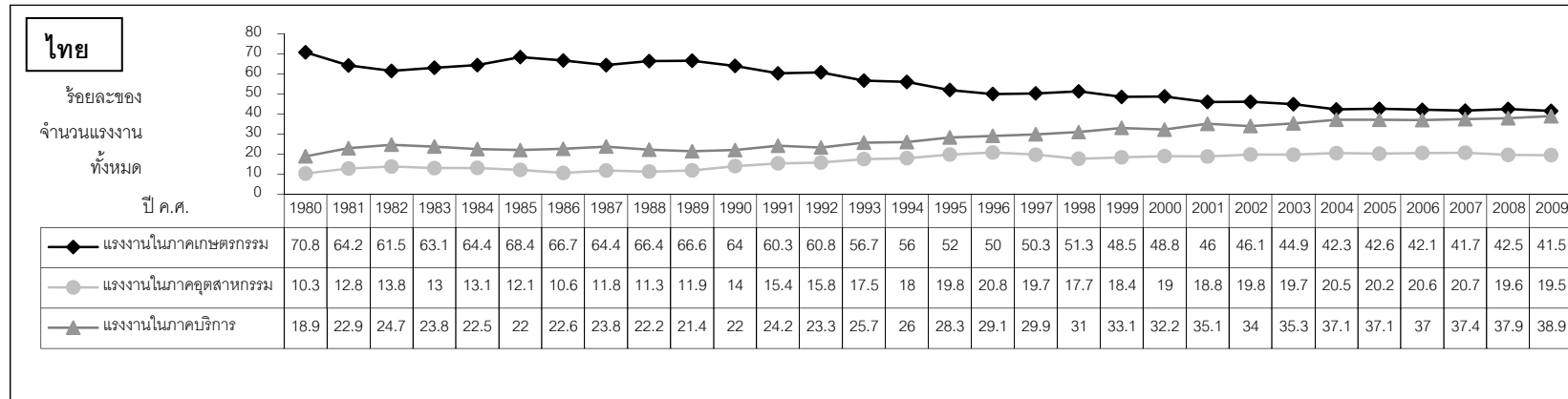
ภาพที่ 4

แสดงแนวโน้มรายได้ต่อหัวของประชากร GDP per capita, PPP (current international \$)
เปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์ (ค.ศ.1980-2011)

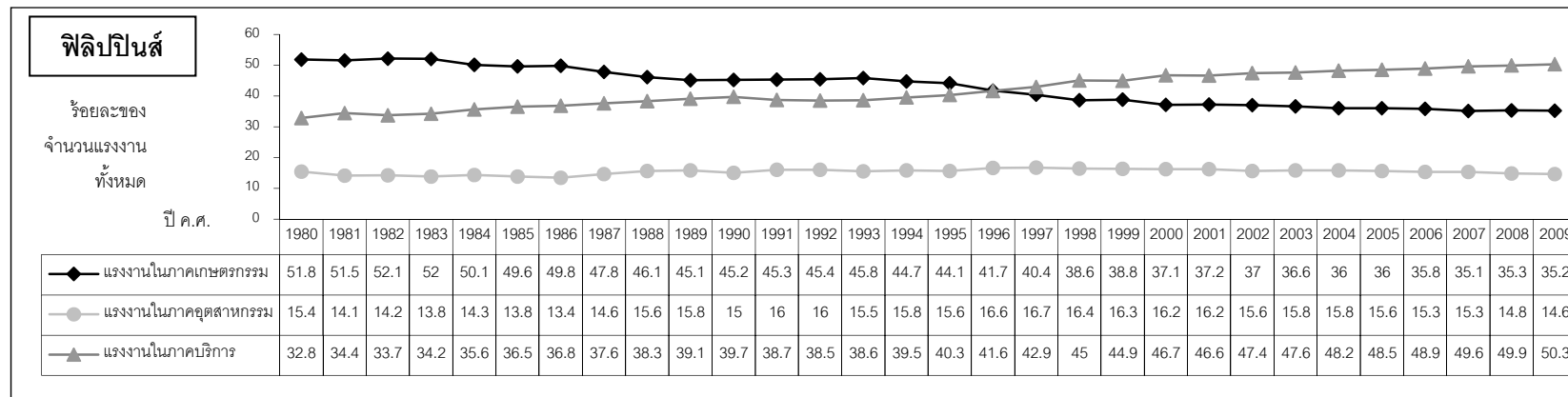
ที่มา: World Bank

ภาพที่ 5 แสดงร้อยละของแรงงานในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการของไทย (ค.ศ. 1980-2009)

ที่มา: World Bank

ภาพที่ 6 แสดงร้อยละของแรงงานในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการของฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1980-2009)

หากมองในแง่ของแรงงานในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและภาคบริการของไทย ในภาพที่ 5 และฟิลิปปินส์ในภาพที่ 6 อาจจะเห็นความแตกต่าง กล่าวคือ

ในไทย แรงงานภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนที่มากที่สุด ในบรรดาแรงงานทั้งหมดมาโดยตลอดในช่วงปี ค.ศ. 1980-2009 ซึ่งอาจจะมีผลสำคัญในด้านของการลดลงของแรงงานภาคเกษตรกรรมที่มีอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังเป็นส่วนที่มากที่สุด อย่างไรก็ตามปีล่าสุดในภาพที่ 5 คือปี 2009 จะเห็นได้ว่าแรงงานในภาคเกษตรกรรมและภาคบริการของไทยมีความใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยที่แรงงานภาคเกษตรกรรมมีอัตราส่วนร้อยละ 41.5 ในขณะที่ภาคบริการอยู่ที่ 38.9 ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราแรงงานภาคบริการของไทยอย่างค่อยเป็นค่อยไปในขณะที่ภาคเกษตรกรรมก็ลดลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปเช่นเดียวกัน

ในส่วนของฟิลิปปินส์ (ดังภาพที่ 6) มีการเปลี่ยนแปลงของแรงงานภาคเกษตรกรรมและภาคบริการอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือช่วงเวลาปี ค.ศ. 1980- 1986 แรงงานภาคเกษตรถือเป็นแรงงานที่ครองสัดส่วนมากที่สุด แต่จุดเปลี่ยนในปี 1986-1987 ซึ่งตรงกับช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ “ต้มยำกุ้ง” หรือวิกฤติเศรษฐกิจเอเชีย ทำให้ช่วงเวลาหลังจากนั้นจนถึงปี ค.ศ. 2009 แรงงานภาคบริการครองสัดส่วนมากที่สุดแทน ซึ่งข้อมูลนี้น่าสนใจในแง่ที่ว่าไทยซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจมากกว่าฟิลิปปินส์ ซึ่งดูได้จากอัตราการเติบโตของตัวเลข GDP ต่อปีของไทยและฟิลิปปินส์ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจเอเชีย ในภาพที่ 3 ซึ่งไทยมีตัวเลข GDP ประมาณติดลบ 10.51 ในขณะที่ฟิลิปปินส์มีตัวเลขอยู่ที่ประมาณติดลบ 0.58

ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง-ชนบท มีงานวิจัยระดับประเทศและเปรียบเทียบระหว่างประเทศถึงผลกระทบของการแบ่งความเป็นชนบท-เมือง และความเข้าใจในด้านวัฒนธรรมต่อทัศนคติในเรื่ององค์ประกอบของประชาธิปไตย (Impacts of Rural-Urban Cleavages and Cultural Orientations on Attitudes toward Elements of Democracy A Cross-National, Within-Nation Analysis) ของ Albritton, Robert, Thawilwadee Bureekul and Gang Guo. (2003) มองว่าประชาชนในพื้นที่เมืองกับชนบทมีความแตกต่างกันในหลายเรื่อง

ความต่างในเรื่องชนชั้นทางสังคมที่ถูกกำหนดจากรายได้และการศึกษา นอกจากนั้นยังมีเรื่องของวัฒนธรรม ซึ่งจากงานของ Dennis McElrath (1968) กล่าวถึงสิ่งที่สร้างความแตกต่างนอกเหนือจากความมั่งคั่งและสถานะแล้ว (wealth and status) ยังมีเรื่องของอาชีพ (careers) ที่ถูกเชื่อมโยงกับการค้าขาย (trade) การขายสินค้า (merchandizing) และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การที่เมืองต้องขึ้นกับระบบบริหารราชการ (urban-based bureaucracy) การปะทะของชนชั้นนำในเมืองกับประชาชนในพื้นที่ชนบท (agrarian populations) นี้ เกิดจากความต่างของโครงสร้างทางสังคมมากกว่าด้านเศรษฐกิจหรือระยะทาง (McElrath, 1968: 5)

นอกจากนี้ จากงานของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ (1996) มองว่าการแบ่งแยกของกลุ่มคนในประเทศไทยจะมีความแตกต่างกันสูงโดยเฉพาะในเรื่องของความต่างทางวัฒนธรรมการเมืองในเมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานครและเขตที่เป็นหัวเมืองที่สำคัญในชนบท (essentially rural hinterland) โดยอธิบายในเรื่องของ “สองนคราประชาธิปไตย” โดยด้านหนึ่งเป็นพื้นที่ของชนชั้นนำในเมืองที่มีความชำนาญซึ่งมีทั้งประเภทที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ อยู่แล้วและอพยพเข้ามาพำนักในกรุงเทพฯ ส่วนพื้นที่อีกด้านหนึ่งก็เป็นของประชาชนที่เป็นชาวชนบท มักถูกโดดเดี่ยว มีความเป็นท้องถิ่น ซึ่งความต่างนี้เองทำให้เกิดความต่างในเรื่องทัศนคติต่อกิจกรรมทางการเมือง การเลือกตั้ง ซึ่งเป็นโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์ (Down, 1997)

ท่ามกลางความแตกต่างระหว่างประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองและชนบท ความสามารถของเขตเลือกตั้งในชนบทมักจะต้องการอำนาจทางการเมืองที่สำคัญในระบบรัฐสภาภายใต้เงื่อนไขของประชาธิปไตยที่มาจากการเมืองตั้งซึ่งมักจะนำไปสู่ความไม่มั่นใจของกลุ่มชนชั้นกลางผู้ซึ่งมองว่าเป็นผู้มีอำนาจหรือผลประโยชน์ดั้งเดิมเกิดความรู้สึกถูกคุกคามและนำหวาดกลัว โดยความหวาดกลัวเหล่านี้จะเชื่อมโยงกับชนชั้นล่าง สื่อมวลชน และกระตังนักวิชาการ ซึ่งหากไม่มีการสนับสนุนแนวคิดจากกลุ่มชนชั้นนำ สิ่งเหล่านี้เป็นเหมือนดังประสิทธิภาพ (efficacy) ของกระบวนการในทางกฎของการคอร์รัปชันและไม่เหมาะสม ความต่างในความคิดเรื่องดังกล่าวนี้ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ก๊วไม่เข้าคายไม่ออก (dilemma) แม้ว่าโดยหลักการแล้วจะมีแนวคิดที่คัดค้านต่อกฎหมายที่มีลักษณะที่เป็นเผด็จการ แต่พวกเขาก็มีลักษณะของการมองแบบสับสนประมาทตัวแทนที่มาจากเลือกตั้งในเขตชนบทว่ามีลักษณะของความเป็นชนบท บ้านนอก และไม่มีการศึกษา ซึ่งเหมาะกับการที่จะมาเป็นผู้ออกกฎหมายหรือสมาชิกรัฐสภา (Laothamatas, 1996: 208)

ปัญหาคือคนที่มึ่ลักษณะของคนเมือง มีการศึกษา มีความทันสมัย เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของนโยบาย มักจะได้รับความไว้วางใจโดยคนในหมู่บ้าน เนื่องจากไม่ต้องกาให้ตัวแทนของพวกเขา มีความแปลกแยกในเรื่องรสนิยม วัฒนธรรม และภาพลักษณ์ ซึ่งมักจะมีปัญหาในเรื่องความใกล้ชิดกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งในด้านทัศนคติทางกายภาพและวัฒนธรรม (Laothamatas, 1996: 208)

ความต้องการปกปิดคำสบประมาทที่มีต่อคนที่อาศัยในชนบทโดยชนชั้นนำในกรุงเทพฯ นี้ มักจะถูกลวงไว้ในลักษณะของการไม่มีปัญหากับการอยู่ภายใต้ระบบเผด็จการ ในขณะที่การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยนั้นเป็นจุดหมายที่จะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในการให้ความช่วยเหลือแก่พื้นที่ชนบท แต่อย่างไรก็ตาม ช่องว่างที่สำคัญในเรื่องการรับรู้และการเชื่อมโยงเรื่องประชาธิปไตยจะได้รับการพัฒนา

นอกจากนี้ความขัดแย้งในเรื่องความคิดทางการเมืองในลักษณะนี้จะไม่สามารถได้รับการแก้ไขได้นอกจากว่าชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ จะยอมรับแนวคิดที่เป็นทางเลือกในเรื่องประชาธิปไตยได้ซึ่งจะสร้างความเข้าใจที่มีต่อผู้เลือกตั้งในชนบทได้ โดยเฉพาะการช่วยเหลือคนจนในชนบทที่ถูกวางให้ห่างไกลจากศูนย์กลางและการกระจายความเจริญมานาน โดยอุดมคติแล้ว ระบบอุปถัมภ์ (Patron-client) จะถูกแทนที่โดยระบบของการเมืองท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทางออกในเรื่องนี้คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะทำให้เชื่อว่าหลักการหรือความเชื่อมโยงกับนโยบายกับการเลือกตั้งนั้นจะทำให้พวกเขาได้รับผลประโยชน์มากกว่าที่ได้รับจากระบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่น (Laothamatas, 1996: 223)

ความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชนบทและเมืองนั้น ในขณะที่ชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ คัดค้านรัฐบาลที่มีลักษณะของเผด็จการซึ่งมักจะจำกัดเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และเข้าไปแทรกแซงในเรื่องการค้า ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอนในรัฐบาล ในส่วนของกระบวนการทางประชาธิปไตยมักถูกมองในลักษณะของการรื้อสร้างบรรยากาศทางเศรษฐกิจซึ่งมีความเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการ ในการเลือกตั้งของไทยมีความเป็นไปได้ที่รัฐบาลมักจะเป็นนักการเมืองที่มีนโยบายที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งจะเป็นการคุกคามต่อผลประโยชน์ของชนชั้นซึ่งมีจุดยืนที่อยู่เหนือผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยทั่วไป

ปัญหาหนึ่งที่พบเจอในความพยายามแบ่งประชากรเมือง-ชนบทในการนำมาเปรียบเทียบคือการสำรวจจะเป็นไปตามการนิยามในระดับชาติที่มีต่อความเป็นเมืองหรือชนบท ส่วนใหญ่แล้วสิ่งที่มักเกิดขึ้นในการนิยามคือไม่ได้มองในเรื่องผลกระทบต่อระบบนิเวศของเมืองที่มีต่อประชากรที่อาศัยอยู่ด้วย เช่น จากการตาเป็นเมืองเพียงแห่งเดียวในอินโดนีเซียที่มีประชากรเกินล้านคนเช่นเดียวกับกรุงเทพฯของไทย แต่เมือง Wuhan ของจีนทั้งๆที่มีประชากรเกิน 1.5 ล้านคนกลับถูกมองว่าเป็นชนบท หรือการนิยามความเป็นเมืองที่เป็นทางการของฟิลิปปินส์ทำให้พื้นที่ร้อยละ 80 ของประเทศมีลักษณะเป็นเมือง เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่รัฐบาลมองปัญหาเรื่องที่แตกต่างกันในการสำรวจเพื่อจัดประเภทความเป็นเมืองและชนบท ในขณะที่เดียวกันก็ไม่มีคำนิยามที่แน่ชัดของกลุ่มที่เป็นพื้นที่แบบปริมณฑล (Suburban)

องค์กร Asian barometer ได้ให้ทางออกแก่ปัญหานี้เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยในบริบทของวัฒนธรรมของเมืองหรือระบบนิเวศของเมือง ซึ่งเป็นฐานในการใช้ศึกษาเปรียบเทียบ 11 ประเทศ เพื่อการจัดประเภทและระบุการกระจายตัวของเมือง ได้แก่ ประเภทของเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ (capital city or megacity) เมืองที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคหรือพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของจังหวัด (regional center or provincial capitals) เมืองที่มีความเจริญขนาดเล็กหรือเมือง (small city or town) และหมู่บ้านหรือชนบท (village or countryside) (Albritton, Robert, Thawilwadee Bureekul and Gang Guo. 2003: 5)

ผลของการศึกษาเรื่องทัศนคติและความคิดเห็นของประชากรในเขตเมืองและชนบทในเรื่องการสนับสนุนประชาธิปไตย ค่านิยมแบบเสรีประชาธิปไตย ความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล และการสนับสนุนการกระจายตัวของระบอบ มีดังต่อไปนี้

ประการแรก ระดับของการศึกษามีความเชื่อมโยงอย่างเป็นลบต่อเรื่องความเชื่อมั่นในรัฐบาลและการสนับสนุนประชาธิปไตย แต่มีการเชื่อมโยงที่เป็นบวกต่อการสนับสนุนค่านิยมแบบเสรีประชาธิปไตย

ประการที่สอง สิ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญนอกจากเรื่องการศึกษาคือการแบ่งกลุ่มความเป็นเมืองและชนบทซึ่งมีลักษณะที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือประชากรในชนบทมีระดับที่สูงกว่าในเรื่องการสนับสนุนประชาธิปไตย ความเชื่อมั่นในรัฐบาล และการสนับสนุนการกระจายตัวของระบอบ และมีการสนับสนุนอย่างมั่นคงมากในเรื่องของค่านิยมแบบเสรีประชาธิปไตย

การอธิบายผลการศึกษานี้ทั้งสองข้อนี้แบ่งออกเป็นสองแนวทาง แนวทางแรกคือสัญญาณที่ เป็นลบต่อการถดถอยรัฐบาลโดยคนที่มีการศึกษาสูงกว่า หรือมีสถานะที่สูงกว่า แสดงให้เห็นถึง สิ่งที่เรียกว่า “critical citizen” (Norris, 1999) กล่าวคือสามารถมองได้ว่าบุคคลที่อยู่ในสถานะหรือ ตำแหน่งที่สูงกว่ามักจะประเมินผลงานของรัฐบาลซึ่งมีแนวโน้มที่จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลที่มี ลักษณะเพื่อคนจนและทำให้มีความเชื่อมั่นในรัฐบาลน้อย แต่เหตุใดฝ่ายตรงข้ามได้แก่คนใน ชนบทที่ถูกมองว่ามีความมั่งคั่งและการศึกษาน้อยกว่า มีแนวโน้มที่จะประเมินผลงานรัฐบาลไปใน แนวทางบวก Galbraith (1952) มองว่านี่คือแนวคิดเรื่อง “countervailing power” กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้งจะเป็นแนวทางแก่ประชาชนในการตรวจสอบอำนาจที่ กระจายทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่ถูกมองว่าไม่ดี แนวทางนี้ทำให้ประชาชน เช่น คนจนในชนบท มองรัฐบาลระดับชาติในฐานะของพันธมิตรในการต่อสู้กับการหาผลประโยชน์ของชนชั้นนำในเมือง และชนชั้นกลาง ดังนั้นพันธมิตรนี้จึงไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย (Albritton, Robert, Thawilwadee Bureekul and Gang Guo. 2003: 6)

การศึกษาในเรื่องการเปรียบเทียบระหว่างประเทศ องค์กร Asian barometer (Albritton, Robert, Thawilwadee Bureekul and Gang Guo. 2003: 12-17) ได้ทำการแบ่งกลุ่มประเทศ ออกเป็น ประเทศที่เป็นเสรีประชาธิปไตย ประเทศที่เป็น electoral democratic countries ประเทศที่เป็น electoral authoritarian countries และประเทศที่เป็นระบบเผด็จการแบบพรรค เดียว

การศึกษาในเรื่องนี้หากเราไม่มองถึงประเภทของระบอบการปกครอง การศึกษาดูเหมือน จะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการสนับสนุนค่านิยมแบบเสรีประชาธิปไตย รวมถึงประชาชนที่เป็น ชาวเมืองก็จะสนับสนุนต่อระบอบที่เป็นประชาธิปไตยที่มาจากการเมืองตั้งน้อย เนื่องจาก กระบวนการกลายเป็นเมืองนั้นให้ความสำคัญกับเรื่องของตัวชี้วัดด้านความทันสมัย “modernization” การวิเคราะห์จึงแสดงให้เห็นถึงภาพของบทบาทในเรื่องนี้ การตีความอย่างหนึ่ง ของการศึกษาเรื่องนี้คือการนำเสนอผ่านการต่อสู้ทางการเมืองในประเทศ ซึ่งเป็นที่ชัดเจนว่า ประเภทของระบอบการปกครองมีผลที่สำคัญต่อการวิเคราะห์ ข้อมูลจะเป็นตัวชี้วัดได้เมื่อกลุ่มของ ชาวเมือง-ชนบทสามารถแสดงถึงการตระหนักในเรื่องการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันซึ่ง เป็นปัญหาที่สำคัญมากในเรื่องของความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยและค่านิยมในเรื่องของ เสรีนิยมประชาธิปไตย ซึ่งในรัฐที่มีความเป็นเสรีประชาธิปไตยนั้น งานศึกษาค้นพบว่าไม่ได้มีความ แตกต่างกันมากในกลุ่มของชาวเมืองและชนบท

ข้อมูลจำนวนประชากรในประเทศไทยและฟิลิปปินส์ ปีที่มีข้อมูลล่าสุดคือ ค.ศ. 2010 ประชากรไทยมีจำนวน 69,122,000 คน ในขณะที่ฟิลิปปินส์มี 93,261,000 คน (ภาพที่ 7) ซึ่งประชากรฟิลิปปินส์มีจำนวนมากกว่าไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1982-1983 เป็นต้นมาจนปัจจุบัน

ในส่วนของความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตร และ จำนวนประชากรในเมืองและชนบทก็อาจจะเป็นข้อมูลในการช่วยวิเคราะห์ได้มากขึ้น โดยในภาพที่ 9, 10 และ 11 เป็นการแสดงให้เห็นถึงจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง และเขตชนบทตามลำดับ โดยเป็นการเปรียบเทียบในไทยและฟิลิปปินส์ ซึ่งพบว่า ประชากรของไทยช่วง ค.ศ. 2006, 2007 และ 2008 มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตรน้อยกว่าฟิลิปปินส์ทั้งสามปี ซึ่งไม่ได้มีความแตกต่างกันมาก กล่าวคือ 128, 129 และ 130 คนตามลำดับปี ในขณะที่ฟิลิปปินส์มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตรในระยะสามปีนี้ที่ไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก หากแต่ถ้ามีความหนาแน่นมากกว่าไทยพอสมควร คือ 290, 295 และ 302 คนต่อพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตร หากจะวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้แล้ว ผู้เขียนคิดว่าเนื่องจากฟิลิปปินส์มีพื้นที่ที่สภาพภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะ ทำให้การตั้งถิ่นฐานได้ยากกว่าไทยและมีการกระจุกตัวในเมืองมากกว่า

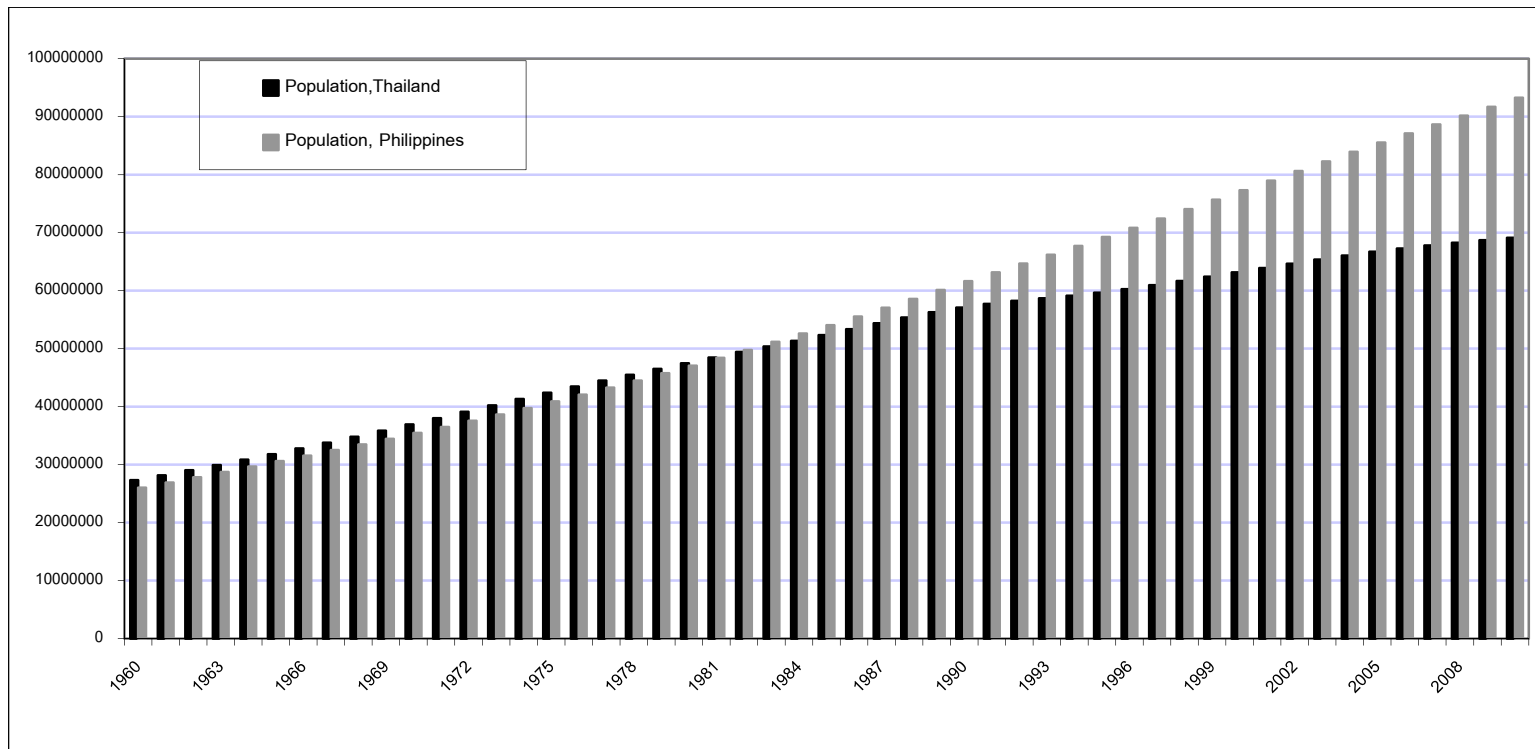
จากภาพที่ 10 จะเห็นได้ว่าอัตราการเติบโตของประชากรในเขตเมืองในประเทศไทยฟิลิปปินส์และไทยนั้น โดยภาพรวมอาจแบ่งได้สามช่วงคือ ช่วงปี ค.ศ. 1960-1970 อัตราการเติบโตของประชากรในเขตเมืองของฟิลิปปินส์มีสูงกว่าไทยมาโดยตลอด ช่วงที่สอง ในช่วงปี ค.ศ. 1971-1980 ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของประชากรเมืองสูงกว่า และในช่วงปี ค.ศ. 1981 จนกระทั่งปี ค.ศ. 2010 เห็นได้ชัดเจนว่ามีความแตกต่างระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ในเรื่องนี้ โดยฟิลิปปินส์มีอัตราของประชากรในเขตเมืองมากกว่าไทย ซึ่งอัตราการเติบโตของประชากรที่อยู่ในเขตเมืองซึ่งฟิลิปปินส์มีอัตราที่สูงกว่าไทยมาโดยตลอดหลังจาก ค.ศ. 1980 ซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจจะเกิดจากการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม

หากพิจารณาประชากรในแง่ของความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) อัตราการอ่านออกเขียนได้เป็นตัวชี้วัดสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เห็นการพัฒนา โดยจากภาพที่ 8 เป็นการแสดงถึงอัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรไทยและฟิลิปปินส์ แต่เนื่องจากข้อมูลที่มีไม่ครบถ้วนในทุกปี มีเพียงปี ค.ศ. 1980 และ 2000 ที่มีข้อมูลการสำรวจครบทั้งสองประเทศ โดยในปี 1980 นั้น อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรไทยมีมากกว่าฟิลิปปินส์ แต่อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลาต่อมาคือปี 2000 ค่อนข้างมีความใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าฟิลิปปินส์อาจจะมีการพัฒนาทางการศึกษาที่ดีกว่าช่วงเวลาปี 1980

กลุ่มประชากรที่เป็น “ชนชั้นกลาง” ในแง่ของการพิจารณาถึงชนชั้นกลาง หากจะมองจำนวนประชากรชนชั้นกลางเปรียบเทียบกับประเทศไทยกับฟิลิปปินส์ โดยข้อมูลจากตารางที่ 2, 3 และภาพที่ 12, 13, 14 แสดงสัดส่วนรายได้ของประชากรไทยและฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1988, 1994, 2000, 2006, และ 2009 จะทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการแบ่งสัดส่วนของคนในสังคมออกเป็นกลุ่มตามรายได้เป็นข้อมูลที่แสดงถึงการถือครองรายได้ในประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มตามลำดับ ได้แก่

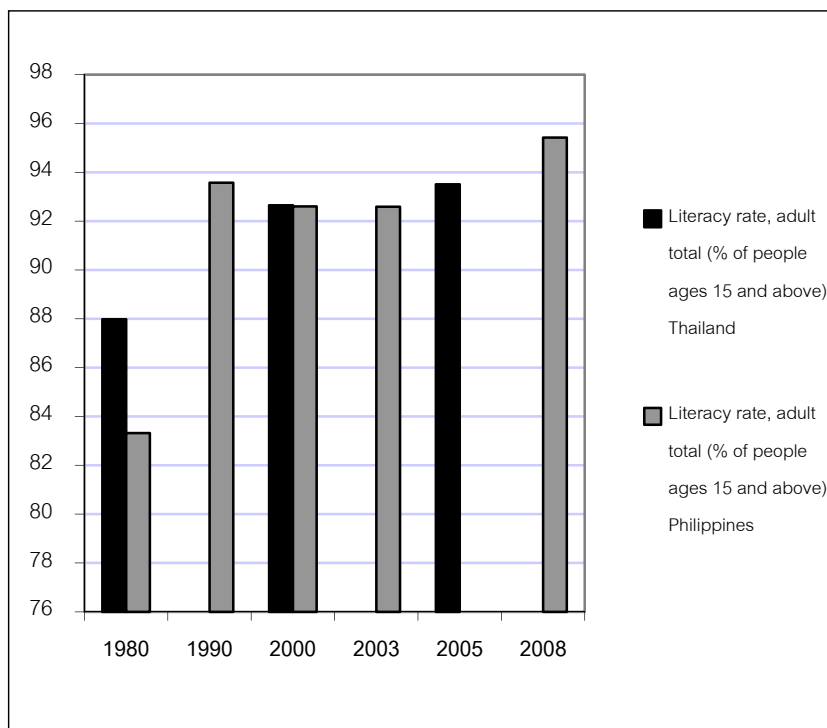
1. กลุ่มคนจน 20% (Income share held by lowest 20%)
2. กลุ่มคนจน 10% (Income share held by lowest 10%)
3. กลุ่มคนมีรายได้ลำดับถัดมา 20% (Income share held by second 20%)
4. กลุ่มคนมีรายได้ลำดับถัดมาอีก 20% (Income share held by third 20%)
5. กลุ่มคนมีรายได้ลำดับต่อมาอีก 20% (Income share held by fourth 20%)
6. กลุ่มคนรวย 10% (Income share held by highest 10%)
7. กลุ่มคนรวย 20% (Income share held by highest 20%)

ภาพที่ 7 แสดงจำนวนประชากร เปรียบเทียบ ไทยและฟิลิปปินส์ ในช่วงปี ค.ศ. 1960-2010

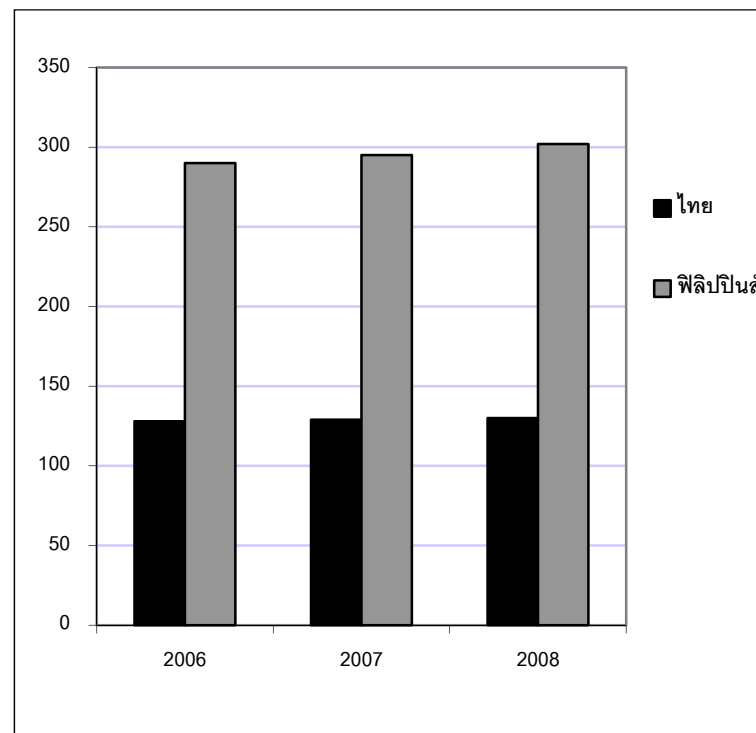
ที่มา: World Bank

ภาพที่ 8 แสดงอัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากร ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไปของประเทศไทยและฟิลิปปินส์ 2000, 2003, 2005, และ 2008

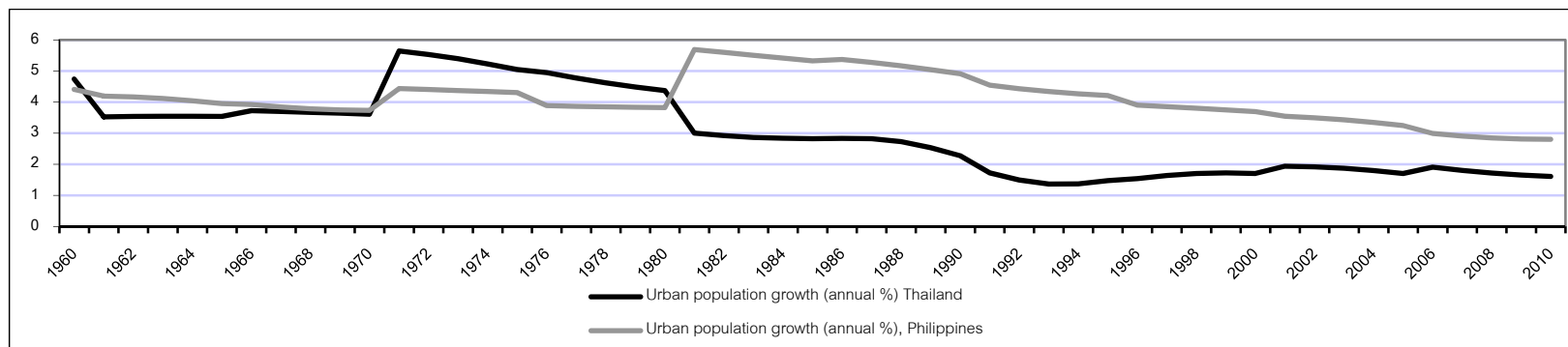
ที่มา: World Bank

ภาพที่ 9 ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตร เปรียบเทียบไทยกับฟิลิปปินส์ ในปี ค.ศ. 2006, 2007, 1990, 1980, และในปี 2008

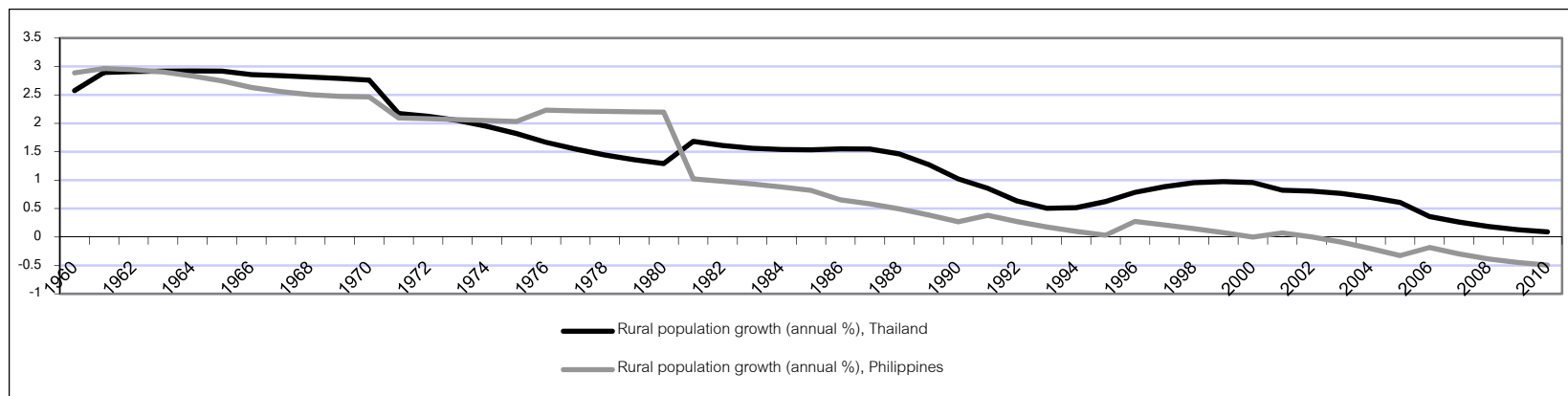
ที่มา: United Nations Statistical Yearbook, 48th issue.

ภาพที่ 10 แสดงอัตราการเติบโตของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1960-2010)

ที่มา: World Bank

ภาพที่ 11 แสดงอัตราการเติบโตของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท เปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1960-2010)

ที่มา: World Bank

ตารางที่ 2 สัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรไทย ปีค.ศ. 1981-2009

การถือครองรายได้โดย (ไทย)	ปีที่													
	1981	1988	1990	1992	1994	1996	1998	1999	2000	2002	2006	2008	2009	
1 กลุ่มคนจนที่สุด 20% Income share held by lowest 20%	5.42	6.12	5.92	5.41	6.13	6.19	6.37	6.08	6.2	6.34	6.08	6.6	6.67	
2 กลุ่มคนจนที่สุด 10% Income share held by lowest 10%	2.29	2.68	2.45	2.25	2.53	2.57	2.68	2.55	2.58	2.66	2.5	2.79	2.79	
3 กลุ่มคนลำดับที่สอง 20% Income share held by second 20%	8.99	9.36	9.1	8.44	9.58	9.76	9.86	9.59	9.61	9.89	9.78	10.12	10.28	
4 กลุ่มคนลำดับที่สาม 20% Income share held by third 20%	13.5	13.53	12.9	12.29	13.52	13.66	14.04	13.64	13.6	13.97	14.02	14.33	14.49	
5 กลุ่มคนลำดับที่สี่ 20% Income share held by fourth 20%	20.69	20.26	19.84	19.47	20.4	20.46	21.25	20.63	20.75	20.77	20.97	21.26	21.35	
6 กลุ่มคนรวยที่สุด 10% Income share held by highest 10%	35.51	35.33	36.12	38.65	34.87	34.27	32.31	34.02	33.79	33.37	33.3	31.81	31.45	
7 กลุ่มคนรวยที่สุด 20% (Income share held by highest 20%)	51.4	50.73	52.24	54.39	50.37	49.93	48.48	50.06	49.84	49.03	49.15	47.69	47.21	

ที่มา: World Bank

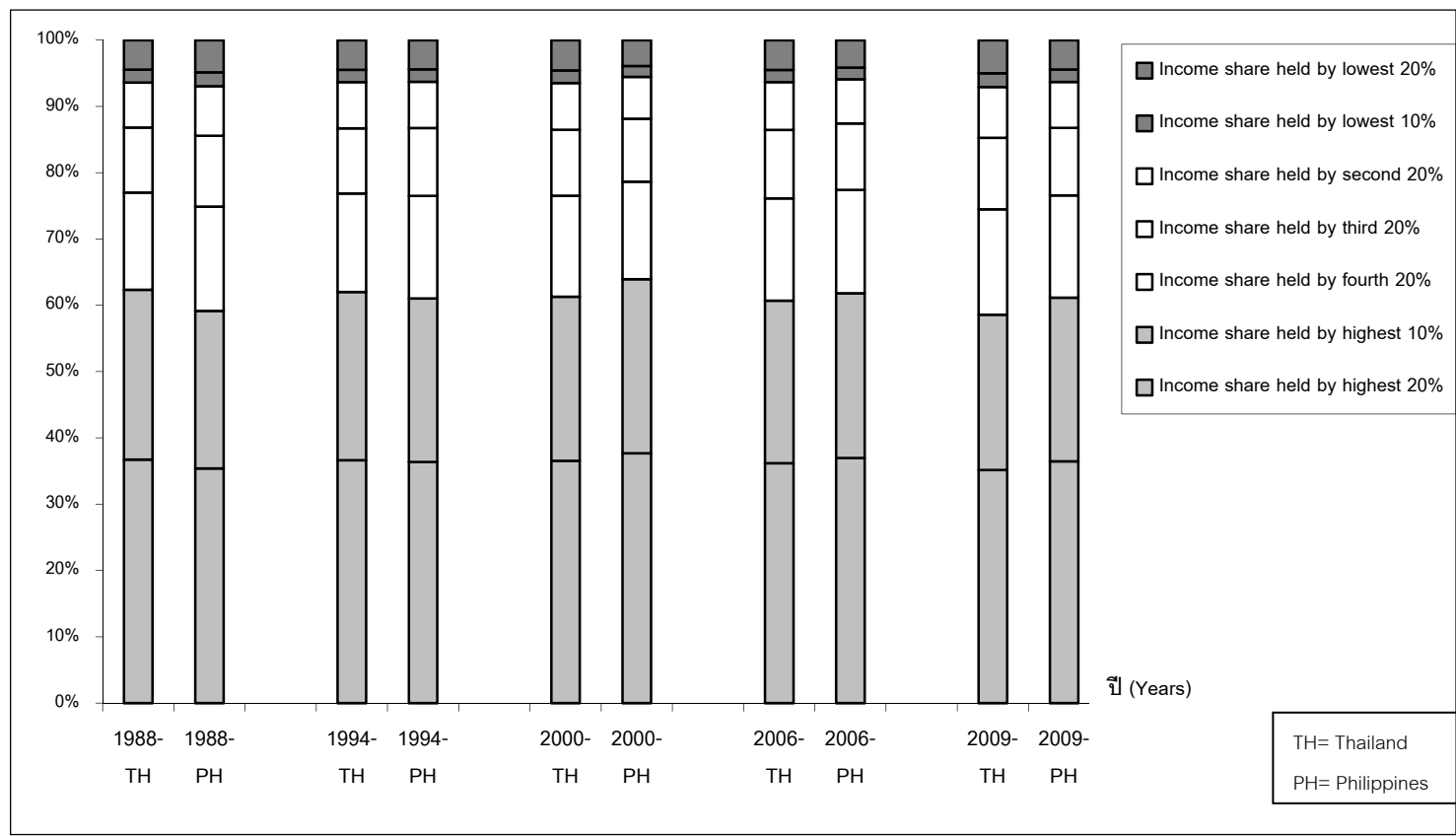
ตารางที่ 3

สัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรฟิลิปปินส์ ปีค.ศ. 1985-2009

การถือครองรายได้โดย (ฟิลิปปินส์)	ปีที่								
	1985	1988	1991	1994	1997	2000	2003	2006	2009
1 กลุ่มคนจนที่สุด 20% Income share held by lowest 10%	6.43	6.51	5.88	5.95	5.36	5.37	5.44	5.6	5.98
2 กลุ่มคนจนที่สุด 10% Income share held by lowest 10%	2.77	2.83	2.55	2.56	2.28	2.3	2.31	2.41	2.59
3 กลุ่มคนลำดับที่สอง 20% Income share held by second 20%	10.12	10.08	9.31	9.5	8.78	8.75	9.03	9.08	9.42
4 กลุ่มคนลำดับที่สาม 20% Income share held by third 20%	14.42	14.43	13.67	13.96	13.2	13.17	13.68	13.68	13.87
5 กลุ่มคนลำดับที่สี่ 20% Income share held by fourth 20%	20.95	21.21	20.68	21.05	20.33	20.41	21.17	21.23	21.04
6 กลุ่มคนรวยที่สุด 10% Income share held by highest 10%	32.73	32.05	34.69	33.59	36.6	36.4	34.29	33.9	33.62
7 กลุ่มคนรวยที่สุด 20% (Income share held by highest 20%)	48.08	47.77	50.46	49.54	52.33	52.3	50.68	50.41	49.69

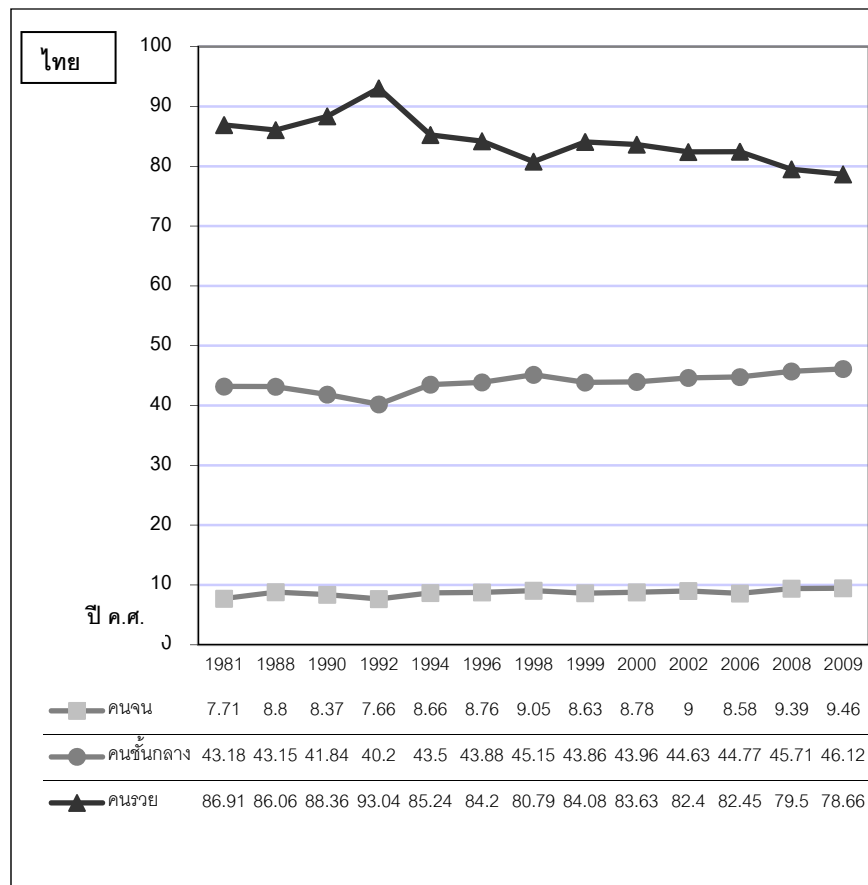
ที่มา: World Bank

ภาพที่ 12 แสดงสัดส่วนรายได้ของประชากรไทยและฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1988, 1994, 2000, 2006, และ 2009

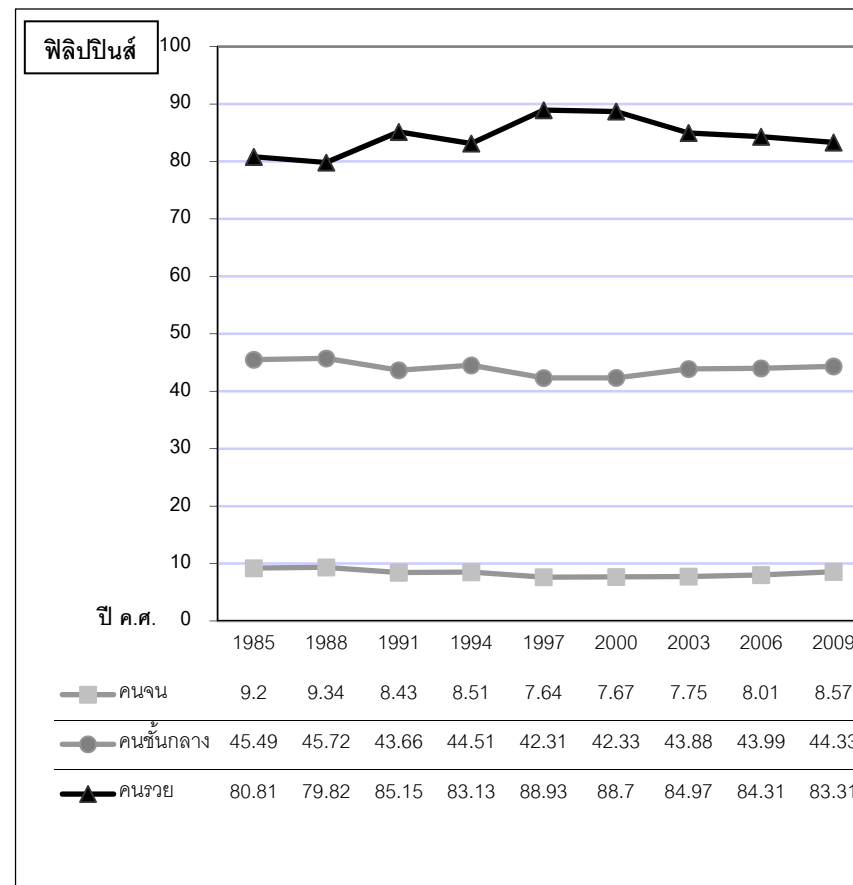
ที่มา: ดัดแปลงจากตารางที่ 2 และ 3 สัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรไทย ค.ศ. 1981-2009 และสัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1985-2009

ภาพที่ 13 สัดส่วนการถือครองรายได้ตามชนชั้น: ประเทศไทย (ค.ศ. 1981-2009)

ที่มา: ดัดแปลงจากตารางที่ 2 สัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรไทย
ค.ศ. 1981-2009

ภาพที่ 14 สัดส่วนการถือครองรายได้ตามชนชั้น: ประเทศฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1985-2009)

ที่มา: ดัดแปลงจากตารางที่ 3 สัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรฟิลิปปินส์
ค.ศ. 1985-2009

หากจำแนกกลุ่มคนทั้ง 7 กลุ่มนี้เพื่อให้เห็นภาพชนชั้นกลาง ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมีการแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม คือ

กลุ่มแรกได้แก่กลุ่มที่ถือครองรายได้ส่วนน้อยที่สุดได้แก่ กลุ่มคนจน ซึ่งมีสมาชิกเป็นประชากรในกลุ่มหมายเลข 1 และ 2

กลุ่มที่สอง ได้แก่ กลุ่มคนรวย ที่ถือครองรายได้ส่วนที่มากที่สุด โดยมีสมาชิกเป็นประชากรในกลุ่มหมายเลข 6 และ 7

และ กลุ่มที่เหลือคือ ประชากรในหมายเลข 3, 4 และ 5 ซึ่งหากจะเป็นการมองตามค่านิยามของชนชั้นกลางที่ว่า ชนชั้นกลางเป็นชนชั้นที่อยู่ตรงกลางระหว่างชนชั้นบนและล่างของโครงสร้างทางสังคมนั้น ผู้เขียนคิดว่ากลุ่มที่เหลือคือกลุ่มชนชั้นกลางไทย ค.ศ.1981-2009 และสัดส่วนของรายได้ที่ถือครองโดยประชากรฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1985-2009 แล้ว จะพบว่าในฟิลิปปินส์กราฟของคนจน คนรวย และชนชั้นกลางนั้นมีการรักษาความห่างค้อยข้างคงที่ มีเปลี่ยนแปลงแค่เล็กน้อย แต่ในขณะที่ของไทย มีช่วงเวลาที่โดดเด่นมาอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง นั่นก็คือ ค.ศ. 1992 หรือตรงกับ พ.ศ. 2535 ของไทย โดยกลุ่มคนรวย ที่เป็นสมาชิกหมายเลข 6 และ 7 หรือ กลุ่มคนรวย 20% แรกและ กลุ่มคนรวย 10% ถัดมา มีการถือครองส่วนแบ่งในรายได้มากที่สุดในช่วงเวลาตั้งแต่ 1981-2009 คือ กลุ่มคนรวย 20% แรก มีส่วนแบ่งรายได้ร้อยละ 54.39 ส่วนกลุ่มคนรวย 10% ถัดมา มีส่วนแบ่งรายได้ ร้อยละ 38.65

โดยสรุปแล้ว เนื้อหาในบทที่ 3 เป็นการกล่าวถึงให้ข้อมูลทั่วไปของประเทศไทยและฟิลิปปินส์ ซึ่งแบ่งออกเป็น ข้อมูลโดยทั่วไปทางด้านการเมืองการปกครอง สังคม วัฒนธรรมของประเทศไทยและฟิลิปปินส์ และข้อมูลเชิงสถิติที่ทำให้เห็นพัฒนาการไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อยต่างๆ เช่น เรื่องของเศรษฐกิจ มีการให้ข้อมูลในด้านการเติบโตของตัวเลข GDP ซึ่งแสดงถึงการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ข้อมูลด้านประชากร ความหนาแน่นของประชากรในเขตเมืองและชนบท เรื่องของอัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรไทยและฟิลิปปินส์ การเติบโตของประชากรทั้งสองประเทศในด้านอาชีพทางการเกษตร อุตสาหกรรม และการบริหาร รวมถึงเรื่องของการถือครองรายได้ของประชากรในไทยและฟิลิปปินส์ เป็นต้น

สิ่งสำคัญในเรื่องของสัดส่วนรายได้ประชากรของไทยและฟิลิปปินส์ ตามตารางที่ 2 และ 3 และภาพที่ 12, 13, และ 14 ซึ่งมีความสำคัญในแง่ของการพิจารณาเรื่องการถือครองรายได้ของชนชั้นต่างๆในสังคม เมื่อดูจากข้อมูลแล้วอาจจะกล่าวได้ว่า มีความแตกต่างระหว่างไทยและฟิลิปปินส์ในเรื่องของการถือครองรายได้ทางชนชั้น กล่าวคือ สัดส่วนการถือครองรายได้ของคนยากจน คนชั้นกลาง และคนรวยในฟิลิปปินส์และไทยนั้น จะเห็นได้ว่าช่องว่างระหว่างการถือครองรายได้ของคนจนและคนรวยในไทยมีความกว้างมากกว่าในฟิลิปปินส์ (ตารางที่ 2 และ 3) ซึ่งแนวโน้มเรื่องช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยดังกล่าวนี้ ผู้เขียนมองว่ามีความสำคัญและอาจจะมีส่วนช่วยในการอธิบายงานศึกษาในบทต่อไปได้

บทที่ 4

เส้นทางการเติบโตของชนชั้นกลางในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย เปรียบเทียบไทยฟิลิปปินส์

ในประเทศไทยและฟิลิปปินส์นั้น การมีบทบาทของชนชั้นกลางและปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นของชนชั้นกลางมีให้เห็นในหลายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งก็มีสาเหตุหรือปัจจัยต่างๆที่นำไปสู่เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงสำคัญๆหลายเหตุการณ์ และแน่นอนว่ามีผลกระทบต่อกระบวนการสร้างประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ในบทที่สามนี้ จะเป็นการให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ตามประวัติศาสตร์หลังจากเข้าสู่กระบวนการประชาธิปไตย โดยเน้นเหตุการณ์สำคัญๆที่มีชนชั้นกลางเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในประเทศไทยและฟิลิปปินส์

ในการที่เราจะศึกษาการเชื่อมโยงของกลุ่มชนชั้นกลางกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ผู้เขียนมองว่าเส้นทางของชนชั้นกลางกลุ่มต่างๆนั้นไม่ได้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทว่าเป็นการเกิดขึ้นโดยมีปัจจัยต่างๆเข้ามาผลักดันให้เกิดการแสดงบทบาท ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงข้อมูลโดยพื้นฐานของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อหาจุดที่ภาคประชาชนหรือชนชั้นกลางมีส่วนร่วม และผลที่ตามมาจากเหตุการณ์ดังกล่าวโดยภาพรวม และนำไปศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของการเข้าร่วมที่ รวมถึงผลที่มีต่อประชาธิปไตยในบทต่อไป

ในบทนี้ผู้เขียนจะแบ่งออกเป็นสองหัวข้อใหญ่ คือ การแสดงบทบาทของชนชั้นกลางในการสนับสนุนประชาธิปไตย และการแสดงบทบาทของชนชั้นกลางที่ถูกมองว่าทวนกระแสประชาธิปไตย (โปรดดูภาพที่ 17 ประกอบ)

4.1 บทบาทของชนชั้นกลางในการสนับสนุนประชาธิปไตย

บทบาทของชนชั้นกลางที่สนับสนุนประชาธิปไตยนี้อาจมองได้ว่าตรงกับแนวทางที่มองว่าชนชั้นกลางมีการสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง หรือ “unilinear” ซึ่งมองว่าการเชื่อมโยงระหว่างชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในลักษณะที่สนับสนุนกัน โดยอธิบายไว้ในแนวคิดทฤษฎีความเป็นสมัยใหม่ (modernization theory) (กล่าวไว้ในบทที่ 2)

เหตุการณ์ที่แสดงถึงการสนับสนุนประชาธิปไตยของชนชั้นกลาง อาจจะสามารถมองได้จากการเรียกร้องประชาธิปไตยในแง่ของกระบวนการ (procedural democracy) เช่น การมีรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งตามหลักประชาธิปไตยที่ผู้นำประเทศหรือตัวแทนในการปกครองมาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นต้น โดยจะเห็นได้ว่า ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงสู่ระบอบประชาธิปไตยของเกือบทุกประเทศจะเป็นการเรียกร้องให้มีเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตยในแง่กระบวนการ

การพิจารณาเรื่องการสนับสนุนประชาธิปไตยไทย ผู้เขียนเห็นว่าประกอบไปด้วยเหตุการณ์ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ช่วงการเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 และช่วงการเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ในขณะที่กรณีฟิลิปปินส์ เหตุการณ์ดังกล่าวประกอบไปด้วย เหตุการณ์ช่วงการเรียกร้องเอกราชและปกครองแบบประชาธิปไตยในปี ค.ศ. 1946 และช่วงเรียกร้องประชาธิปไตยในสมัยประธานาธิบดีมาร์กอส (Marcos) ค.ศ. 1986

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นถึงช่วงเวลาของการปกครองแบบประชาธิปไตยในไทยและฟิลิปปินส์ ผู้เขียนจึงแบ่งช่วงเวลาดังกล่าวในส่วนนี้ออกเป็นสองช่วง คือ

1. ช่วงแรก ได้แก่ เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ประชาธิปไตยของไทย เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ. 2475 และ การได้รับเอกราชจากอเมริกาของฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1946

2. ช่วงที่สองของการเรียกร้องให้กลับคืนสู่การเป็นประชาธิปไตยยังปรากฏในเหตุการณ์ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และพ.ศ. 2519 รวมถึงช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ของไทย รวมถึงเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1986 ในการต่อต้านและขับไล่ผู้นำเผด็จการ Marcos

4.1.1 การเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย: ไทยและฟิลิปปินส์

1) ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ของไทย

การปรากฏตัวของ การเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยครั้งแรกในไทย เมื่อเดือนมกราคม ร.ศ. 103 หรือ ประมาณ พ.ศ. 2427 การถวายนามการบั้งคมทูลเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชสู่การปกครองแบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีการรวบรวมรายชื่อกลุ่มเจ้านายและขุนนางในยุโรปกลุ่มหนึ่ง มีพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ที่ดำรงตำแหน่งอัครราชทูตสยามประจำยุโรปเป็นผู้นำสำคัญในการรวบรวมรายชื่อถวาย ชื่อเอกสารคือ “คอนสติติวชันแนลโมนากี” มีการแสดงข้อเรียกร้องให้มีคณะ “คาบิเนต” ช่วยบริหารปกครอง (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2551: 1)

กลุ่มที่มีบทบาทเรียกร้องในเรื่องเดียวกัน อันได้แก่ระบอบประชาธิปไตยในเวลาต่อมาคือ ร.ศ. 130 หรือ พ.ศ. 2455 บุคคลในกลุ่มนี้เป็นคณะทหารที่มีชื่อเรียกว่า คณะเก๊กเหม็ง มีข้อเสนอที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองของสยามสู่ประชาธิปไตยหรือสาธารณรัฐ แต่ก็ไม่เป็นผล

ต่อมาในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทต่อมาคือ คณะราษฎร โดยมี พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา หรือ พจน์ พหลโยธิน, พ.อ. พระยาทรงสุรเดช หรือ เทพ พันธุมเสน, พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์ หรือ สละ เอมะศิริ และ หลวงประดิษฐมนูธรรม หรือ ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำการปฏิวัติและสามารถทำได้สำเร็จ ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2551: 1-2)

หากจะมองถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่การใช้ระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการในแง่ทางประวัติศาสตร์แล้ว งานที่อธิบายถึงเหตุการณ์ในช่วงนี้ได้ดี เช่น งานของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

(2538; 2551) และ สุทธาชัย ยิ้มประเสริฐ (2551) ซึ่งสามารถอธิบายภาพรวมของเหตุการณ์ในช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงการปกครองและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทยได้ดี

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ.2475 แล้ว การเมืองการปกครองในเวลาต่อมาจำเป็นต้องเผชิญกับระบบเดิมที่มีสถาบันทหารและราชการที่ตั้งมั่นอย่างเข้มแข็งอยู่ก่อนแล้วจากการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2435)¹ ซึ่งการที่ระบอบประชาธิปไตยเกิดล่าช้ากว่าสถาบันทหารและระบบราชการนี้ ทำให้ระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถพัฒนาได้อย่างที่เกิดในชาติตะวันตก ซึ่งชาติตะวันตกนั้นการเลือกตั้ง การเมือง ค่านิยมประชาธิปไตยเกิดขึ้นพร้อมๆกับสถาบันทหาร-ข้าราชการและระบบบริหารรัฐกิจสมัยใหม่ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2536: 18.)

แต่อย่างไรก็ตามในภายหลังจากการปฏิวัติ 2475 คณะราษฎรไม่ค่อยจะได้รับการยอมรับนัก เห็นได้จากการตีความในเหตุการณ์ครั้งนี้ว่าเป็นการ “ชิงสุกก่อนห่าม” “กบฏ” หรือ “การก่อการยึดอำนาจเนื่องด้วยผลประโยชน์ส่วนตัว” ฯลฯ และมีการยกย้ายการเข้ามาของประชาธิปไตยในไทยให้เป็นพระมหากษัตริย์คุณของรัชกาลที่ 7 ว่าทรงมองรัฐธรรมนูญให้ประชาชน ซึ่งสุทธาชัย ยิ้มประเสริฐ (2551) มองว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างผิดฝาผิดตัวไม่น้อย

2) ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองของฟิลิปปินส์ การได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1946

พัฒนาการของประชาธิปไตยในเอเชียส่วนใหญ่ต่างจากไทยคือมีการถือกำเนิดขึ้นในลักษณะของการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากเจ้าอาณานิคม ซึ่งมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครอง จากเดิมที่ให้อำนาจเต็มที่แก่เจ้าอาณานิคมสู่การให้ผู้นำที่อยู่ประเทศอาณานิคมได้แสดงบทบาททางการเมืองแต่ก็อยู่ในระดับท้องถิ่นและมีอำนาจที่จำกัด

ขบวนการชาตินิยมของฟิลิปปินส์มีมาตั้งแต่การอยู่ภายใต้อาณานิคมของสเปน ชาวโมโร (Moro) แห่งมินดาเนาและผู้ทีสืบทอดเชื้อสายซูลูเป็นกลุ่มหนึ่งของกลุ่มที่มีแนวคิดต่อต้านสเปน

¹ ซึ่งได้มีการปรับปรุงระบบราชการให้เป็นแบบตะวันตก และมีการเริ่มต้นของสถาบันทหารและข้าราชการสมัยใหม่

และมีการต่อสู้มาตลอด จนกระทั่งในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการลงนามในสัญญาสงบศึกระหว่างสเปนและฟิลิปปินส์ที่พายแพร์ต่อสเปน

อย่างไรก็ดี การเกิดกบฏหรือการต่อต้านในสมัยอาณานิคมมีอย่างต่อเนื่อง เช่น กบฏโบโฮล (ค.ศ. 1621) การจลาจลเลย์เต การจลาจลในพันกาซินันและอีโลคอส ในช่วงศตวรรษเดียวกัน ยังมีกบฏซาร์ต ในปีค.ศ. 1815 กบฏโนวาเลส ปี ค.ศ. 1823 กบฏในค่ายทหารตากาล็อก ค.ศ. 1843 แต่ก็ถือว่าไม่สำเร็จในการปฏิวัติ

การเกิดแนวคิดเสรีนิยมในช่วงหลังทศวรรษที่ 1860 ทำให้มีการแพร่กระจายแนวคิดนี้ไปยังหมู่ชาวสเปนและฟิลิปปินส์ เนื่องจากการส่งผู้ปกครองที่มีหัวเสรีนิยมเข้ามาในฟิลิปปินส์มากขึ้น จนทำให้เกิดการก่อตั้งเป็นขบวนการชาตินิยมฟิลิปปินส์ โดยมีกลุ่มชนชั้นกลางชาวฟิลิปปินส์ที่มีการศึกษา คนสำคัญในช่วงนี้ ได้แก่ โฮเซ ริซาล (Jose Rizal) ซึ่งถือเป็นวีรบุรุษคนสำคัญของฟิลิปปินส์ มีการตีพิมพ์งานเขียน เช่น เรื่อง “Noli Me Tangere” บรรยายถึงความทุกข์ของชาวฟิลิปปินส์ภายใต้การปกครองของสเปน เรื่อง “Eil Firibusterismo” ที่โจมตีระเบียบทางศาสนา เรื่อง “Max Havelaar” ที่มีเนื้อหาต่อต้านระบบการเพาะปลูกในชวา เป็นต้น ซึ่งภายหลังเขาได้จัดตั้งสันนิบาตฟิลิปปินส์ แต่ก็ถูกจับและประหารชีวิตในปี ค.ศ. 1896 อย่างไรก็ตามแนวคิดของเขานำไปสู่การก่อตั้งขบวนการทางการเมืองชื่อคาติปุนัน (katipunan) โดย Andres Bonifacio ในปี 1892 มีวัตถุประสงค์กอบกู้อิสรภาพของฟิลิปปินส์

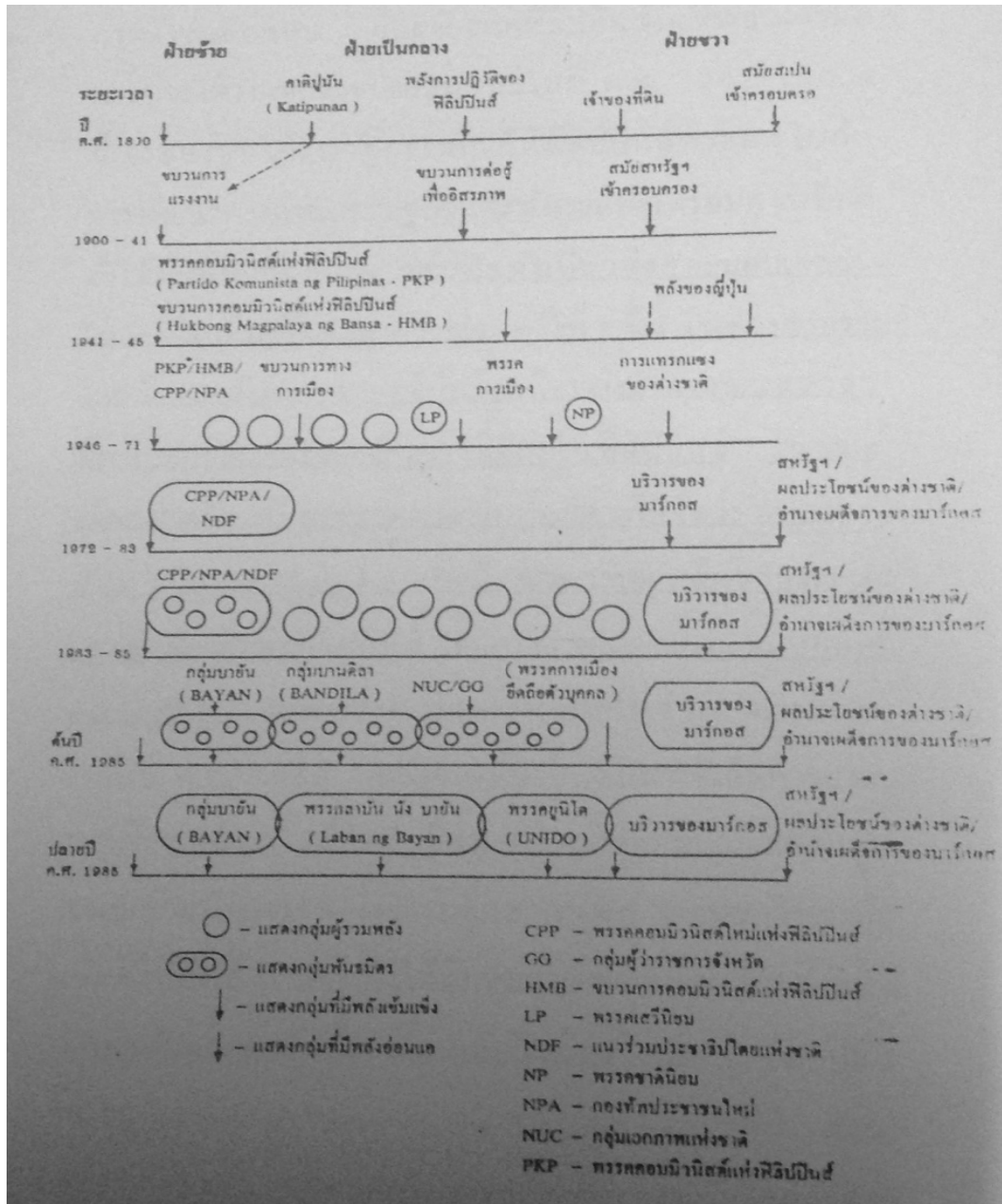
การเรียกร้องเอกราชโดยขบวนการคาติปุนัน (Katipunun) มีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ซึ่งต่อมา Andres Bonifacio ถูกจับตัว ทำให้เกิดความไม่พอใจของประชาชน และเกิดกบฏทั่วฟิลิปปินส์ ผู้นำสำคัญที่ก่อตั้งขบวนการต่อมาคือ Emilio Aguinaldo นำชาวพื้นเมืองต่อสู้กับทหารสเปน และได้ทำการปฏิวัติได้สำเร็จ ในวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ. 1898 และประกาศตั้งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ขึ้น ซึ่งใช้ชื่อว่าสาธารณรัฐมาโลลอส (Malolos) แต่อย่างไรก็ดี ผลจากสงครามโลกครั้งที่สองทำให้ฟิลิปปินส์ต้องกลายเป็นดินแดนของอเมริกา อันเนื่องมาจากสเปนแพ้สงครามและลงนามในสนธิสัญญาสงบศึก แต่ต่อมาได้รับเอกราชในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1946 (วิทยา, 2540: 1-2)

จากภาพที่ 15 พลังประชาชนในฟิลิปปินส์ช่วง ค.ศ. 1890- 1985 จะเห็นได้ว่า ในช่วง ค.ศ. 1890 ฝ่ายขวาจัดได้เกิดในช่วงที่เป็นอาณานิคมของสเปน ซึ่งก็คือ เจ้าของที่ดิน ในขณะที่มีฝ่ายที่เป็นกลางค่อนข้างไปทางซ้ายคือ กลุ่ม Katipunan และกลุ่มที่มีแนวคิดเป็นกลางค่อนข้างไปทางขวาอย่าง ขบวนการปฏิวัติแห่งฟิลิปปินส์ ซึ่งในขณะนั้นมี Aquinaldo เป็นผู้นำ เนื่องจากฝ่ายขวาคือเจ้าของที่ดินมีการปกครองแบบกษัตริย์ ทำให้การรวมพลังต่อต้านสเปนจากฝ่ายที่เหลือที่พลังมากกว่า แต่อย่างไรก็ดี การรวมพลังนี้ก็ไม่ได้ประสบผลสำเร็จเท่าใดนัก เนื่องจากยังมีจำนวนน้อย

ต่อมาในช่วง ค.ศ. 1900 เป็นต้นมา ฟิลิปปินส์อยู่ใต้การปกครองของอเมริกาตามสัญญา การแพ้สงครามของสเปน มีกลุ่มที่เป็นพลังประชาชนที่ต้องการอิสรภาพในการปกครองจากอเมริกา เช่น ขบวนการกอบกู้อิสรภาพ และยังมีขบวนการที่มีแนวความคิดที่พัฒนามาจากกลุ่ม Katipunan คือ ขบวนการแรงงานและกรรมกรในนามของพรรคสังคมนิยม ซึ่งมีแนวคิดที่ค่อนข้าง เป็นฝ่ายซ้ายแต่ก็ไม่ได้จัดว่าเป็นฝ่ายซ้ายจัด

หลังจากมีการต่อสู้เรียกร้องเอกราชในช่วง ค.ศ. 1940 เรื่อยมา ได้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐที่หนึ่งขึ้น โดยการนำของขบวนการกอบกู้อิสรภาพ ซึ่งมีผู้นำในขณะนั้นคือ Quezon และได้มีการเตรียมการมอบเอกราชอย่างสมบูรณ์ให้แก่ฟิลิปปินส์โดยอเมริกา นำมาซึ่งการร่างรัฐธรรมนูญและจัดเตรียมการเลือกตั้งให้แก่ฟิลิปปินส์ ในช่วงปี ค.ศ. 1943 แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากบริบทโลก ขณะนั้นได้มีการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น ทำให้ในเอเชีย ญี่ปุ่นมีอำนาจเหนือกว่าสหรัฐฯ ได้เข้ายึดครองฟิลิปปินส์ ในช่วงค.ศ. 1941-5 เนื่องจากบทบาทของสหรัฐฯ ลดลงและญี่ปุ่นเข้ามายึดครองทำให้พลังของฝ่ายซ้ายมีบทบาทอย่างมาก ในช่วงเวลานั้นมีขบวนการที่เข้มแข็งและมีบทบาทมากคือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งฟิลิปปินส์ (Partido Komunista ng Pilipinas หรือ PKP) ซึ่งต่อมาได้มีการแตกแยกภายในกลุ่มในช่วงค.ศ. 1950 เนื่องจากมีแนวคิดคอมมิวนิสต์แบบจีนได้แพร่เข้ามาในพรรคทำให้กลุ่มที่เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ (U.P.) ได้แยกตัวออกมาตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ใหม่ขึ้น (Communist Party of the Philippine หรือ CPP)

ภาพที่ 15 พลังประชาชนในฟิลิปปินส์: ช่วงปี ค.ศ. 1890-1985

ที่มา: สีดา สอนศรี. (2533: 21)

อย่างไรก็ดี ช่วง ค.ศ. 1946- 1971 การรวมพลังของสามกลุ่ม ได้แก่ ฝ่ายซ้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์ใหม่ (CPP) และกองทัพประชาชนใหม่ (New People's Army หรือ NPA) ฝ่ายค่อนไปทางซ้ายที่มีการรวมตัวระหว่างกลุ่มซ้ายจัดและเป็นกลางที่มีแนวคิดสังคมนิยม และฝ่ายที่เป็นพรรคการเมืองซึ่งได้จัดตั้งสองพรรค คือ พรรคชาตินิยม (Nationalista Party-NP) และพรรคเสรีนิยม (Liberal Party-LP) ซึ่งมีการก่อตัวมาจากระบบการเมืองแบบประธานาธิบดีที่ได้รับอิทธิพลและการสนับสนุนจากอเมริกา

โดยสรุป ในช่วงเวลาเริ่มแรกของการเข้าสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่า เหตุการณ์ในช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงการปกครองของฟิลิปปินส์นั้นมีความแตกต่างกับไทยในแง่ที่ว่า ฟิลิปปินส์มีประวัติศาสตร์ที่ผ่านความพยายามในการเรียกร้องเอกราชจากการเป็นดินแดนอาณานิคม เนื่องมาจากการตกอยู่ภายใต้การปกครองในฐานะอาณานิคมของสเปนเป็นเวลานาน และยังคงตกอยู่ภายใต้การปกครองของอเมริกาเนื่องจากสนธิสัญญาปารีส (ค.ศ. 1898) ที่สเปนเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ทำให้เกิดความต้องการที่จะปกครองตนเองอย่างแรงกล้า กอปรกับการได้รับอิทธิพลจากผู้ปกครองที่ถูกส่งมาจากตะวันตกซึ่งมีแนวคิดเสรีนิยม ทำให้เกิดขบวนการชาตินิยม และการเรียกร้องเอกราชมาโดยตลอด แม้ว่าการนำไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยของฟิลิปปินส์อาจจะกล่าวได้ว่าขบวนการชาตินิยมมีบทบาทที่โดดเด่นมากในการเรียกร้องเอกราช แต่อย่างไรก็ดีอเมริกาก็มีบทบาทสำคัญในการให้เอกราชและดำเนินการเตรียมความพร้อมเพื่อการปกครองแบบประชาธิปไตยในฟิลิปปินส์

ขณะที่ประชาธิปไตยในไทยนั้นไม่เคยผ่านประสบการณ์ในลักษณะเดียวกับแบบฟิลิปปินส์ การเข้ามาของประชาธิปไตยในไทยนั้น ส่วนหนึ่งเนื่องจากการที่ชนชั้นนำของไทยได้มีโอกาสทางการศึกษาในตะวันตก รวมถึงได้รับแนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ซึ่งในช่วงแรกของการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยนั้น มีความพยายามที่จะให้มีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นประชาธิปไตยในแง่ของการจัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงการจัดการระบบไปตามรูปแบบประชาธิปไตยในลักษณะการนิยามที่ตรงข้ามกับระบอบเก่าคือตรงข้ามกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

4.1.2 การต่อต้านเผด็จการและเรียกร้องประชาธิปไตย: ไทยและฟิลิปปินส์

เมื่อมีการเข้าสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยระยะหนึ่ง เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยเกิดขึ้นอีกครั้ง มักจะเป็นการที่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้ตระหนักเห็นว่ามีการละเมิดประชาธิปไตย ดังเช่น การใช้อำนาจโดยเผด็จการของผู้ดำเนินการปกครองประเทศ (dictatorship) ในกรณีของไทยอย่างเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 เป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องจากการปกครองโดยระบอบเผด็จการทหารในช่วงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของค่านิยมประชาธิปไตยตั้งแต่การรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของยุคเผด็จการอำนาจนิยม ในส่วนของฟิลิปปินส์นั้นเห็นได้ชัดในเหตุการณ์พลังประชาชนช่วง ค.ศ. 1986 ซึ่งเป็นการต่อต้านและเรียกร้องให้ผู้เผด็จการ Ferdinand Marcos ออกจากตำแหน่งผู้นำ

1) ช่วงการต่อต้านเผด็จการและเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 ของไทย: จากที่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นการเรียกร้องประชาธิปไตยในลักษณะที่ต้องการระบอบการปกครองที่ตรงกันข้ามกับระบอบเดิมคือระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่การเกิดลักษณะการปกครองในรูปแบบที่มีลักษณะที่อาจจะเรียกได้ว่า “กึ่งประชาธิปไตย” (semi-democracy) ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงเวลาระยะก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา กล่าวคือเนื่องจากการใช้การอ้างอิงวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อสร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจปกครองประเทศอันได้แก่ วิถีทางการเลือกตั้ง แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดในแง่ของเนื้อหาในการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น การตรวจสอบถ่วงดุล หรือการพิจารณาถึงหลักนิติธรรม ถือว่าไม่ได้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยในแง่เนื้อหาเลย ภายหลังจึงทำให้เกิดการนิยามของประชาธิปไตยขึ้นใหม่ กล่าวคือมีความต้องการระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ตรงกันข้ามกับการปกครองแบบกึ่งประชาธิปไตยในช่วงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

การเกิดรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ก็มีการเปลี่ยนแปลงของการนิยามความหมายประชาธิปไตยอีกครั้ง โดยมีหลายแนวทางตามแนวคิดของกลุ่มการเมือง เช่น กลุ่มอนุรักษนิยมให้ความหมายประชาธิปไตยในลักษณะของการได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ จึงต้องให้ความสำคัญกับสถาบันกษัตริย์ ในขณะที่กลุ่มที่มีแนวคิดอำนาจนิยมแบบทหารก็มองว่าควรจะเป็นการจัดการปกครองภายใต้การควบคุมดูแลของกองทัพให้การระแวงระวังไม่ให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงไปเป็นรูปแบบคอมมิวนิสต์ ในขณะที่กลุ่มแนวคิดในช่วงที่เกิดขึ้นหลัง พ.ศ. 2492 คือแนวคิดแบบสังคมนิยมได้มองประชาธิปไตยในแนวทางของการสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เนื่องจากประชาธิปไตยเป็นของประชาชน โดยเฉพาะคนที่ทุกข์ยาก แต่อย่างไรก็ดี รูปแบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกก็ได้เปลี่ยนรูปแบบไปในไทยเนื่องจากชัยชนะของการปกครองในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่กล่าวอ้างถึง “ประชาธิปไตยแบบไทยๆ” ที่กล่าวอ้างถึงการที่จะต้องจัดการระบอบการปกครองใหม่ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นการปกครองแบบเผด็จการทหารสุดขั้วที่ทำลายพลังทางสังคมกลุ่มอื่นๆที่มีสิทธิเข้าไปในการปกครองได้ (สุธาชัย, 2551: 3)

ช่วงทศวรรษที่ 2490 ของไทย ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของพัฒนาการของขบวนการประชาชนส่วนหนึ่งเกิดจากแนวคิดแบบสังคมนิยมที่ได้รับอิทธิพลแผ่ขยายเข้ามา รวมถึงเป็นผลจากการที่ชนชั้นกลางและกลุ่มพลังทางสังคมภายนอกกระบวนการมีการตระหนักและขยายตัวในระดับที่กว้างขึ้น แต่ยังไม่แข็งแกร่งมาก เนื่องจากระบอบเผด็จการทหารในช่วงจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งทำให้เกิดการชะงักงันของพลังเหล่านี้ไปชั่วขณะ

การปะทุขึ้นของมวลชนในการเรียกร้องประชาธิปไตยในลักษณะที่ตรงข้ามกับระบอบเผด็จการทหารเกิดขึ้นในชื่อที่เรารู้จักกันดีคือ “ขบวนการ 14 ตุลาคม 2516” โดยมีขบวนการนักศึกษาเป็นพลังสำคัญในการโค่นล้มอำนาจเผด็จการทหารในช่วงจอมพลถนอม กิตติขจร การเกิดขึ้นของเหตุการณ์นี้ถือเป็นครั้งแรกของการที่มวลชนนอกกลุ่มชนชั้นนำมีบทบาทในทางการเมืองไทยอย่างจริงจัง มีทั้งขบวนการนักศึกษา ขบวนการชาวนา ขบวนการกรรมกร เข้าร่วมความหมายของประชาธิปไตยจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่เรื่องของสิทธิประชาชนที่ทุกข์ยากด้วยอีกแนวหนึ่ง

ในขณะนั้นกระแสแนวคิดแบบอนุรักษนิยมที่ยังคงมีอยู่อย่างแข็งขันมีการตีความเหตุการณ์นี้ใหม่ โดยการสร้างแนวคิดแบบ “กษัตริย์นิยมยุคใหม่” (สุธาชัย, 2551: 4) ที่รวมเอาแนวคิดประชาธิปไตยแบบตะวันตกผนวกกับการยอมรับบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะของผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทำให้เกิดแนวคิดที่มีลักษณะอนุรักษนิยมแบบกษัตริย์นิยมที่สุดขั้ว ซึ่งต่อมาได้เกิดการปะทะของแนวคิดนี้กับแนวคิดของขบวนการประชาชนนักศึกษาที่มีแนวโน้มไปในทางสังคมนิยมอย่างชัดเจน การปะทะกันของแนวคิดสองขั้วนี้นำไปสู่การรัฐประหารวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มีความรุนแรงและอาจเรียกได้ว่าเป็นรัฐประหารนองเลือดอันเนื่องมาจากการปะทะของแนวคิดทางการเมืองที่ต่างกัน นอกจากนี้ผลจากเหตุการณ์นี้เป็นการ

ชี้ให้เห็นถึงความพยายามฟื้นฟูสถานะของกลุ่มชนชั้นนำ จึงทำให้ต่อมารัฐบาลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งต่อจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นี้จึงมีลักษณะที่ขว้างและเผด็จการ นอกจากนี้ยังมีความพยายามหรือสร้างประชาธิปไตยใหม่โดยการอ้าง “ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” คือ รัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร

หากพิจารณาช่วงเวลาก่อนเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2514 ในช่วงที่ระบอบเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการได้ถือครองประเทศไทยอยู่นั้น การลุกขึ้นเคลื่อนไหวของประชาชนได้เกิดขึ้นโดยเหตุการณ์เริ่มมาจากการที่จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ทำการรัฐประหารตัวเองหรือยึดอำนาจตัวเองในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ซึ่งนักศึกษาและประชาชนมองว่าเป็นการสืบทอดอำนาจตนเองจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้ในเวลาต่อมาได้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดยเป็นการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนที่ต้องการประชาธิปไตยแบบรัฐสภากับรัฐบาลเผด็จการทหารจอมพลถนอม-ประภาส ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเริ่มจากการเรียกร้องรัฐธรรมนูญนำโดยผู้นำนักศึกษาและปัญญาชนจำนวนหนึ่งได้ชักชวนให้นักศึกษา ปัญญาชน และนักการเมืองประมาณ 100 คนเข้าร่วมกันเรียกร้องให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และมีการนัดแถลงข่าวต่อสื่อหนังสือพิมพ์ แจกใบปลิวและหนังสือ เรื่องรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย ทำให้นำไปสู่การจับกุมสมาชิกในกลุ่มที่เรียกร้องจำนวน 13 คนซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา นักเขียน ปัญญาชนและนักการเมือง

เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุให้ในเวลาต่อมานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ทำการชุมนุมประท้วงและต่อมาได้รับการสนับสนุนจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและประชาชนอย่างกว้างขวางให้มีการปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมและให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แต่ต่อมารัฐบาลได้ทำการปราบปรามจนเป็นเหตุให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตของประชาชนนับร้อย นักศึกษาประชาชนได้ทำการประท้วงจนเป็นเหตุให้หัวหน้าเผด็จการสามคน ได้แก่ จอมพลถนอม จอมพลประภาส และพันเอกณรงค์ถูกบีบให้ออกนอกประเทศ และต่อมาได้นำไปสู่การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนนำโดยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญและเลือกตั้งทั่วไป(วิทยากร เชียงกูล, 2538: 118-9) จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์นี้มีบุคคลร่วมเรียกร้องขอรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยบุคคลหลากหลายอาชีพ หลากวงการ เช่น นักวิชาการ นักการเมือง นักคิด นักเขียน นิสิต นักศึกษา (เหตุการณ์ 14 ตุลา, ออนไลน์) และรวมไปถึงคนงานปกขาวที่ออกมาประท้วงและนัดหยุดงาน เช่น ครูประจำบาล

พนักงานขับเครื่องบิน พนักงานธนาคาร พนักงานโรงพยาบาล โรงแรม และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ต่างๆ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ,2548: 76.) เป็นต้น

การเคลื่อนไหวของมวลชนในเวลาต่อมาตามประวัติศาสตร์ ได้แก่ เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มที่รัฐให้การสนับสนุน ได้เข้าไปล้อมจับกุมและสังหารนักศึกษาและประชาชนภายใน บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ซึ่งกำลังชุมนุมประท้วงเพื่อขับไล่ให้จอมพลถนอม กิตติขจรออกนอกประเทศหลังจากที่จอมพลประภาส จารุเสถียรและจอมพลถนอม กิตติขจรได้เดินทางออกนอกประเทศหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

เหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เกิดความแตกแยกของประชาชนโดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุนบทบาทของนิสิตนักศึกษาและฝ่ายที่ต่อต้านนิสิตนักศึกษา โดยกลุ่มนักศึกษา ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สภาแรงงาน และผู้ต่อต้านจอมพลถนอม ได้รวมตัวกันประท้วงที่สนามหลวง จากนั้นจึงย้ายเข้าไปชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนฝ่ายที่ต่อต้านในเหตุการณ์นี้ ได้แก่ ตำรวจตระเวนชายแดนนำโดยค่ายนเรศวรจากหัวหิน, กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน² ตำรวจ และกลุ่มคนที่ตั้งโดยงบประมาณของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) คือ กลุ่มนวพล³ และ กลุ่มกระทิงแดง ได้ใช้กำลังเข้าไปปะทะกับกลุ่มนิสิตนักศึกษา ทำให้มีผู้บาดเจ็บ เสียชีวิต และสูญหายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มต่อต้านเช่น ชมรมวิทยุเสรี เป็นกลุ่มสถานีวิทยุของทหารที่ทำงานประสานกันตั้งแต่ พ.ศ. 2519 โดยมีสถานีวิทยุยานเกราะเป็นแกนกลาง มีบทบาทสำคัญในการชี้นำฝ่ายกระทิงแดง และกลุ่มฝ่ายขวาอื่นๆ ในการเคลื่อนไหวต่อต้านกลุ่มนิสิตนักศึกษา รวมไปถึงชมรมแม่บ้าน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของภรรยาข้าราชการ ภรรยานายพล และแม่บ้านเพื่อโจมตีขบวนการนักศึกษาที่เคลื่อนไหว เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 นี้ลงเอยด้วยการทำรัฐประหารของคณะทหารที่เรียกตัวเองว่า คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ภายใต้การนำของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครอง มีผลให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ต้องพ้นจากตำแหน่ง และนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่

² กลุ่มลูกเสือชาวบ้านเป็นกองกำลังหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการปราบปรามขบวนการนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลา

³ กลุ่มนวพล ได้รับการสนับสนุนอย่างลับ ๆ จากฝ่ายทหาร พลุกระดมกล่าวหาว่าฝ่ายซ้ายเป็นพวกที่ลบลูชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จนนำไปสู่การสังหารหมู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 หลังจากนั้น บทบาทของกลุ่มนี้ลดลงและถูกมองว่าเป็นตัวแทนของฝ่ายทหารเท่านั้น (เหตุการณ์ 6 ตุลา, ออนไลน์)

โดยสรุปในช่วงเวลาต่อต้านผู้นำเผด็จการและเรียกร้องประชาธิปไตยในกรณีของไทย จากข้อมูลประวัติศาสตร์ช่วงเวลาเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519 หากพิจารณาประกอบกับข้อมูลด้านความเป็นประชาธิปไตยจากการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตย โดยผลจากการสำรวจขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom house) ในส่วนของความเป็นประชาธิปไตยของไทยและฟิลิปปินส์ โดยเปรียบเทียบจากตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยจากองค์กรฟรีดอมเฮาส์ (ตารางที่ 6 และ ภาพที่ 16) จะเห็นข้อมูลดังต่อไปนี้

ในช่วงเวลาเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519 ของไทย (ซึ่งตรงกับช่วงแรกคือ ค.ศ. 1972-80 ในตารางที่ 6 และ ภาพที่ 16) ประเทศไทยแทบจะไม่ได้มีการจัดให้อยู่ในสถานะที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่มีเสรี (free) ในช่วงเวลานี้ ในขณะที่ได้รับการจัดให้อยู่ในสถานะที่ไม่มีเสรี (not free) สามครั้งด้วยกัน คือ ค.ศ. 1972, 1976, และ 1977 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2515, 2519, และ 2520 โดยที่เป็นช่วงเวลากการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนที่ต้องการประชาธิปไตยแบบรัฐสภากับรัฐบาลเผด็จการทหารจอมพลถนอม-ประภาส ซึ่งการที่ได้รับการจัดสถานะเช่นนั้นเนื่องมาจากเกิดการยึดอำนาจการปกครองโดยรัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ซึ่งปกครองโดยคณะปฏิวัติ และอีกครั้งในการรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 โดยจะสังเกตได้ว่าในปีที่มีการทำรัฐประหารนั้น สถานะประชาธิปไตยของไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงสถานะและคะแนนสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่น้อยลง

ในขณะที่เวลาที่ถูกจัดให้มีสถานะประชาธิปไตยมากที่สุดคือช่วงภายหลังจากเรียกร้อง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งผลคือมีการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนนำโดยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญและเลือกตั้งทั่วไป โดยทำให้ได้มาซึ่ง รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2517 ที่ถูกกล่าวว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เป็นประชาธิปไตยที่สุดในช่วงเวลานั้น

แต่อย่างไรก็ดี สถานะประชาธิปไตยของไทยก็เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายในปีเดียว คือ จากกึ่งเสรีที่มีคะแนนเกือบจะแตะการได้เป็นประเทศกึ่งเสรีในปี พ.ศ. 2518 สู่อันดับสถานะเป็นไม่มีเสรีภาพ (not Free) ในปี พ.ศ. 2519-20 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเกิดการรัฐประหารยึดอำนาจในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 โดยกองทัพและล้มรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยการให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียรทำหน้าที่แทน

นอกจากเหตุการณ์ของไทยช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519 แล้วเหตุการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นการกล่าวถึง “ชนชั้นกลาง” หรือ “กระฎุมพี” อย่างชัดเจนที่สุด ได้แก่ ช่วงการเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 แต่อย่างไรก็ตามก็มีความแตกต่างจากเหตุการณ์ช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519 ในแง่ของกลุ่มประชาชนที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยและต่อต้านเผด็จการ

ดังจะเห็นได้จากที่นักวิชาการหลายท่านได้ออกมาแสดงทัศนะและข้อมูล เช่น เอนก เหล่าธรรมทัศน์ “... การรัฐประหารในเดือนกุมภาพันธ์ 2534 เป็นการถอยหลังเข้าคลองครั้งใหญ่ของประชาธิปไตย แต่ภายใต้เวลาไม่ถึงปี ชนชั้นกลาง “ตัวจริง” อันหมายถึงบุคคลที่เป็นนักบริหาร อาชีพในภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการวิชาชีพอิสระ เช่น แพทย์ พยาบาล ทนายความ สถาปนิก ได้สร้างความหวังใหม่ให้กับเรา คนเหล่านี้ผูกเน็คไท ใส่สูท ถือโทรศัพท์เคลื่อนที่ แต่ก็ปรารถนาเข้าร่วมการชุมนุมประท้วงอย่างไม่ย่อ จนทำให้รัฐบาลพลเอกสุจินดาต้องล้มครืนลงทันทีที่มีบทเรียนล้ำค่าจากกรณี 14 ตุลาคม 2516 และมี สามกongeทัพ ห้าพรรค สองสภา หนุนหลังอยู่ ผู้คนจำนวนไม่น้อยจึงมองคนกลุ่มนี้ด้วยความชื่นชมและเปรียบพวกเขาว่าเป็นเสมือน “ยักษ์ใหญ่ที่เพิ่งตื่นมา...” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2536: 61-3.)

นอกจากนี้ยังมีการมองว่าการเกิดขบวนการพฤษภาประชาธรรม 2535 ที่ประชาชนลุกขึ้นสู้ รัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร ซึ่งแตกต่างจากการลุกขึ้นสู้ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นอันมาก กล่าวคือเป็นการปฏิวัติประชาธิปไตยกระฎุมพีหรือชนชั้นกลางแท้จริงที่ไม่มีแนวคิดด้านสังคมนิยมต่อต้านทุนนิยม (เกษียร, 2553ค: 34)

เหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535 นั้นถูกมองว่ามีความแตกต่างจากการชุมนุมประท้วงในปีพ.ศ.2516 และ 2519 เนื่องจากผู้ร่วมชุมนุมประท้วงนั้นมาร่วมชุมนุมโดยรุดส่วนตัว และมีโทรศัพท์มือถือมาด้วย ซึ่งตลอดช่วงเวลากการประท้วง รัฐบาลได้มีการใช้สื่อต่างๆ ในการบิดเบือนข่าวเพื่อสกัดกั้นการประท้วง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ทำให้สื่อต่างๆ เช่น มือถือและแฟกซ์จึงมีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสาร นักหนังสือพิมพ์ได้เรียกกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงนี้ว่า “มือบมือถือ” และ “มือบรรดเก้ง” ซึ่งหนังสือพิมพ์ได้รายงานว่ามีผู้มาชุมนุมส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง ซึ่งประกอบไปด้วยนักธุรกิจ โบรมเกอร์ ข้าราชการ เจ้าของธุรกิจขนาดกลางและเล็ก นักวิชาการ คนงานคอปกขาว และผู้มีการศึกษาอื่นๆ ส่วนนักศึกษาและนักการเมืองเป็นส่วนน้อย ซึ่งนักหนังสือพิมพ์เรียกการประท้วงในครั้งนี้ว่า “การปฏิวัติของชนชั้นกลาง” ซึ่งเป็นการเรียกร้องให้เกิดการดำเนินกิจกรรม

ทางการเมืองที่เป็นไปตามวิถีของประชาธิปไตย (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคิต พิริยะรังสรรค์, 2536: 12-3)

นอกจากนี้ทางสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยได้ทำการสำรวจอย่างผู้ที่มาชุมนุมประท้วงที่สนามหลวงในคืนวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 จำนวน 2,000 คน ผลสำรวจเป็นการยืนยันว่าคนที่มาชุมนุมประท้วงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาที่มาจากชนชั้นกลาง ประกอบด้วยผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 52 % สูงกว่าปริญญาตรี 14.5% นอกจากนี้จำนวน 4 ใน 5 ของจำนวนตัวอย่างประกอบด้วยลูกจ้างในภาคเอกชน ข้าราชการ และเจ้าของธุรกิจ ส่วนที่เหลือเป็นคณงานและชาวสลัม 10.2% เป็นนักศึกษา 8.4% ในส่วนของรายได้ 14.1 % มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน 28.5% มีรายได้ 5,000-9,000 บาทต่อเดือน 45.5% เป็นผู้ที่มีรายได้ 10,000-50,000 บาทต่อเดือน และ 6.2% มีรายได้มากกว่า 50,000 บาทต่อเดือน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวที่ได้มาสรุปได้ว่าผู้เข้าร่วมชุมนุมเป็นกลุ่มคณงานคอปกขาวที่มีการศึกษาและฐานะดี (ผู้จัดการ, 19 พฤษภาคม พ.ศ.2535 อ้างใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคิต พิริยะรังสรรค์, 2536: 12-3.)

กล่าวโดยสรุปในเหตุการณ์ในช่วงหลังตุลาคม พ.ศ. 2516 และพ.ศ. 2519 จนถึงเหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 การวางแผนหรือสร้างประชาธิปไตยใหม่ของรัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียรที่มีการวางแผนเพื่อดำเนินการ 12 ปี แต่ก็ไม่ได้บรรลุจุดประสงค์ เนื่องจาก 12 เดือนหลังจากนั้นก็เกิดการรัฐประหาร พ.ศ. 2520 โดยทำให้ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมนันท์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็ยังมีเปิดบรรยากาศทางการเมืองโดยการให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่รองรับระบบการเลือกตั้งและรัฐสภาแม้ว่าจะยังคงมีรัฐบาลทหารควบคุมก็ตาม ซึ่งในช่วงที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ประเทศมีเสถียรภาพเวลายาวนานถึง 13 ปี โดยการเปลี่ยนแปลงผู้นำจาก พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมนันท์ สู่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และเข้าสู่นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งคือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ทำให้ดูเหมือนว่าเสถียรภาพของประชาธิปไตยลักษณะนี้จะอยู่ได้ยาวนาน แต่ก็เกิดการชะงักเมื่อคณะรักษาความปloedภัยแห่งชาติ (รชช.) ได้ทำการรัฐประหาร วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และหัวหน้าคณะ คือ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ได้ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2535

การเกิดรัฐประหารของคณะ รสช. ทำให้ประชาธิปไตยของไทยมีแนวโน้มที่จะถดถอย ซึ่งเป็นเหตุทำให้เกิดการลุกขึ้นของมวลชนที่ถือว่าเป็นครั้งที่สองในการเรียกร้องประชาธิปไตย ในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งสามารถทำให้ระบอบเผด็จการทหารและการวางแผนปกครองฟื้นฟูประชาธิปไตยในแบบก่อน คณะ รสช. ล้มลงได้

อย่างไรก็ดีการเกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 หรือพฤษภาประชาธรรม(สุชาติชัย, 2551: 5) นำมาสู่การเดินตามทางประชาธิปไตยอย่างเต็มรูปแบบอีกครั้ง อันได้แก่ การเมืองในระบบรัฐสภา ซึ่งในการเลือกตั้งหลังจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ผลการเลือกตั้งคือได้รัฐบาลผสมที่นำโดยพรรคประชาธิปัตย์ขึ้นบริหารประเทศ ต่อมาก็เป็นรัฐบาลผสมที่นำโดยพรรคชาติไทย ความหวังใหม่ และประชาธิปไตยอีกครั้ง

หากมองย้อนกลับไปดูสถานะประชาธิปไตยของไทยในช่วงเวลานี้ตามตารางที่ 6 และภาพที่ 16 ซึ่งเป็นข้อมูลจากองค์การฟรีดอมเฮาส์ ในช่วงเวลา ค.ศ. 1981-2000 หรือ พ.ศ. 2524-2543 จะเห็นได้ว่าเส้นกราฟของไทยอยู่ในสถานะกึ่งประชาธิปไตยหรือกึ่งเสรี (Partly Free) โดยตลอด แต่มีช่วงเวลาที่เกือบจะเข้าสู่สถานะความเป็นประชาธิปไตย (Free) คือ ค.ศ. 1989 และ 1990 หรือตรงกับ พ.ศ. 2532-33 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง คือรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ปกครองประเทศ และหากพิจารณาข้อมูลด้านเศรษฐกิจในบทที่ 3 (ภาพที่ 3 แสดงถึงอัตราการเติบโตของตัวเลข GDP ของประเทศ) พบว่ามีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ซึ่งมีสาเหตุมาจากนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ของรัฐบาลในยุคนั้น แต่อย่างไรก็ดี หลังจากนั้นก็มีช่วงที่เกือบจะเข้าสู่สถานะไม่เป็นประชาธิปไตย (Not Free) คือ ในปี ค.ศ. 1991 หรือ พ.ศ. 2534 ซึ่งในช่วงนั้นมีการทำรัฐประหารโดยคณะ รสช. ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 เป็นการล้มรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณซึ่งมาจากการเลือกตั้ง

2) ช่วงการต่อต้านเผด็จการและเรียกร้องประชาธิปไตยของฟิลิปปินส์:

เหตุการณ์การต่อต้านผู้นำเผด็จการโดยเรียกร้องประชาธิปไตยนั้นปรากฏขึ้นเช่นกัน ซึ่งอาจจะนับเอาช่วงที่มีการประกาศกฎอัยการศึก (Martial Law) แทนรัฐธรรมนูญของประธานาธิบดี Marcos ในปี ค.ศ. 1972 และครองอำนาจยาวนานจนปะทุเป็นการเรียกร้องให้ลงจากอำนาจในปี ค.ศ. 1986

Ferdinand Marcos เกิดวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1917 ในตระกูลของนักการเมืองในเขต Ikolos North บิดาเป็นทนายความและนักการเมืองที่มีฐานะทั่วไป Marcos ได้ตามรอยบิดาโดยศึกษาที่ University of Philippines ในสาขากฎหมาย สำเร็จได้เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ต่อมาได้สอบเป็นเนติบัณฑิตได้เป็นที่หนึ่งของประเทศในขณะอายุได้ 22 ปี ในช่วงที่มีสงครามมหาเอเชียบูรพา Marcos อายุได้ 24 ปี สมัครเป็นทหารได้ยศร้อยโท เข้าร่วมสู้รบกับญี่ปุ่น และได้รับเหรียญอิสริยาภรณ์ถึง 27 เหรียญ

ทางด้านการเมือง Marcos ก็เจริญตามรอยบิดาสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต Ikolos North และได้รับเลือกถึงสามสมัย เนื่องจากชื่อเสียงในความสามารถด้านการศึกษาและความกล้าหาญในสงคราม ต่อมา Marcos ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา และได้รับเลือกในปี ค.ศ. 1959 ในช่วงนั้น ประธานาธิบดีที่ผ่านมาของฟิลิปปินส์เคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น Marcos เลยเข้าสู่เส้นทางของประธานาธิบดีครั้งแรกในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1966 ในขณะที่ยังอายุ 49 ปี โดยสมัครในนามของพรรคชาตินิยม (Navonalista) คู่แข่งของพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ที่หลังจากได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1946 ก็ผลัดกันเป็นรัฐบาลพรรคละสี่ปี (สิดา, 2528: 1-2)

ในช่วงการดำรงตำแหน่งวาระแรก สี่ปีของ Marcos เขาได้รับการยอมรับจากสมาชิกสภาทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล แต่ในช่วงการดำรงตำแหน่งวาระที่สอง มีข่าวเรื่องการชื่อเสียงในการเลือกตั้งทำให้เกิดความไม่พอใจต่อชาวนีในบรรดาชาวฟิลิปปินส์บางกลุ่ม

วาระที่สองของการดำรงตำแหน่ง Marcos ไม่สามารถแก้ปัญหาด้านความเสื่อมโทรมและอาชญากรรมของประเทศซึ่งเกิดอย่างซุกซมได้ เป็นเหตุผลในการประกาศใช้กฎอัยการศึก (Martial

Law) ในวันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1972 โดยมีจุดหมายเพื่อสร้างสังคมใหม่ หลังจากออกกฎอัยการศึกนี้ มีการจับกุมฝ่ายค้านและประชาชนด้วยข้อหาการเป็นคอมมิวนิสต์

ต่อมาในช่วง ค.ศ. 1973 มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่โดยออกกฎหมายให้สภา Barangay (การปกครองหน่วยย่อยในระดับหมู่บ้าน) ที่มีสมาชิกที่ได้ออกไว้แล้วออกเสียงรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ สิ่งสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ การเปลี่ยนให้มีการปกครองในรูปแบบรัฐสภาที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล ซึ่ง Marcos ลงสมัครรับเลือกตั้งในฐานะของประธานาธิบดีไม่ได้ อีกรื่องจากกฎเรื่องการดำรงตำแหน่งที่ต้องไม่เกินสองวาระ

ปัจจัยที่นำไปสู่การต่อต้านระบอบเผด็จการ Marcos งานชิ้นแรกๆของลีดา สอนศรี (2528; 2529) เป็นการศึกษาถึงอำนาจของอดีตประธานาธิบดี Ferdinand Marcos ที่มีลักษณะของ “ระบบเผด็จการที่เคลือบแฝงในรูปของประชาธิปไตยบางส่วน” (ลีดา, 2528: บทคัดย่อ) โดยจากการศึกษาถึงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองและการวิเคราะห์จากอำนาจที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญพบว่ารัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้มีการให้อำนาจแก่ Marcos มาก หลายอย่างขึ้นอยู่กับประธานาธิบดี ทั้งการตัดสินใจ การเสนอชื่อผู้เหมาะสมที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี สามารถออกคำสั่งกฤษฎีกา หรือกฎหมายได้โดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบของสภา เป็นต้น นอกจากอำนาจในรัฐธรรมนูญแล้ว Marcos ยังสามารถคุมทหารและแต่งตั้งบริหาร รวมถึงการที่มีพรรคการเมืองแค่เพียงพรรคเดียวที่เป็นที่ยอมรับของรัฐบาล

ในช่วงการปกครองของ Marcos หลังจากการประกาศ Martial Law ในปีค.ศ. 1972 ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาของเผด็จการอำนาจเบ็ดเสร็จ (Authoritarian) ในช่วงค.ศ.1972-1976 โดยนักวิชาการหลายคนมองว่าการประกาศ Martial Law ของ Marcos นั้น เป็นลักษณะของเผด็จการโดยรัฐธรรมนูญ (Constitutional Authoritarianism) โดยออกกฎหมายเพื่อปกป้องการก่อการต่อต้านโดยกลุ่มที่มีอำนาจอื่น ซึ่งอาจจะการรวมตัวกันโค่นอำนาจ หรือการก่อการปฏิวัติโดยกลุ่มคอมมิวนิสต์ (Thompson, 1991: 2) ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างอำนาจจากรัฐธรรมนูญปี 1973 โดยได้ผ่านการพิจารณาประชามติ (referendum) ในปี 1980 แล้ว

รัฐธรรมนูญใหม่ที่ Marcos อ้างถึงคือ รัฐธรรมนูญ 1973 กล่าวได้ว่าเป็นการให้สัตยาบันอย่างผิดกฎหมาย (illegally ratified) กล่าวคือเป็นการจัดการโดย Marcos ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วว่าการลงประชามติ (referendum หรือ plebiscite) จะต้องชนะโดยมีคะแนนเสียงส่วนใหญ่ร้อยละ

80 ของประชาชนที่ลงประชามติในฟิลิปปินส์ ซึ่งทำให้เป็นการสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจออกกฎหมายของ Marcos ในขณะที่นั้น นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเครือข่ายอำนาจของ Marcos ในช่วงนั้นที่เป็นไปโดยการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ (technocrats) ภายใตักลุ่มพวกพ้องเดียวกัน (crony) (Thompson, 1991: 4)

หากพิจารณาปัจจัยที่นำไปสู่การโค่นล้มอำนาจเผด็จการของ Marcos อาจแบ่งได้เป็นปัจจัยภายในที่มาจากด้านเศรษฐกิจของประเทศและกรณีการเสียชีวิตของ Benigno Aquino และปัจจัยภายนอก อันได้แก่การสนับสนุนจากอเมริกา

ในส่วนของปัจจัยภายในได้แก่ กรณีการเสียชีวิตของ Benigno Aquino และสถานะทางเศรษฐกิจที่ในขณะนั้นมีความไม่มั่นคงและสั่นคลอน กล่าวคือ การเติบโตด้านเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1970-1980 ประมาณร้อยละ 5.9 แต่หลังจาก ช่วงเวลาดังกล่าว ในปี 1981 มีการเติบโตร้อยละ 3.9 ปี 1982 ร้อยละ 3 และ ปี 1983 การเติบโตทางเศรษฐกิจเหลือแค่ร้อยละ 1 และมีการเข้าขั้นวิกฤตในปี 1984 ติดลบร้อยละ 5.5 และติดลบถึงร้อยละ 4 ในปี 1985 (สีดา, 2533: 32-33)

ซึ่งในภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจนี้เห็นได้ชัดจากการที่รัฐบาลจะต้องเลื่อนการลงทุนด้านอุตสาหกรรมจำนวน 4 โครงการ เนื่องจากจะต้องประหยัดและมีการทำสัญญากับ IMF หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งนำไปสู่การยกเลิกโครงการดังกล่าวและประกาศลดค่าเงินเปโซของฟิลิปปินส์ลง

แม้ว่าจะมีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจบ้างเล็กน้อยในช่วง ค.ศ. 1985 แต่ก็มีปัญหาเรื่องหนี้สินกับกองทุนระหว่างประเทศและธนาคารโลก และปัญหาการว่างงานที่มีถึงร้อยละ 35 (สีดา, 2533: 42) ซึ่งทำให้มีแหล่งเสื่อมโทรมและปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มมากขึ้น

กลุ่มที่มีบทบาทต่อระบอบ Marcos ในปีช่วง Martial Law (ค.ศ.1972) และช่วงการต่อต้านการใช้อำนาจของ Marcos ค.ศ. 1986: หากจะกล่าวถึงกลุ่มพลังที่ออกมาแสดงบทบาทในช่วงระบอบ Marcos งานของสีดา สอนศรี (2533) และ Mark R. Thompson (1991) เป็นการกล่าวถึงกลุ่มของพลังประชาชนในช่วง ค.ศ. 1890-1985 หรือช่วงต่อต้าน Ferdinand Marcos ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ สีดา สอนศรี (2533: 17-27) มองว่ากลุ่มดังกล่าวสามารถแบ่งเป็นกลุ่มทางการเมืองและเศรษฐกิจ

กลุ่มทางการเมือง มีกลุ่มที่เป็นฝ่ายซ้าย ขวา และเป็นกลาง⁴ ฝ่ายซ้ายจัดในช่วงนั้นได้แก่ กลุ่มคอมมิวนิสต์และมุสลิมแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ ฝ่ายขวาจัด ได้แก่ รัฐบาลของ Marcos และฝ่ายที่เป็นกลางได้แก่กลุ่มที่ยึดมั่นกับการแบ่งแยกอำนาจการปกครองให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุล และการสนับสนุนให้มีการเลือกตั้ง

กลุ่มทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มที่ถือว่าเป็นฝ่ายที่เป็นกลาง ได้แก่ กลุ่มที่เชื่อถือในตลาดเสรี มีกิจการ เป็นเจ้าของการผลิต ได้แก่ นักธุรกิจที่ติดต่อกับชาวต่างชาติ และญี่ปุ่น กลุ่มที่เป็นฝ่ายขวาจัด ได้แก่กลุ่มที่ได้รับประโยชน์ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจจากการอุปถัมภ์ ได้แก่ พรรคพวกของ Marcos และฝ่ายที่ซ้ายจัดได้แก่ กลุ่มที่มีแนวคิดคอมมิวนิสต์ ต้องการให้รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและแจกจ่ายแบ่งผลผลิตให้ตามอัตราส่วน ส่วนฝ่ายที่อยู่ระหว่างซ้ายจัดและเป็นกลางคือ สังคมนิยมประชาธิปไตยนั้น มีแนวคิดสนับสนุนให้รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เข้าไปดูแลในอุตสาหกรรมหลักๆ แต่ก็ต้องยินยอมให้มีความเป็นรัฐวิสาหกิจที่อิสระในเรื่องสินค้าและบริการประเภทที่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

หากพิจารณาข้อมูลตามภาพที่ 15 จะเห็นได้ว่าในแต่ละยุคสมัยมีการรวมตัวกันของฝ่ายต่างๆนี้ตลอด แต่ขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายใดจะมีพลังที่แข็งแกร่งมากกว่ากัน

ในช่วง ค.ศ. 1972 การสร้างพลังอำนาจของ Marcos ช่วงหลังการประกาศ Martial Law ได้แก่ การแก้ไขรัฐธรรมนูญให้อำนาจบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการอยู่ภายใต้ผู้นำเพียงผู้เดียว และมีอำนาจในในควบคุมงบประมาณด้านทหารและเศรษฐกิจของประเทศ การประกาศกฎอัยการศึก (Martial Law) ของ Marcos ทำให้พรรคที่ต่อต้าน Marcos และฝ่ายซ้ายจัดถูกฆ่าและจำคุกจำนวนมาก แต่ก็มีพลังที่รวมตัวกันแบบลับๆเพื่อต่อต้านอำนาจเผด็จการของ Marcos

⁴ การจัดแบ่งประเภทของแนวคิดอุดมการณ์เป็นฝ่ายซ้าย-ขวาในฟิลิปปินส์ มีการนิยามคือ ฝ่ายซ้ายจัด เป็นแนวคิดด้านคอมมิวนิสต์หรือเผด็จการแบบพรรคแค่เพียงพรรคเดียวที่ใช้อำนาจปกครอง ส่วนแนวคิดแบบฝ่ายขวาจัดคือ แนวคิดเผด็จการที่ผู้ปกครองเพียงคนเดียวใช้อำนาจปกครองรวมศูนย์อยู่ที่คนๆเดียว และยังมีแนวคิดแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยที่อยู่ตรงกลางระหว่างฝ่ายซ้ายจัดและเป็นกลาง ซึ่งมีการเชื่อในระบบหลายพรรคและมีการเลือกตั้งโดยประชาชน (สิดา, 2533: 19)

ลีดา (2533: 25) เห็นว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้เผด็จการของ Marcos ช่วง ค.ศ. 1972- 1983 มีความเข้มแข็งมากคือ การสนับสนุนของอเมริกาซึ่งแตกต่างกับการให้ตั้งฐานทัพในฟิลิปปินส์ต่อไป เพื่อผลประโยชน์ด้านการเมืองและการทหารในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ผนวกกับประชาชนบางส่วนที่สนับสนุน Marcos แต่อย่างไรก็ดี พลังสนับสนุนจากทั้งสองส่วนได้ลดลงเมื่อมีเหตุการณ์ที่ Benigno Aquino ผู้นำฝ่ายหัวก้าวหน้าที่เคยเป็นคู่แข่ง Marcos ช่วงที่จะมีการเลือกตั้ง ค.ศ. 1972 และจะเป็นคู่แข่งในการเลือกตั้งถัดไปในปี ค.ศ. 1984 ได้ถูกฆาตกรรมในวันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1983 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวของพลังประชาชนหลายภาคส่วนเพื่อต่อต้านระบอบการปกครองโดย Marcos พลังประชาชนมีการรวมตัวมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะฝ่ายซ้าย ซึ่งได้แก่กลุ่ม ATOM (August Twenty –One Movement) เป็นแกนนำในการเรียกร้องความยุติธรรมจากกรณีของ Benigno Aquino ซึ่งนำไปสู่การรวมตัวกันของประชาชนในการโค่นอำนาจของ Marcos ได้สำเร็จโดยมืออเมริกาเป็นผู้สนับสนุน

ในขณะที่งานของ Thompson (1991) มองว่ากลุ่มที่คัดค้านระบอบ Marcos นั้นประกอบด้วยกลุ่มตามตารางที่ 6 โดยแบ่งเป็นกลุ่มแรกคือกลุ่มที่ต้องการให้ Marcos ลงจากอำนาจ ซึ่งได้แก่กลุ่มที่มีบทบาทในระบอบการเมือง และต้องการแข่งขันเข้าไปเป็นรัฐบาล โดยแบ่งได้เป็นกลุ่มที่ใช้วิธีการแบบไม่รุนแรง ได้แก่ กลุ่มตรงข้ามทางการเมืองซึ่งมีจุดเน้นสำคัญในการเปิดเสรีทางการเมืองและการแข่งขันทางการเมือง และกลุ่มที่ใช้วิธีการค่อนข้างรุนแรง ได้แก่ กลุ่มนิยมนิยมคอมมิวนิสต์และกลุ่มทหาร ในส่วนกลุ่มที่สองซึ่งเป็นกลุ่มต้องกันข้ามกับกลุ่มแรก คือ กลุ่มที่ไม่ต้องการมีบทบาททางการเมือง ซึ่งไม่ต้องการเข้าไปแทนที่ Marcos แต่เป็นพันธมิตรกับกลุ่มอื่นๆในการล้มอำนาจ ซึ่งในกลุ่มนี้แบ่งได้เป็นกลุ่มที่ใช้วิธีการแบบไม่รุนแรง ได้แก่ กลุ่มคริสตจักรและกลุ่มผู้นำทางธุรกิจ และกลุ่มที่ใช้วิธีการที่ค่อนข้างรุนแรงในการต่อสู้ได้แก่ กลุ่มมุสลิมแบ่งแยกดินแดนและกลุ่มนิยมสังคมนิยมประชาธิปไตย (Thompson, 1991: 9)

ตารางที่ 6 กลุ่มที่ต่อต้าน Marcos

	กลุ่มที่ต้องการมีบทบาทในระบบการเมือง (Regime alternative)	กลุ่มที่ไม่ได้ต้องการมีบทบาทในระบบการเมือง (Nonregime alternative)
ต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรง (Nonviolent Struggle)	คู่แข่งทางการเมือง โดยทั่วไป*(Traditional opposition)	กลุ่มศาสนจักร (Catholic Church) กลุ่มผู้นำทางธุรกิจ* (Business Elite)
ต่อสู้โดยใช้ความรุนแรง (Violent Struggle)	กลุ่มคอมมิวนิสต์ (Communists) กลุ่มทหาร (Military rebels)	กลุ่มมุสลิมแบ่งแยกดินแดน (Muslim secessionists) และกลุ่มที่มีแนวคิดสังคมนิยม ประชาธิปไตย (Social Democrats)

ที่มา: Thompson, Mark R., 1991: 9.

*ในกลุ่มที่เป็นผู้นำทางธุรกิจและกลุ่มที่เป็นฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง มีสมาชิกบางคนในกลุ่มได้เข้าร่วมประท้วงโดยมีการลอบวางเพลิง (Arson) และระเบิด แต่ส่วนมากได้เข้าร่วมกับกลุ่มหลักซึ่งสนับสนุนการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรง

หากจะเป็นการกล่าวโดยรายละเอียดแล้ว กลุ่มที่มีการแสดงบทบาทในช่วงนั้น (ลีดา, 2533: 44-63) ได้แก่

กลุ่มที่สนับสนุน Marcos ได้แก่ พรรคขบวนการสังคมนิยมใหม่ (Kilusang Bagong Lipunan หรือ KBL) ของ Marcos เอง นอกจากนี้ยังมี กลุ่มทหารและกองทัพส่วนตัวของ Marcos รวมถึงสภาที่ Marcos ได้ตั้งขึ้น Barangay Assembly ซึ่งเป็นฐานอำนาจที่สำคัญของ Marcos ในการลงประชามติหยั่งเสียง (plebiscite) แต่อย่างไรก็ดีในช่วงปี 1985 กลุ่มที่สนับสนุน Marcos มีการรวมตัวกันน้อยมาก เนื่องจากกลุ่มต่อต้านมีจำนวนมากกว่า

กลุ่มคัดค้าน Marcos แบ่งได้เป็น

- 1) กลุ่มที่เป็นฝ่ายค้านในช่วง 1983-5 สามารถแบ่งได้เป็นสามฝ่าย คือ

กลุ่ม BAYAN (Bagong Alyansang Makabayan หรือ New Nationalist Alliance) ประกอบไปด้วยกลุ่มที่มีแนวคิดด้านสังคมนิยม ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ต่อสู้โดยไม่ใช้กำลัง ต่อต้าน Marcos และการแทรกแซงจากอเมริกา

กลุ่ม BANDILA (Bansang Nagkaisa sa Diwa at Layunin หรือ People United in Thought and Purpose) มีน้องชายของ Benigno Aquino เป็นผู้นำ คือ Butz Aquino เป็นการ

แยกตัวมาจากกลุ่ม BAYAN เนื่องจากมองว่ามีแนวคิดที่ซ้ำๆ กันเกินไป จึงออกมาตั้งกลุ่มใหม่ซึ่งมีแนวคิดที่เป็นกลางมากกว่า กลุ่ม BANDILA นี้มีแนวคิดระหว่างฝ่ายซ้ายและกลาง ที่ส่งเสริมความเป็นเสรีประชาธิปไตย

กลุ่มเอกภาพแห่งชาติ (National Unification Committee หรือ NUC) และกลุ่มผู้ว่าราชการจังหวัด (Governors Group หรือ GG) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เคยอยู่ในพรรคการเมืองมีแนวคิดในขอบเขตของสังคมนิยมและเป็นกลาง ซึ่งมีการเรียกร้องให้ Marcos จัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีและต่อต้านฐานทัพในฟิลิปปินส์

2) กลุ่มอื่นๆ ที่มีความหลากหลายทางความคิด เช่น

กลุ่ม JAJA (Justice for Aquino, Justice for All) เป็นองค์กรที่รวมตัวกันของสมาชิกที่มีกลุ่มค่อนข้างหลากหลาย ทั้งประชาชน นักธุรกิจ ช่างนา คนงาน นักศึกษา รวมไปถึง กลุ่มศาสนา และยังมีกลุ่ม NAJFD (Nationalist Alliance for Justice, Freedom, and Democracy) (สีดา, 2533: 45-6) มีแนวคิดค่อนข้างชาตินิยม โดยจุดประสงค์คือรักษาความเป็นชาติฟิลิปปินส์ ต่อต้านอเมริกาที่เข้ามามีอิทธิพลทั้งเรื่องการค้า หรือการตั้งฐานทัพ มีการเรียกร้องให้ปลดปล่อยนักโทษทางการเมือง และให้เสรีภาพด้านสื่อ รวมถึงให้ Marcos ถอนอำนาจในเรื่องนิติบัญญัติ

กลุ่ม AMA หรือ The Alliance of Metropolitan Association เป็นกลุ่มที่เรียกได้ว่า “เป็นการรวมตัวของกลุ่มชนชั้นกลาง” (สีดา, 2533: 46) ซึ่งเป็นกลุ่มนักธุรกิจในย่าน Makati ที่อยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า Makati Alliance of Makati Association โดยมีจุดประสงค์ให้มีการยกเลิกสิทธิพิเศษทางธุรกิจให้กับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ Marcos รวมถึงต้องการให้รัฐบาลสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีกลุ่ม ATOM ที่มีแนวคิดเดียวกัน

ขบวนการแรงงานแห่งฟิลิปปินส์ หรือ KMU (Kilusang Mayo Uno) เป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวของสมาชิกที่เป็นกลุ่มแรงงานและกรรมกรทั่วประเทศ มีจุดประสงค์ในการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาการว่างงาน ความยากจน รวมถึงให้ยกเลิกกฎหมายปราบปรามผู้นำสมาคมการค้าต่างๆ ซึ่งกลุ่มนี้มีบทบาทอย่างมากในช่วงปลายปี 1985 ประกอบกับช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้มีการรวมตัวกันและปฏิบัติการร่วมกับกลุ่ม BAYAN

กลุ่มองค์กรนักศึกษาแห่งฟิลิปปินส์ (Kabataang Makabayan- KM หรือ National Union of Students of the Philippines -NUSP) เคยมีบทบาทมากช่วงก่อนการประกาศ Martial Law ในปี 1972 ซึ่งผู้นำในขณะนั้นคือ Jose Maria Sison ถูกจับช่วงประกาศ Martial Law และมีบทบาทอีกครั้งในช่วง 1983 หลังเหตุการณ์เสียชีวิตของ Benigno Aquino วัตถุประสงค์ของกลุ่มนี้คือต้องการให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญปี 1973 ซึ่งมีการรวมอำนาจที่ Marcos ในหลายด้าน เช่น การออกกฎหมาย การแต่งตั้งข้าราชการระดับสูงโดยไม่ผ่านสภาแห่งชาติ การยุบสภาแห่งชาติ รวมถึงการใช้อำนาจจากการประกาศ Martial Law

3) กลุ่มที่มีแนวคิดฝ่ายซ้าย ได้แก่

กลุ่ม NPA หรือ New People Army และกลุ่ม NDF หรือ National Democratic Front ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้สัปดาห์คอมมิวนิสต์แห่งฟิลิปปินส์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่ออิสรภาพทางการเมืองและการเสนอแนวคิดทางอุดมการณ์

กลุ่มมุสลิม Moro ในภาคใต้ (Moro National Liberation Front - MNLF) เป็นกลุ่มที่มีฐานการปฏิบัติการอยู่ในมินดาเนาและซูลู ซึ่งมีกองกำลังของตนเองในชื่อ “กองทัพปลดปล่อยแห่งชาติโมโร” (Bangsa Moro Army -BMA) โดยกลุ่มนี้เคยมีบทบาทช่วง Martial Law และถูกปราบปรามหลังการประกาศ Martial Law

กลุ่มทางศาสนาที่เป็นคริสเตียนฝ่ายซ้าย ได้แก่ กลุ่ม Nat-Dems (National Democrats) และกลุ่ม So-Dems (Social Democrats) เป็นกลุ่มของพระในทางคริสต์ที่มีแนวคิดไปทางคอมมิวนิสต์

การรวมพลังต่อต้านในครั้งนี้ทำให้ Marcos ประกาศการเลือกตั้งในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1986 ทำให้กลุ่มที่ออกมาคัดค้านข้างต้นรวมตัวกันใหม่เป็นพรรคผสม เพื่อทำการลงแข่งขันเลือกตั้งกับ Marcos ซึ่งพรรคการเมืองดังกล่าว ได้แก่ พรรค Laban (Lakas ng Bayan) หรือชื่อภาษาอังกฤษคือพรรคพลังประชาชน (People's Power Party) มาจากการรวมตัวของกลุ่ม BANDILA เป็นหลักรวมกับกลุ่มการเมืองอีกหลายกลุ่ม ได้เสนอชื่อ Corazon Aquino ภรรยาของ Benigno Aquino ลงชิงชัยเป็นประธานาธิบดี และต่อมาได้รับการเข้าร่วมจากกลุ่มของพรรค UNIDO (United Nationalist Democratic Organization) ทำให้เป็นพรรคการเมืองที่เข้มแข็งในการสนับสนุนการเข้ารับเลือกตั้งแข่งกับ Marcos (เสีดา, 2533: 51)

อย่างไรก็ดี มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการเลือกตั้งในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 1986 ว่าเป็น “the Snap Elections” (Thompson, 1991: 140-141) กล่าวคือ เป็นการจัดการเลือกตั้งที่ถูกจัดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ในการที่จะดำเนินการหาเสียงและเตรียมการล่วงหน้าที่ได้เปรียบคู่แข่ง แน่นนอนว่า Marcos ใช้การเลือกตั้งนี้เป็นการสร้างอำนาจความชอบธรรมของรัฐบาลตนเองในการปกครองประเทศ

ในช่วงก่อนถึงการเลือกตั้ง 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1986 นี้มีกลุ่มที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นจากกลุ่มสองกลุ่มที่คัดค้านและสนับสนุน Marcos ได้แก่

กลุ่มศาสนจักรที่เป็นฝ่ายเป็นกลาง (กลุ่มนี้ไม่ได้เป็นศาสนจักรฝ่ายซ้ายเหมือนกลุ่ม Nat-Dams (National Democrats) และกลุ่ม So-Dems (Social Democrats) ที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์) กลุ่มศาสนจักรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อประชาชนชาวฟิลิปปินส์มาก ดังนั้นเมื่อศาสนจักรได้มีการออกจดหมายให้ Marcos ปลดปล่อยฝ่ายค้านที่ถูกคุมขังจาก Martial Law ในปี ค.ศ. 1983 รวมทั้งยังเรียกร้องให้ปรับปรุงเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจน คอร์รัปชัน และทวงตึงงบประมาณด้านทหารที่มากเกินไป ซึ่งยังคงมีการเรียกร้องข้อเสนอดังกล่าวนี้จนกระทั่งก่อนการเลือกตั้ง 1986 ทำให้ประชาชนที่นับถือและเห็นด้วยกับศาสนจักรออกมารวมพลังได้มาก

กลุ่มธุรกิจที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับ Marcos ซึ่งมีอิทธิพลต่อขบวนการนักศึกษาและสหภาพแรงงาน ซึ่งก็คือ กลุ่มสมาคม Makati Business Club ซึ่งเน้นเรื่องการเมืองที่ดีด้านเศรษฐกิจของ Marcos

กลุ่มทหาร ในช่วงค.ศ. 1972 ทหารมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือช่วยเหลือแก่ Marcos ช่วงประกาศ Martial Law ซึ่งมีการเพิ่มงบประมาณทหารมากจากที่งบประมาณในปี ค.ศ. 1972 ที่มี 5 ร้อยล้านเปโซ แต่ในปี ค.ศ. 1985 เพิ่มขึ้นเป็น 6 พันล้านเปโซ (สีดา, 2533: 54)

อย่างไรก็ดีปัญหาหลังจากการเข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือ Marcos ในช่วง Martial Law นั้น ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงทหารในทางที่มองว่าจริยธรรมตกต่ำและมีการคอร์รัปชันเพื่อผลประโยชน์ ทำให้ทหารได้แตกออกเป็นสองกลุ่มภายหลังการเสียชีวิตของ Benigno Aquino ในปี ค.ศ. 1983 คือ

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มที่อยู่ฝ่าย Marcos นำโดยประธานเสนาธิการ แพเปียน เวอร์ ซึ่งเป็นผู้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าสังฆา Benigno Aquino

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มของ Fidel Ramos ซึ่งเป็นเลขาธิการใหญ่ของกองตำรวจทหารแห่งชาติและกองกำลังกึ่งทหาร โดยมีการเข้าร่วมของรัฐมนตรีกลาโหมคือ ฮวน ปองเซ เอ็นริเก้ ได้จัดตั้งกลุ่มที่เรียกว่า RAM หรือ The Reform the AFP Movement เป็นกลุ่มที่มีจุดประสงค์คือต่อต้าน Marcos และเรียกร้องจริยธรรมของทหารคืน การแยกไปตั้งกลุ่ม RAM ทำให้สร้างความไม่พอใจต่อ Marcos เนื่องจากได้มีการวางตัวให้ Fidel Ramos เป็นประธานเสนาธิการแทนแพเปียน เวอร์ที่ถูกสั่งพักราชการในกรณีพิพพันกับการเสียชีวิตของ Benigno Aquino

ในช่วงที่พลังประชาชนรวมตัวกันใน ค.ศ. 1984-6 กลุ่ม RAM กลุ่มศาสนจักร และกลุ่มที่ต่อต้านอื่นๆเป็นกำลังสำคัญในการปลุกกระดมประชาชนฟิลิปปินส์ให้ต่อสู้กับระบอบของ Marcos

การเลือกตั้ง 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1986 เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสต่อต้าน Marcos อย่างรุนแรง ซึ่งทางอเมริกาได้ส่งวุฒิสมาชิก Richard Lugar เข้าไปสังเกตการณ์การเลือกตั้ง ซึ่งมีการโกงการเลือกตั้งในหลายรูปแบบ เช่น รายชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตมะนิลาซึ่งเป็นฐานเสียงของ Corazon Aquino หายไป รวมถึงมีการติดสินบนและข่มขู่ผู้ลงคะแนนเสียง นอกจากนี้ได้เกิดเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ในคณะกรรมการการเลือกตั้งของฟิลิปปินส์ (COMELEC หรือ Commission on Election) ได้ประท้วงเดินออกจากห้องปฏิบัติการเลือกตั้งเนื่องจากการถ่ายเทคะแนนเสียงให้ Marcos จำนวนมาก (สีดา, 2533: 58)

ผลการเลือกตั้งที่ออกมามีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ สภาแห่งชาติของฟิลิปปินส์ได้มีการประกาศว่า Marcos ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียง 54% จากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 20 ล้านคนซึ่งสภาแห่งชาติในขณะนั้นมีจำนวนประมาณสองในสามที่มาจากพรรครัฐบาล

อย่างไรก็ดีเนื่องจากฟิลิปปินส์มีหน่วยงานอาสาสมัครที่ไม่ใช้รัฐตรวจสอบเรื่องการเลือกตั้งอย่าง NAMFREL หรือ National Movement for Free election ซึ่งได้รายงานว่าเป็นฝ่ายชนะ ทำให้สมาชิกสภาแห่งชาติที่เป็นฝ่ายค้านที่เหลือในสภาประกาศไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งและรณรงค์ให้ประชาชนลุกขึ้นมาต่อต้านผลการเลือกตั้ง

หลังการเลือกตั้งครั้งนี้ จึงเป็นเหมือนการรวมตัวของกลุ่มที่ไม่พอใจต่อ Marcos โดยเฉพาะการออกหนังสือของทางศาสนจักรในการประณามการเลือกตั้ง หรือการแสดงออกของประธานาธิบดี Reagan ของอเมริกาที่ออกมาประณามการเลือกตั้งเช่นกัน และยังประกาศสนับสนุนให้มีการกลับไปใช้ระบบก่อนการประกาศ Martial Law ของ Marcos คือ ระบบสองพรรค (สีดา, 2533: 59-60; Thompson, 1991: 140, 153)

ผลของความขัดแย้งในเรื่องผลการเลือกตั้งวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 1986 ทำให้ประชาชนได้ออกมาประท้วงและแสดงจุดยืนให้ Marcos ลงจากตำแหน่ง โดยมีการเดินขบวนที่มีที่ตั้งหลักคือย่านเมืองหลวงมะนิลา ที่รู้จักกันดีในนาม EDSA หรือ Epifanio de los Santos ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1986 และทำให้ Marcos ต้องลงจากอำนาจในที่สุด

หากพิจารณาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ข้างต้นประกอบกับข้อมูลด้านความเป็นประชาธิปไตยจากการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตย โดยผลจากการสำรวจขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House) ในส่วนของความเป็นประชาธิปไตยของไทยและฟิลิปปินส์โดยเปรียบเทียบจากตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยจากองค์กรฟรีดอมเฮาส์ (ตารางที่ 6 และ ภาพที่ 16) จะสามารถอธิบายเหตุการณ์ได้ดังนี้

ในส่วนของฟิลิปปินส์ ช่วงค.ศ. 1972- 1986 เป็นช่วงเวลาที่ Marcos ปกครองประเทศเป็นสมัยที่สองโดยการประกาศกฎอัยการศึก (martial law) แทนรัฐธรรมนูญเดิม มีการยุบสภาและรวบอำนาจปกครองเบ็ดเสร็จ แต่อย่างไรก็ดีหากมองจากกราฟสถานะประชาธิปไตยของฟิลิปปินส์ในช่วงแรก (ค.ศ. 1972-1980) เห็นได้ว่ามีคะแนนและสถานะประชาธิปไตยที่คงเดิมโดยตลอดคือ กึ่งเสรีภาพ (Partly Free) แต่ก็อยู่ในระดับที่เกือบจะเข้าสู่สถานะไม่เป็นประชาธิปไตยโดยตลอด

กล่าวโดยสรุป เหตุการณ์ช่วงตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519 เหตุการณ์ช่วงพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ของไทยและการเรียกร้องของกลุ่มพลังประชาชน หรือ “People Power ค.ศ. 1986” ในช่วงการต่อต้าน Marcos ของฟิลิปปินส์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการต่อต้านที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ในช่วงนี้เป็น การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชาธิปไตยในช่วงแรกของเอเชียซึ่งอยู่ในระยะเวลาของคลื่นลูกที่สาม (the third wave of democracy) ดังที่ Huntington ได้เสนอไว้

ในส่วนของชนชั้นกลางกับบทบาทประชาธิปไตยในกรณีของไทย มีการปรากฏขึ้นในช่วงเวลาเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กลุ่มที่มีบทบาทที่เห็นอย่างชัดเจนในช่วงเวลานี้ได้แก่กลุ่มนิสิตนักศึกษาและประชาชนชนชั้นล่าง แต่อย่างไรก็ดี กลุ่มชนชั้นกลางในเมืองได้มีการสนับสนุนการเคลื่อนไหวแสดงบทบาทของกลุ่มดังกล่าวตลอดช่วงระยะเวลาที่มีการเรียกร้องประชาธิปไตย

บทบาทของชนชั้นกลางไทยยังมีความชัดเจนในเวลาต่อมาคือ ช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนั้น มีการกล่าวถึงคำว่า “ชนชั้นกลาง” อย่างหนาแน่นและกล่าวได้ว่ามีบทบาทที่เห็นชัดเจนในการรวมตัวกันออกมาเดินขบวนและแสดงความเห็นต่อการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยในช่วงเวลาขณะนั้น

ในส่วนของชนชั้นกลางฟิลิปปินส์ในช่วงเหตุการณ์ ค.ศ. 1986 ชนชั้นกลางฟิลิปปินส์ได้มีบทบาทค่อนข้างมาก และมักดำเนินการอยู่ในรูปของสถาบันทางการเมืองเช่น การรวมตัวเป็นกลุ่มและองค์กรทางการเมือง กลุ่มอาชีพต่างๆ ซึ่งมีการแสดงออกถึงบทบาทเรียกร้องเพื่อการผลักดันผู้นำในการปกครองอย่าง Marcos ที่มีการใช้วิถีทางประชาธิปไตยเพียงแต่กระบวนการทั้งการเลือกตั้ง รวมถึงมีการใช้อำนาจในการออกกฎหมายที่มีลักษณะเผด็จการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นลักษณะของการปกครองแบบกึ่งประชาธิปไตยที่ทำให้ชนชั้นกลางฟิลิปปินส์ได้ออกมาแสดงบทบาททางด้านประชาธิปไตยในช่วงเวลาดังกล่าว

4.2 บทบาทของชนชั้นกลางที่ “ถูกมองว่า” ไม่สนับสนุนประชาธิปไตย หรือทวนกระแสประชาธิปไตย: ไทยและฟิลิปปินส์

การที่ชนชั้นกลาง “ถูกมองว่า” ไม่สนับสนุนประชาธิปไตย หรือทวนกระแสประชาธิปไตย ดังที่ Kurlantzick และนักวิชาการที่มีแนวคิดในกลุ่มของ “contingent” หรือ แนวคิดที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในแง่ของความไม่แน่นอนในการสนับสนุน (กล่าวไว้ในบทที่ 2) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่างานที่แสดงถึงแนวคิดดังกล่าวเป็นการแสดงความเห็นในช่วงเวลาประมาณช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมองว่าเหตุที่ชนชั้นกลาง “ถูกมองว่า” ทวนกระแสประชาธิปไตยนี้ เกิดขึ้นภายหลังการเกิดวิกฤติการณ์ทางด้านเศรษฐกิจของเอเชียในช่วงปี ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา และปะทุหนักในช่วง ค.ศ. 1997-1998 ซึ่งการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียนี้ เกิดขึ้นในไทยเป็นที่แรก จึงได้รับการเรียกขานว่า “วิกฤติต้มยำกุ้ง” ในช่วงปี ค.ศ. 1997 หรือ พ.ศ. 2540 ซึ่งหากพิจารณาข้อมูลด้านเศรษฐกิจในบทที่ 3 (ภาพที่ 3) จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าว ไทยมีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ (ดูจากตัวเลข GDP) ที่ต่ำที่สุด แต่สถานะทางด้านประชาธิปไตยทั้งในไทยและฟิลิปปินส์ในภาพที่ 16 ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะการยังคงอยู่ภายใต้การปกครองแบบรัฐสภาที่มีการแข่งขันของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งและมีลักษณะหลายพรรคการเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมในฝ่ายบริหารและเป็นผู้แทนราษฎร

แต่อย่างไรก็ตาม การเติบโตของกลุ่มทุนที่เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นต้นมา โดยนโยบายทางด้านเศรษฐกิจและกลุ่มทุนด้านโทรคมนาคมที่ได้ประโยชน์จากสัมปทานของรัฐในช่วงเวลานั้น ส่งผลให้เกิดการผูกขาดของกลุ่มทุน พ.ต.ท. ทักษิณ ถือว่าเป็นหนึ่งในนั้น

ในขณะที่สิ่งที่เกื้อหนุนให้รัฐบาลทักษิณมีความเข้มแข็งซึ่งมาจากสิ่งที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 คือการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ประกาศใช้ใน พ.ศ. 2540 ซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตยในแง่ของการให้สิทธิเสรีภาพประชาชน และการเลือกตั้งภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 นี้ทำให้เกิดลักษณะของรัฐสภาที่มีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ครองเสียงข้างมาก เช่น ชัยชนะของพรรคไทยรักไทยที่ได้รับคะแนนเสียงท่วมท้นและมีอำนาจของฝ่ายบริหารหรือนายกรัฐมนตรีที่ค่อนข้างเข้มแข็ง ซึ่งผลจากการมีฝ่ายบริหารที่

เข้มแข็งและพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากคุมสภา ซึ่งปัจจัยทางด้านรัฐธรรมนูญ 2540 และวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 (กล่าวไว้ในบทที่ 3) เป็นสิ่งสำคัญที่เอื้อต่อการดำรงตำแหน่งและการสนับสนุนทักษิณ ชินวัตรในการเป็นนายกรัฐมนตรีที่เข้มแข็ง กอปรกับนโยบายของพรรคไทยรักไทยที่ทักษิณเป็นหัวหน้าพรรคนั้นมีลักษณะที่ “pro the Poor” หรือ “for the Poor” คล้ายกับประธานาธิบดี Estrada ของฟิลิปปินส์ กล่าวคือ เป็นนโยบายเพื่อคนจน ซึ่งส่งผลให้ได้รับฐานเสียงสนับสนุนจากคนชั้นล่างและคนชั้นกลางระดับล่างค่อนข้างมาก

ในปี พ.ศ. 2548 การลุกขึ้นเคลื่อนไหวของชนชั้นกลางปรากฏอีกครั้งในเหตุการณ์ประท้วงกดดันรัฐบาลนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้รับตำแหน่งจากการเลือกตั้งและครองตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ พ.ศ. 2544-2549 ให้ออกจากตำแหน่งโดยเหตุการณ์การออกมาของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (People's Alliance for Democracy, PAD) (พธม./กลุ่มเสื้อเหลือง⁵) นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล โดยการกล่าวอ้างถึงการหลีกเลียงภาษีของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร

โดยกลุ่มพันธมิตรประกอบด้วยแกนนำ 5 คน ได้แก่ นายสนธิ ลิ้มทองกุล⁶ พลตรีจำลอง ศรีเมือง⁷ นายสมศักดิ์ โกศัยสุข⁸ นายพิภพ ธงไชย⁹ และนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์¹⁰ ซึ่งมีบุคคลที่เข้าร่วมในฐานะผู้ประสานงานคือ นายคำณูญ สิทธิธสมาน และจากฝ่ายประชาชน คือ นายสุริยะใส กตะศิลา (สุรินัย, 2553: 242-244 อ้างใน อัสมา, 2553: 125-126) ซึ่งการเรียกร้องที่สำคัญคือ “การขับไล่ พ.ตท. ทักษิณ ชินวัตรออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและล้มล้างระบอบทักษิณผ่านการปฏิรูปการเมืองและการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งใหม่” (เกษียร, 2550: 14)

⁵ มีการใช้สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์หลัก และมีการใส่เสื้อสีเหลืองพร้อมผ้าโพกศีรษะที่มีข้อความว่า “กู้ชาติ” ผ้าพันคอสีฟ้าและมีมือตบเป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์

⁶ เป็นตัวแทนของกลุ่มทุนเจ้าของสื่อ “ผู้จัดการ”

⁷ เป็นประธานมูลนิธิกองทุนที่ธรรมและสมาชิกสำนักสันติอโศก อดีตหัวหน้าพรรคพลังธรรมที่เคยเป็นผู้ชักจูงทักษิณสู่การเมือง และยังคงเคยเป็นผู้นำมวลชนในการต่อต้านอำนาจเผด็จการทหารยุค รสช. ในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535

⁸ แกนนำขบวนการแรงงานรัฐวิสาหกิจ อดีตประธานสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทย และเคยเป็นผู้นำแรงงานในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งมีการคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจตั้งแต่พ.ศ. 2539

⁹ หัวเรือใหญ่ขององค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่าย NGOs

¹⁰ อดีตนักวิชาการในภาคอีสาน เป็นมันสมองในการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวของคนจน

นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวโดยการนำประเด็นเรื่อง “การถวายคือพระราชอำนาจ” ซึ่งเป็นลักษณะของการนำแนวคิด “ชาตินิยมแบบกษัตริย์นิยม” มาใช้¹¹ โดยผ่านการผลักดันแนวคิด “มาตรา 7” และ “นายกรัฐมนตรีพระราชทาน” (อัสม่า, 2553: 158- 180)

การนำเสนอคำหรือแนวคิดที่เป็นการกล่าวถึงการเรียกร้องให้พระมหากษัตริย์พระราชทาน แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่มาบริหารประเทศ เช่น “นายกฯพระราชทาน” “มาตรา 7” หรือการเสนอการปฏิรูปการเมืองโดยใช้หลัก “ราชประชาสมาศัย” ในหาแนวร่วมจากประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น ในย่านธุรกิจอย่างถนนสีลมและสาทร ซึ่งเป็นแหล่งของชนชั้นนำและชนชั้นกลาง

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ในมาตรา 7 ระบุว่า “ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ซึ่งเคยบรรจุอยู่ในธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 เป็นครั้งแรกในสมัย ระบอบเผด็จการทหารจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

นอกจากนี้ยังนำมาบรรจุอยู่ในธรรมนูญที่คณะปฏิวัติเขียนขึ้นมาโดยตลอด เช่น สมัยจอมพล ถนอมในรัฐธรรมนูญ 2515 รัฐธรรมนูญ 2519 สมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายกฯ รวมถึงรัฐธรรมนูญฉบับ 2520 เพียงแต่ไม่มีประโยค “ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” และการต่อท้ายด้วยประโยคนี้เริ่มมีใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ซึ่งยังมีบทบัญญัตินี้อยู่โดยเพิ่มประโยค “อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ต่อท้ายไปด้วย ขณะที่รัฐธรรมนูญที่บัญญัติขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้คนในสังคมคือรัฐธรรมนูญฉบับปี 2517 กลับไม่มีบทบัญญัตินี้ (นิธิ, 2549)

ในกรณีของ “นายกรัฐมนตรีพระราชทาน” นั้นไม่ได้มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายฉบับใด เพียงแต่เป็นคำใช้เรียกนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากพระมหากษัตริย์ซึ่งมีอยู่คนเดียวในประวัติศาสตร์การเมืองไทยคือ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเกิดจากเหตุการณ์ช่วง 14

¹¹ หากกล่าวถึงแนวคิดชาตินิยมไทยมีการยึดโยงกับสถาบันหลัก 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีน้ำหนักที่ไม่เท่ากันในแต่ละช่วงเวลา เช่น ช่วงสมบูรณาญาสิทธิราช สถาบันพระมหากษัตริย์มีสถานะสูงสุดเท่ากับชาติ ในขณะที่หลัง 2475 กษัตริย์ถูกลดอำนาจลงให้อยู่ใต้รัฐธรรมนูญตามรัฐชาติสมัยใหม่ และในสมัยจอมพลสฤษดิ์ได้มีความพยายามจัดให้สถาบันพระมหากษัตริย์สำคัญลำดับสูงสุดอีกครั้ง (อัสม่า, 2553: 159)

ตุลาคม 2516 เกิดการปะทะกันระหว่างทหารกับประชาชนเป็นวงกว้างกลางกรุงเทพมหานคร ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นกดดันให้จอมพลถนอมต้องลาออกจากทุกตำแหน่ง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือไม่มีนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีที่เป็นผู้ใช้บังคับกฎหมายได้ จึงเกิดภาวะไร้รัฐที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีผ่านสื่อโทรทัศน์ (ศิระณัฐ, 2549)

นอกจากนี้กลุ่มเสื้อเหลืองได้มีการจัดการชุมนุมใหญ่ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีการกล่าวในที่ชุมนุมใหญ่เพื่อกระตุ้นว่า “... ประชาชนทั้งปวงเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่ได้รับพระราชทานจากสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงมีสิทธิสมบูรณ์ ในการเรียกร้องอำนาจนั้นคืนและถวายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อทรงใช้ร่วมกับประชาชน เมื่อรัฐบาลขาดความชอบธรรมและเกิดวิกฤตใหญ่หลวง...” (คำนำถ, 2549: 321)

ต่อมาได้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากนายทักษิณได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ก่อนจะมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจเกิดขึ้น

การเลือกตั้งในครั้งนั้นพรรคฝ่ายค้านในขณะนั้น ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคมหาชน และพรรคชาติไทยไม่ได้ร่วมลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย และยังมีการรณรงค์ “No vote” หรือการรณรงค์ไม่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ผลเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคไทยรักไทย ยังคงได้รับคะแนนเสียงข้างมาก แต่ได้เกิดปรากฏการณ์ไม่เอาทักษิณซึ่งแสดงออกมาให้เห็นจากการที่ผู้สมัครจากพรรคไทยรักไทยได้คะแนนน้อยกว่าผู้ไม่ออกเสียงและบัตรเสีย ซึ่งท้ายที่สุดการเลือกตั้งครั้งนี้ก็ถูกศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาให้เป็นโมฆะ และได้มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2549

อย่างไรก็ดีภายหลังจากการเลือกตั้ง 2 เมษายน เป็นโมฆะ การนำแนวคิดนายทศพรราชทานมาใช้ขับเคลื่อนทำให้มีทั้งแนวร่วมเข้ามาเพิ่มและแนวร่วมที่เสียไป แนวร่วมที่เสียไปจำนวนมากนั้นเกิดขึ้นจากการไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนายทศพรราชทาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการใช้ “วิธีการรัฐประหารโดยรัฐธรรมนูญ” (สมชาย, 2549: 6)

ซึ่งต่อมาได้มีกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่อง “มาตรา 7” เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2549 ว่า

“... อย่าไปคอยที่จะให้ขอนายกพระราชทาน เพราะขอนายกพระราชทานไม่ได้เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย... ข้าพเจ้ามีความเดือดร้อนมากที่อะอะอะไรก็ขอพระราชทานนายกพระราชทาน ซึ่งไม่ใช่การปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้าไปอ้างมาตรา 7 ของรัฐธรรมนูญ เป็นการอ้างที่ผิด มันอ้างไม่ได้ มาตรา 7 มี 2 บรรทัดว่า อะไรที่ไม่มีในรัฐธรรมนูญ ก็ให้ปฏิบัติตามประเพณี หรือตามที่เคยทำมา ไม่มี เขาอยากจะได้นายกพระราชทาน เป็นต้น จะขอนายกพระราชทาน ไม่ใช่เป็นเรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองแบบ ขอโทษ พูดแบบมั่ว แบบไม่ ไม่ ไม่มีเหตุผล...” (อ้างใน ผู้จัดการออนไลน์, 30 เมษายน 2549)

นอกจากนี้ยังมีการนำแนวคิดเรื่อง “ปฏิญญาฟินแลนด์” โดยเป็นการมองว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับการบริหารประเทศของรัฐบาลทักษิณ ซึ่งมีการหว่านเงินซื้อเสียงรากหญ้า ควบคุมสื่อมวลชน ดำเนินนโยบายให้เหลือพรรคการเมืองเดียว มีการใช้ระบบทุนนิยมอย่างเต็มที่ทำให้ประชาชนเป็นหนี้ รวมถึงทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเพียงสัญลักษณ์จากการปฏิรูประบบราชการที่ผูกขาดอำนาจไว้ที่นายกรัฐมนตรี (ผู้จัดการรายวัน, 22 พฤษภาคม 2549: 1, 11) ซึ่งโดยรวมเป็นการโจมตีทักษิณว่าอาจจะมีความคิดฝักใฝ่คอมมิวนิสต์และไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (อัสม่า, 2553: 175)

ในเวลาต่อมาได้เกิดเหตุที่นำไปสู่การทำรัฐประหาร (Coup d'état) โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คปค. ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 นำโดยพลเอกสนธิ บุญรัตกสิน โดยอ้างเหตุผลเพื่อการจัดการความเรียบร้อยของบ้านเมือง ส่งผลให้ไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ (หนึ่งในองคมนตรี) เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. 2549-2550

ในช่วงการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 นั้นกล่าวได้ว่าเป็นการล้มล้างรัฐสภา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐธรรมนูญ 2540 รวมถึงการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ด้วยคำสั่งแถลงการณ์ฉบับที่ 3 ของคปค. ที่ว่า “ตามที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

และมีผลให้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 , วุฒิสภา , สมาชิกผู้แทนราษฎร , คณะรัฐมนตรี , ศาลรัฐธรรมนูญ มีอันสิ้นสุดลง”

อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลาหลังการรัฐประหารได้มีการเดินขบวนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (หรือ นปช. หรือ กลุ่มเสื้อแดง) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต่อต้านการทำรัฐประหาร กันยายน 2549 และสนับสนุนอดีตนายกฯ พตท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรออกมาเคลื่อนไหว ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างสองกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน

แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. (United Front of Democracy Against Dictatorship; UDD) มีชื่อเดิมว่า แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ หรือ นปก. (Democratic Alliance Against Dictatorship: DAAD) ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2550 มีการใช้สัญลักษณ์หลักคือสีแดง และมีการใช้ท่าตบและหัวใจตบ เพื่อล้อเลียนพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในช่วงปี พ.ศ. 2551 (มติชนออนไลน์, 2551) โดยมีจุดประสงค์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และขับไล่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ กับ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ได้ยุติการชุมนุมเมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2550 หลังจากที่พรรคพลังประชาชนได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร โดยในภายหลังได้กลับมารวมตัวกันอีก เพื่อต่อต้านพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551 จนเกิดเหตุการณ์ปะทะกัน โดยมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ

สำหรับบทบาทของกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมในกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่มนปช. นั้น มีการพูดถึง “ชนชั้นกลาง” ค่อนข้างมาก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความเห็นในแง่ที่ว่ามีความแตกต่างจากชนชั้นกลางเดิมที่เคยเรียกร้องประชาธิปไตยในช่วงตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519 และแตกต่างจากช่วงพฤษภาคม พ.ศ. 2535 โดยได้มีนักวิชาการออกมาแสดงความเห็นต่างๆ เช่น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2551) มองว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจช่วงหลัง 2540 ทำให้เกิดชนชั้นใหม่ ได้แก่ ชนชั้นกลางระดับล่าง มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจที่ยึดโยงกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนจำนวนมากที่สุดในสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือการผลิตในเชิงพาณิชย์ที่ขยายตัวเข้าไปสู่ภาคเกษตรมากขึ้น ซึ่งช่องทางการเข้ามาคือ “ภาคการผลิตที่ไม่เป็นทางการ” (อรรถจักร์, 2553: 10) ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชนบทและเมืองเปลี่ยนไป กล่าวคือ มีรายได้หลักจากการผลิตที่ไม่เป็นทางการแทนการผลิตในภาค

เกษตรกรรมเพื่อดำรงชีพเพียงอย่างเดียว ซึ่งมีการคาดว่าคนกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 65 ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่ในชนบทมีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับนโยบายรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าไม่ต่างจากชนชั้นกลางเก่าในเมือง (อภิชาติ, 2553)

ลักษณะร่วมของกลุ่มผู้ผลิตใน “ภาคการผลิตที่ไม่เป็นทางการ” หรือชนชั้นกลางระดับล่างนี้ อธิบายได้ว่าเป็นผู้ที่มีเงินออมน้อยหรือไม่เพียงพอ ดังนั้น ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจมหาภาคจึงมีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของคนกลุ่มนี้ (อภิชาติ, 2552) นโยบายเพื่อคนจนหรือ “นโยบายประชานิยม” ในยุคทักษิณ เช่น “30 บาทรักษาทุกโรค” “เบี้ยยังชีพคนชรา” “กองทุนหมู่บ้าน” “นโยบายรับจ้มนำพืชผลการเกษตร” เหล่านี้จึงสอดคล้องกับความต้องการของคนในกลุ่มนี้โดยตรง

Conners (2008) มองว่ากลุ่มเสื้อเหลืองนั้นมีลักษณะของกลุ่มที่มีหลายด้าน (multi-faceted protest machine) ซึ่งมีการรวมตัวของพันธมิตรด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ กลุ่มที่มีแนวคิดเชิดชูยกย่องกษัตริย์หรือกษัตริย์นิยมอย่างสุดขั้ว (ultra-royalists) ผู้ที่มีผลประโยชน์ในระบบราชการและกองทัพ ซึ่งรวมตัวกันโดยมีจุดประสงค์อย่างเดียวกันคือต่อต้านพลังของทักษิณ

งานของ อภิชาติ (2553ก; 2553ข) ได้ให้ข้อมูล 20 ปีที่ผ่านมาที่แสดงให้เห็นถึง “การก่อตัวและการแตกตัวเป็นชนชั้นหรือกลุ่มชนที่มีบุคลิกลักษณะใหม่ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางและหลากหลายมากกว่าในอดีตอย่างมีนัยสำคัญ แต่ลักษณะร่วมของทุกกลุ่มชนก็คือการมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจการตลาดอย่างใกล้ชิด” (อภิชาติ, 2553ก; 2553ข: 20)

ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยภาคสนามของอภิชาติ จากการสุ่มแบบสอบถามจำนวน 99 ชุด (อย่างไรก็ดี งานชิ้นนี้ถือว่ามีข้อจำกัดในแง่ของตัวแทนผู้เป็นกลุ่มเสื้อเหลือง-แดง เนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่จากพื้นที่หมู่บ้านคลองโยง จังหวัดนครปฐม จำนวน 73 ชุด และพื้นที่อื่นๆในประเทศอีก 26 ชุด) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า “ในแง่เศรษฐกิจสังคมของคนเสื้อแดงที่ตอบแบบสอบถามนั้นมีแนวโน้มประกอบอาชีพทางการเกษตรและรับจ้างนอกระบบมากกว่าคนเสื้อเหลือง” โดยแสดงตารางการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนคนเสื้อเหลือง/แดง แยกตามประเภทการประกอบอาชีพ

เห็นด้วย หรือ สนับสนุน ฝ่ายใด	อาชีพหลัก (อาชีพที่ได้รายได้หลัก)						
	ข้าราชการ/ พนักงาน ของรัฐ	รับจ้าง (นอก ระบบ)	รับจ้าง (ใน ระบบ)	เกษตรกร	ค้าขาย	ไม่ได้ ทำงาน	รวม
เสื้อแดง	7 22%	3 9%	2 6%	17 53%	2 6%	1 3%	32
เสื้อเหลือง	9 35%	1 4%	-	9 35%	7 27%	-	26
ไม่ สนับสนุน ฝ่ายใด	6 15%	1 2%	3 7%	27 66%	3 7%	1 2%	41

ที่มา: อภิชาติ, 2553ข: 21

นอกจากนี้ยังมีการแสดงความเห็นจากทีดีอาร์ไอ หรือสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (อ้างในกรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2554) ได้มีการวิจัยถึงกลุ่มคนเสื้อเหลืองและแดงในแง่ของเศรษฐกิจและค่านิยม ซึ่งผลโดยทั่วไปในแง่เศรษฐกิจพบว่ากลุ่มที่เข้าร่วมในกลุ่มเสื้อเหลืองและแดงมีลักษณะที่ไม่ใช่ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง แต่เป็นการผสมรวมของกลุ่มคนหลายฐานะทั้งยากจนและรวย และอาจมองได้ว่ากลุ่มคนเสื้อแดงไม่ได้เป็นคนอีสานหรือเหนือที่ยากจนหรืออยู่ในชนชั้นล่างอย่างที่มองกันในช่วงแรกของการชุมนุม

โดยในแง่ของอายุ คนสูงอายุมีแนวโน้มที่จะไม่เลือกสนับสนุนทั้งเสื้อเหลืองและเสื้อแดง ส่วนคนหนุ่มสาวที่เป็นพวกเสื้อเหลืองนั้นมีจำนวนเพียงเล็กน้อย ในขณะที่กลุ่มคนสนับสนุนกลุ่มคนเสื้อแดงมีทุกช่วงอายุ แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่สำคัญคือคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่มีการสนับสนุนกลุ่มเสื้อเหลือง ซึ่งมีฐานะดี ในส่วนของกลุ่มเสื้อแดงงานวิจัยกล่าวหาว่าไม่มีความสัมพันธ์ในแง่รายได้ หรืออาจจะพูดได้ว่าไม่ได้มีแค่ชนชั้นใดชนชั้นเดียวที่ผูกขาดการสนับสนุนกลุ่ม (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2554)

นอกจากนั้น ในแง่การเปลี่ยนแปลงในสถานะภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งผลงานวิจัยพบว่าส่งผลกระทบต่อการสนับสนุนกลุ่มคนเสื้อแดง กล่าวคือในกลุ่มที่มีความรู้สึกว่ามีความเป็นอยู่ดีขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มในการสนับสนุนกลุ่มเสื้อแดงน้อย ในขณะที่กลุ่มที่มีแนวโน้มมากในการให้การสนับสนุนกลุ่มคนเสื้อแดงคือกลุ่มคนที่มองว่ามีสภาพความเป็นอยู่หรือสภาพทางเศรษฐกิจที่เลวร้ายลง โดยมีข้อสังเกตในเรื่องกลุ่มคนที่มีสภาพเลวร้ายทางด้านเศรษฐกิจมากที่สุดกลับมีแนวโน้มในการสนับสนุนกลุ่มเสื้อเหลืองมากขึ้น และผลสำรวจในแง่ของอาชีพของกลุ่มเสื้อเหลืองและแดงนั้นไม่ค่อยมีความแตกต่างกันนัก (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2554)

อย่างไรก็ดี มีงานที่เป็นการกล่าวถึงบทบาทของ “ชนชั้นกลาง” ในช่วงเสื้อเหลือง-เสื้อแดง โดยสรุปอย่างน่าสนใจ ได้แก่ งานของเกษียร เตชะพีระ (2553) กล่าวไว้ว่า

“...75 ปีหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และ 34 ปีหลังการลุกขึ้นสู้ของนักศึกษาประชาชน พ.ศ. 2516 กระบวนการปฏิวัติระบอบพีไทยมาถึงทางแพร่งที่ตบอดคนละข้างแล้วแยกทางกันเดิน หรือพูดอีกอย่างหนึ่งคือ การปฏิวัติระบอบพีไทยได้เปลี่ยนแปลงจาก แนวทางตุลาคมของขบวนการนักศึกษาประชาชน 14-16 ตุลาคม ที่ (ด้านรัฐราชการเผด็จการ+ด้านอำนาจทุนควบคู่กัน) ไปเป็น แนวทางพฤษภาคม (มีนัยประหวัดถึงการลุกขึ้นสู้ของประชาชนในเหตุการณ์พฤษภาประชาธรรม พ.ศ. 2535) ของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (หรือ นปช.) ที่ด้านรัฐราชการเผด็จการ-ศักดินาด้านเดียว กับ แนวทางกันยายน (มีนัยประวัติถึงรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549) ของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (หรือ พรม.) ที่ด้านอำนาจทุนด้านเดียวเสียแล้ว” เกษียร เตชะพีระ (2553: 46-48)

จากงานศึกษาของเกษียร ดังที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเกิดความแตกแยกของแนวคิดของกลุ่มชนชั้นกลางหรือระบอบพีในปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่าจะมีการจัดการให้มีการเลือกตั้ง จัดตั้งรัฐบาล รวมไปถึงการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ก็ยังเกิดความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ รวมถึงการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล และเกิดการปะทะกันของทั้งสองกลุ่มออกมาอย่างต่อเนื่อง

รัฐธรรมนูญ 2540 มีลักษณะสำคัญและแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา เช่น

ระบบการเลือกตั้งที่เป็นการเลือกตั้งพรรคการเมืองใหญ่ ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งสองประเภท คือ แบบเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง (Party lists) โดยเฉพาะการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อมีลักษณะที่เลือกตั้งใหญ่ในแง่ที่ว่า การกำหนดให้พรรคที่ได้คะแนนเลือกตั้งต่ำกว่า 5% ของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งจะไม่ได้ที่นั่งที่สภา (เกษียร, 2547: 172)

การเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีที่มีลักษณะเข้มแข็ง ซึ่งเห็นได้จากในมาตรา 185 ของรัฐธรรมนูญ 2540 ที่ว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าสองในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี” และฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง จากมาตรา 186 “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีรายบุคคล” ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านมีบทบาทน้อยลงในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีซึ่งต้องใช้คะแนนเสียง 200 เสียงและรัฐมนตรีที่ต้องใช้คะแนนเสียง 100 เสียงขึ้นไป (เกษียร, 2547: 174)

ในการเลือกตั้งปี 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 ส่งผลให้พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งและได้ที่นั่งในสภามากที่สุดคือพรรคไทยรักไทย โดยได้ที่นั่ง 248 ที่นั่งจาก 500 ที่นั่ง และพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นการตั้งรัฐบาลผสมอีก 3 พรรค คือ พรรคชาติไทย 40 ที่นั่ง พรรคความหวังใหม่ 36 ที่นั่ง และพรรคเสรีธรรม 14 ที่นั่ง ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลชุดนี้มีที่นั่งในสภารวมทั้งสิ้น 337 ที่นั่ง (รังสรรค์, 2548: 102) และนำไปสู่การเกิดรัฐบาลพรรคเดียวแบบขึ้นนำเนื่องจากนโยบายพรรคที่ครอบงำพรรคร่วมรัฐบาลได้อย่างเบ็ดเสร็จในเวลาต่อมา (นพรัตน์, 2550: 136)

หากย้อนไปพิจารณาในภาพที่ 3 ในบทที่ 3 ช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ 2540 ได้ก่อให้เกิดผลที่ตามมาได้แก่ อัตราการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจโดยแสดงข้อมูลการเติบโตของตัวเลข GDP ร้อยละต่อปี ใน พ.ศ. 2541 อัตราการเติบโตของตัวเลขต่ำที่สุดคือ -10.51 และตัวเลข GDP ต่อหัว (GDP per capita, PPP (current international \$) ของไทยตกอยู่ที่ 4,404 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อคนต่อปี ในปีพ.ศ.2541

นอกจากนี้ยังมีปัญหาการว่างงานโดยการปลดคนงานออกในภาคเอกชนที่อยู่ในธุรกิจการเงินและอสังหาริมทรัพย์ประมาณ 37,000 คน ภาคอุตสาหกรรมการผลิตประมาณ 7,000 คน รวมถึงลูกจ้างในภาคการก่อสร้างประมาณ 90,000 คน (ชัยยุทธ, 2543: 117) โดยหากพิจารณาจากภาพที่ 6 ในบทที่ 3 แรงงานในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และภาคบริการของไทย ในช่วง ค.ศ. 1996, 1997 และ 1998 มีการเปลี่ยนแปลงคือ ภาคอุตสาหกรรมมีแรงงานร้อยละ 20.8, 19.7, และ 17.7 ของแรงงานทั้งหมดตามลำดับ

การว่างงานยังคงเกิดขึ้นมากขึ้นเกือบหนึ่งล้านคนในช่วงปี พ.ศ. 2540-2541 รวมถึงรายได้ที่แท้จริงมีการลดลง ซึ่งคนงานคอปกน้ำเงินหรือชนชั้นกรรมาชีพมีอัตราค่าจ้างที่ลดลงมากกว่าคนงานคอปกขาวหรือชนชั้นกลาง แต่คนงานคอปกขาวหรือชนชั้นกลางนั้นกลับตกงานมากกว่า (Kewin Hewison อ้างใน เก่งกิจ, 2551: 73 และ อัสมา, 2553: 53-54)

นอกจากนี้สิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีการให้ความสำคัญกับนโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ โดยสิ่งที่ตามมาคือการเติบโตของกลุ่มทุนทางด้านโทรคมนาคมซึ่งได้รับสัมปทานจากรัฐซึ่งภายหลังมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและกลายเป็นกลุ่มทุนผูกขาดที่เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้น (Ukrist, 1999: 62)

ในส่วนของฟิลิปปินส์: เหตุการณ์ที่อาจจะมองได้ว่าชนชั้นกลาง “ถูกมอง” ว่าทวนกระแสประชาธิปไตยอาจจะมองในสมัยของ Estrada และ Arroyo ควบคู่กัน

นาย Joseph Estrada สามารถคว้าชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในปี 1998 ซึ่งมีการใช้นโยบายประชานิยมเอาใจประชาชนคนชั้นล่าง ซึ่งได้รับการสนับสนุนด้วยคะแนนเสียงแบบถล่มทลาย แต่แล้วในช่วงเวลาต่อมา Estrada ก็ถูกพลังประชาชนคนชั้นกลางเดินขบวนขับไล่ออกจากอำนาจเนื่องจากข้อหาคอร์รัปชันในปี 2001 (เกษียร, 2550ก: 6)

Joseph Ejercito Estrada ก่อนดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เคยเป็นพระเอกหนังที่ได้รับ ความนิยม และยังเป็นอดีตรองประธานาธิบดี และอดีตนายกเทศมนตรีเมือง SanJuan หลาย สมัย มีชื่อเล่นว่า Erap แปลว่า สหาย (buddy) ซึ่งมาจากคำว่า “pare” ที่สะกดคำย่อนหลัง เป็น บุตรของคนชนชั้นกลาง ครอบครัวดั้งเดิมของ Estrada สืบเชื้อสายสเปน มีฐานะร่ำรวย พี่น้องเป็น ทนายความและเป็นแพทย์มีชื่อเสียงโด่งดัง รวมทั้งภรรยาเมื่ออาชีพแพทย์ (ลีดา สอนศรี, 2545: 62) แต่ Estrada เลิกเรียนวิทยาลัยเนื่องจากเข้าวงการบันเทิงและได้รับความนิยมในอาชีพนักแสดง ก่อนที่จะผันตัวเองมาเล่นการเมือง (Lande, 2001: 88)

ในชีวิตทางการเมือง Estrada ชนะเลือกตั้งได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีจากการ เลือกตั้งในเดือนพฤษภาคมปี ค.ศ.1998 เนื่องจากนโยบายของ Estrada มีความชัดเจนว่าเป็นการ เน้นนโยบายแบบประชานิยมที่เน้นคนชั้นล่าง โดยมีการสนับสนุนนโยบายเพื่อคนจนด้วยสโลแกน อย่าง “Erap para sa Mahisap” หรือ “Erap for the Poor” ทำให้ Estrada ได้รับคะแนนเสียง อย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งเดือนพฤษภาคม ปีค.ศ. 1998

การเลือกตั้งในครั้งนั้น Estrada ได้คะแนนเสียงสนับสนุนที่ได้รับการกล่าวว่าเป็นการชนะ การเลือกตั้งที่คะแนนเสียงถล่มทลายที่สุดเป็นประวัติการณ์อย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน (Rogers, 2004: 111) โดยได้คะแนนเสียงประมาณร้อยละ 40 ของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งคะแนนเสียงส่วน ใหญ่ที่สนับสนุน Estrada นั้นได้แก่คนชั้นล่างและคนยากคนจนประมาณร้อยละ 88 ในขณะที่ คะแนนเสียงชนชั้นกลางระดับบนและชนชั้นกลางที่เลือก Estrada มีประมาณร้อยละ 12 (Rivera, 2006: 191) อย่างไรก็ตาม Estrada กลับถูกกลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลางเดินขบวนขับไล่เนื่องจาก ข้อหาคอร์รัปชันซึ่งมีมูลค่าของประมาณ 80 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในปี ค.ศ.2001 (เกษียร, 2550ก: 6)

หลังจากนั้น Arroyo ซึ่งเป็นรองประธานาธิบดีช่วงที่ Estrada ดำรงตำแหน่งก็ได้ขึ้นสู่อำนาจเป็นประธานาธิบดีด้วยการสนับสนุนจากฝ่ายนักธุรกิจและชนชั้นกลางที่ออกมาต่อต้าน Estrada ซึ่ง Arroyo ได้ทำพิธีสาบานตนเป็นประธานาธิบดีทั้งที่ Estrada ยังไม่ได้ลงจากตำแหน่งประธานาธิบดี ซึ่งช่วงเวลานี้ Arroyo ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าขึ้นสู่อำนาจด้วยวิธีที่ไม่เป็นประชาธิปไตย (Rogers, 2005: 111) โดยเฉพาะสื่อในชาติตะวันตกที่วิจารณ์ในประเด็นเรื่องความชอบธรรมว่าด้วยรัฐธรรมนูญ (Lande, 2001: 99)

อาจจะกล่าวได้ว่าชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะในช่วงสมัยของ Estrada ชนชั้นกลางแสดงบทบาทค่อนข้างมากในการต่อต้าน Estrada มีการรวมตัวกันโดยเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยอย่างโทรศัพท์มือถือและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของคนฟิลิปปินส์ที่ทำงานต่างประเทศซึ่งมีจำนวนมาก (Rivera, 2006: 199) แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์

ในขณะที่กลุ่มที่สนับสนุน Estrada อย่างกลุ่มคนชั้นล่างและยากจน ที่มีการรวมตัวกันเป็นลักษณะกลุ่มที่ค่อนข้างเบาบางกว่า ทำให้ผู้พลัดฝ่ายต่อต้านของชนชั้นกลางที่รวมตัวกับชนชั้นนำที่เสียผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งของ Estrada ไม่ได้

สาเหตุของการลงจากอำนาจของ Estrada เนื่องจากข้อกล่าวหาต่างๆ มากมาย ทั้งเรื่องการรับสินบน การติดสินบน การคอร์รัปชัน พฤติกรรมส่วนตัวที่ไม่เหมาะสม นอกจากไม่เป็นที่พอใจของชนชั้นกลางแล้ว ยังไม่เป็นที่พอใจของฝ่ายศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอันทรงอิทธิพลอีกด้วย (May, 2002: 673) ขณะที่มีการมองว่าการถูกโค่นลงจากอำนาจของ Estrada เป็นแผนการหรือทฤษฎีสมรู้ร่วมคิดของกลุ่มทุนที่ผูกขาดอำนาจ 10 ตระกูล เพื่อเป็นการผลักดันให้ Arroyo ขึ้นสู่อำนาจประธานาธิบดีแทน (วิษณุ ไชลิตกุล, 27 พฤษภาคม 2551: 2)

นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายของ Estrada เมื่อ Estrada ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีระยะแรก ได้มีการดำเนินนโยบายตามแผน "Vision2000" ของอดีตประธานาธิบดี Ramos ในขณะเดียวกัน Estrada ได้อนุมัติเงินออกมาช่วยคนจนมากมาย โดยเฉพาะเด็กนักเรียนในท้องถิ่นที่ยังขาดแคลนค่าเทอม นอกจากนั้นยังได้ส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการในธุรกิจระดับกลางและระดับย่อม เน้นการใช้ของภายในประเทศมากกว่าการนำเข้า นักลงทุนต่างชาติบางประเทศจึงไม่ชอบนโยบายของ Estrada นอกจากนี้การที่ Estrada ค่อนมีแนวคิดอุดมการณ์ไปทางชาตินิยม ทำให้

ชนชั้นระดับสูง กลุ่มทุน รวมถึงชนชั้นกลางไม่พอใจการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของ Estrada มากนัก (ลีดา สอนศรี, 2545: 63)

สิ่งสำคัญที่มีผลต่อความไม่พอใจของกลุ่มดังกล่าวต่อนโยบายของ Estrada ในช่วงที่เป็นประธานาธิบดี เนื่องจากเป็นการเสียผลประโยชน์ของกลุ่มทุนเดิม โดยเฉพาะนักธุรกิจในเครือข่าย Makati business club ซึ่งเป็นนักธุรกิจในย่าน Makati มีแนวคิดต่อต้านการดำรงตำแหน่งและนโยบายของ Estrada อย่างมาก อย่างไรก็ตามแรงต่อต้านจากกลุ่มชนชั้นธุรกิจนี้ ทำให้ Estrada คิดจะแก้ไขรัฐธรรมนูญในข้อที่เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของที่ดินของนักธุรกิจต่างชาติเพื่อให้ผลประโยชน์แก่ต่างชาติ แต่จากการหยั่งเสียงประชามติประชาชนปรากฏว่า ประชาชนชนชั้นกลางต่อต้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เรื่องนี้จึงถูกพับไป (ลีดา สอนศรี, 2545: 63)

ข้อมูลข้างต้นจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจของชนชั้นกลางซึ่งมีการร่วมมือกับชนชั้นนำและกลุ่มธุรกิจเก่าที่เสียผลประโยชน์ ซึ่งนำไปสู่การประท้วงต่อต้าน Estrada

นอกจากนี้ กลุ่มทุนที่มีกิจการด้านสื่อสารมวลชนมีการโจมตี Estrada ถึงพฤติกรรมส่วนตัวในช่วงสมัยที่ Estrada ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีว่าเป็นนักดื่ม ติดการพนัน รวมถึงข้อหาที่ทำให้ภาพลักษณ์ของ Estrada ดูไม่ดี (May, 2002: 673) รวมถึงสิ่งสำคัญในเรื่องที่ Estrada มีนโยบายสัมปทานหอยให้แก่เจ้ามือท้องถิ่นเพื่อหารายได้เข้ารัฐ เป็นการเสียผลประโยชน์ของกลุ่มเจ้ามือหอยเถื่อนซึ่งมีผลประโยชน์เดิมอยู่แล้ว และเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ของกลุ่มทุนผูกขาดในฟิลิปปินส์มานาน ซึ่งข้อหาต่างๆเหล่านี้ทำให้กลุ่มทุนและธุรกิจได้ตัดสินใจโค่นล้ม Estrada ลงจากอำนาจ (วิษณุ ไชลิตกุล, 27 พฤษภาคม 2551: 2)

บุคคลที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมฟิลิปปินส์อย่างผู้นำทางด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณของมะนิลา พระคาร์ดินัลไฮเมซิน รวมถึงบาทหลวงจำนวนหนึ่งก็มีส่วนร่วมในการต่อต้าน Estrada เช่นกัน และสิ่งนี้อาจจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กลุ่มทุน ชนชั้นกลาง ชนชั้นนำร่วมมือกันต่อต้าน Estrada และผลักดัน Arroyo ขึ้นสู่ตำแหน่งน่าจะมาจากกรณีที่ Estrada ได้มีนโยบายทางด้านเศรษฐกิจที่มีการขอให้แก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ต่างชาติ (ในนามของ) เข้ามาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ 100% และสามารถดำเนินธุรกิจต่างๆ ในฟิลิปปินส์ได้อย่างเสรี (นิติภูมิ นวรัตน์, 2549ก, 2549ข, 2549ค)

ช่วงเวลาดังกล่าว Arroyo ประกาศลาออกจากตำแหน่งรองประธานาธิบดี และได้ออกมาต่อต้าน Estrada ด้วยเช่นกัน โดยอ้างถึงข้อหาต่างๆของ Estrada ที่ทำให้ทนไม่ได้ นอกจากนี้ในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการยกเรื่องขอถอดถอน Estrada (impeachment) ในศาลฎีกา เพื่อให้ Estrada ออกจากตำแหน่ง ศาลมีการรับเรื่องเป็นกรณีเร่งด่วน แต่ฝ่ายวุฒิสภาไม่เห็นด้วยและสนับสนุนข้าง Estrada โดยหาช่องทางในการระงับการถอดถอน อย่างไรก็ตาม ท้ายที่สุด ศาลฎีกาลงมติด้วยคะแนนเสียง 11 ต่อ 10 ตัดสินให้ Estrada ชนะข้อกล่าวหาไปเพียง 1 เสียง ทำให้ Estrada ได้อยู่ในตำแหน่งต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการเกิดเหตุการณ์หลังจากคำตัดสินออกมาเพียงแค่วันเดียว กล่าวคือกลุ่มทุนและชนชั้นกลางได้มีการระดมมวลชนที่ต่อต้าน Estrada เดินขบวนประท้วงและแสดงพลัง ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์เดินขบวน EDSA ครั้งที่ 2 ของฟิลิปปินส์¹²

การชุมนุมของกลุ่มที่ต่อต้าน Estrada มีกลุ่มที่ออกมาแสดงบทบาทอยู่เรื่อยๆ เช่น การที่ผู้บัญชาการตำรวจและกองทัพฟิลิปปินส์ ได้เรียกประชุมบรรดาตัวแทนหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนทั้งหมดและประกาศถอนการสนับสนุน Estrada

ในช่วงที่มีการชุมนุมต่อต้านนั้น Estrada ได้ออกแถลงการณ์ทางโทรทัศน์และประกาศว่าจะไม่ลาออกจะตำแหน่งประธานาธิบดี เพราะมีข้อพิสูจน์จากการตัดสินของศาลแล้วว่าไม่ได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา และประกาศว่าจะออกจากตำแหน่งตามวิถีทางประชาธิปไตยเท่านั้น

¹² การปฏิวัติโดยอำนาจประชาชน (people power revolution) เกิดขึ้นครั้งแรกจากการเคลื่อนไหวโค่นล้มประธานาธิบดี Marcos เมื่อปี ค.ศ. 1986 มีที่รู้จักกันในชื่อ “Epifanio de los Santos Avenue: EDSA” หรือ “EDSA Revolution” หรือ “EDSA I” (May, 2002: 673) ซึ่งถนน EDSA ถือเป็นจุดรวมของถนนทุกสายที่มาบรรจบกันที่นี่ กล่าวกันว่า การเดินขบวนเคลื่อนไหวปฏิวัติโดยอำนาจประชาชนดังกล่าว มีการใช้ prayer movement คือ สวดมนต์ไปถือลูกประคำไป จุดเทียน อธิษฐาน และวิธีการอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแต่ละกลุ่มตัวแทนที่มีความรู้นำขบวนกร (ลีด้า สอนศรี, 14 สิงหาคม 2551: 7)

อย่างไรก็ดี Estrada ได้มีการประกาศให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีใหม่ในอีก 3 เดือนข้างหน้า และประกาศว่าตนเองจะไม่ลงชิงตำแหน่งอีก แต่ในเช้าวันต่อมา ในวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 2001 กลุ่มชนชั้นกลางและกลุ่มที่ชุมนุมต่อต้าน Estrada รวมทั้งนักการเมืองได้มีการสนับสนุนและเชิญให้ Arroyo กล่าวคำปฏิญาณรับตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีรักษาการคนใหม่ต่อจาก Estrada ซึ่งการกระทำเช่นนี้ของฝ่ายต่อต้านและ Arroyo ทำให้ Estrada ก็ได้ออกแถลงการณ์ตั้งคำถามถึงการเข้ารับตำแหน่งของ Arroyo ที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญของฟิลิปปินส์ ฉบับปี ค.ศ. 1987 แต่ท้ายที่สุดแล้ว Estrada ก็ยอมออกจากตำแหน่ง

นาง Gloria Macapagal Arroyo เป็นบุตรสาวของอดีตประธานาธิบดี Diosdado Macapagal (ดำรงตำแหน่งในช่วงปี ค.ศ. 1961- 1965) Arroyo เข้าสู่วงการการเมืองในช่วงปี ค.ศ. 1992 โดยการเป็นสมาชิกวุฒิสภา และได้รับตำแหน่งอีกครั้งเป็นสมัยที่สองในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงถึง 16 ล้านเสียงในการเลือกตั้งครั้งนั้น และต่อมาได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สมัยประธานาธิบดี Estrada (ค.ศ. 1998-2001) ได้รับเลือกตั้งเป็นรองประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ด้วยคะแนนเสียงที่ค่อนข้างสูงก่อนที่จะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 2001 (ข่าวสด, 30 มกราคม 2550: 22)

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ในปัจจุบันฉบับ ค.ศ. 1987 ระบุว่าตำแหน่งรองประธานาธิบดี (vice president) เป็นตำแหน่งที่ได้มาโดยผ่านการเลือกตั้งมีวาระ 6 ปี สามารถดำรงตำแหน่งได้ 2 วาระติดต่อกัน และสามารถดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีได้ ที่สำคัญประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี ไม่จำเป็นต้องลงสมัครในนามพรรคเดียวกัน โดยต่างฝ่ายต่างได้รับเลือกโดยตรงจากประชาชน นอกจากนี้ รองประธานาธิบดีจะขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีแทนในกรณีที่ประธานาธิบดี เสียชีวิต ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่จนครบวาระในกรณีนี้ เป็นกรณีของรองประธานาธิบดี Arroyo ที่ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีแทนอดีตประธานาธิบดี Estrada โดยจะดำรงตำแหน่งแทนจนครบวาระที่เหลือของประธานาธิบดีที่พ้นจากตำแหน่ง (เฮียน นิรันดรนุต, ภัคพงศ์ พหลโยธินและวัชรา ธิตินันท์, 2549: 10; ธโสธร ตู๋ทองคำ, 2548: 1-33)

Arroyo ประธานาธิบดีหญิงคนที่สองของประเทศ ต่อมาได้รับข้อหาโกงเลือกตั้งในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 2004 (Diamond, 2008: 224) รวมถึงปัญหาอื่นๆ เช่น ข้อกล่าวหาฉ้อฉลเรื่องคอร์รัปชัน ความแตกแยกในพันธมิตรฝ่ายรัฐบาล และมีเสียงเรียกร้องให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี (ผู้จัดการรายวัน, 31 ตุลาคม 2550:9)

Arroyo ประกาศลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีรอบใหม่ ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 โดยมีคู่แข่งคนสำคัญคือ Fernando Poe, Jr นักแสดงขวัญใจประชาชน ซึ่งมีการได้รับการสนับสนุนจากประชาชนชนชั้นล่างและคนยากคนจนจำนวนมากคล้ายคลึงกับการได้รับความนิยมในอดีตประธานาธิบดี Estrada โดยมีความคล้ายคลึงกัน เช่น การเป็นดารา นักแสดงยอดนิยมก่อนเล่นการเมือง การได้รับการสนับสนุนจากประชาชนชนชั้นล่างและคนยากคนจนหลากหลายกลุ่ม ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นคล้ายกับสมัย Estrada ลงสมัครเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1998 (Diamond, 2008: 222)

ถึงแม้ว่า Estrada จะลงจากอำนาจแล้วก็ตาม สถานการณ์การเมืองของฟิลิปปินส์ ภายหลังจากนั้นก็ยังไม่สงบเท่าใดนัก อดีตประธานาธิบดี Estrada และผู้สนับสนุนยังคงมีกลุ่มเคลื่อนไหวทำทนายความขอกรรมของตำแหน่งประธานาธิบดี Arroyo อย่างน้อยก็ในระยะ 100 วันแรกภายหลังจาก Arroyo ได้ตำแหน่ง Estrada ได้เรียกร้องพลังประชาชนให้ต่อต้าน Arroyo แต่ก็ไม่สามารถโค่นล้มรัฐบาล Arroyo ได้ (สีดา สอนศรี, 2545: 64)

กลุ่มชนชั้นล่างและคนยากคนจนในชนบทจำนวนมากที่ยังคงความนิยมใน Estrada ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมาจากความพึงพอใจในนโยบายประชานิยมที่ให้ความสำคัญกับคนชนชั้นล่าง กลุ่มสนับสนุน Estrada ได้มีการรวมตัวและมีความพยายามจะเรียกปรากฏการณ์ชุมนุมประท้วงครั้งนี้ว่า EDSA ครั้งที่ 3 อย่างไรก็ดี มีการตั้งข้อสงสัยว่าการชุมนุมประท้วงครั้งนี้ดูเหมือนว่าจะใช้กฎของมือบหรือประชาธิปไตยที่ไร้เสรีมากกว่าหลักนิติรัฐ โดยอธิบายว่า EDSA ครั้งที่ 1 และ 2 เป็นการชุมนุมของชนชั้นกลาง แต่ EDSA ครั้งที่ 3 นี้ มีลักษณะเป็นการรวมตัวของกลุ่มมวลชนชั้นล่างมากกว่า (Diamond, 2006: 214)

ในช่วงเวลาต่อมา Estrada ได้ถูกจับกุมดำเนินคดีข้อหาโกงชาติ ในวันที่ 25 เมษายน ค.ศ. 2001 ต่อมาในวันที่ 1 พฤษภาคม กลุ่มผู้สนับสนุน Estrada ก็เคลื่อนไหวประท้วง เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้มีผู้เสียชีวิตหลายรายและถูกจับกุมจำนวน 11 คน (May, 2002: 674) ในขณะที่ Estrada ถูกคุมตัวเพื่อดำเนินคดีอยู่ที่ค่ายเยาวชนนอกกรุงมะนิลาไปทางตะวันออก 56 กิโลเมตร

อย่างไรก็ดี ต่อมาในปี ค.ศ. 2007 อดีตประธานาธิบดี Estrada ก็ถูกศาลพิเศษต่อต้านการคอร์รัปชันของฟิลิปปินส์พิพากษาให้ยึดทรัพย์สินและจำคุกตลอดชีวิต ด้วยข้อหาคอร์รัปชัน ปกปิดภาษีและรับสินบน ซึ่งเป็นเวลา 6 ปีนับแต่ Estrada ถูกพลังประชาชนโค่นลงจากอำนาจและฝ่ายทหารถอนการสนับสนุน (ข่าวสด, 13 กันยายน 2550: 7; Rivera, 2005: 127) โดยหลังคำพิพากษาของศาลครั้งนี้ ปรากฏว่ามีบรรดาผู้ให้การสนับสนุน Estrada ที่เป็นคนชนชั้นล่างจำนวนมากได้เข้าล้อมทำเนียบประธานาธิบดีเพื่อกดดัน Arroyo ให้ปล่อยตัว Estrada

อย่างไรก็ดี Arroyo ที่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในขณะนั้นก็ได้ประกาศอภัยโทษต่ออดีตประธานาธิบดี Estrada หลักศาลพิพากษาหกสัปดาห์ การประกาศอภัยโทษของ Arroyo ดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากชนชั้นกลางถึงการตอกหน้ากระบวนการยุติธรรมของฟิลิปปินส์ แต่ในทางการเมืองส่งผลให้ Arroyo จะสามารถประนีประนอมกับ Estrada ที่ถือเป็นผู้มีอิทธิพลต่อฝ่ายค้านในสภาได้ ซึ่งการกระทำของ Arroyo ในครั้งนี้มีการมองว่า เป็นการสร้างผลประโยชน์ทางการเมืองของตนเองมากกว่า (ผู้จัดการรายวัน, 31 ตุลาคม 2550: 9)

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่ต่อต้าน Estrada และเรียกร้องให้ Estrada ลงจากอำนาจไม่ใช่พลังของคนชั้นกลางและคนจนผู้ที่ให้การสนับสนุน Estrada แต่อย่างใดหากแต่เป็นพลังของชนชั้นนำ กลุ่มทุนที่เสียเปรียบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางเป็นหลัก ทั้งที่ Estrada มีฐานที่มาจากความชอบธรรมในระบบการเลือกตั้ง

ภายหลังจากที่ Arroyo เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี นอกจากกลุ่มทุน ชนชั้นนำ ฝ่ายทหาร และชนชั้นกลางเป็นฝ่ายสนับสนุน Arroyo สิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ในการสร้างความชอบธรรมในการปกครองในระบบประชาธิปไตย คือเรื่องของการเลือกตั้ง ซึ่งเกิดขึ้นในวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 โดยผลการเลือกตั้งปรากฏว่าจำนวนที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรค Kabalikat ng Malayang Pilipino หรือ Lakas-NUCD (National Union of Christian Democrats) ของ Arroyo ได้ที่นั่งมากที่สุดคือ 78 ที่นั่ง ในขณะที่พรรค Puwersa ng Masa

(Force of the Masses หรือ PnM) ของอดีตประธานาธิบดี Estrada น้อยกว่าคือ 73 ที่นั่ง ซึ่งแม้ว่าผลการเลือกตั้งจะไม่ได้ชนะอย่างถล่มทลาย แต่ก็ถือว่าเป็นเครื่องประกันความมั่นคงและความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งของ Arroyo ได้บ้าง

อย่างไรก็ดี Rogers (2004: 114) มีการตั้งข้อสงสัยเกิดขึ้นในเรื่องของสถาบันทางการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยในฟิลิปปินส์ในช่วงนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 เป็นต้นมา โดยมองว่า สถาบันทางการเมืองเองมีความอ่อนแอ กล่าวคือ มีการมองว่าการดำรงตำแหน่งและบริหารงานในสมัยของ Fidel Ramos (ค.ศ.1992 - ค.ศ. 1998) และสมัย Arroyo (ตั้งแต่ ค.ศ. 2001) มีความพยายามที่จะปฏิรูปเศรษฐกิจโดยที่เน้นความสำคัญของตลาด แต่กลับไม่สามารถที่จะบริหารปกครองได้ดีนัก รวมถึงไม่สามารถกระจายความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้เท่าที่ควร

นอกจากนี้ ยังมีการตั้งคำถามกับปรากฏการณ์การเลือกตั้งในประเทศซึ่งระบบพรรคการเมืองมีความอ่อนแอ ไม่ได้มีการถกเถียงในเชิงนโยบายที่ใหม่ๆหรือเป็นประโยชน์เท่าใดนัก ซึ่งการบริหารจัดการมีความอ่อนแอ ต้องอาศัยการประนีประนอมระหว่างกลุ่มที่นำไปสู่การขาดการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ

การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2004 เกิดขึ้นในวันที่ 24 มิถุนายน โดย Arroyo ลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในครั้งนี้อย่างง่ายดาย ทั้งๆ ก่อนหน้านั้นเคยประกาศว่าจะไม่ลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดี (Montesano, 2003: 164; Montesano, 2004:94) ซึ่งการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งนี้ Arroyo ต้องเผชิญกับคู่แข่งสำคัญอย่าง Fernando Poe, Junior

ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า Arroyo เป็นฝ่ายชนะ คิดเป็นร้อยละ 40 ของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ส่วน Fernando Poe, Junior ได้รับคะแนนคิดเป็นร้อยละ 36.5 ถึงแม้ว่า Arroyo จะชนะ แต่ภายหลังการเลือกตั้งในครั้งนี้ ชัยชนะของ Arroyo กลับเต็มไปด้วยข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงเรื่องการทุจริตการเลือกตั้งและการซื้อเสียง (Hutchcroft, 2008: 144-145)

อย่างไรก็ดีแม้ Arroyo จะได้รับชัยชนะ แต่การคำนึงถึงคะแนนเสียงที่ Fernando Poe, Junior ได้รับ ทำให้สิ่งที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของตำแหน่งประธานาธิบดีของ Arroyo คือ การเอาใจคนชนชั้นล่างที่เป็นคนยากคนจนมากขึ้น เช่น การใช้แนวทางการบริหารประเทศด้านเศรษฐกิจแบบทักษิณนิยมมิกซ์ของทักษิณ ชินวัตรของไทย ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้รับการวิจารณ์จากฝ่ายค้าน

คือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ไทยปรับปรุงจากแนวทางของเมืองโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น มาประยุกต์ใช้เรียกใหม่ว่า Philippines OTOP (One Town One Product)

ความพยายามปรับนโยบายของ Arroyo ภายหลังจากเลือกตั้งครั้งนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามเอาใจฐานคะแนนเสียงชนชั้นล่างที่มีจำนวนมาก ซึ่ง Walden Bello (2010) ได้ให้ความเห็นว่าสิ่งที่เกิดจริง ๆ ในการเมืองฟิลิปปินส์คือ การไม่ได้มีการถกเถียงอย่างจริงจังในเรื่องนโยบาย โดยเฉพาะเรื่องปัญหาความยากจนที่ไม่ได้นำมาพิจารณาอย่างจริงจัง และมักจะใช้วิธีการหาเสียงในการเลือกตั้งโดยการโจมตีปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันมากกว่า ทั้ง ๆ ที่เรื่องความยากจนกำลังเป็นปัญหาในฟิลิปปินส์มาก โดยตัวเลขทางสถิติ ระบุว่า ประชากรฟิลิปปินส์มากกว่า 46% มีชีวิตอยู่ด้วยเงินเพียง 2 ดอลลาร์ต่อวันหรือน้อยกว่านั้น (Dalpino, 2004: 4) ขณะที่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาค่อนข้างตกต่ำถึงขีดสุด โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 3.8% ขณะที่มาเลเซีย และอินโดนีเซียอยู่ที่ 5.8% และ 6.5% ตามลำดับ (department of parliamentary service, 2004)

สิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ Arroyo ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีนั้น ได้มีความพยายามที่จะแก้กฎหมายที่เอื้อให้ตนเองมีสิทธิในตำแหน่งต่อไปโดย Arroyo มีแนวคิดที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นแบบรัฐสภาเพื่อลดข้อจำกัดเรื่องสมัยในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง (Diamond, 2008: 223) โดย Arroyo ได้แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม ค.ศ. 2005 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหลายฝ่ายมีความเห็นที่แตกต่างกัน จึงทำให้ความพยายามของ Arroyo ไม่เป็นผล (Freedom House, 2010)

การขับไล่ประธานาธิบดี Arroyo โดยคนชั้นกลาง วันที่ 29 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 Arroyo ได้เผชิญกับสถานการณ์การชุมนุมประท้วงของชนชั้นกลางที่ชุมนุมประท้วงขับไล่ให้ลงจากตำแหน่ง โดยมีชนชั้นกลางหลายหมื่นคนชุมนุมกันในย่านธุรกิจกลางกรุงมะนิลา มีจุดประสงค์เพื่อกดดันขับไล่ Arroyo ออกจากตำแหน่ง

โดยมีบุคคลสำคัญที่ออกมาต่อต้าน Arroyo อย่าง อดีตประธานาธิบดี Corazon Aquino ที่เคยเป็นผู้นำขับไล่ Marcos ในช่วงเหตุการณ์ EDSA ครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1986 นอกจากนี้ยังมี อดีตประธานาธิบดี Estrada เข้าร่วมต่อต้านด้วย นอกจากนี้ กลุ่มที่มีอิทธิพลสำคัญอย่างกลุ่มของ บาทหลวงศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกได้มีการประกาศว่าจะไม่ร่วมแสดงพลังขับไล่ Arroyo แต่ได้มีการเรียกร้องให้ Arroyo แสดงบทบาทและศักยภาพในการปราบปรามทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง

เหตุผลสำคัญของการประท้วงครั้งนี้เกิดจากการที่ Arroyo ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีผลประโยชน์ทับซ้อนเกี่ยวข้องกับสัญญาสัมปทานเครือข่ายการสื่อสารระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์กับ บริษัทแซดทีอีคอร์ปของจีนมูลค่า 330 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ราว 10,000 ล้านบาท) โดยที่สามีของ Arroyo และอดีตหัวหน้าคณะกรรมการเลือกตั้งถูกวิจารณ์ว่าได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว ส่วน Arroyo ก็มีปัญหาเรื่องการทุจริตและการขโมยเงินในการเลือกตั้ง แต่ก็รอดพ้นจากการถูกดำเนินกระบวนการขับไล่ (impeachment) มาตลอด อีกทั้งยังมีความพยายามที่จะก่อรัฐประหารโค่นอำนาจรัฐบาลของ Arroyo มาหลายครั้ง แต่ Arroyo dHรอดพ้นสถานการณ์ดังกล่าวมาได้โดยตลอดเช่นเดียวกัน (ไทยรัฐ, 1 มีนาคม 2551, น. 2)

หากพิจารณาจาก ภาพที่ 16 แสดงสถานะความเป็นประชาธิปไตย โดยองค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom house organization) ในช่วงระยะสุดท้ายของกราฟ คือหลังปี ค.ศ. 2000 ในแง่ของความเป็นประชาธิปไตยในช่วงเวลานี้ของไทย อาจจะมีมองได้จาก ซึ่งสำหรับช่วงเวลาของไทยนั้น ช่วงระยะเวลาปี 2001- 2006 เป็นช่วงเวลาที่นายทักษิณเป็นรัฐบาล โดยจะเห็นได้ว่ามีคะแนนและสถานะในด้านประชาธิปไตยที่กึ่งประชาธิปไตย (partly free) แต่ก็มีคะแนนที่โตขอบเกือบที่จะเข้าสู่สถานะประชาธิปไตยแบบเสรี (free) อย่างไรก็ตามก็เกิดการเกิดรัฐประหารพ.ศ. 2549 ทำให้สถานะประชาธิปไตยของไทยพุ่งไปอยู่ในเขตของสถานะที่ไม่เป็นประชาธิปไตยในปีค.ศ. 2006 ทั้งนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์กรระดับนานาชาติมองว่าการรัฐประหารถือว่าการถอยหลังของประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม สถานะภายหลังปี 2006 ก็มีลักษณะที่เข้าสู่สถานะประชาธิปไตยที่ดีขึ้น กล่าวคือมีลักษณะกึ่งประชาธิปไตยแบบเสรี (partly Free) ซึ่งอาจจะมองได้ว่าการถอยออกของคณะที่ทำการรัฐประหารและมีการจัดให้มีรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งสู่การมีรัฐบาลและตัวแทนสมาชิกในรัฐสภา เป็นเงื่อนไขที่ทำให้สถานะประชาธิปไตยของไทยดีขึ้นกว่าในปี 2006

ในขณะที่ฟิลิปปินส์ มีลักษณะเช่นเดียวกับไทยในช่วงแรกคือ ค.ศ. 2001- 2004 ซึ่งแม้ว่าจะมีเหตุการณ์ประท้วงต่อต้าน Estrada แต่สถานะประชาธิปไตยก็ยังคงเหมือนเดิม อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี ภายหลังจากเลือกตั้งปี 2004 ของฟิลิปปินส์ซึ่ง Arroyo ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี แม้ว่าสถานะของประชาธิปไตยที่เป็นลักษณะกึ่งเสรี (Partly Free) แต่คะแนนที่ได้อาจก็เข้าใจความไม่เป็นประชาธิปไตย (Not Free) เรื่อยๆ โดยเฉพาะในช่วง 2007-2009 ในช่วงเวลานั้น Arroyo ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อนานาชาติว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยมีการลอบสังหารนักเคลื่อนไหวและนักข่าวจำนวนมากซึ่งได้กล่าวไว้ในช่วงการปกครองสมัย Arroyo

4.3 สรุป

เหตุการณ์ที่ชนชั้นกลางไทย “ถูกมอง” ว่าทวนกระแสประชาธิปไตย โดยเฉพาะการที่กลุ่มเสื้อเหลืองหรือพันธมิตรถูกมองว่าไม่สนับสนุนประชาธิปไตยนั้น ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่ารัฐบาลของทักษิณนั้นมาจากการเลือกตั้งโดยถือว่ามีมาจกประชาธิปไตยในแง่กระบวนการ (Procedural Democracy) ก็จริง แต่กลุ่มประชาชนชั้นกลางได้มีการเรียกร้องประชาธิปไตยในแง่ของเนื้อความของประชาธิปไตย (substantive democracy) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยในแง่ที่มองว่าการเลือกตั้งไม่ได้สำคัญหรือมีความหมาย ได้แก่

1. นิติธรรม (Rule of laws): กล่าวคือ การละเมิดหลักการในรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่บัญญัติไว้ อาจจะรวมไปถึงอยู่เหนือกฎหมายนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมหรือไม่ยุติธรรม รวมไปถึงการละเมิดสิทธิประชาชน ซึ่งเหตุการณ์อาจจะกล่าวได้ว่าที่รัฐบาลหรือนายกทักษิณขาดหลักนิติธรรม เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งถูกกล่าวถึงในเหตุการณ์ตากใบในภาคใต้ คดีทนายสมชาย นิละไพจิตร เหตุการณ์การฆ่าตัดตอนผู้ค้ายาเสพติด เป็นต้น นอกจากนี้ยังเห็นได้ชัดเจนจากคำกล่าวของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ใน ในโอกาสที่ไปลงนามในข้อตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่น หรือ JTEPA (Japan-Thai Economic Partnership Agreement) ปี 2550 ถึงการปกครองในช่วงทักษิณว่า

“...โดยสรุปแล้ว, สิ่งทีก่อให้เกิดการแทรกแซงทางทหารคือการรวบอำนาจทางการเมืองและการเงินของคุณทักษิณในช่วง ๕ ปีขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน, ข้อกล่าวหาการใช้อำนาจในทางที่ผิด, การคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง, การจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน, และประวัติด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เสียหายอย่างยิ่งต่อประเทศชาติ...” และ

“คุณทักษิณได้ให้สัมภาษณ์แก่นิตยสารไทม์เมื่อเร็ว ๆ นี้ บอกให้โลกรู้ว่า “การคอร์รัปชันจะไม่มีวันหายไปจากประเทศไทย แต่มันได้ฝังอยู่ในระบบเสียแล้ว...” หากผมคิดว่าคำพูดนี้เป็นจริง, ผมคงไม่ได้มาอยู่ที่นี้ ณ เวลานี้...หากปราศจากหลักนิติธรรมแล้ว, สิ่งอื่นใดก็ไม่มี ความหมาย หากไม่มีหลักนิติธรรม, ก็จะทำให้ไม่มี ความยุติธรรม, ไม่มี ความเท่าเทียมกัน และแน่นอนที่สุดจะไม่มีประชาธิปไตย...” (อ้างใน สุทธิชัย, 2550)

2. การเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง: นายกทักษิณและรัฐบาลมีการถูกกล่าวถึงถึงการคอร์รัปชัน ความพยายามทำให้กฎหมายเอื้อต่อผลประโยชน์ของตนเอง อย่างกรณี ที่ดินรัชดาของนางพจมาน ชินวัตรซึ่งเป็นภรรยา กรณีการแจกแจงที่มาของรายได้ซึ่งมีการโอนถ่ายไปยังคนขับรถ

กรณีทุจริตคล้ายๆ ซึ่งผู้รับผลประโยชน์คือกลุ่มของนายเนวิน ชิดชอบซึ่งเป็นการเอื้อผลประโยชน์แก่พรรคพวกร่วมรัฐบาล กรณีของเทมาเส็ก กรณีคอร์รัปชันเครื่องตรวจระเบิด CTX ฯลฯ เป็นต้น

3. ความขัดแย้งทางความคิด: กล่าวได้ว่ากรณีของนายกษัตริย์กษัตริย์ทำให้เกิดการปะทะกันของแนวคิดอุดมการณ์ทางประชาธิปไตยที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในกลุ่มชนชั้นกลางที่ออกมาเรียกร้อง ซึ่งกลุ่มหลักสองกลุ่มได้แก่ กลุ่มพันธมิตรฯ และ กลุ่ม นปช. โดยที่ในช่วงแรก กลุ่มพันธมิตรฯ ได้มีการออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยในแง่ของเนื้อหาความ (Substantive Democracy) ซึ่งนำไปสู่การเรียกร้องให้พระมหากษัตริย์พระราชทานหรือแต่งตั้งนายกษัตริย์ใหม่ และนอกจากนี้ยังมีการเรียกร้องและสนับสนุนให้กองทัพทำรัฐประหารเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงไม่เชื่อถือในระบอบประชาธิปไตยในแง่ของกระบวนการ (Procedural Democracy)

4. สถาบันทางการเมือง: อาจจะกล่าวได้ว่า ด้วยโครงสร้างที่มาและอำนาจของนายกรัฐมนตรีและฝ่ายบริหารที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญปี 2540 ทำให้สถาบันการเมือง อย่างพรรคการเมืองมีความอ่อนแอในแง่ที่ว่าพรรคใหญ่โต แต่พรรคเล็กไม่ได้เข้าไปมีบทบาทในสภา ซึ่งส่งผลให้เกิดนายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจอย่างเข้มแข็งในการต่อรอง การเข้าประชุมสภา รวมไปถึงการไม่ต้องได้รับการอภิปรายไม่ไว้วางใจจากฝ่ายค้านในสภา เป็นต้น

5. บทบาทขององค์กรตุลาการ: ในช่วงของนายกษัตริย์กษัตริย์ บทบาทของศาลหรือองค์กรอิสระในรัฐธรรมนูญ 2540 ไม่ค่อยมีบทบาทในการฟันธงหรือตัดสินคดีต่างๆ ที่ส่งผลให้นายกษัตริย์ต้องออกจากตำแหน่ง แต่ช่วงก่อนการพ้นจากจากตำแหน่งของนายกษัตริย์กษัตริย์จากการรัฐประหาร 2549 แล้วได้มีคำศัพท์เกี่ยวกับองค์กรตุลาการที่เป็นที่คุ้นหูในช่วงเวลานั้น คือคำว่า “ตุลาการภิวัตน์” ซึ่งมีความหมายในแง่ของ “การใช้อำนาจตุลาการเข้าแทรกแซงเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดการได้มาซึ่งอำนาจอธิปไตย (Judicial intervention to adjudicate on the acquisition of sovereign power)” (เกษียร, 2551: 211) ในขณะที่รัฐธรรมนูญมีได้วิเคราะห์ว่าเป็น “กระบวนการตุลาการภิวัตน์ หรือกฎหมายภิวัตน์ หรือนิติธรรมภิวัตน์ (Judicialization of politics) คือการให้อำนาจแก่ฝ่ายตุลาการในการตรวจสอบถ่วงดุลสองอำนาจใหญ่ คือฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติได้” (อ้างใน เกษียร, 2551: 211)

กระบวนการตุลาการภิวัตน์นั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมอุดมการณ์ทางการเมืองที่ครอบงำสังคมในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ โดยในไทยหากมองตามข้อ 4 ความขัดแย้งทางความคิดแล้ว การเกิดตุลาการภิวัตน์ที่ฝ่ายตุลาการมีหน้าที่ต้องตัดสินข้างใดข้างหนึ่ง

ระหว่างแนวคิดประชาธิปไตยแบบกระบวนการในแง่ของผู้นำมาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยโดยเสียงข้างมาก และแนวคิดประชาธิปไตยในแง่เนื้อหาซึ่งมีความเชื่อมโยงกับคุณธรรม จริยธรรมในการปกครอง โดยช่วงทักษิณนั้นมีการนำประเด็นที่ถูกละเมิด เช่น การคอร์รัปชัน การละเมิดสิทธิมนุษยชน การคุกคามสื่อมวลชน เป็นต้น ซึ่งฝ่ายตุลาการก็ได้มีการตัดสินคดีดังกล่าวที่ยังแสดงให้เห็นและถูกหยิบยกมาเป็นข้อเรียกร้องว่านายกฯทักษิณได้ทำผิดตามกฎหมายซึ่งได้รับการตัดสินโดยฝ่ายตุลาการได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในแง่ขององค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีทางการเมืองที่กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะของตุลาการณัฏวิวัฒน์ภายหลังการโค่นอำนาจทักษิณนอกเหนือจากคดีทุจริตและคอร์รัปชันของทักษิณแล้ว ภายหลังการหมดอำนาจของทักษิณ ฝ่ายตุลาการได้มีการตัดสินคดีทางการเมืองในหลายคดีที่มีข้อกังขาในแง่ของอำนาจของฝ่ายตุลาการที่มีเหนือฝ่ายการเมือง เช่น คดียุบพรรคไทยรักไทย การตัดสินคดีทางการเมืองแก่นักการเมืองในเครือข่ายของทักษิณอย่างกรณี “บ้านเลขที่ 111” กรณีคดีของนายสมัคร สุนทรเวชกับรายการ “ชิมไปบ่นไป” เป็นต้น

ในส่วนของฟิลิปปินส์ การวิเคราะห์เหตุที่นำไปสู่การที่ชนชั้นกลางฟิลิปปินส์ “ถูกละเมิด” ว่า ทวนกระแสประชาธิปไตยนั้นได้รับการกล่าวถึงในสมัยของ Estrada และอาจจะมีการโยงกับสมัยของ Arroyo

ในช่วงสมัยของ Estrada และ Arroyo ผู้เขียนมองว่ามีความชัดเจนในการเสียผลประโยชน์ของกลุ่มคนที่เป็นชนชั้นสูงหรือกลุ่มทุนและกลุ่มชนชั้นกลางที่อิงแอบหรือได้รับผลประโยชน์และการสนับสนุนจากกลุ่มทุนธุรกิจดังกล่าว โดยหากมองเหตุการณ์ช่วงการประท้วง Estrada นั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการโค่นล้ม ประการที่ 1 ในด้านหลักนิติธรรม และประการที่ 2 ในด้านการเอื้อผลประโยชน์ต่อพวกพ้อง ปรากฏในเหตุการณ์ที่มีการยกเรื่องของหลักประชาธิปไตยในแง่ของจริยธรรมและความยุติธรรม ซึ่งเป็นการกล่าวอ้างหลักนิติธรรม (Rule of law) โดยเฉพาะการเข้าร่วมของกลุ่มศาสนาซึ่งในฟิลิปปินส์ถือว่ากลุ่มเคลื่อนไหวนี้มีบทบาทและอิทธิพลค่อนข้างสูงมาตั้งแต่ช่วงประท้วง Marcos แล้ว โดยยกประเด็นเรื่องการขอแก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ 100% และสามารถดำเนินธุรกิจต่างๆ ในฟิลิปปินส์ได้อย่างเสรีของ Estrada และพวกพ้อง ซึ่งนำไปสู่ความไม่พอใจของกลุ่มชนชั้นกลางและกลุ่มทุนที่เสียผลประโยชน์ และนำไปสู่การต่อต้านและเรียกร้องให้ออกจากตำแหน่ง

อย่างไรก็ดีในสมัยของ Arroyo การถอนการสนับสนุนจากกลุ่มคนเหล่านี้ก็ได้เกิดขึ้นอีกครั้งในช่วงประมาณปี 2008 ซึ่งมีปัจจัยมาจากหลายๆ ส่วน เช่น ความไม่กระตือรือร้นในทางเศรษฐกิจ ภายใต้การบริหารงานของ Arroyo ความพยายามดำเนินนโยบายเพื่อคนจนของ Arroyo เช่น นโยบาย OTOP ของฟิลิปปินส์ รวมถึงความพยายามที่จะแก้กฎหมายที่เอื้อให้ตนเองมีสิทธิในตำแหน่งต่อไป และปัจจัยที่สำคัญที่สุดซึ่งทำให้กลุ่มคนที่สนับสนุนในช่วงแรกนั้นถอนตัวออกมาได้แก่เรื่องของการคอร์รัปชัน โดย Arroyo ถูกระบุว่ามิได้มีผลประโยชน์ทับซ้อนเกี่ยวข้องกับสัญญาสัมปทานเครือข่ายการสื่อสารระยะไกล(Broadband) ระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์กับบริษัทแซดทีอี คอร์ปของจีน ซึ่งสามี่ Arroyo กับอดีตนายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการเลือกตั้งต่างได้รับผลประโยชน์จากโครงการดังกล่าว เป็นต้น

ประการที่ 3 อันได้แก่ความขัดแย้งทางความคิด และประการที่ 4 สถาบันทางการเมือง ซึ่งในช่วงเวลานี้มีการขัดแย้งที่อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่มีทั้งในด้านของแนวคิดและผลประโยชน์ กล่าวคือมีกลุ่มที่สนับสนุน Estrada คือกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายคือกลุ่มคนจน ซึ่ง Estrada ได้มีการเน้นเรื่องนี้มาตลอด และมีการปะทะกันของกลุ่มที่สนับสนุนและต่อต้าน Estrada อย่างไรก็ดี ปัจจัยหนึ่งที่ฟิลิปปินส์มีมาตลอดคือการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มที่เป็นกลุ่มศาสนา นักการเมือง กลุ่มธุรกิจ ทหาร ซึ่งต้องมีการคานอำนาจและเอื้อผลประโยชน์ให้เพื่อแลกกับการดำรงในตำแหน่ง แต่ภายหลังจากการออกมาแสดงความเห็นของกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มศาสนาซึ่งมีอิทธิพลมากในฟิลิปปินส์ รวมไปถึงการถอนการสนับสนุนจากรองประธานาธิบดีในขณะนั้นคือ Arroyo ก็ยังทำให้ฝ่ายของชนชั้นกลางและชนชั้นนามีชัยชนะเหนือกลุ่มคนจนที่สนับสนุน Estrada อย่างไรก็ดีก็มีการพลิกกลับของการถอนการสนับสนุนของคนกลุ่มที่เป็นชนชั้นกลางและกลุ่มธุรกิจ ชนชั้นสูงที่มีต่อ Arroyo ในเวลาต่อมา

ประการที่ 5 ในแง่ขององค์กรตุลาการของฟิลิปปินส์ค่อนข้างมีบทบาทสูงเสมอมาในการตัดสินคดีคอร์รัปชันนักการเมือง ซึ่งมาตั้งแต่สมัยหลัง Marcos โดยมีศาลพิเศษที่เรียกว่า Sandigan-bayan ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อเป็นศาลรับเรื่องคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชันของข้าราชการการเมืองโดยเฉพาะ ซึ่งในส่วนของ Estrada ได้รับโทษในเรื่องของ “ฐานคอร์รัปชัน เบียดบังภาษี และรับสินบน” ซึ่งต้องจำคุก 6 ปี อย่างไรก็ตามได้มีการอภัยโทษจาก Arroyo ในเวลาต่อมา อย่างไรก็ดีในส่วนของ Arroyo นั้น แน่แน่นอนว่าไม่รอดพ้นจากสถานการณ์การดำเนินคดีเรื่องคอร์รัปชันโดยได้รับโทษจากการพิพากษาขององค์กรตุลาการเช่นกัน

ตารางที่ 6 แสดงการให้คะแนนดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยขององค์กรฟรีดอมเฮาส์
(Freedom House Organization) ช่วงปี ค.ศ. 1972-2011¹

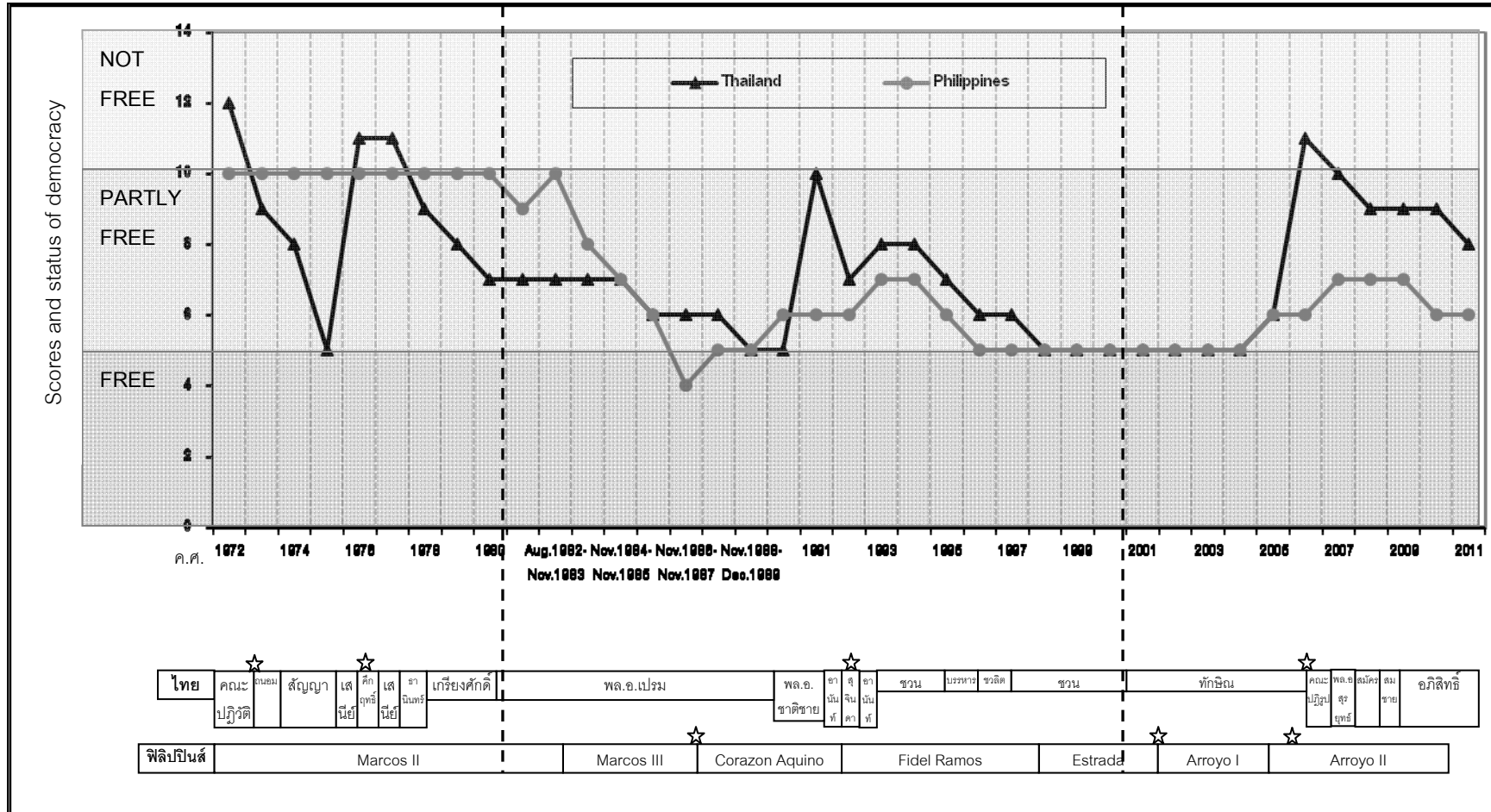
ปีที่พิจารณา	ไทย				ฟิลิปปินส์			
	PR	CL	รวม	สถานะ	PR	CL	รวม	สถานะ
1972	7	5	12	NF	4	6	10	PF
1973	6	3	9	PF	5	5	10	PF
1974	5	3	8	PF	5	5	10	PF
1975	2	3	5	F	5	5	10	PF
1976	6	6	11	NF	5	5	10	PF
1977	6	5	11	NF	5	5	10	PF
1978	5	4	9	PF	5	5	10	PF
1979	4	4	8	PF	5	5	10	PF
1980	3	4	7	PF	5	5	10	PF
Jan.1981-Aug. 1982	3	4	7	PF	5	4	9	PF
Aug.1982-Nov.1983	3	4	7	PF	5	5	10	PF
Nov.1983-Nov.1984	3	4	7	PF	4	4	8	PF
Nov.1984-Nov.1985	3	4	7	PF	4	3	7	PF
Nov.1985-Nov.1986	3	3	6	PF	4	2	6	PF
Nov.1986-Nov.1987	3	3	6	PF	2	2	4	F
Nov.1987-Nov.1988	3	3	6	PF	2	3	5	F
Nov.1988-Dec.1989	2	3	5	F	2	3	5	F
1990	2	3	5	F	3	3	6	PF
1991	6	4	10	PF	3	3	6	PF
1992	3	4	7	PF	3	3	6	PF
1993	3	5	8	PF	3	4	7	PF
1994	3	5	8	PF	3	4	7	PF

¹ การให้คะแนนความเป็นประชาธิปไตยขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ ประกอบด้วยคะแนนด้าน PR คือ คะแนนด้านสิทธิทางการเมือง (Political Rights Score) มีคะแนนเต็ม 7 คะแนน และคะแนนด้าน CL คือ คะแนนด้านเสรีภาพของประชาชน (Civil Liberties Score) มีคะแนนเต็ม 7 คะแนน โดยหากได้คะแนนใกล้เคียง คะแนนรวม 14 คะแนน หมายถึงการมีระดับความเป็นประชาธิปไตยที่ต่ำ หรือไม่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีการจัดลำดับความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ Free (F) หรือ มีความเป็นประชาธิปไตย มีระดับคะแนนตั้งแต่ 0-5 คะแนน Partly Free (PF) หรือ กึ่งประชาธิปไตย มีคะแนนระหว่าง 5-10 คะแนน และ Not Free (NF) หมายถึง ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย โดยมีคะแนนรวมระหว่าง 10-14 คะแนน

ปีที่พิจารณา	ไทย				ฟิลิปปินส์			
	PR	CL	รวม	สถานะ	PR	CL	รวม	สถานะ
1996	3	3	6	PF	2	3	5	F
1997	3	3	6	PF	2	3	5	F
1998	2	3	5	F	2	3	5	F
1999	2	3	5	F	2	3	5	F
2000	2	3	5	F	2	3	5	F
2001	2	3	5	F	2	3	5	F
2002	2	3	5	F	2	3	5	F
2003	2	3	5	F	2	3	5	F
2004	2	3	5	F	2	3	5	F
2005	3	3	6	PF	3	3	6	PF
2006	7	4	11	NF	3	3	6	PF
2007	6	4	10	PF	4	3	7	PF
2008	5	4	9	PF	4	3	7	PF
2009	5	4	9	PF	4	3	7	PF
2010	5	4	9	PF	3	3	6	PF
2011	4	4	8	PF	3	3	6	PF

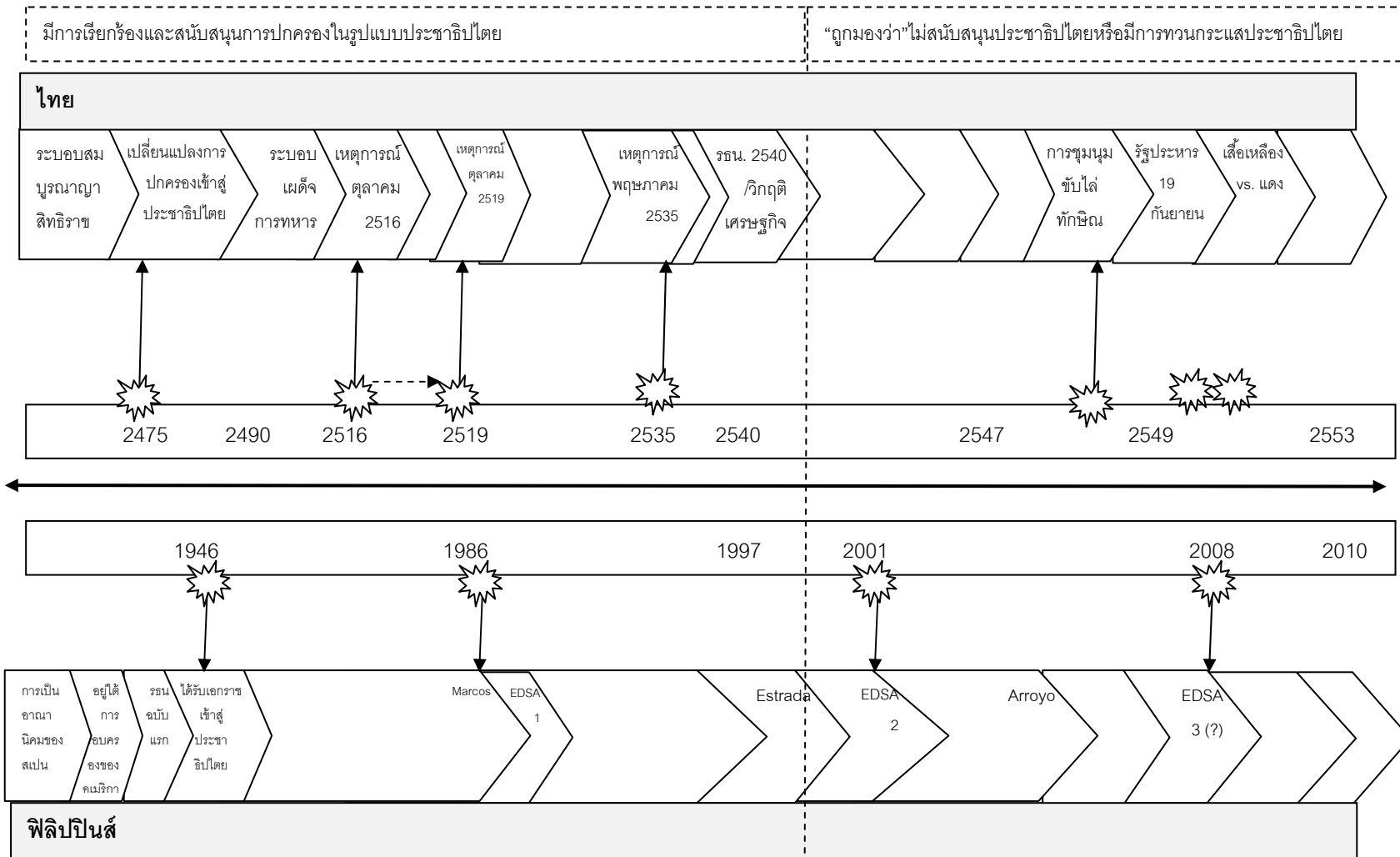
ที่มา: Freedom House Organization [ออนไลน์].

ภาพที่ 16 แสดงสถานะความเป็นประชาธิปไตย โดยองค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House Organization) ช่วงปี ค.ศ. 1972-2011

ที่มา: ดัดแปลงจากตารางที่ 4 แสดงการให้คะแนนดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยขององค์กรฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House Organization) ช่วงปี ค.ศ. 1972-2011

ภาพที่ 17 แสดงแผนภาพเหตุการณ์การเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เปรียบเทียบไทยและฟิลิปปินส์

บทที่ 5

การวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 ของงานศึกษานี้จะมีเนื้อหาในเรื่องของการวิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อนำไปสู่การตอบคำถามและพิสูจน์สมมติฐานในงานศึกษา รวมไปถึงข้อสรุปและข้อเสนอแนะในเรื่องที่ศึกษาวิจัย

คำถามในการศึกษาชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในงานชิ้นนี้ คือ “ชนชั้นกลางของไทยและฟิลิปปินส์แสดงบทบาทในการผลักดันให้เกิดพัฒนาการในกระบวนการประชาธิปไตยหรือไม่” โดยมีการทดลองตอบคำถามโดยการวางสมมติฐานไว้ว่า “ชนชั้นกลางในประเทศไทยและฟิลิปปินส์มีการแสดงบทบาทในปรากฏการณ์สำคัญหลายครั้งที่ยังมองได้ว่าไม่สนับสนุนประชาธิปไตย”

5.1 วิเคราะห์และสรุปผล

โดยจากการศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในประเทศไทยและฟิลิปปินส์แล้ว ผู้เขียนมองว่าเราสามารถนำมาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงของเหตุการณ์ของชนชั้นกลางได้ดังนี้

ช่วงการปฏิวัติ 2475 ของไทยและ การได้รับเอกราช 1946 ของฟิลิปปินส์ มีความคล้ายคลึงกันในแง่ของบทบาทในการเป็นผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในทั้งสองประเทศ ได้แก่ บทบาทของชนชั้นนำทางการเมืองที่มีหัวสมัยใหม่ ซึ่งได้รับการศึกษาและแนวคิดอุดมการณ์ประชาธิปไตยและได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยนั้น โดยในไทยภายใต้การนำของคณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายที่เป็นทหารและฝ่ายที่เป็นพลเรือนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ระบอบประชาธิปไตย ที่มีรัฐธรรมนูญและมีการเลือกตั้งโดยประชาชน ส่วนฟิลิปปินส์นั้น ด้วยขบวนการชาตินิยมที่กำลังและอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยภายใต้การปกครองของสเปน จนมาสู่ภายใต้การปกครองของอเมริกา ก็มีกลุ่มขบวนการชาตินิยมที่เรียกร้องเอกราชและ

อำนาจในการจัดการปกครองตนเองและท้ายที่สุดก็นำไปสู่ประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1946

ช่วงการต่อต้านระบอบเผด็จการ Marcos ในปี 1986 ของฟิลิปปินส์ และช่วงเวลาเดือนตุลาคม 2516/2519 รวมถึง เหตุการณ์ช่วง พฤษภาคม 2535 ของไทย มีความคล้ายคลึงกันในแง่ของการเรียกร้องให้มีรัฐบาลที่มาจากอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งในขณะนั้น ไทยมีการปกครองด้วยระบอบเผด็จการทางทหาร ส่วนฟิลิปปินส์มีการปกครองด้วยระบอบเผด็จการที่มีประธานาธิบดีเป็นผู้ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จในการออกกฎหมาย Martial Law ใช้บังคับและกำจัดคู่แข่งทางการเมือง สื่อมวลชน รวมถึงนักต่อสู้ทางการเมือง ซึ่งการแสดงบทบาทในครั้งนี้ กล่าวได้ว่ามีบทบาทของชนชั้นกลางเข้ามาเกี่ยวข้องและเป็นการคืนสู่ระบอบประชาธิปไตย บทบาทของชนชั้นกลางไทย ได้แก่ บทบาทของนิสิตนักศึกษาซึ่งมีการร่วมกำลังจากประชาชนชนชั้นกรรมกร สหภาพแรงงานต่างๆ ด้านรัฐราชการเผด็จการ และด้านอำนาจทุนควบคู่กันในช่วงตุลาคม 2516/2519 ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าไม่ได้เป็นการต่อสู้ของกลุ่มชนชั้นกลางอย่างนิสิตนักศึกษาเพียงกลุ่มเดียว นอกจากนี้ในช่วง พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ก็เป็นการต่อสู้เพื่อต่อต้านระบอบเผด็จการทหารเช่นกัน แต่ในช่วงเวลานี้ บทบาทของ “ชนชั้นกลาง” เรียกได้ว่ามีความเด่นชัด จนทำให้งานวิชาการเรื่องชนชั้นกลางมีการแพร่ขยายเพื่อทำการศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ของชนชั้นกลางที่ออกมาเคลื่อนไหว ในขณะที่ฟิลิปปินส์ ในเหตุการณ์ ค.ศ. 1986 กลุ่มที่ออกมาแสดงบทบาทมีความหลากหลายมาก โดยกลุ่มที่โดดเด่นและมีความแตกต่างจากไทยคือ กลุ่มนักบวชในศาสนาคริสต์ รวมถึงทหารที่มีบทบาทในการเรียกร้องให้มีการถอดถอนอำนาจเผด็จการ ซึ่งต่างจากไทย ที่อำนาจเผด็จการในช่วงเวลานั้นมาจากทหารหรือกองทัพที่ใช้การยึดอำนาจรัฐประหารเป็นเครื่องมือในการแทรกแซงการปกครองแบบประชาธิปไตย

ช่วงเวลาที่ค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกันในอีกเหตุการณ์หนึ่งและอาจจะกล่าวได้ว่ามีส่วนทำให้ภาพของ “ชนชั้นกลาง” ได้รับการพูดถึงในแง่ของการทวนกระแสประชาธิปไตย คือ การลงจากอำนาจของ Estrada ในปี ค.ศ. 2001 และ ทักษิณ ในปี ค.ศ. 2006

แม้จะมีความต่างในเรื่องของอาชีพก่อนเข้ามาลงสมัครรับเลือกตั้ง โดย Joseph Estrada นั้นเคยเป็นดาราที่มีชื่อเสียง แต่อย่างไรก็ดีเขาก็เคยได้รับตำแหน่งเป็นรองประธานาธิบดีในช่วงที่ประธานาธิบดี Fidel Ramos มาก่อน ส่วน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ก็มีบทบาทในการเป็นนักธุรกิจมาก่อน แต่อย่างไรก็ดี อาจจะกล่าวได้ว่าผู้นำทั้งสองคนนี้มีความคล้ายคลึงกันมากในเส้นทางทางการเมืองภายหลังเข้าเป็นผู้นำ ทั้งในแง่ นโยบายในการเอาใจคนชั้นล่าง หรือ Pro the Poor, การ

ได้รับคะแนนเสียงอย่างถล่มทลายในการเลือกตั้ง, และการลงจากตำแหน่งเนื่องจากการกดดันจากประชาชน

โดยช่วงเวลาของ Estrada และ พ.ต.ท. ทักษิณนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า มีการมองอุดมการณ์ทางการเมืองในด้านประชาธิปไตยที่ต่างไปจากเดิมในสังคม กล่าวคือ การมีที่มาจากประชาชนที่เป็นไปขึ้นตอนตามรัฐธรรมนูญ เช่น การเลือกตั้ง เป็นสิ่งที่ไม่ได้รับการยอมรับเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงมี “จริยธรรมทางการเมือง” “Good Governance” โดยมองผ่านการคอรัปชั่นหรือการกระทำที่อิงแอบกับระบบทุนมากเกินไป ซึ่งทำให้มีการประเมินโดยค่านิยมทางการเมืองที่เปลี่ยนไป (Thompson, 2007; 2012)

ในช่วงเวลานี้เห็นได้จากการปะทะกันของกลุ่มที่ต่อต้านคนละอย่าง คือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่ต้านรัฐราชการเผด็จการ และศักดินาด้านเดียวกับ แนวทางที่สนับสนุนอำนาจที่เป็นที่มาของเผด็จการทหารในประวัติศาสตร์ไทย อย่างรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และต่อต้านอำนาจทุนเพียงด้านเดียวของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.)

ชนชั้นกลางถูกมองว่าจะ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสูงในด้านการเมือง แต่ในหลายๆครั้งก็มีแง่มุมที่แตกต่างในการมอง เช่น เป็นกลุ่มผู้พิทักษ์รักษาจริยธรรมของสังคม บ้างก็ว่าเป็นเสาหลักของความมั่นคงทางการเมือง หรือตัวแทนของความเปลี่ยนแปลง หรือไม่กี่จะถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ปกป้องสถานะความเป็นอยู่ของตนเอง เป็นต้น ดังนั้นการที่เราจะเข้าใจบทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบประชาธิปไตย ผู้เขียนคิดว่าเราความที่จะเข้าใจถึงบริบทที่กำหนดนิยามของชนชั้นกลาง ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงแนวคิดและมุมมองของชนชั้นกลางที่มีต่อสังคมและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และอาจเป็นสิ่งที่อธิบายถึงเหตุผลในการเกิดเหตุการณ์ต่างๆในระบบประชาธิปไตยที่ชนชั้นกลางได้เข้าไปมีบทบาทด้วย จึงจะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นกลางกับแนวคิดประชาธิปไตย

การพิสูจน์ว่าชนชั้นกลางมีความเข้าใจอย่างไรต่อบทบาทในทางการเมืองที่ตนอาศัยอยู่จึงน่าจะต้องทำความเข้าใจกับแนวคิดประชาธิปไตยโดย Lee, Sue-Ann (1993) ที่มองว่าแนวคิดหรือภาพของชนชั้นกลางมาจากความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยที่อาจจะแบ่งได้สองแบบ คือ แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (classical participatory democracy) และ แนวคิดประชาธิปไตยแบบสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของความหลากหลาย (modern pluralistic democracy) แนวคิดแรกจะทำให้เรานิยามชนชั้นกลางในแง่ของผู้มีคุณธรรมที่ดีงาม (virtuous) ในขณะที่

แนวคิดประชาธิปไตยแบบที่สองจะทำให้เรามองชนชั้นกลางในแง่ของ Bourgeois ที่มีความเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน ดังนั้นจึงทำให้การมองหรือนิยามชนชั้นกลางมีความแตกต่างและแน่นอนว่ามีผลต่อคำอธิบายในการสนับสนุนหรือคัดค้านความเป็นประชาธิปไตย

จากผลการศึกษาในกรณีของไทยและฟิลิปปินส์ การที่ชนชั้นกลางบางส่วนของทั้งสองประเทศได้รับการ “ถูกมอง” ว่าไม่สนับสนุนประชาธิปไตยนั้นส่วนหนึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากเรื่องของการให้ความสำคัญกับเรื่องของ “ประชาธิปไตย”

การถกเถียงถึงลักษณะการปกครองของประเทศหนึ่งๆว่ามีความ “เป็น” หรือ “ไม่เป็น” ประชาธิปไตยนั้น แน่แน่นอนว่ามีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการให้ความหมายและความสำคัญของ “ประชาธิปไตย” (democracy) และอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่มีผลต่อบทบาทของชนชั้นกลางในไทยและฟิลิปปินส์ รวมไปถึงประเทศต่างๆ บางประเทศอย่างที่เคยร์แลนด์ซิคกล่าวถึง เช่น รัสเซีย ยูเครน เวเนซุเอลา ฮอนดูรัส (โปรดดูในบทที่ 1) ค่อนข้างมาก ผู้นำของประเทศต่างๆเหล่านี้มีการเผชิญกับปัญหาที่ชนชั้นกลางไม่สนับสนุน บ้างก็ต่อต้าน โดยถูกมองว่าเป็นเรื่องของความเป็น “เผด็จการ” ที่อาศัยการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมในการปกครองประเทศ

แนวคิดหลักที่สำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยประกอบด้วยสองเรื่องหลัก คือหลักเสียงมากในการเลือกตั้ง และหลักการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการพิจารณาในเรื่องของกระบวนการที่มาของผู้ปกครอง และเรื่องของเนื้อหาการปกครองในแบบประชาธิปไตย ซึ่งประเทศใดที่จะได้รับการพิจารณาว่ามีความเป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีหลักสำคัญทั้งสองเรื่องนี้ควบคู่กัน

หลักประชาธิปไตยในเรื่องเสียงข้างมากในการเลือกตั้ง เป็นการให้ความสำคัญกับกระบวนการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นวิถีทางในการได้มาซึ่งความชอบธรรมในการปกครอง อย่างไรก็ตาม การยึดถือหลักเสียงข้างมากมักจะนำมาซึ่งปัญหาของเสียงข้างน้อยที่ถูกละเลยและปัญหาเรื่อง “เผด็จการที่มาจากเลือกตั้ง”

การใช้กระบวนการเลือกตั้งเพื่อสร้างความชอบธรรมในการขึ้นสู่อำนาจของผู้ดำเนินการปกครองประเทศเพียงอย่างเดียว นั้น แม้ว่าจะมีการเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองได้ลงแข่งขันในการเลือกตั้งตามกระบวนการที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย แต่อาจจะกล่าวได้ว่ามีความเป็น

ประชาธิปไตยแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น (pseudodemocracy)¹ กล่าวคือ เป็นลักษณะของปรากฏการณ์ในการมองประชาธิปไตยในแง่การที่เน้นหนักในเรื่องกระบวนการเลือกตั้งแต่มองข้ามเนื้อหาในทางประชาธิปไตยไป

กระบวนการเลือกตั้งมีความสำคัญในแง่ของวิธีการที่แสดงถึงเสียงของประชาชนโดยคำนึงถึงหลักเสียงข้างมากในประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ดี การเน้นแต่เรื่องกระบวนการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวอาจจะนำมาซึ่งการเป็น “เผด็จการประชาธิปไตย” (electoral authoritarian) ที่ใช้กระบวนการเลือกตั้งสร้างความชอบธรรมในการครองอำนาจการปกครอง แตกต่างจาก “ประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้ง” (electoral democracy) ในแง่ที่ว่าประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้งนั้นมีการพิจารณากระบวนการเลือกตั้งในแง่ของเสรีภาพในการแข่งขัน ความยุติธรรมในการแข่งขัน การเปิดโอกาสในการแข่งขันอย่างทั่วถึง (inclusiveness) รวมไปถึงการให้ความสำคัญ (meaningfulness) กับการเลือกตั้ง (Diamond, 2002: 28)

ในส่วนของข้อสรุปในเรื่องของชนชั้นกลางกับการสนับสนุนประชาธิปไตย การศึกษาเรื่อง “ชนชั้นกลางและประชาธิปไตย: มุมมองเชิงเปรียบเทียบประเทศไทยและฟิลิปปินส์” นี้ได้มีการแสดงให้เห็นถึงแนวคิดสำคัญสองแนวคิดหลักคือ แนวคิดที่มองว่าชนชั้นกลางมีบทบาทในการสนับสนุนประชาธิปไตย และแนวคิดที่มองว่าการสนับสนุนของชนชั้นกลางที่มีต่อประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องที่บังเอิญหรือไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป (กล่าวไว้ในบทที่ 2 เรื่องแนวคิดชนชั้นกลางกับประชาธิปไตย)

แนวทางที่มองความสัมพันธ์ของชนชั้นกลางในแง่ที่สนับสนุนประชาธิปไตย จากข้อมูลการศึกษาในกรณีของไทยและฟิลิปปินส์พบว่าอาจจะไม่ได้ตรงตามแนวคิดดังกล่าวมากนัก ผู้เขียนมองว่าแนวคิดนี้สามารถอธิบายได้ในกรณียุคเริ่มแรกของการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมตะวันตกได้มากกว่าในสังคมที่แรกเริ่มหรือกำลังพัฒนาในเรื่องประชาธิปไตย

ในขณะที่แนวคิดที่มองว่าความสัมพันธ์ของชนชั้นกลางในการสนับสนุนประชาธิปไตยนั้นเป็นเรื่องที่บังเอิญได้ถูกนำมาอธิบายในงานหลายๆชิ้น (ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาอธิบายในกรณีของประเทศในฝั่งเอเชีย เนื่องจากมีลักษณะของการปกครองที่มองได้ว่าเป็นประชาธิปไตยที่ไม่แท้จริงหรือกึ่งประชาธิปไตย ซึ่งมักจะอธิบายในเรื่องของการให้ความสำคัญกับกระบวนการเลือกตั้งเพียงด้านเดียว และละเลยในมิติทางด้านเนื้อหาหรือการ

¹ บ้างก็เรียกว่าเป็น “ประชาธิปไตยแบบลูกผสม” (hybrid regime) หรือ “เผด็จการที่มาจากการเลือกตั้ง” (electoral authoritarian) (Diamond, 2002: 25)

ตรวจสอบถ่วงดุลไป ซึ่งผู้เขียนมองว่าแนวคิดนี้สามารถอธิบายในกรณีของไทยและฟิลิปปินส์ได้มากกว่าแนวคิดแรก

5.2 ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมองว่าประเด็นการศึกษาเรื่องชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยนั้นยังมีความน่าสนใจและสามารถถกเถียงได้ในอีกหลายแง่มุม โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ประการแรก เนื่องจากงานวิจัยของผู้เขียนเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งหมด ไม่มีการสำรวจในเชิงทัศนคติของชนชั้นกลางในรูปแบบของการศึกษาเพื่อดูตัวกระทำ (Agency) ซึ่งหากมีการศึกษาเพิ่มเติมในลักษณะนี้จะทำให้มีการตอบคำถามงานวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประการที่สอง นอกจากการศึกษาเปรียบเทียบสองประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งถือเป็นการศึกษาเปรียบเทียบดูความเหมือนความต่าง แต่หากมีการศึกษาวิจัยในภาพรวมในระดับกว้างมากกว่าสองประเทศได้ โดยเน้นประเด็นศึกษาเดียว เช่น การศึกษาเรื่องชนชั้นกลางกับการพัฒนาประชาธิปไตย และเป็นการศึกษาเพื่อมองหาประเทศที่มีลักษณะของรูปแบบเดียวกันจะทำให้งานน่าสนใจและสามารถตอบโจทย์ในระดับมหภาคได้

ประการที่สาม เนื่องจากงานวิจัยของผู้เขียนเป็นการพิสูจน์ทฤษฎีแนวคิดเรื่องชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในการอธิบายแบบสมัยใหม่ (Modernization) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีระยะเวลาค่อนข้างนาน ดังนั้นหากสามารถทดลองอธิบายเรื่องของชนชั้นกลางกับประชาธิปไตยในแนวคิดอื่นหรือสร้างแนวคิดเพื่อการศึกษาขึ้นใหม่จะทำให้ได้ประโยชน์และเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องที่ศึกษาได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ดี การศึกษาขอบเขตการวิจัยที่มีช่วงเวลานาน แม้จะเป็นการหยิบยกเอาเฉพาะช่วงเวลาที่มีการประท้วงของประชาชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง อาจจะทำให้ไม่ได้กล่าวถึงในทุกแง่มุมหรือลงรายละเอียดเท่าที่ควรจะเป็น

ตารางที่ 7 แสดงเหตุการณ์การมีบทบาทของชนชั้นกลางในประเทศไทยและฟิลิปปินส์

ไทย เหตุการณ์	ลักษณะของการต่อต้าน/ เรียกร้อง	กลุ่มที่แสดงบทบาท	ผลที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์
2475	ความต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ประชาธิปไตย	คณะราษฎร (ทหาร+พลเรือน)	เปลี่ยนการปกครองเป็นประชาธิปไตยที่ระบอบกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ/มีรัฐธรรมนูญ + การเลือกตั้ง
ตุลาคม 2516	ต่อต้านรัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 / รัฐบาลเผด็จการทหารจอมพลถนอม/ประภาส	กลุ่มที่ต้องการประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (กลุ่มชนชั้นกลางที่เข้าร่วม: นักวิชาการ นักการเมือง นักคิด นักเขียน นิสิต นักศึกษา และ รวมไปถึงคนงานปกขาวที่ออกมาประท้วงและนัด หยุดงาน เช่น ครูประชาบาล พนักงานขับเครื่องบิน พนักงานธนาคาร พนักงานโรงพยาบาล โรงแรม และพนักงานรัฐวิสาหกิจต่างๆ ฯลฯ)	จอมพลถนอม จอมพลประภาส และพันเอกณรงค์ถูกบีบให้ออกนอกประเทศ และต่อมาได้นำไปสู่การที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนนำโดยนายสัญญาธรรมศักดิ์ เพื่อเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญและเลือกตั้งทั่วไป
ตุลาคม 2519	เจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มที่รัฐให้การสนับสนุน ได้เข้าไปล้อมจับกุมและสังหาร นักศึกษาและประชาชนที่ต่อต้าน การกลับมาของผู้นำเผด็จ การทหารภายใน บริเวณ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ท่า พระจันทร์	<u>ฝ่ายที่สนับสนุนบทบาทของนิสิตนักศึกษา</u> กลุ่ม นักศึกษา ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สภาแรงงาน และผู้ต่อต้านจอมพลถนอม <u>ฝ่ายที่ต่อต้านนิสิตนักศึกษา</u> ตำรวจตระเวน ชายแดนนำโดยค่ายนเรศวรจากหัวหิน, กลุ่ม ลูกเสือชาวบ้าน ตำรวจ และกลุ่มคนที่ตั้งโดย งบประมาณของกองอำนวยการรักษาความมั่นคง ภายใน (กอ.รมน.) คือ กลุ่มนวพล และ กลุ่ม กระทิงแดง	รัฐประหารของคณะทหารที่เรียกตัวเองว่า คณะปฏิรูป การปกครองแผ่นดิน ภายใต้การนำของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครอง มีผลให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ต้องพ้นจากตำแหน่ง และนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ *แนวคิดกษัตริย์นิยม/ ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข

ไทย เหตุการณ์	ลักษณะของการต่อต้าน/ เรียกร้อง	กลุ่มที่แสดงบทบาท	ผลที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์
พฤษภาคม 2535	คณะรักษาความปลอดภัย แห่งชาติ (รชช.) ได้ทำการ รัฐประหาร วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และหัวหน้าคณะ คือ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ได้ขึ้น สู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2535	ผู้เข้าร่วมชุมนุมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนงานคอปก ชาวที่มีการศึกษาและฐานะดี นักธุรกิจ โบรกเกอร์ ข้าราชการ เจ้าของธุรกิจขนาดกลางและเล็ก นักวิชาการ คนงานคอปกชาว และผู้มีการศึกษา อื่นๆ ส่วนนักศึกษาและนักการเมืองเป็นส่วนน้อย	มีการจัดการเลือกตั้ง และได้รัฐบาลผสมหลายพรรค มีการจัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีการเน้นสิทธิ เสรีภาพประชาชน ในรัฐธรรมนูญ 2540 และมีการ นำไปสู่การกระจายอำนาจสู่ส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง
กันยายน 2549	ต่อต้านทักษิณ โดยมองว่าเป็น ผู้บริหารที่มีอำนาจมากเกินไป+ กลุ่มทุนในเครือข่ายทักษิณ ต้องการให้ยกเลิก รธน. 2540	พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (หรือ พธม.)	รัฐประหาร กันยายน 2549
	ต่อต้านรัฐประหาร กันยายน 2549	แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (หรือ นปช.)	เรียกร้องการเลือกตั้ง/แก้ไขรัฐธรรมนูญ

ฟิลิปปินส์ เหตุการณ์	ปัจจัยที่ทำให้เกิด	กลุ่มที่แสดงบทบาท	ผลที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์
ก่อน ได้รับ เอกราช 1946	ความต้องการสิทธิเสรีภาพในการปกครองตนเอง/เรียกร้องเอกราช	ขบวนการชาตินิยมที่มีการเรียกร้องเอกราชตั้งแต่ สมัยสเปนครอบครอง	ได้รับเอกราชจากอเมริกา
ESDA 1 1986 (People Power)	ระบอบเผด็จการของ Marcos /การประกาศใช้ Martial Law/ เป็นเผด็จการโดยกฎหมาย รัฐธรรมนูญ (Constitutional Authoritarianism)	กลุ่มต่อต้านคือ คู่แข่งทางการเมืองโดยทั่วไป, กลุ่มคอมมิวนิสต์, กลุ่มทหาร, ศาสนจักร, ผู้นำทางธุรกิจ, กลุ่มมุสลิมแบ่งแยกดินแดน, กลุ่มที่มีแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย ฯลฯ กลุ่มสนับสนุนคือ พรรคขบวนการสังคมใหม่ (KBL) และ กลุ่มทหารบางส่วน+กองทัพส่วนตัว ของ Marcos และ Barangay Assembly	Marcos ลงจากอำนาจ ต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ Corazon Aquino ดำรงตำแหน่ง มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ 1973 และ Martial Law สมัย Marcos และร่างรัฐธรรมนูญใหม่และประกาศใช้ในปี 1986
ESDA 2 2001	การประท้วงเนื่องจากปัญหาคอร์รัปชัน	กลุ่มสนับสนุน Estrada คือกลุ่มคนจน กลุ่มที่ต่อต้านคือ นักธุรกิจในเครือชาย Makati Business Club กลุ่มชนชั้นนำและชนชั้นกลางที่เสียผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายเพื่อคนจนของ Estrada	Arroyo ขึ้นเป็นประธานาธิบดีแทน และ Estrada ยอมลงจากตำแหน่ง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2554). ทีดีอาร์ไอเปิดวิจัย 'เหลือง-แดง'. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://tdri.or.th/archives/download/news/bbn2011_02_04.pdf [12 มีนาคม 2555]
- เกษียร เตชะพีระ. (2547). บุชกับทักษิณ: ระบอบอำนาจนิยมขวาใหม่ไทย-อเมริกัน. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- เกษียร เตชะพีระ. (2550ก). ข่าวลือจากมนิลา. มติชนรายวัน. 30 มีนาคม: 6.
- เกษียร เตชะพีระ. (2550ข). จากระบอบทักษิณสู่รัฐประหาร 19 กันยายน 2549: วิฤตประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: มูลินนิธิ 14 ตุลาคม.
- เกษียร เตชะพีระ. (2551). ทางแพ่งและพจนาม. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เกษียร เตชะพีระ. (2553ก). ความเซยของอาจารย์ปู้. มติชนรายวัน. 24 มิถุนายน: 6.
- เกษียร เตชะพีระ. (2553ข). สงครามระหว่างสี ก่อนถึงจุดที่ไม่อาจหวนกลับ. กรุงเทพฯ: โอเพ็นบุ๊ก,
- เกษียร เตชะพีระ. (2553ค). สงครามระหว่างสี ในคืนวันอันมืดมิด. กรุงเทพฯ: โอเพ็นบุ๊ก.
- เกษียร เตชะพีระ. (2554). ชนชั้น, ประชาธิปไตยและการซื้อเสียง: ข้อคิดจากฟิลิปปินส์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1311941831&grpId=no&catid=no. [29 กรกฎาคม 2554]
- เกษียรชัย อุ่นวิจิตร. (2539). บทบาทของชนชั้นกลางต่อความไม่ต่อเนื่องของการเมืองไทย. สารนิพนธ์, หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า สำนักเลขาธิการรัฐสภา.
- แก๊งกิก กิตติเรียงลาภ. (2538). ชนชั้นกลาง: คนโลเล วัวลี้มตีน หรือพลังประชาธิปไตย. ใน ใจ อึ้งภากรณ์ และ นุ่มนวล ยัพราช (บรรณาธิการ). รื้อฟื้นการต่อสู้ซ้ายสู่ซ้ายใหม่ไทย. หน้า 127-145. กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสือประชาธิปไตยแรงงาน.

ข่าวสด. (2550). กลอเรีย มาคาปากัล อาร์โรโย, 30 มกราคม: 22.

เขียน นีรันดร์นุต ภัคพงศ์ พหลโยธิน และวัชรา ธิติพันธ์. (2549). การศึกษาเปรียบเทียบรัฐสภาของประเทศในภูมิภาคเอเชีย: กรณีศึกษาสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.

คำณูณ สิทธิสมาน. (2549). ปรากฏการณ์สนธิ จากเสื้อสีเหลืองถึงผ้าพันคอสีฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์.

จุมพล นิมพานิช. (2542). รายงานการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จำลอง พรหมสวัสดิ์. (2554). พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. (2548), ชนชั้นกลางไทยในกระแสทุนนิยม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. (2551). ก้าว(ไม่)พ้นประชานิยม แสวงหาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีศักดิ์ สุรชาติดำรงรัตน์.(2550). รัฐทุนนิยมประชาธิปไตยชนชั้นกรรมาชีพไทย พ.ศ. 2535-2548: รัฐในฐานะเครื่องมือแห่งชนชั้นครอบงำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธิดธรร ตู๋ทองคำ. (2548). การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์. เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1 – 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2542). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง, รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2539). บทความ 'แนวคิดว่าด้วยชนชั้นกลางในสังคมไทย' ของ ศิริพร ยอดกมลศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์ 30, 2 (พฤษภาคม): 157-168.

นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์. (2550). การก่อเกิดรัฐบาลพรรคเดียวในการเมืองไทย: ศึกษากรณีพรรคไทยรักไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นารีวรรณ กลิ่นรัตน์. (2550). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในกระแสโลกาภิวัตน์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิติภูมิ นวรัตน์. (2549ก, กุมภาพันธ์ 28). ผู้นำที่ถูกไล่ออกเปรียบเทียบ (1). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nitipoom.com/th/article1.asp?idOpenSky=2262&ipagenum=1>
[6 มีนาคม 2553]

นิติภูมิ นวรัตน์. (2549ข, มีนาคม 1). ผู้นำที่ถูกไล่ออกเปรียบเทียบ (2). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nitipoom.com/th/article1.asp?idOpenSky=2496&ipagenum=1>
[6 มีนาคม 2553]

นิติภูมิ นวรัตน์. (2549ค, มีนาคม 2). ผู้นำที่ถูกไล่ออกเปรียบเทียบ (3). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nitipoom.com/th/article3.asp?idOpenSky=2497&ipagenum=86>
[6 มีนาคม 2553]

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2549). มาตรา 7 .มติชนรายวัน. 13 มีนาคม: 6

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2551). การปรับระบบการเมือง. มติชนรายวัน. 26 เมษายน: 6.

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2552). รากหญ้าสร้างบ้าน ชนชั้นกลางสร้างเมือง. กรุงเทพฯ: มติชน.

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2553ก). การเมืองของเสื้อแดง. กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊ก.

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2553ข). วัฒนธรรมคนเสื้อแดง. มติชนสุดสัปดาห์. 30 กรกฎาคม: 20-21.

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2553ค). เสรีภาพที่ทับกัน. มติชนรายวัน. 26 มิถุนายน: 6.

นิติ เอียวศรีวงศ์. (2556). ชนชั้นกลางกับประชาธิปไตย. มติชนสุดสัปดาห์ : 30.

นิยม รัฐอมฤต. (2553). ระบอบประชาธิปไตยเปรียบเทียบ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.kpi.ac.th/kpith/pdf/%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3/53/01/4902%2002.%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%8A%E0%B8%95.%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%9A%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%9A%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%A2%E0%B8%A1.pdf> [28 พฤษภาคม 2554]

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2536). ทฤษฎีชนชั้นกลาง. ใน สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ. ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย. หน้า 67-89. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: มูลนิธิฟรีดริช เอแบรท.

ปรีดี เกษมทรัพย์ และ สมยศ เชื้อไทย, บรรณาธิการ. (2536). ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2536). บทบาทชนชั้นกลางในเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเอเชียนิกส์และไทย: ข้อสังเกตเบื้องต้น. ใน สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ. ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย. หน้า 91-116. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: มูลนิธิฟรีดริช เอแบรท.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2553). คู่กัดเหลืองและแดง. มติชนรายวัน. 23 มิถุนายน: 6.

ผู้สสดี สัตย์มานะ. (2529). ฟิลิปปินส์: จากอาณานิคมสู่เผด็จการประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ:

ไอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.

ผู้จัดการรายวัน. (2550, ตุลาคม 31). 'อาร์โรโย' ช่วย 'เอสตราดา' พันคุก ไม่เด็ดการเมืองแต่เสีย
ด้านคุณธรรม: 9.

ผู้จัดการรายวัน. (2549, พฤษภาคม 22). สนธิแฉปฏิญญาฟินแลนด์: 1, 11.

ผู้จัดการออนไลน์. (2549, เมษายน 30). พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ 25 เมษายน
2549. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: [http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?
NewsID=9490000054995](http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9490000054995) [25 กันยายน 2553]

ภัทรมน ขวัญเนียม. (2546). บทบาทของชนชั้นกลางกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและ
สังคมไทยก่อน 14 ตุลาคม 2516. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาไทยศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มติชนรายวัน. (2549). ปาฐกถารำลึก 14 ตุลา อนาคต 'การเมืองไทย' มุ่งหา 'จริยธรรม' ผู้นำ. 16
ตุลาคม: 2.

ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2553). 'ชนบทไทย' ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไปแล้ว? ประชาชาติธุรกิจ.
26 กรกฎาคม: 31.

โยะชิฮะระ คุนิโอะ. (2541). ชาติและการเติบโตทางเศรษฐกิจฟิลิปปินส์และไทย. แปลโดย สุ
กัญญา นิธิกร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โยชิฟูมิ ทามาตะ. (2551). ประชาธิปไตย การทำให้เป็นประชาธิปไตยและการออกจาก
ประชาธิปไตยของประเทศไทย. ฟ้าเดียวกัน. 6, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม): 98-139.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2550). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2536). ชนชั้นกลางกับเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ: ฝ่ายประชาธิปไตยหรือรัฐประหาร. ใน สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ. ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย. หน้า 123-33. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: มุลนิธิฟรีดริช เอแบรท.
- วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. (2555). ฟิลิปปินส์: ประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- วิษณุ ไชลิตกุล. (2551). “พลวัตปี 2008: ย่ำรอยฟิลิปปินส์” ข่าวหุ้น. (27 พฤษภาคม): 2.
- วิทยา สุจริตนารักษ์. (2540). การเป็นประชาธิปไตยในเอเชีย. ใน การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง เอเชียวิถี. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2538). ปัญญาชน: ชนชั้นนำในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร.
- ศิริณัฐ วิทยารธรรมรัช. (2549). มาตรา 7 กับ นายกรัฐมนตรี. [ออนไลน์]. Public Law Net. แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=899>. [15 กันยายน 2554]
- ศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2538). แนวคิดว่าด้วยชนชั้นกลางในสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2548). การนิยามชนชั้นกลางในสังคมไทย. ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. ชนชั้นกลางไทยในกระแสทุนนิยม. หน้า 145-178. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. (2549). นายกรัฐมนตรี. มติชนรายวัน. 3 เมษายน: 6.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ. (2536). ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: มุลนิธิฟรีดริช เอแบรท.
- สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ. (2551). สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2553). ชนชั้นกลางในการเมืองไทย พันธมิตรหลักของชนชั้นนำ. มติชนสุดสัปดาห์. 14 พฤษภาคม: 36-37.

สีดา สอนศรี. (2528). อำนาจของประธานาธิบดี ประเทศฟิลิปปินส์ ศึกษาเฉพาะอำนาจของ มาร์กอส หลังประกาศใช้กฎอัยการศึกจนถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สีดา สอนศรี. (2529). อำนาจเผด็จการของมาร์กอส. กรุงเทพฯ: โครงการตำราวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม.

สีดา สอนศรี. (2533). พลังประชาชนในฟิลิปปินส์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สีดา สอนศรี. (2537). ฟิลิปปินส์: จากสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่วิถีประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สีดา สอนศรี. (2545). คู่มือประเทศฟิลิปปินส์. กรุงเทพฯ: โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค.

สีดา สอนศรี. (2551). ฟิลิปปินส์: จากอดีตสู่ปัจจุบัน (ค.ศ. 1986-2006). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุทธิชัย หยุ่น. (2550). เสียงเข้มจากโตเกียว...สุรยุทธ์ยกเครื่องออกโรงแล้ว?. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=18034>. [25 พฤษภาคม 2553]

สุนีย์ ตริธนากร. (2539). โลกทัศน์ประชาธิปไตยของชนชั้นกลางไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มข้าราชการประจำกับกลุ่มพนักงานองค์กรเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เหตุการณ์ 6 ตุลา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/เหตุการณ์_6_ตุลา. [16 กันยายน 2553]

เหตุการณ์ 14 ตุลา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/เหตุการณ์_14_ตุลา. [16 กันยายน 2553]

อนุสรณ์ ธงไชย. (2539). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมือง: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศฟิลิปปินส์ ในช่วง ค.ศ.1981-1990, งานค้นคว้าอิสระ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2552). ชนชั้นกลางกับปรากฏการณ์เสื้อแดง. ประชาชาติธุรกิจ.
14 กันยายน: 34.

อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2553ก). ผลวิจัย เรื่อง “ใครคือ คนเสื้อเหลือง/แดง. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา:http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1279434966&catid=02 [2553, สิงหาคม 13]

อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2553ข). เสื้อแดงคือใคร: มีอบเต็มเงิน ไพร่ หรือชนชั้นกลางใหม่ กับทาง
แพ่งของสังคมไทย, หน้า 15-35. ใน วิทยุญญ ไตรสุริยะธรรมมา, บรรณาธิการ. Red Why:
แดงทำไม. กรุงเทพฯ: Openbooks.

อัสม่า หวังกุลหล้า. (2553). บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในขบวนการพันธมิตร
ประชาชนเพื่อประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต,
สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบลพรรณ กระจ่างโพธิ์. (2553). การเคลื่อนไหวของขบวนการแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จ
การแห่งชาติ (นปช.) ช่วงรัฐบาลอภิสิทธิ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาการ
ปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2536). มีอบมือถือ : ชนชั้นกลางและนักธุรกิจกับพัฒนาการประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ : มติชน.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). สองนคราประชาธิปไตย : แนวทางปฏิรูป การเมือง เศรษฐกิจ เพื่อ
ประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ภาษาอังกฤษ

Abueva, Jose and Linda Luz Guerrero. (2003). Working Paper Series: No. 5 What Democracy Means to Filipinos. [online]. Available from: <http://www.asianbarometer.org/newenglish/publications/workingpapers/no.5.pdf>. [12 May 2011].

Anusorn Limmanee, Chantana Banpasirichote, Prudhisana Jumbala and Surichai Wun'Gaeo. Middle classes in Bangkok . (2001). in Hsin-Huang Michael Hsiao (ed.), Exploration of the middle classes in Southeast Asia, pp.415-474. Taipei: Program for Southeast Asian Area Studies, Academia Sinica.

Bautista, Cynthia. (2006). Beyond the EDSA Revolts: The Middle classes in Contemporary Philippines development and politics. In Hsin-Huang Michael Hsiao (ed.), The changing faces of the middle classes in Asia-Pacific, pp.167-196. Taipei, Taiwan : Center for Asia-Pacific Area Studies.

Bello, Walden, et al. (2005). The anti-development state: The political economy of permanent crisis in the Philippines. London: Zed Books.

Bertrand, Jacques. (1998). Growth and democracy in Southeast Asia. Comparative Politics 30, 3: 355-75.

Brown, David, and David Martin Jones. (1995). Democratization and the myth of the liberalizing middle classes. In Daniel A. Bell et al. (eds.) Towards illiberal democracy in Pacific Asia, pp.78-106. Basingstoke, UK: Macmillan.

Connors, Michael K. (2008). Playing with the rules of the game: states of emergency. [online] Available from: <http://sovereignmyth.blogspot.com/2008/09/thai-political-crisis.html>. [25 June 2012].

Dahl, Robert Alan. (1971). Polyarchy participation and opposition. London: Yale University Press.

Dalpino, Catharin E. (2004 ,May). Challenges for a Post-Election Philippines: Issues for U.S. Policy. [online]. Council on Foreign Relations Special Report. Available from: www.cfr.org/pdf/philippines.pdf [26 May 2012]

Department of Parliamentary Service, Parliamentary Library. (2004). The Philippines elections 2004: issues and implications, [online] Available from: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=1&hid=8&sid=2e8c8c42-741d-4c36-967d-77992bca26e6%40sessionmgr13&bdata=JnNpdGU9ZW hvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=bth&jid=5TX> [25 May 2012]

Diamond, Larry. (2002). Thinking about hybrid regimes. Journal of Democracy. 13, 2 (April): 21-35.

Diamond, Larry. (2008). The Spirit of Democracy: The Struggle to Build Free Societies throughout the World. New York: Henry Holt and Company.

Dimond, Paul. (2006). The Philippines: Fragile Democracy or Strong Republic? Asian Affairs. 37, 2 (July): 210-219.

Englehart, Neil A. (2003). Democracy and the Thai Middle Class: Globalization, Modernization, and Constitutional Change. Asian Survey. 43, 2 (March-April): 253-279.

Freedom House Organization. (2010). Freedom in the world. [online]. Available from: <http://www.freedomhouse.org/> [22 May 2011]

Girling, John. (1981). Thailand: Society and politics. Ithaca and London: Cornell University Press.

Girling, John. (1996). Interpreting development: Capitalism, Democracy, and the Middle class in Thailand. Ithaca, New York: Cornell Southeast Asia Program Publications.

- Glassman, Ronald M. (1995). The middle class and democracy in socio-historical perspective. Leiden, the Netherlands: Brill.
- Glassman, Ronald M. (1997). The new middle class and democracy in global perspective. New York: St. Martin's.
- Hattori Tamio, Tsuruyo Funatsu, and Takashi Torii. (2003). Introduction: The emergence of the Asian middle classes and their characteristics. Developing Economies. 41: 129-139.
- Hedman E.,Eva-Lotta. (2006). In the name of civil society: From free election movements to people power in the Philippines. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Hsin-Huang Michael Hsiao (ed.), Exploration of the middle classes in Southeast Asia. Taipei: Program for Southeast Asian Area Studies, Academia Sinica.
- Hsiao, Hsin-Huang Michael, and Hagen Koo. (1997). The middle classes and democratization. In Consolidating the third wave democracies, ed. Larry Diamond et al., pp. 312-33. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Huntington, Samuel P. (1991). The third wave: democratization in the late twentieth century. London: University of Oklahoma Press.
- Hutchcroft, Paul D. (2008). The Arroyo imbroglio in the Philippines. Journal of Democracy. 19, 1 (January): 141 – 155.
- Jäger, Kai (2012). Why did Thailand's middle class turn against a democratically elected government? The information-gap hypothesis, Democratization.19: 6 (November), 1138-1165.
- Jie Chen and Chunlong Lu. (2011). Democratization and the Middle Class in China: The Middle Class's Attitudes toward Democracy. [Online]. Available from: <http://prq.sagepub.com/content/64/3/705>. [22 May 2012].

- Jones, David Martin. (1998). Democratization, civil society, and illiberal middle class culture in Pacific Asia. Comparative Politics. 30, 2(January):147-69.
- Kimura, Masataka. (2003). The emergence of the middle classes and political change in the Philippines. The Developing Economies. 41, 2(June): 264-84.
- Kurlantzick, Joshua. (2010, May 26). Democracy in danger. Prospectmagazine. [online]. Available from <http://www.prospectmagazine.co.uk/2010/05/democracy-in-danger>. [12 March 2011]
- Lande, Carl H. (2001). The Return of 'People Power' in the Philippines, Journal of Democracy. 12, 2 (April): 88-102.
- Lee, Allan. (2011). "For King and Country"?: The Thai Yellow Shirts Movement and the Quest for Class Recognition. Master's thesis, Department of Sociology, National University of Singapore.
- Lee, Sue-Ann. (1993). A critical examination of the middle class and democratization. Academic exercise. Department of Political Science, Faculty of Arts and Social Sciences, National University of Singapore.
- Li, Chenyang. (1999). The Tao Encounters the West. New York: State University of New York.
- Lijphart, Arend. (1971). Comparative Politics and the Comparative Method. in The American Political Science Review, Vol. 65, No. 3, pp. 682-693. [online]. Available from: <http://www.jstor.org/stable/1955513>. [22 May 2011]
- Lipset, Seymour Martin. (1960). Political man: the social bases of politics. New York: Doubleday.
- Mill, Stuart John. (1984). The student's handbook: Synoptical and explanatory of Mr. J.S. Mill's System of logic. London: Longman.

- Montesano, Michael J. (2003). The Philippines in 2002: Playing Politics, Facing Deficits, and Embracing Uncle Sam. Asian Survey. 43, 1 (January- February): 156-166.
- Montesano, Michael J. (2004). The Philippines in 2003: Troubles, None of Them New. Asian Survey. 44, 1 (January - February): 93-101.
- Moore, Barrington. (1967). Social origins of dictatorship and democracy: lord and peasant in the making of the modern world. Boston: Beacon Press.
- Ockey, James (2004). Making Democracy: Leadership, Class, Gender, and Political Participation in Thailand. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Ockey, Jim. (1999). Creating the Thai Middle class. In Michael Pinches (ed). Culture and Privilege in capitalist Asia, pp. 230-50. London: Routledge.
- Przeworski, Adam. (1999). Minimalist Conception of Democracy: A Defense. In Democracy's Value. Cambridge: Cambridge University Press.
- Prudhisan Jumbala and Chantana Banpasirichote. (2001). Thai middle classes: Between class ambiguity and democratic propensity. In Hsin-Huang Michael Hsiao (ed.), Exploration of the middle classes in Southeast Asia, pp.381-414. Taipei: Program for Southeast Asian Area Studies, Academia Sinica.
- Rivera, Temario C. (2006) .The middle classes in Philippine politics. In Tadem and Morada (ed.). Philippine Politics and Governance: Challenges to Democratization and Deverlopment, pp. 179-203. Philippines: Department of Political Science, University of the Philippines Diliman.
- Rogers, Steven. (2004). Philippine Politics and the Rule of Law. Journal of Democracy. 15 (October): 115.
- Rueschemeyer, Dietrich, Evelyne Huber Stephens, and John D. Stephens. (1992). Capitalist development and democracy. Chicago: University of Chicago Press.

- Schaffer, Frederic C. (2008). The Hidden Costs of Clean Election Reform. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Schumpeter, Joseph A. (1942). Capitalism, Socialism and Democracy. New York: Haper & Brothers publishers.
- Tadem, Teresa S. Encarnacion. (2004). Situating NGO advocacy work in middle-class politics in the Philippines. In Middle Classes in east Asia : Proceedings of the Japan Society for the Promotion of Science and National Research Councili of Thailand Core University Program Workshop, pp. 109-128. Kyoto : Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University.
- Takashi, Shiraishi. (2004). The third wave: Southeast Asia and middle-class formation in the making of a region. In Middle Classes in east Asia : Proceedings of the Japan Society for the Promotion of Science and National Research Councili of Thailand Core University Program Workshop, pp. 227-254. Kyoto: Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University.
- Thompson, Mark R. (1991). The anti- Marcos struggle: personalistic rule and democratic transition in the Philippines. Yale University Press.
- Thompson, Mark R. (2006). "Reform after Reformasi: Middle Class Movements for Good Governance after Democratic Revolutions in Southeast Asia", working paper, 2006, Centre for East and Southeast-East Asian Studies, Lund University.
- Thompson, Mark R. (2007) The Dialectic of "Good Governance" and Democracy in Southeast Asia: Globalized Discourses and Local Responses. [online]. Available from: <https://globality.cc.stonybrook.edu/Articles/no10.html>. [30 May 2012]
- Thompson, Mark R. (Forthcoming in 2012) "Class and Charisma in Thai and Philippine Populist Parties: Cleaving Clientelism. In Andreas Ufen and Dirk Tomsa (eds.), Party Politics in Southeast Asia. Clientelism and Electoral Competition in Indonesia, Thailand and the Philippines. London: Routledge.

Ukrist Pahtmanand. (1999). "The Thaksin Shinawatra Group: A study of relationship between money and politics in Thailand" in The Copenhagen Journal of Asian Study. 60-81.

Zakaria, Fareed. (2004). The future of freedom : illiberal democracy at home and abroad. New York: W.W. Norton.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แสดงข้อมูลโดยทั่วไป เปรียบเทียบไทยและฟิลิปปินส์

	ไทย	ฟิลิปปินส์
ระบบการปกครอง	ระบบรัฐสภา ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประมุขของรัฐบาล และพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นประมุขแห่งรัฐ	ชื่อประเทศที่เป็นทางการว่า “สาธารณรัฐฟิลิปปินส์” (Republic of the Philippines) มีเมืองหลวงคือ กรุงมะนิลา (Manila) โดยปกครองแบบประชาธิปไตยแบบมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร
รัฐธรรมนูญ	<ol style="list-style-type: none"> พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 	<ol style="list-style-type: none"> The 1899 Malolos Constitution The Philippine Organic Act of 1902 The Jones Law of 1916 The 1935 Constitution The 1935 Constitution (ฉบับแก้ไข) The 1943 Constitution The 1973 Constitution The 1973 Constitution (ฉบับแก้ไข) The 1986 Freedom Constitution The 1987 Constitution of the Republic of the Philippines (ฉบับปัจจุบัน)

	<p>13. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521</p> <p>14. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534</p> <p>15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534</p> <p>16. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</p> <p>17. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549</p> <p>18. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ฉบับปัจจุบัน)</p>	
<p>ฝ่ายบริหาร</p>	<p>จากรัฐธรรมนูญปัจจุบันคือฉบับปี 2550 ระบุว่านายกรัฐมนตรีมีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งระดับชาติ โดยธรรมเนียมแล้วหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงส่วนใหญ่ในสภาจะถูกเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะได้รับการอนุมัติโดยพระมหากษัตริย์ วาระของนายกรัฐมนตรีคือ วาระละ 4 ปีโดยมีการดำรงตำแหน่งได้แค่ 2 วาระ</p>	<p>ประชาธิปไตยแบบมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งมีวาระ 6 ปี คณะรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีซึ่งต้องได้รับอนุมัติจากสภาแต่งตั้ง โดยประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้ง</p> <p>ฟิลิปปินส์มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีโดยตรง ซึ่งแยกกันลงคะแนนเสียง วาระการดำรงตำแหน่งของทั้งสองตำแหน่งคือ 6 ปี การเลือกตั้งครั้งล่าสุดคือการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 10 พฤษภาคม ปีค.ศ. 2010</p>
<p>ฝ่ายนิติบัญญัติ</p>	<p>ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ฉบับปัจจุบัน ระบุว่าไทยมีระบบรัฐสภาคู่ (Bicameral National Assembly) ประกอบด้วยวุฒิสภา (Senate) มีจำนวนที่นั่ง 150 ที่นั่ง มาจากการเลือกตั้งในเขตจังหวัดๆละ 1 คนรวมทั้งหมด 77 คนที่เหลืออีก 73 ที่นั่งมาก</p>	<p>ฟิลิปปินส์มีระบอบรัฐสภาคู่หรือ Bicameral (Kongreso) ประกอบด้วยวุฒิสภา หรือ Senate (Senado) มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด 24 ที่นั่ง โดยมีการเลือกตั้งทุก 3 ปี และสมาชิกส่วนที่เหลือจะถูกเลือกแบบ popular vote โดยมีวาระ 6 ปี และสภาผู้แทนราษฎร หรือ House of Representatives (Kapulungan Ng Nga Kinatawan) มีที่นั่ง</p>

	<p>จากการแต่งตั้งโดยผู้พิพากษาและคณะกรรมการ โดยวุฒิสภามีวาระละ 6 ปี และ <u>สภาผู้แทนราษฎร</u> มีจำนวนที่นั่ง 500 ที่นั่ง ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งจากเขตการเลือกตั้งจำนวน 375 ที่นั่ง และที่เหลือคือ 125 ที่นั่งมาจากการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อ (Party-lists) โดยสมาชิกสภาผู้แทนนี้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี</p>	<p>ทั้งหมด 287 ที่นั่ง โดยที่ 230 ที่นั่งมาจากตัวแทนของเขตเลือกตั้งและอีก 57 ที่นั่งมาจากระบบสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อ (Party-lists) สภาผู้แทนนี้มีวาระ 3 ปี</p>
ฝ่ายตุลาการ	<p>ประกอบด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court) ศาลฎีกาและยุติธรรม (Supreme Court of Justice) และศาล Supreme Administrative Court ซึ่งผู้พิพากษาทั้งหมดมีที่มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญ การแต่งตั้งผู้พิพากษาโดยพระมหากษัตริย์มีที่มาจากคำแนะนำโดยวุฒิสภา โดยผู้พิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญมีทั้งหมดเก้าคนทำหน้าที่ตัดสินเรื่องที่มาจากศาลฎีกาและยุติธรรมรวมไปถึงศาล Supreme Administrative Court ซึ่งคณะผู้พิพากษาเหล่านี้มักมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสังคม</p>	<p>ฟิลิปปินส์มี Supreme Court ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา 15 คนที่มาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีในการเสนอชื่อต่อคณะ Judicial and Bar Council ซึ่งจะทำหน้าที่ถึงอายุ 70 ปี นอกจากนี้ยังมีศาลพิเศษที่เรียกว่า Sandigan-bayan มีจุดประสงค์เพื่อเป็นศาลรับเรื่องคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชันของข้าราชการการเมือง</p>
บทบาททหารกองทัพ	<p>ประกอบด้วยกองทัพบก (Royal Thai Army) กองทัพเรือ (Royal Thai Navy) ซึ่งรวมกับตำรวจน้ำ (Royal Thai Marine Corps) และกองทัพอากาศ (Royal Thai Air Force) การเป็นทหารของไทยนั้นมีข้อกำหนดว่าชายไทยอายุ 18 ปีจะต้องลงทะเบียนเข้ารับการเกณฑ์ทหารโดยเมื่อถึงอายุ</p>	<p>กองทัพของฟิลิปปินส์ หรือ Armed Forces of the Philippines (AFP) ประกอบด้วย ทหารบก (Army) ทหารเรือ (Navy) ซึ่งรวมกับตำรวจน้ำ (Marine Corps) และทหารอากาศ (Air Force) กองทัพโดยรวมแล้วมีบทบาททางการเมืองอยู่ค่อนข้างมาก มีความพยายามในการทำรัฐประหารหรือยึดอำนาจหลายครั้ง แต่มักจะไม่สำเร็จ ซึ่งตัวอย่างเหตุการณ์ ได้แก่</p>

<p>21 จะถูกเรียกเข้าไปเป็นทหาร กองทัพมีบทบาทในทางการเมืองการปกครองไทยค่อนข้างสูง เห็นได้จากการแทรกแซงทางการเมืองโดยการยึดอำนาจ รัฐบาล หรือรัฐประหาร ดังนี้</p> <p><u>ช่วง 2475-2490</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐประหาร 1 เมษายน พ.ศ. 2476 - รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476: เป็นการยึดอำนาจ โดยพระยาพหลฯจากรัฐบาลพระยามโนปกรณัม - รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490: นำโดยพลโทผิน ชอุ่มหะวัน ยึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงค์นาวาสวัสดิ์ <p><u>ช่วง 2490-2500</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐประหาร 6 เมษายน พ.ศ. 2491: คณะนายทหารที่เคย รัฐประหารใน 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490: ได้บังคับให้นาย ควง อภัยวงศ์ลาออก แล้วมอบตำแหน่งให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม - รัฐประหาร 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494: จอมพล ป. ได้ รัฐประหารยึดอำนาจตนเอง และนำรัฐธรรมนูญฉบับปี 2475 มาใช้อีกครั้ง - รัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500: จอมพลสฤษดิ์ ธนะ รัชต์ได้ทำการยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. 	<ul style="list-style-type: none"> - 6-8 กรกฎาคม ค.ศ. 1986: แผนการที่โรงแรมมะนิลา (Manila Hotel plot) - พฤศจิกายน ค.ศ. 1986: แผนการ "God Save the Queen" - มกราคม ค.ศ. 1987: เหตุการณ์ GMA-7 - เมษายน ค.ศ. 1987: เหตุการณ์ "Black Saturday" - กรกฎาคม ค.ศ. 1987: แผนการ MIA - ความพยายามทำรัฐประหารเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1987 - แผนการเดือนมกราคม ค.ศ. 1989 - ความพยายามทำรัฐประหารเดือนธันวาคม ค.ศ. 1989 - ความพยายามทำรัฐประหารเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 - ความพยายามทำรัฐประหารเดือนตุลาคม ค.ศ. 1990 - 27 กรกฎาคม ค.ศ. 2003 การก่อกบฏที่ Oakwood - การประกาศภาวะฉุกเฉิน (state of emergency) ในปีค.ศ. 2006 - 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 2007 เหตุการณ์ก่อกบฏที่โรงแรมมะนิลา เพนินซูลา (Manila Peninsula)
---	---

	<p><u>ช่วง 2500-2516</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501: เป็นการยึดอำนาจโดยจอมพลสฤษดิ์ในนามของคณะปฏิวัติ ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญและสภาผู้แทน จอมพลถนอมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี - รัฐประหาร 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 : จอมพลถนอมได้ทำการรัฐประหารตนเองเพื่อผูกขาดอำนาจการปกครอง <p><u>ช่วง 2516-2528</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 : พลเรือส้งัด ชะลออยู่ได้เข้ายึดอำนาจและแต่งตั้งให้นายธานินทร์กรีวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรี - รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 : คณะปฏิรูปคณะเดินแต่ใช้ชื่อใหม่เป็นคณะปฏิวัติ นำโดยพลเรือเอกส้งัด ชะลออยู่ได้ยึดอำนาจรัฐบาลนายธานินทร์ กรีวิเชียร <p><u>ช่วง 2528-ปัจจุบัน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - รัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534: คณะ รสช. ได้ยึดอำนาจรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ - รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549: คณะ คมช. ได้ยึดอำนาจจากรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร 	
--	---	--

<p>เขตการปกครอง</p>	<p>ประเทศไทยแบ่งเขตการบริหารออกเป็น ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย 76 จังหวัด 878 อำเภอ 7, 255 ตำบล ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล, กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา สำหรับสมาชิกาบาลนั้นถูกยกฐานะไปเป็นเทศบาลทั้งหมดใน พ.ศ. 2542</p>	<p>การปกครองท้องถิ่นของฟิลิปปินส์แบ่งการปกครองออกเป็นเขตภูมิภาค (Regions) ทั้งหมด 17 เขตซึ่งมีเขตที่ถือเป็นเขตเมืองหลวง (National Capital Region) 4 เขต ซึ่งถือเป็นเขตพิเศษ โดยแต่ละภาคนั้นมีหน่วยย่อยลงมาจากเขตภูมิภาคคือจังหวัด (Province) ซึ่งมีทั้งหมด 79 จังหวัด โดยมีสำนักงานของรัฐบาลทำหน้าที่ปกครอง ซึ่งไม่มีรัฐบาลท้องถิ่นเป็นของตนเอง ยกเว้นเขตปกครองตนเองของมุสลิมในมินดาเนา (Autonomous Region in Muslim Mindanao-ARMM) หน่วยการปกครองที่ย่อยลงมาจากจังหวัดคือเมือง ซึ่งมีประมาณ 117 เมือง และบารังไก (Barangay) คือหน่วยที่ย่อยที่สุดในการปกครองท้องถิ่น</p>
<p>ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ</p>	<p>ไทยมีเศรษฐกิจแบบผสม มีรายได้หลักจากอุตสาหกรรม การส่งออกสินค้าและบริการ การท่องเที่ยว การบริการเกษตรกรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับที่ 24 ของโลก และมีมูลค่าการนำเข้าเป็นอันดับที่ 23 ของโลก ตลาดนำเข้าสินค้าไทยที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ ซาอุดีอาระเบีย และอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม แรงงานส่วนใหญ่ของไทยอยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่สุดของประเทศ</p>	<p><u>ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ</u> ทรัพยากรที่สำคัญได้แก่แร่โลหะ ก๊าซธรรมชาติ ทองแดง และทองคำ ด้านอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ เสื้อผ้า ยา เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ไม้ และอาหารแปรรูป โดยมีการส่งออกสินค้าที่สำคัญคือ เครื่องจักรกล ยานพาหนะ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และเสื้อผ้าเรีจรูป ในขณะที่สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องจักรกล เหล็ก ยานพาหนะ และพลาสติก โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน (วรางคณา, 2555: 13)</p> <p>ด้านเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญได้แก่ มะพร้าว อ้อย ป่านอบากา และข้าวเจ้า ในส่วนของป่าไม้ มีป่าไม้หนาแน่น เป็นรายได้สำคัญ คือ ไม้มะฮอกกานี ในด้านเหมืองแร่ ฟิลิปปินส์ไม่มีแร่ดีบุก แร่ส่งออกสำคัญ คือ เหล็ก ไครไมต์ ทองแดง เงิน และในส่วนของอุตสาหกรรม ใช้วัตถุดิบในประเทศ เช่น โรงงานเยื่อกระดาษ แปรรูปไม้ ปูนซีเมนต์</p>

<p>ข้อมูลด้าน สังคมและ วัฒนธรรม</p>	<p>ตามสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ประชากรไทยนับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 93.4 ซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยโดยพฤตินัย แม้ว่าจะยังไม่มีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใดเลยก็ตาม ทั้งนี้ ประเทศไทยถือได้ว่ามีผู้นับถือศาสนาพุทธมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก</p>	<p><u>ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม</u> ในส่วนของภาษา ฟิลิปปินส์มีการใช้ภาษามากกว่า 170 ภาษา โดยส่วนมากเกือบทั้งหมดนั้นเป็นตระกูลภาษาย่อยมาลาโย-โปลินีเซียนตะวันตก แต่ในปี พ.ศ. 2530 รัฐธรรมนูญได้ระบุให้ภาษาตากาล็อกและภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการ</p> <p>ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ใช้กันมากในประเทศฟิลิปปินส์มีทั้งหมด 8 ภาษา ได้แก่ ภาษาสเปน ภาษาจีนฮกเกี้ยน ภาษาจีนแต้จิ๋ว ภาษาอินโดนีเซีย ภาษาซินด์ ภาษาบัจจาบ ภาษาเกาหลี และภาษาอาหรับ</p> <p>นอกจากนี้ในปัจจุบัน ชาวฟิลิปปินส์ มีการใช้ภาษาที่เรียกว่า ทากาล็อก (Tagalog + English) คือพูดตากาล็อกคำอังกฤษคำ ผสมกันไปในประโยคสนทนา แต่เป็นที่เข้าใจกันในหมู่ของประชาชน แม้แต่ในรายการทีวีและรายการวิทยุ</p> <p>ศาสนาในฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาคริสต์ ข้อมูลจากสหประชาชาติ (2010) ระบุว่า มีประชากรประมาณ 93.6 ล้านคน ภาษาราชการคือภาษาอังกฤษ ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 83 นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ร้อยละ 9 นับถือนิกายโปรเตสแตนต์ ร้อยละ 5 นับถือศาสนาอิสลาม และนับถือศาสนาอื่น ๆ ประมาณ ร้อยละ 3</p>
--	---	--

ภาคผนวก ค นายกรัฐมนตรีไทย (พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน)

ลำดับ ที่	รูป	นาม	क्रम. คณะ ที่	นรม.ดำรงตำแหน่ง		นรม.พ้นจากตำแหน่ง		วันแถลง นโยบาย
				วันที่	โดย	วันที่	โดย	
1		พระยามโนปกรณ โนติอาดา (ก้อน หุตะสิงห์)	1	28 มิถุนายน 2475	มติสภาผู้แทนราษฎร	9 ธันวาคม 2475	ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร (10 ธันวาคม 2475)	ไม่มีการแถลง มีหลัก 6 ประการ 28 มิถุนายน 2475
			2	10 ธันวาคม 2475	มติสภาผู้แทนราษฎร	31 มีนาคม 2476	พระราชกฤษฎีกาให้ปิดสภาผู้แทนและตั้ง ครม. ชุดใหม่	20 ธันวาคม 2475
			3	1 เมษายน 2476	พระราชกฤษฎีกา	20 มิถุนายน 2476	รัฐประหารนำโดย พ.อ.พระยาพลพลพยุเสนา	1 เมษายน 2476
2		พันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)	4	24 มิถุนายน 2476	มติสภาผู้แทนราษฎร	14 ธันวาคม 2476	ลาออกเพราะมีการเลือกตั้ง ส.ส.ประเภท 1	26 มิถุนายน 2476
			5	16 ธันวาคม 2476	มติสภาผู้แทนราษฎร	21 กันยายน 2477	ลาออก เพราะสภาไม่อนุมัติสนธิสัญญาจำกัดยางของรัฐบาล	25 ธันวาคม 2476
			6	22 กันยายน 2477	มติสภาผู้แทนราษฎร	8 สิงหาคม 2480	ลาออก เพราะกระทู้เรื่องขายที่ดินพระคลังข้างที่	24 กันยายน 2477
			7	9 สิงหาคม 2480	มติสภาผู้แทนราษฎร	20 ธันวาคม 2480	สภาครบวาระ มีการเลือกตั้งทั่วไป	11 สิงหาคม 2480
			8	21 ธันวาคม 2480	มติสภาผู้แทนราษฎร	16 ธันวาคม 2481	รัฐบาลยุบสภา 11 กันยายน 2481 เลือกตั้งทั่วไป	23 ธันวาคม 2480
3		จอมพล แปลก พิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ)	9	16 ธันวาคม 2481	มติสภาผู้แทนราษฎร	6 มีนาคม 2485	ลาออก เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงครม. ใหม่	26 ธันวาคม 2481
			10	7 มีนาคม 2485	มติสภาผู้แทนราษฎร	24 กรกฎาคม 2487	ลาออก เพราะสภาไม่รับ พรก.นครบาลเพชรบูรณ์	16 มีนาคม 2485
			21	8 เมษายน 2491	มติสภาผู้แทนราษฎร	24 มิถุนายน 2492	สิ้นสุดลงเมื่อมีการเลือกตั้ง ส.ส. เพิ่ม	21 เมษายน 2491
			22	25 มิถุนายน 2492	มติสภาผู้แทนราษฎร	28 พฤศจิกายน 2494	รัฐประหารนำโดย พล.อ.มิน ชุณหะวัณ	6 กรกฎาคม 2492
			23	29 พฤศจิกายน 2494	มติคณะรัฐประหาร	6 ธันวาคม 2494	มีการแต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 ขึ้นใหม่	ไม่มีการแถลง
			24	6 ธันวาคม 2494	มติสภาผู้แทนราษฎร	23 มีนาคม 2495	มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ 1 (ส.ส.)	11 ธันวาคม 2494
			25	24 มีนาคม 2495	มติสภาผู้แทนราษฎร	25 กุมภาพันธ์ 2500	ส.ส.ครบวาระมีการเลือกตั้งทั่วไป	3 เมษายน 2495
			26	21 มีนาคม 2500	มติสภาผู้แทนราษฎร	16 กันยายน 2500	รัฐประหารนำโดย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์	1 เมษายน 2500

4		พันตรี ควง อภัยวงศ์	11	1 สิงหาคม 2487	มติสภาผู้แทนราษฎร	17 สิงหาคม 2488	ลาออก เพื่อให้ผู้เหมาะสมมาแทนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2	3 สิงหาคม 2487
			14	31 มกราคม 2489	มติสภาผู้แทนราษฎร	18 มีนาคม 2489	ลาออก เพราะแพ้มติสภาที่เสนอพ.ร.บ.ที่รัฐบาลรับไม่ได้	7 กุมภาพันธ์ 2489
			19	10 พฤศจิกายน 2490	มติคณะอภิรัฐมนตรี	6 กุมภาพันธ์ 2491	มีการเลือกตั้งทั่วไป	27 พฤศจิกายน 2490
			20	21 กุมภาพันธ์ 2491	มติสภาผู้แทนราษฎร	8 เมษายน 2491	ลาออก โดยถูกคณะรัฐประหาร (8 พฤศจิกายน 2490) บังคับให้ลาออก	1 มีนาคม 2491
5		นายหวิ บุญเกตุ	12	31 สิงหาคม 2488	มติสภาผู้แทนราษฎร	17 กันยายน 2488	ลาออก เพื่อให้ผู้เหมาะสมมาแทน	1 กันยายน 2488
6		หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	13	17 กันยายน 2488	-	15 ตุลาคม 2488	-	19 กันยายน 2488
			35	15 กุมภาพันธ์ 2518	มติสภาผู้แทนราษฎร	13 มีนาคม 2518	ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากส.ส. ในการแถลงนโยบาย	6 มีนาคม 2518
			37	20 เมษายน 2519	มติสภาผู้แทนราษฎร	23 กันยายน 2519	ลาออก เพราะวิกฤตการณ์เกี่ยวกับจอมพล ถนอมฯ กลับมาอุปสมบท	30 เมษายน 2519
			38	25 กันยายน 2519	มติสภาผู้แทนราษฎร	6 ตุลาคม 2519	รัฐประหารนำโดยพล.ร.อ. สฤษดิ์ฯ	ไม่มีมีการแถลง
7		นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม)	15	24 มีนาคม 2489	มติสภาผู้แทนราษฎร	1 มิถุนายน 2489	ลาออก เพราะประกาศใช้ รธน.2489	25 มีนาคม 2489
			16	11 มิถุนายน 2489	มติสภาผู้แทนราษฎร	23 สิงหาคม 2489	ลาออก เพราะตรวจตราทำงานหนัก	13 มิถุนายน 2489
8		พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์)	17	23 สิงหาคม 2489	มติสภาผู้แทนราษฎร	30 พฤษภาคม 2490	ลาออก หลังจากการอภิปรายทั่วไป 7 วัน 7 คืน (รัฐบาลชนะ)	26 สิงหาคม 2489
			18	30 พฤษภาคม 2490	มติสภาผู้แทนราษฎร	8 พฤศจิกายน 2490	รัฐประหารนำโดย พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ	5 มิถุนายน 2490
9		นายพจน์ สารสิน	27	21 กันยายน 2500	มติสภาผู้แทนราษฎร	26 ธันวาคม 2500	มีการเลือกตั้งทั่วไป	24 กันยายน 2500

10		จอมพล ถนอม กิตติขจร	28	1 มกราคม 2501	มติสภาผู้แทนราษฎร	20 ตุลาคม 2501	รัฐประหารนำโดย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์	9 มกราคม 2501
			30	9 ธันวาคม 2506	มติสภาผู้แทนราษฎร	7 มีนาคม 2512	มีการเลือกตั้งทั่วไปตาม รธน.2511	19 ธันวาคม 2506
			31	7 มีนาคม 2512	มติสภาผู้แทนราษฎร	16 พฤศจิกายน 2514	รัฐประหาร นำโดย จอมพล ถนอม กิตติขจร	25 มีนาคม 2512
			คณะ ปฏิวัติ	18 พฤศจิกายน 2514	-	17 ธันวาคม 2515	-	-
			32	18 ธันวาคม 2515	มติสภาผู้แทนราษฎร	14 ตุลาคม 2516	ลาออก เพราะเกิดจลาจลวันมหาวิปโยค	22 ธันวาคม 2515
11		จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์	29	9 กุมภาพันธ์ 2502	มติสภาผู้แทนราษฎร	8 ธันวาคม 2506	อสัญกรรม	12 กุมภาพันธ์ 2502
12		นายสัญญา ธรรมศักดิ์	33	14 ตุลาคม 2516	พระบรมราชโองการ	22 พฤษภาคม 2517	ลาออกอ้างเหตุว่าง รธน.ไม่เสร็จ	25 ตุลาคม 2516
			34	27 พฤษภาคม 2517	มติสภาผู้แทนราษฎร	14 กุมภาพันธ์ 2518	มีการเลือกตั้งทั่วไปตาม รธน. 2517	7 มิถุนายน 2517
13		พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช	36	14 มีนาคม 2518	มติสภาผู้แทนราษฎร	12 มกราคม 2519	รัฐบาลยุบสภา 12 มกราคม 2519 มีการเลือกตั้งทั่วไป	19 มีนาคม 2518
14		นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	39	22 ตุลาคม 2519	มติคณะปฏิรูปฯ	19 ตุลาคม 2520	รัฐประหารนำโดยพล.ร.อ.สัจด์ ชลออยู่	29 ตุลาคม 2519
15		พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมนันท์	40	11 พฤศจิกายน 2520	มติคณะปฏิวัติ	21 ธันวาคม 2521	มีการเลือกตั้งทั่วไปตาม รธน.2521	1 ธันวาคม 2520
			41	12 พฤษภาคม 2522	มติสภาผู้แทนราษฎร	3 มีนาคม 2523	ลาออก เพราะะวิกฤตการณ์น้ำมัน และผู้ลี้ภัย	7 มิถุนายน 2522

16		พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	42	3 มีนาคม 2523	มติสภาผู้แทนราษฎร	30 เมษายน 2526	รัฐบาลยุบสภา 19 มกราคม 2526 เลือกตั้งทั่วไป	28 มีนาคม 2523
			43	30 เมษายน 2526	มติสภาผู้แทนราษฎร	5 สิงหาคม 2529	รัฐบาลยุบสภา 1 พฤษภาคม 2529 เลือกตั้งทั่วไป	20 พฤษภาคม 2526
			44	5 สิงหาคม 2529	มติสภาผู้แทนราษฎร	4 สิงหาคม 2531	รัฐบาลยุบสภา 29 เมษายน 2531 เลือกตั้งทั่วไป	27 สิงหาคม 2529
17		พลเอก ชชาติชาย ชุมหะวณ	45	4 สิงหาคม 2531	มติสภาผู้แทนราษฎร	9 ธันวาคม 2533	ลาออกแล้วจัดตั้งรัฐบาลใหม่	25 สิงหาคม 2531
			46	9 ธันวาคม 2533	มติสภาผู้แทนราษฎร	23 กุมภาพันธ์ 2534	รชช. ยึดอำนาจนำโดย พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์	9 มกราคม 2534
18		นายอานันท์ ปันยารชุน	47	2 มีนาคม 2534	ประธาน รชช. เห็นชอบ	7 เมษายน 2535	มีการเลือกตั้งทั่วไปตาม รธน. 2534	4 เมษายน 2534
			49	10 มิถุนายน 2535	มติสภาผู้แทนราษฎร	23 กันยายน 2535	รัฐบาลยุบสภา 30 มิถุนายน 2535 เลือกตั้งทั่วไป	22 มิถุนายน 2535
19		พลเอก สุจินดา คราประยูร	48	7 เมษายน 2535	มติสภาผู้แทนราษฎร	10 มิถุนายน 2535	ลาออก เพราะเกิดจลาจลพฤษภาทมิฬ	6 พฤษภาคม 2535
20		นายชวน หลีกภัย	50	23 กันยายน 2535	มติสภาผู้แทนราษฎร	13 กรกฎาคม 2538	รัฐบาลยุบสภา 19 พฤษภาคม . 2538 เลือกตั้งทั่วไป	21 ตุลาคม 2535
			53	9 พฤศจิกายน 2540	มติสภาผู้แทนราษฎร	9 พฤศจิกายน 2543	รัฐบาลยุบสภา 9 พฤศจิกายน 2543 เลือกตั้งทั่วไป	20 พฤศจิกายน 2540
21		นายบรรหาร ศิลปอาชา	51	13 กรกฎาคม 2538	มติสภาผู้แทนราษฎร	25 พฤศจิกายน 2539	รัฐบาลยุบสภา 27 กันยายน 2539 เลือกตั้งทั่วไป	26 กรกฎาคม 2538
22		พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ	52	25 พฤศจิกายน 2539	มติสภาผู้แทนราษฎร	9 พฤศจิกายน 2540	ลาออก เพราะวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ	11 ธันวาคม 2539

23		พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร	54	17 กุมภาพันธ์ 2544	มติสภาผู้แทนราษฎร	11 มีนาคม 2548	อายุสภายุติสิ้นสุด ครบวาระ 4 ปี 5 มกราคม 2548	26 กุมภาพันธ์ 2544
			55	11 มีนาคม 2548	มติสภาผู้แทนราษฎร	- ยุบสภา 24 ก.พ. 2549 - ยึดอำนาจโดย คปค. นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน	23 มีนาคม 2548 19 กันยายน 2549	
			คณะปฏิรูปการปกครอง	19 กันยายน 2549	-	1 ตุลาคม 2549	-	-
24		พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์	56	1 ตุลาคม 2549	มติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ	29 มกราคม 2551	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เมื่อมีการแต่งตั้ง นรม. คนใหม่	3 พฤศจิกายน 2549
25		นายสมคร สุนทรเวช	57	29 มกราคม 2551	มติสภาผู้แทนราษฎร	8 กันยายน 2551	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	18 กุมภาพันธ์ 2551
26		นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์	58	18 กันยายน 2551	มติสภาผู้แทนราษฎร	2 ธันวาคม 2551	คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๑๘๒ ประกอบกับมาตรา ๑๘๔ มาตรา ๑๐๗ และ มาตรา ๑๐๐ แห่งของรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย	7 ตุลาคม 2551
27		นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	59	17 ธันวาคม 2551	มติสภาผู้แทนราษฎร	5 สิงหาคม 2554	รัฐบาลยุบสภา 10 พฤษภาคม 2554 เลือกตั้งทั่วไป	30 ธันวาคม 2551
28		นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	60	5 สิงหาคม 2554	มติสภาผู้แทนราษฎร	-	-	23 สิงหาคม 2554

ที่มา: http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_his.htm (ปรับปรุงข้อมูล ณ วันที่ 10 สิงหาคม 2554)

ภาคผนวก ประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ (ค.ศ. 1946-ปัจจุบัน)

ช่วงเวลา	ประธานาธิบดี	รองประธานาธิบดี
FIRST REPUBLIC (Revolutionary Government/The Philippines under Spanish rule)		
(1899-1901)	 Emilio F. Aguinaldo	Mariano C. Trias
COMMONWEALTH PERIOD (American Period)		
(1935-1944)	 Manuel L. Quezon	(1936-1944) Sergio S. Osmeña, Sr
(1944-1946)	 Sergio S. Osmeña, Sr.	
SECOND REPUBLIC (Japanese Occupation)		
(1943-1945)	 Jose P. Laurel	(1943-1945) Benigno Aquino, Sr. and Ramon Avancena
THIRD REPUBLIC		
(1946-1948)	 Manuel L. Roxas	(1946-1948) Elpidio R. Quirino
(1948-1953)	 Elpidio R. Quirino	(1949-1953) Fernando H. Lopez
(1953-1957)	 Ramon F. Magsaysay	(1953-1957) Carlos P. Garcia
(1957-1961)	 Carlos P. Garcia	(1957-1961) Diosdado P. Macapagal

(1961-1965)	 <small>Diosdado P. Macapagal</small>	Diosdado P. Macapagal	(1961-1965) Emmanuel N. Pelaez
(1965-1972)	 <small>Ferdinand E. Marcos</small>	Ferdinand E. Marcos	(1965-1972) Fernando H. Lopez
FOURTH REPUBLIC (Martial Law, "The New Republic" & Parliamentary Government)			
(1972-1986)	 <small>Ferdinand E. Marcos</small>	Ferdinand E. Marcos	(1981-1986) Prime Minister Cesar E. A. Virata (1986) Vice-President: Arturo M. Tolentino
FIFTH REPUBLIC (Under the new "People Power" Constitution)			
(1986-1992)	 <small>Corazon C. Aquino</small>	Corazon Cojuangco-Aquino	(1986-1992) Salvador H. Laurel
(1992-1998)	 <small>Fidel V. Ramos</small>	Fidel V. Ramos	(1992-1998) Joseph Ejercito Estrada
(1998-2001)	 <small>Joseph Ejercito Estrada</small>	Joseph Ejercito Estrada	(1998-2001) Gloria Macapagal-Arroyo
(2001-2010)	 <small>Gloria Macapagal-Arroyo</small>	Gloria Macapagal-Arroyo	(1st term of Arroyo) (2001-2004) Teofisto T. Guingona (2nd term of Arroyo) (2004-2010) Manuel "Noli" Leuterio de Castro
(2010-Present)	 <small>Benigno C. Aquino III</small>	Benigno Simeon "Noynoy" Cojuangco Aquino III	Jejomar BINAY

ที่มา: Philippines-Histry Organization. [Online]. Available from <http://www.philippine-history.org/presidents.htm>

ภาคผนวก จ แสดงร้อยละของอัตราการเติบโตของ GDP (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ) ต่อปี ของไทยและฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1080-2011

ปี ค.ศ.	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
ไทย	5.36	7.55	7.99	6.83	8.18	11.12	8.61	8.12	6.55	11.40	4.89	4.27	10.23	4.46	4.97	9.32	9.84	10.29	5.37
	2133	4249	9831	1025	1653	252	5988	2264	0659	795	5373	8505	643	6264	0396	6814	3463	575	176
ฟิลิปปินส์	5.61	4.77	7.06	3.44	5.26	4.42	5.32	4.94	4.65	3.76	5.42	5.44	8.92	3.55	5.56	8.80	5.60	5.17	5.63
	6579	3122	0487	6982	581	5994	415	5418	6359	4605	8631	6791	0647	8115	4774	6631	2056	2103	9676

ปี ค.ศ.	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
ไทย	5.17	5.90	5.35	5.58	5.75	4.64	5.53	9.51	13.28	12.19	11.16	8.55	8.08	8.25	8.98	9.23	5.901	-1.37	-10.51
	3543	6871	2349	4202	2427	7238	3829	895	811	051	716	8261	3389	1045	7185	748	345	137	
ฟิลิปปินส์	5.14	3.42	3.61	1.87	-7.32	-7.30	3.41	4.31	6.75	6.20	3.03	-0.57	0.33	2.11	4.38	4.67	5.84	5.18	-0.57
	8911	3269	9328	4616	368	661	6783	1635	2544	5311	6966	833	7603	6307	7623	8692	5873	5362	672

ปี ค.ศ.	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ไทย	4.447636	4.75007	2.167264	5.317574	7.139975	6.344073	4.604699	5.092899	5.044316	2.4843	-2.32985	7.810512
ฟิลิปปินส์	3.081927	4.411213	2.893992	3.645898	4.970364	6.697636	4.777663	5.242953	6.616669	4.152757	1.14833	7.632264

ที่มา: World Bank

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว มูณีเราะฮ์ ยีดำ เกิดเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2529 พื้นเพเป็นคนจังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปีการศึกษา 2548 และเข้ารับการศึกษาระดับหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2552 สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย